

TAMPEREEN YLIOPISTO

RAAKA-AINETTA VAI TUNTEVIA YKSILOITÄ?

Tuotantoeläinten eläinkuva Ylen ja Helsingin Sanomien uutisissa

Hannele Kauppinen

Viestintätieteiden tiedekunta

Visuaalisen journalismin tutkinto-ohjelma

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2018

KAUPPINEN, HANNELE: Raaka-ainetta vai tuntevia yksilöitä? Tuotantoeläinten eläinkuva Ylen ja Helsingin Sanomien uutisissa

Pro gradu –tutkielma, 140 s.
Visuaalisen journalismin tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2018

Tutkielma käsittelee Ylen ja Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistujen uutisten eläinkuvaa tuotantoeläimistä. Aineisto (n=42) koostuu tammikuun 2017 ja tammikuun 2018 välillä julkaistuista uutisista. Tutkielmassa analysoidaan uutisten tekstejä ja kuvia hyödyntäen sekä määrällistä että laadullista analyysia. Tutkimuksen kriittinen diskurssianalyysi pohjaa Stuart Hallin ja Michel Foucault'n diskurssikäsitteisiin, ja lisäksi analyysissa käytetään Norman Fairclough'n kolmen tason analyysimallia.

Eläinkäsitteet ovat politisoituneet viime vuosina, moderni eläinkäsitys, jossa eläimet nähdään tuntevina ja tietoisina olentoina, on vahvistunut julkisessa keskustelussa. Valtamedian näkökulma eläinaiheisiin on usein kuitenkin ihmiskeskeinen ja eläinten itseisarvon sivuuttava. Medialla on valtaa määritellä yhteiskunnan keskiöön nousevia puheenaiheita, ja siksi onkin tärkeää tarkastella minkälaisia diskursseja uutisissa rakennetaan tuotantoeläimistä. Ohjaako median uutisointia edelleen vanhentunut käsitys muista eläimistä? Vai näkyykö uutisissa käynnissä oleva kulttuurinen muutos suhteessamme muihin eläimiin ja uusin tieteellinen tieto siitä, minkälaisia nämä eläinyksilöt itse asiassa ovat?

Tutkielma sijoittuu kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentälle. Tärkein tutkimusta ohjaava teoreettinen viitekehys on moderni eläinetiikka, jossa eläimet nähdään tuntevina ja tietoisina yksilöinä. Toinen peruskivi tutkimuksessa on kriittinen diskurssianalyysi ja sen pohjalta syntyvät käsitykset vallasta, näkyvyydestä ja identiteetistä. Kolmanneksi tutkimus pohjaa ajatuksiin median ja journalismin tehtävästä yhteiskunnassa ja journalistien eettisestä vastuusta. Tutkimus pyrkii tarjoamaan toimittajille ja kuvaajille uudenlaisen lähestymistavan eläinaiheiseen uutisointiin.

Analyysin tuloksista käy ilmi, että uutisissa tuotantoeläimet asemoidaan ensisijaisesti ruokateollisuuden raaka-aineiksi, ja eläimistä kirjoitetaan elinkeinoelämän aiheina sekä taloudellisesta diskurssista käsin. Aineistosta löytyvät diskurssit jakautuvat pääteemoiltaan kolmeen eri diskurssiin: ristiriitainen eläinsuhde, eläimet materiaalina ja vaihtoehtoinen näkökulma. Vaihtoehtoisessa näkökulmassa eläinten itseisarvo ja oikeus kärsimyksestä vapaaseen elämään osin tunnustetaan. Hallitsevimpana diskurssina on ihmiskeskeinen näkökulma, jossa eroa ihmisen ja muiden eläinten välille rakennetaan muun muassa tuotteistamalla eläimet materialisoivilla termeillä ja etäännyttämällä lukija eläimen kokemuksellisesta maailmasta jättämällä kertomatta eläinyksilöiden näkökulmat.

Avainsanat: eläin, media, uutiset, kriittinen diskurssianalyysi, ihmisen ja muiden eläinten välinen suhde

TAULUKOT

Taulukko 1. Jutut jaettuina teemojen ja julkaisun mukaan	s. 67
Taulukko 2. Toimijoiden määrä uutisjutuissa	s. 73
Taulukko 3. Kuvien määrä per juttu molemmissa julkaisuissa	s. 75
Taulukko 4. Utiskuvien kuva-aiheet	s. 76
Taulukko 5. Eläinlajien määrät juttujen kuvissa	s. 77
Taulukko 6. Eläin -aiheisten kuvien kuvakoot ja määrät	s. 77

AINEISTO

Lehtijutut	s. 149
Valokuvat	s. 150

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Aiempi tutkimus.....	4
1.1.1	Eläintuotannon varjopuoli.....	4
1.1.2	Mediatutkimus eläimistä.....	6
1.2	Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoite.....	11
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	14
2.1	Tutkimuksen käsitteistöä.....	14
2.1.1	Ihminen ja eläin.....	14
2.1.2	Spesismi.....	15
2.1.3	Media ja uutiset.....	16
2.1.4	Representaatio.....	17
2.2	Muuttuva eläinsuhde.....	18
2.2.1	Eläinetiikka ja moderni eläinkäsitys.....	18
2.2.2	Yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus.....	24
2.3	Valta, näkyvyys ja identiteetti.....	27
2.3.1	Michel Foucault'n jalan jäljissä.....	27
2.3.2	Stuart Hall: Identiteetin murros ja ideologian valta.....	32
2.4	Media.....	38
2.4.1	Median ja demokratian tilasta.....	38
2.4.2	Journalistietiikka ja ammatilliset käytännöt.....	41
2.4.3	Kriittinen eläin- ja mediatutkimus.....	45
2.4.4	Eläinten ääni journalismissa.....	47
2.4.5	Valokuvasta ja objektiivisuudesta.....	49
3	TUTKIMUSONGELMA JA –MENETELMÄT.....	53
3.1	Aineisto.....	54
3.2	Tutkimusmenetelmät.....	56
3.2.1	Sisällönanalyysi.....	57
3.2.2	Kriittinen diskurssianalyysi.....	60
3.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	64
4	MÄÄRÄLLINEN ANALYYSI.....	66
4.1	Tekstiaineiston sisällönerittely.....	66
4.1.1	Temaattinen luokittelu.....	67
4.1.2	Toimijaluokat.....	72
4.2	Kuva-aineiston sisällönerittely.....	74
4.2.1	Kuvien määrä.....	74
4.2.2	Kuvien aiheet ja eläinlajit.....	75
4.2.3	Kuvakoot.....	77
5	DISKURSSIANALYYSI.....	81
5.1	Ristiriitainen eläinsuhde.....	82
5.1.1	Romantisoiva diskurssi.....	82
5.1.2	Sankaritulalliset –diskurssi.....	88
5.1.3	Kunniakas kuolema –diskurssi.....	96
5.2	Eläimet materiaalina.....	104
5.2.1	Teollisuuden ja talouden diskurssi.....	104
5.2.2	Nationalistinen diskurssi.....	111

5.3	Vaihtoehtoinen näkökulma	117
5.3.1	Eläinsuojelun diskurssi.....	117
5.3.2	Ekologisuuden diskurssi.....	124
5.3.3	Eläin yksilönä –diskurssi.....	128
6	LOPPUPÄÄTELMÄT	131
6.1	Tiivistelmä tuloksista	131
6.2	Pohdintaa ja jatkotutkimus	138
	 LÄHTEET	 141

JOHDANTO

Ihmisen suhde muihin eläimiin on murroksessa. Käynnissä on ihmisten toimien aiheuttama luonnonvaraisten eläinten mittava sukupuuttoaalto ja samanaikaisesti kulutamme eläimiä hyödykkeinä, esimerkiksi ruokana, vaatteina, lääkkeinä ja viihteenä valtavia määriä. Eläinten toissijaistaminen on nyky-yhteiskunnassamme kenties vahvemmin läsnä kuin koskaan aiemmin historiassa. Olemme pitkään rakentaneet omaa hyvinvointiamme toisten, muiden eläinten hyvinvoinnin kustannuksella. (Aaltola 2013, 21; Tuomivaara 2015, 57.) Samaan aikaan kuitenkin myös myötätuntomme ja kiinnostuksemme eläimiä kohtaan on kasvanut. Moderni eläinkäsitys, jossa muut eläimet nähdään tietoisina ja tuntevina yksilöinä, on viime vuosina saanut jalansijaa yhä enemmän julkisessa keskustelussa ja eläinkysymykset ovat alkaneet politisoitua. Myös yhteiskuntatieteilijät ovat kiinnostuneet aiemmin marginaaliin jätetyistä eläinaiheista ja suunnanneet katseensa ihmisen ja muiden eläinten välisen suhteen kriittiseen tarkasteluun. (Ratamäki 2009; Aaltola & Ketola 2015; Cook 2015.) Tutkiessamme muita eläimiä ja oppiessamme niiden kognitiivisista ja sosiaalisista kyvyistä koko ajan lisää, olemme joutuneet kasvatusten sen epämieluisan tiedon kanssa, että suhteemme muihin eläimiin on perin ihmiskeskeinen, kärsimystä aiheuttava ja eläinten itseisarvon sivuuttava.

Ihmiskeskeisyys on vahvasti läsnä myös median lähestymistavassa muihin eläimiin. Amerikkalaista uutismediaa urauurtavasti tutkineen Carrie Packwood Freemanin (2009) mukaan uutisissa vallitsee hyvin ihmiskeskeinen ja spesistinen näkökulma ja yleisön tietämys ruoantuotannossa käytetyistä tuotantoeläimistä perustuu lähinnä mainoskuvien ja lastenkirjojen luomiin uskomuksiin ja myytteihin, eikä niinkään empiiriseen kokemukseen eläimistä (Freeman 2009; Molloy 2011). Spesismillä eli lajisorrolla tarkoitetaan olentojen arvon tai oikeuksien määrittelyä sen perusteella, mihin (eläin)lajiin ne kuuluvat. Yleensä termiä käytetään kuvaamaan ihmisen harjoittamaa syrjintää muita eläinlajeja kohtaan. (Singer 1975.) Niin ikään Khazaal ja Almiron (2016) tutkivat uutismedian esittämää eläinkuvaa ruoantuotannossa käytetyistä eläimistä ja saivat selville, että ilmeisen spesistinen näkökulma on osittain vaihtunut peiteltyyn spesismiin. Ihmiskeskeisen lähestymisen lisäksi uutiset hyödykkeistävät eläimiä, jättävät kertomatta eläintuotantoon liittyvistä vakavista ongelmista ja sivuuttavat eläinten kärsimyksen ja yksilöllisyyden. (Khazaal & Almiron 2016.) Eläineetikko Peter Singer (1990/1975) on myös kritisoinut mediaa toteamalla, että media laiminlyö vastuunsa sivistystyössään mitä tulee eläimiä koskevaan eettiseen keskusteluun. Luontodokumenttien

parissa kasvanut yleisö tietää monesti enemmän leijonien ja norsujen kuin sikojen tai kanojen elämästä. Eläinaiheisissa uutisissa painopiste on useimmiten ihmiskeskeisissä intresseissä, kuten söpöissä eläinpoikasissa, eikä esimerkiksi tehoeläintuotannossa, joka aiheuttaa kärsimystä miljardeille eläimille vuosittain. (Singer 1990/1975, 270–271.) Median ylläpitämä yhteys ihmisen ja muiden eläinten välillä onkin sosiologi Tobias Linnén (2016b, 257) mukaan enemmän symbolista kuin todellista. Mediassa korostetaan usein myös ihmisyyden erityisiä ominaisuuksia suhteessa muihin eläimiin, ja luodaan näin jatkuvasti eroa ihmisyyden ja eläimyyden välille (Aaltola & Keto 2017, 213).

Ruoantuotannossa käytetyt niin sanotut tuotantoeläimet ovat yhtä aikaa sekä hyvin näkyvä että näkymätön osa arkipäiväistä todellisuuttamme. Suurin osa suomalaisista kohtaa tuotantoeläimet päivittäin ruokalautasellaan, mutta harva kuitenkaan omaa tarkempaa tuntemusta näistä eläinyksilöistä ja niiden elämästä tuotantotiloilla ennen kauppojen hyllyille päätymistä. Erilaisista viestintäteknologisista muutoksista huolimatta valtamedian joukkoviestimet ovat edelleen avainasemassa siinä, minkälaiset asiat nousevat yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön ja millä tavoin asioista puhutaan. Myös uutisjournalismi edustaa suomalaisille yhä pitkälti tutkittua tietoa, ja uutistekstien ja -kuvien odotetaan kuvaavan todellisuutta. Ihmiset turvautuvat vakiintuneisiin uutislähteisiin halutessaan pysyä ajan tasalla maailman tapahtumista ja peilaavat elämänsä median esittämiin näkökulmiin. Medialla on valtaa määritellä puheenaiheiden näkyvyyttä ja näkymättömyyttä. (Väliverronen 2012, 94, 101; Horowitz 2012, 235; Puustinen & Seppänen 2010, 55.) Tuo määrittelyn valta ei niinkään kerro median todellisesta vallasta yhteiskunnassa, vaan siitä miten eri monin tavoin media on läsnä arkipäivässämme (Väliverronen 2012, 103). Siksi median rakentamalla ja ylläpitämällä eläinkuvalla on osaltaan suuri vaikutus siihen, mitä ajattelemme tuotantoeläimistä ja minkälaiseksi suhteemme muihin eläimiin muodostuu. Näemmekö siat, kanat ja naudat tuntevina ja kokevina olentoina, joilla on omat halunsa ja päämääränsä vai esineen kaltaisina objekteina, resursseina, joita voimme hyödyntää omiin tarpeisiimme?

Tarkastelen tutkielmassani tuotantoeläinten yhteiskunnallista asemaa kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen keinoin. Olen valinnut mediatekstiaineistokseni verkkouutiset, jotka käsittelevät tuotantoeläimiä ja lihantuotantoa. Analysoin uutisten teksteissä ja kuvissa rakentuvaa eläinkuvaa ja sen seuraamuksia ihmisen ja muiden eläinten väliseen suhteeseen. Mielenkiintoni uutismedian esittämän eläinkuvan tarkasteluun juontaa opinnoistani visuaalisen journalismin parissa, ja taustastani eläinoikeusliikkeessä. Valokuvaajana olen itse joutunut pohtimaan

dokumentaarisen valokuvan problematiikkaa ja sitä, minkälaista todellisuutta rakennan esityksilläni. Valokuvatessani tuotantoeläimiä olen pyrkinyt näyttämään ne puolet niiden elämästä mitä valtamedian uutiskuvissa ei useinkaan näy: eläimet yksilöinä ja oman elämänsä subjekteina sekä eläinten arkitodellisuuden tuotantotiloilla.

Tutkimukseni aineisto ($n=42$) koostuu Ylen ja Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistuista uutisista. Lähestyn aineistoani kriittisen diskurssianalyysin avulla, hyödyntäen myös sisällönanalyysia. Tutkimukseni ensimmäisenä tavoitteena on analysoida uutisissa rakentuvaa eläinkuvaa tuotantoeläimistä ja pohtia sen vaikutusta lajisorronkulttuuriin yhteiskunnassamme. Diskurssianalyysin oppainani toimivat erityisesti Stuart Hallin ja Michel Foucault'n käsitykset vallasta, identiteetistä ja diskurssien rakentumisesta. Toisena tutkimuksellisenä tavoitteenani on tarkastella sitä, minkälainen eettinen vastuu uutismedialla on tuotantoeläimistä käytävässä julkisessa keskustelussa. Median tarjoama, monin paikoin hyvin yksipuolinen eläinkuva voidaan nähdä ongelmallisena paitsi eläinetiikan myös journalistisen etiikan kannalta. Ohjaavatko valtamedian uutisointia edelleen vanhentuneet käsitykset eläimistä vai näkyykö uutisten teksteissä ja kuvissa käynnissä oleva kulttuurinen muutos suhteessamme muihin eläimiin, ja uusin tieteellinen tieto siitä, minkälaisia nämä eläinyksilöt itse asiassa ovat?

1.1 Aiempi tutkimus

Tuotantoeläinten representaatioita journalistisessa kontekstissa on Suomessa ja maailmanlaajuisesti tutkittu vielä melko vähän. Sen sijaan eläinten aseman tutkiminen esimerkiksi kulttuurisessa ja filosofisessa ulottuvuudessa on vakiinnuttanut paikkansa tieteellisen tutkimuksen kentällä jo Suomessakin (Aaltola & Keto 2015; Aaltola 2013; Ilomäki & Lauhakangas 2002). Kriittisen eläintutkimuksen näkökulma mediatutkimuksessa on kuitenkin lisääntymässä, ja viime vuosina on ilmestynyt useampia kiinnostavia ja tärkeitä tutkimuksia liittyen tuotantoeläinten esityksiin mediassa (esim. Molloy 2011; Cook 2015; Khazaal & Almiron 2016; Linné 2016a; Ollila 2018). Aihe on äärimmäisen ajankohtainen ja siksi siihen on nyt hyvä aika paneutua tämänkin tutkielman muodossa. Omassa tutkimuksessani tarkastelen eläinkuvan luonnetta ja tuotantoeläinten representaatioita länsimaisen sekä erityisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kontekstissa. Tutkimukseni kannalta keskeistä on ensiksi valottaa hieman perustietoa tuotantoeläimistä ja tehoeläintuotannon luonteesta, joista kerron seuraavaksi. Myös eri tieteenalojen näkemykset ihmisen ja muiden eläinten välisestä kulttuuris-historiallisesta suhteesta ovat oleellinen näkökulma tutkielmani pohjaksi. Mediatutkimuksen osalta hyödynnän tutkimusta kaikkien eläinten osalta ja koskien myös muuta kuin journalistista mediaa.

1.1.1 Eläintuotannon varjopuoli

Suomessa teurastetaan ruoaksi noin 71 miljoonaa eläintä vuosittain: sikoja, nautoja ja broilereita. Tähän lukuun ei sisälly esimerkiksi munijakanat ja kalat. Yleisin tuotantoeläin on broileri, joita teurastetaan vuosittain 68 miljoonaa yksilöä. Toiseksi eniten kasvatetaan sikoja, yli kaksi miljoonaa yksilöä vuosittain. Nautoja puolestaan teurastetaan vuosittain noin 300 000 yksilöä. (Animalia 2017a.) Eläinten tehotuotanto ruoantuotannossa on kuitenkin verrattain uusi ilmiö. Se on viimeisten 60 vuoden aikana kasvanut nopeasti valtaviin mittasuhteisiin ja muuttunut rakenteeltaan merkittävästi yhdessä muun maatalouden kanssa. Syömme tällä hetkellä lihaa enemmän kuin koskaan, keskimäärin 75 kiloa vuodessa. Vaikka lihankulutus ja teurastettujen eläinten määrä on Suomessa kasvanut, niin eläintilojen määrä on kuitenkin vähentynyt vuosi vuodelta. Tuotanto on yhä keskitetympää ja pyrkii suuriin volyymeihin sekä tehokkuuteen. Lihayritysten tarjoama idyllinen mainoskuva kotieläintuotannosta on kaukana todellisuudesta ja kuvaa paremmin mennyttä kuin nykyistä tilannetta maaseudulla. (Kotilainen 2015, 47.) Paitsi

että suuret tuotantomäärät johtavat eläinten hyvinvointiongelmien, niin lihankulutuksella on myös kansanterveydellisiä seuraamuksia sekä ilmastonmuutokseen ja ympäristöön merkittävästi vaikuttavia seikkoja (Kupsala 2015, 77–78).

Nykytieteen valossa tiedämme, että nämä eläimet ovat tietoisia olentoja, jotka voivat tuntea kipua, pelkoa ja kärsimystä (Aaltola 2013; Viitala 2015; Hänninen 2015, 210). Sen välillä mitä tiedämme tuotantoeläimistä ja miten kohtelemme niitä, on kuitenkin valtava ristiriita. Tämä ristiriita ilmenee eri tavoin yhteiskunnan eri alueilla ja tasoilla. Lainsäädäntömmekin kohtelee saman lajin eläinyksilöitä eri tavoin riippuen ihmisen niille antamasta käyttötarkoituksesta. Lemmikkikanilla on erilaiset hyvinvointivaatimukset kuin lihantuotannossa tai eläinkokeissa käytettävällä kanilla. Naalilla täytyy eläintarhassa olla 600 neliömetrin maapohjainen alue, kun turkistarhalla saman eläinlajin yksilölle riittää vajaan neliön tila verkkopohjaisessa häkissä (Animalia 2016b; Kupsala 2015). Siat ovat yhtä älykkäitä, tai jopa älykkäämpiä, kuin koirat, mutta kohtelemme näitä kahden eri lajin edustajia kuitenkin hyvin eri tavoin. Koira voi olla meille rakas perheenjäsen, kun taas sika vain lihaskimpale lautasella. Nykyinen, monin osin hyvin ristiriitainen käsityksemme ja suhtautumisemme muihin eläimiin on kulttuurisesti ja historiallisesti muotoutunut moniulotteinen prosessi, jonka voidaan nähdä olevan jatkoa filosofiselle ja poliittiselle ajattelutavalle, jossa olemme sulkeneet eläimet oikeuden ulkopuolelle. (Vilka 2009 19–22; Ratamäki 2009, 37.) Toisaalta historiassamme on kulkenut rinnalla koko ajan myös eläinsuojelun henki. Haluamme periaatteessa pyrkiä toimimaan oikein ja välttää kärsimystä. Euroopan unionin kansalaisten asenteita selvittäneen Eurobarometrin (2016) mukaan 92% vastanneista piti eläinten hyvinvointia tärkeänä. Samaisessa tutkimuksessa kävi ilmi, että yhdeksän suomalaista kymmenestä haluaisi parempaa suojelua tuotantoeläimille. Vuoden 2006 tutkimuksessa tuo samainen luku oli 67%. (Animalia 2017c; HS/Putkonen 18.3.2016.) Näiden tutkimusten valossa voisi sanoa, että suomalaisen yhteiskunnan asenneilmapiiri ja suhteemme muihin eläimiin on muutoksen kourissa.

Ihmisen ja muiden eläinten väliseen suhteeseen vaikuttavat aina kunkin aikakauden aatteet, kulttuuri, elinkeinot ja teknologia (Ylimaunu 2002, 115). Tuotantoeläinten elämä nivoutuu monin eri tavoin osaksi nykyihmisten elämää ja siksi onkin tärkeää tarkastella myös sitä miten media esittää nämä lihantuotannossa käytetyt miljoonat eläinyksilöt. Tutkimalla uutismedian representaatioita yritän saada käsitystä siitä, minkälaista kertomusta ja diskurssia joukkoviestimet rakentavat tuotantoeläimistä ja ihmisen suhteesta muihin eläimiin. Samalla voin pohtia sitä, minkälaisia yhteiskunnallisia ja poliittisia päämääriä näihin esityksiin kenties

sisältyy. Median meille esittämät, niin kielelliset kuin visuaaliset representaatiot tuotantoeläimistä vaikuttavat merkittävästi siihen, mitä ajattelemme näistä tuntevista ja tietoisista olennoista sekä miten toimimme niiden suhteen (Linné 2016b, 252). Jos kuitenkin muutamme tapaamme katsoa muita eläimiä vaikuttaa se myös kuvaamme itsestämme ihmisinä. Olemmeko valmiita katsomaan itseämme uudella tavalla? Laskeutumaan korokkeelta, jolle olemme itsemme nostaneet vuosituhansien saatossa suhteessa luontoon ja muihin eläimiin? Mitä ihmisyyys tarkoittaa, jos se ei ole enää eläimellisyyden vastakohta? Jos olemmekin vain yksi erityinen eläin muiden erityisten eläinten joukossa? Näitä kysymyksiä tulen pohtimaan tutkielmani aikana.

1.1.2 Mediatutkimus eläimistä

Kulttuurintutkija Carrie Packwood Freeman (2009) tutki amerikkalaisen uutismedian tapoja esittää tuotantoeläimiä ja sitä minkälaista eläinkuvaa esitykset rakensivat. Hänen tekstianalyysinsä oli ensimmäinen varteenotettava tutkimus aiheesta ja siten käänteentekevä. Freeman sai selville, että amerikkalainen uutismedia toisintaa (yhteiskunnassa) vallitsevaa spesismiä ja usein esineellistää eläimet diskursiivisesti kolmella eri tavalla: 1) *Tuotteistamalla eläimet*, 2) *jättämällä huomiotta eläinten emotionaaliset näkökulmat* ja 3) *epäonnistumalla kuvaamaan eläimiä itsessään arvokkaina yksilöinä* (Freeman 2009, 79). Freeman (2009) huomasi tutkimuksessaan, että uutisissa vallitsi hyvin ihmiskeskeinen näkökulma ja amerikkalaisen yleisön tietämys ja ymmärrys tuotantoeläimistä perustui lähinnä mainoskuvien ja lastenkirjojen luomiin uskomuksiin ja myytteihin, eikä niinkään empiiriseen kokemukseen näistä eläimistä. Freemanin jalanjalkia seurasivat Natalie Khazaal ja Núria Almiron (2016) tutkiessaan amerikkalaisen The New York Timesin ja espanjalaisen El Paísin uutisia. Tutkijat halusivat tehdä vertailevaa tutkimusta Freemanin tekemiin löytöihin ja tarkastella olivatko tuotantoeläinten esitykset missä määrin muuttuneet kymmenen vuoden aikana. Diskurssianalyysin tuloksista selvisi, että ihmiskeskeinen ja spesistinen lähestymistapa oli edelleen vahvasti uutisia määrittävä tekijä. Julkaisujen välillä oli kuitenkin myös nähtävissä eroja: El Paísin uutisissa spesismi ilmeni hyvinkin raadollisena, kun taas The New York Timesissa se oli peiteltympää. Jälkimmäisen peiteltympi lähestyminen liittyy tutkijoiden mielestä eläinsuojelijoiden luomaan paineeseen muuttaa diskurssia koskien tuotantoeläimistä käytävää julkista keskustelua. Khazaalin ja Almironin (2016) mukaan spesistisen puhetyylin täytyy koko ajan muuttua salakavalamaksi välttääkseen sitä koskevan kritiikin ja vastustuksen. Tarinat onnellisista lehmistä ja kanoista ja eläimiä hyvin hoitavista tilallisista ovat osa tällaista strategiaa, jolla pyritään vetoamaan lukijoiden tunteisiin ja vakuutellaan eläintuotannon

eettisyyttä. Nämä uudenlaiset spesistiset kerrontatavat tähtäävät siihen, että voimme hyvillä mielin jatkaa eläinten syömistä ja jättää tarinoiden takana piilevän kärsimyksen huomioimatta. Joissain uutisissa spesististä lähestymistä haastettiin, mutta tällainen vaihtoehtoinen näkökulma ilmeni aina vain kappale- tai lausetasolla, ei koko uutisen tasolla. Uutisten sisältöjen näennäisellä demokratialla pyritään vahvistamaan status quota ja lihansyönnin ideologian moraalista oikeutusta. (mts. 388.) Khazaalin ja Almironin saamat tulokset ovat hyvin kiinnostavia oman tutkimukseni kannalta ja tulen ammentamaan niistä vertailukohtia omaan analyysiini. On mielenkiintoista nähdä missä määrin aineistossani on nähtävissä näitä uudenlaisia spesistisiä kerrontatapoja.

Sonja Hirvonen (2014) tutki pro gradu -tutkielmassaan eläinten oikeuksiin liittyvää julkista keskustelua tarkastelemalla Helsingin Sanomissa julkaistuja mielipidekirjoituksia vuosina 2005-2011. Hirvonen tarkasteli muun muassa sitä, että minkälaista moraalista painoarvoa eläinaiheelle annettiin ja minkälaisia erilaisia lähestymistapoja kirjoituksista löytyi. Aineistostaan Hirvonen löysi kolme eläimiin liitettyä diskurssia, jotka erosivat toisistaan merkittävästi: 1) *Eläimet nähtiin joko lähes täysin oikeudettomina*, 2) *jonkinasteista moraalista painoarvoa ja rajallisia oikeuksia omaavina*, tai 3) *ihmisen kanssa moraaliselta painoarvoltaan tasavertaisina, loukkaamattomia oikeuksia omaavina yksilöinä*. (Hirvonen 2014.)

Mielipidekirjoitukset poikkeavat uutisista monin tavoin ja eläimistä käytävän julkisen keskustelun tyyli riippuu paljolti myös kontekstista ja tilanteesta, mutta tästä huolimatta Hirvosen tekemät diskurssihavainnot antavat jossain määrin suuntaviivoja oman aineistoni tutkimiseen. Ne kertovat osaltaan siitä ilmapiiristä, joka yhteiskunnassamme vallitsee eläinkysymysten saralla. Hirvosen aineistostaan löytämä diskurssi, jossa tuotantoeläimet nähdään moraaliselta painoarvoltaan täysin tasavertaisena ihmisen kanssa, oli hyvin marginaalisessa asemassa. Tämä on yllättävää, sillä diskurssin voisi olettaa esiintyvän mielipidekirjoituksissa useammin kuin esimerkiksi uutisgenren kirjoituksissa, joissa toimittajan omat mielipiteet eivät saa tulla yhtä vahvasti esille. Tulostensa pohjalta Hirvonen (2014) näki, että eläinoikeuksien toteutuminen yhteiskunnassa oli vielä kaukainen, muttei mahdoton ajatus.

Tiina Ollila (2018) puolestaan teki lingvististä tutkimusta teurastamiseen liittyvistä julkisista teksteistä. Hänen aineistonsa koostui muun muassa journalistisista - ja viranomaisteksteistä sekä poliitikkojen puheista. Ollila tarkasteli tutkimuksessaan sekä tavanomaista että halal -tavan teurastamista ja sitä minkälaisia käytäntöjä ja käsityksiä eläimen kuolemaan liitettiin sekä miten ihmisten ja muiden eläinten välinen suhde ilmeni käytänteissä. Ollila keskittyi havainnoimaan

kielen käytön roolia ja analysoi muun muassa sanavalintoja liittyen tekijyyden häivyttämiseen ja representaatioiden vahvistamiseen. Ollilan aineistossa kuolema oli sanaston tasolla usein olemattomissa ja useimmiten eläinten kohdalla käytettiin termiä 'lopettaminen' ja 'teurastaminen'. (Ollila 2018.) Ollila huomioi tutkielmassaan kiinnostavasti myös toimittajien roolia teurastamoaiheisissa uutisissa kerrotun teurastamisen normalisoinnista. Hän syyttää toimittajia kritiikkittömyydestä ja siitä, että toimittajat liian usein tyytyvät käyttämään taustatietonaan liha- ja teurastamoyritysten markkinointimateriaaleja ja jättävät tarttumatta eläintuotantoaiheisiin uutisaiheisiin. Eläinaktivistit ovat sen sijaan tehneet toimittajillekin kuuluvan työn julkaistessaan kuvia eläintiloilta. (mts. 39.) Ollila kuvailee erään Ylen jutun toimittajan kerrontatapaa teurastusaiheiseen uutiseen liittyen. Toimittaja lähestyi teurastamista jutussa automaattisena tapahtumasarjana, joka vain tapahtuu ja puhuttelee lukijaa 'me' muodossa, tehden oletuksen, että kaikki lukijat syövät lihaa, mikä taas osaltaan normalisoi lihansyöntiä ja tapaa suhtautua teurastamisprosessiin. (mts. 54.) Nämä Ollilan tekemät huomiot ovat kiinnostavia kohtia tarkastella myös omassa aineistossani. Miten toimittajat asemoivat itsensä uutisissa kuvaillessaan tuotantoeläimiä, ja minkälaista puhetapaa erilaisista eläimille tehtävistä tuotannollisista prosesseista käytetään?

Hannele Ahponen (2015) tarkasteli susikonfliktin ympärillä käytyä keskustelua suomalaisessa sanomalehdistössä ja sitä, minkälainen asiantuntijuus keskustelua määrittä.

En omassa aineistossani tutki asiantuntijuuden rooleja, mutta Ahposen tekemät havainnot ovat silti kiinnostavia tutkimukseni kannalta. Ahposelle (2015) selvisi, että ammattimaisia asiantuntijoita esiintyi hänen aineistossaan selvästi enemmän kuin tieteellisiä tai kokemusasiantuntijoita. Näihin ammattimaisiin asiantuntijoihin kuuluivat muun muassa viranomaiset ja metsästäjät. Metsästäjien suhde susiin, kuten eläintuottajien suhde tuotantoeläimiin, on hyvin erilainen verrattuna esimerkiksi tutkijoiden tai eläinsuojelijoiden suhde näihin eläimiin. Sillä kuka pääsee lehtijutuissa ääneen, on suuri merkitys sen kannalta, mistä näkökulmasta käsin eläinasiaa ylipäätään tarkastellaan. Kuka saa puhua ja määritellä näiden erilaisten eläinten elämää ja niiden aseman suhteessa ihmisiin? Ahposen (2015) mukaan susikeskustelussa tuli selvästi esille vastakkainasettelu suden ja ihmisen välillä, ja eräänlainen kamppailu elintilasta. Tuohon vastakkainasetteluun pyrittiin kuitenkin paikoin etsimään ratkaisuja, joissa suden itseisarvo tunnustettiin ja luonnonsuojelunäkökulma nostettiin esiin. Villieläinten representaatiot mediassa ovat lähtökohtaisesti erilaisia verrattuna tuotantoeläinten tai lemmikkieläinten representaatioihin (vrt. Mäkelin 2017), mutta niissä on nähdäkseni myös

yhtymäkohtia ja osaltaan kaikkien eläinten representaatioita määrittää paljolti näkökulma, jossa eläinten eroavaisuutta ihmisiin nähden korostetaan eri tavoin (vrt. Freeman 2009; Freeman & Bekoff & Bexel 2011). Susi edustaa vielä erityistä ryhmää villieläinten joukossa meille suomalaisille, ja toisin kuin television luonto-ohjelmissa nähtyihin norsuihin tai leijoniin, suteen liitetään usein vihan ja pelon aspekti. Ahponen tutki aineistoaan kehysanalyysin keinoin ja löysi sieltä juuri tällaisen pelon kehyksen. Pelko ruokkii vihaa ja suteen liitetäänkin monia kulttuurisia myyttejä ja muinaisuudesta kumpuavaa susivihaa. Myös Khazaalin ja Almironin (2016, 380–381) tutkimuksessa löytyi selvä pelon diskurssi, vaikkakin eri aiheeseen liittyen. Heidän aineistostaan löytämä pelon diskurssi pyrki hyödyntämään ihmisten pelkoa liittyen eläintuotannon taloudellisen heikentymisen vaikutuksiin ja sitä kautta tuovan myös vaikutuksia lukijoiden eli kuluttajien lompakoihin. Mutta palataan vielä Ahposen tutkimukseen. Hän huomasi, että artikkeleissa susi nimettiin ja kuvattiin usein negatiivisesti ja leimaavin nimin. Susista puhuttiin 'häirikköinä' ja 'pahantekijöinä' ja ne leimattiin 'ongelmiksi' ja 'uhkaksi'. Useimmiten nämä nimittelyt eivät pohjanneet mihinkään konkreettiseen uhkaan tai tapahtumaan, vaan ne liittyivät esimerkiksi huhuihin ja turvattomuuden kokemuksen tunteeseen. Ihmisistä tuntui etteivät he voineet vaikuttaa tilanteeseensa, ja kokivat siksi suden läsnäolon uhkaavana. Mielenkiintoista on, että Ahposen mukaan teksteissä oli hyvin vähän realistista tai biologiaan liittyvää kuvausta suden olemuksesta. Myös positiivisia kuvauksia löytyi vain muutamasta jutusta. (Ahponen 2015, 56-57.) Susi näyttäytyykin eri toimijoille hyvin eri tavoin. Joillekin susi on tutkimuksen ja suojelun kohde, toisille taas kilpailija riistasta tai uhka paikallisille asukkaille. Erilaisten ihmisten hyvin erilaiset suhteet suteen ja luontoon törmäävät Ahposen mukaan toisiinsa. Siksi onkin tärkeätä, että tutkimusta susikonfliktin suhteen tehdään eri tieteenaloista käsin, ei pelkästään luonnontieteellisestä vaan myös esimerkiksi yhteiskunnallisesta näkökulmasta. (mts. 7.) Samoin tuotantoeläimiä tarkasteltaessa on tärkeää tutkia paitsi niiden biologista olemusta ja käyttäytymistarpeita, myös ihmisten suhdetta tuotantoeläimiin yhteiskunnallisessa ja poliittisessa ulottuvuudessa.

Asta Marianne Mäkelin (2017) tutki sosiologisessa tutkielmassaan television luontodokumentteja. Hän tarkasteli dokumenteissa esitettyä eläin- ja luontosuhdetta sekä eläimyyden ja luonnon kategorian kulttuurista rakentumista erilaisten antropomorfisoinnin tapojen kautta. Mäkelinin tutkimuksen luontodokumenteissa kuvatuilla villieläimillä on lähtökohtaisesti hyvin erilainen asema yhteiskunnassamme kuin tuotantoeläimillä, mutta samoin kuin Ahposen susitutkimuksessa ovat Mäkelinin tekemät havainnot kiinnostavia oman

tutkimukseni kannalta. Mäkelinin (2017) tuloksista selvisi miten ihmis-eläin -rajaa rakennetaan ja mitkä ominaisuudet esitetään rajanteon kannalta oleellisina. Eläimyyden ja ihmisyyden välistä eroa rakennetaan erityisesti antropomorfisoivien tarinallistamisen tapojen kautta ja noita keinoja on monia erilaisia. Jännitteinen eläinsuhde rakentuu luontodokumenteissa myös sen mukaan nähdäänkö eläinten ja ihmisten välisten erojen olevan dikotomisina vai evolutiivisia jatkumojia. Mäkelinin (2017) mukaan ihmisten ja eläinten luokittelu on luontodokumenteissa erityistä, koska se on erilaista kuin eläinlajien välille rakentuva keskinäinen ero. Eläinten välillä eroja rakennetaan esimerkiksi anatomisten ominaisuuksien mukaan, kun taas ihmisen ja eläinten välistä rajaa rakennetaan sen mukaan mitä ihmisen ja eläimen ajatellaan ajattelevan. Ihmisten sisäinen maailma nähdään erityisempänä ja erilaisina kuin muiden eläinten. (mts. 79–81.) Omassa tutkimuksessani minua kiinnostaa tarkastella myöskin sitä miten eläimyyttä ja ihmisyyttä rakennetaan, ja miten eron tekeminen näkyy uutisten teksteissä ja kuvissa. Millaisilla sanoilla ja puhetyyleillä tuotantoeläimiä lokeroidaan esimerkiksi ruoantuotannon luokkaan ja minkälaisia merkityksiä tuolle luokalle annetaan? Entä yritetäänkö uutisissa kuvailla tuotantoeläinten sisäistä maailmaa mitenkään?

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni sijoittuu kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentälle, ja sillä voidaan katsoa olevan yhteiskunnallinen tavoite. Näen itseni tutkimuksen tekijänä kuuluvan niin sanottujen *taistelevien tutkijoiden* joukkoon. Suoranta ja Ryynänen (2016) määrittelevät taistelevan tutkimuksen kantaa ottavaksi, toimintalähtöiseksi ja osallistavaksi tutkimukseksi. He esittävät, että taisteleva tutkimus pyrkii edistämään yhteiskunnallista muutosta ja luomaan vaihtoehtoja, ja siten sen lähtökohdat eroavat perinteisemmästä akateemisesta tutkimuksesta, joka usein kääntyy sisäänpäin. Taisteleva tutkimus perustuu horisontaaliseen, osallistuvaan toimintaan, jossa tutkija liittyy osaksi tutkimaansa tilannetta tai ryhmää ja jossa yhdessä tekeminen toimii pohjana tutkimukselle. (mts. 16–18.) Oma tutkimukseni ei metodologiansa tai aineistonsa puolesta ole sinällään osallistavaa, mutta näen että aktivistitaustani ja kokemukseni tuotantoeläimiä kohdanneena kuvaajana luo minulle eräänlaisen osallistavan suhteen tutkimusongelmaani. Taistelevat tutkijat ovat aina osa jotain laajempaa yhteiskunnallista liikettä tai ryhmää, ja heidän kehitykseensä on vaikuttanut elämänhistoria erilaisine poliittisen tietoisuuden kokemuksineen. Taistelevat tutkijat eivät synny siis vain toiminnan tuloksena, vaan ovat monien erilaisten sosiaalisten tapahtumien ja vuorovaikutusten seurausta. (mts. 20.) Näin on rakentunut omakin polkuni. Ala-asteikäisestä eläimiä ja luontoa rakastavasta lapsesta kasvoi tulisieluinen nuori järjestöaktiivi ja myöhemmin tiedostava valokuvaaja, joka nyt on päätenyt opinnoissaan tekemään tutkielmaa tuotantoeläinten asemasta yhteiskunnassa mediatutkimuksen kehyksessä.

Haluan tutkielmassani ensinnäkin selvittää, millä tavoin Yle ja Helsingin Sanomat kuvaavat tuotantoeläimiä uutisjutuissaan ja missä määrin nuo representaatiot vahvistavat tai kyseenalaistavat yhteiskunnassa vallitsevaa spesismän kulttuuria ja miltä osin ne taas haastavat vallitsevaa kulttuuria ja tarjoavat vaihtoehtoisia näkökulmia aiheeseen. Toiseksi haluan yrittää tarjota analyysini ja pohdintojeni kautta eväitä toimittajille ja kuvaajille eläinaiheisten juttujen tekemiseen tavalla, jossa tuotantoeläimet otettaisiin enemmän huomioon subjekteina, itsessään arvokkaina yksilöinä. Lähtökohtani tutkimukseen on ongelmalähtöinen. Näen, että uutismediassa esiintyvät diskurssit osaltaan, yhteiskunnan muiden instituutioiden ohella, määrittelevät ihmisten suhdetta muihin eläimiin ja käsitystämme muiden eläinten asemasta maailmassa ja siten vaikuttavat oleellisesti siihen miten toimimme konkreettisesti näiden eläinten suhteen. Esittelen seuraavaksi tutkimuskysymykseni.

Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiäni on kolme. Ensisijaisesti tulen etsimään vastauksia ensimmäiseen kahteen kysymykseen:

- 1) *Minkälaisia representaatioita Ylen ja Helsingin Sanomien verkkouutiset esittävät tuotantoeläimistä?*
- 2) *Minkälaista eläinkuvaa ja diskurssia representaatiot rakentavat ja mitä siitä seuraa?*

Lisäksi tulen tutkimuksessani pohtimaan:

- 3) *Miten uutisjournalismi voisi paremmin ottaa huomioon eettiset näkökulmat tuotantoeläinten representaatioissa?*

Tutkimuskohteenani on tarkastella siis sitä, minkälaisia representaatioita tuotantoeläimistä rakennetaan Ylen ja Helsingin Sanomien julkaisemissa uutisissa ja mitä uutisjutuissa rakentuva eläinkuva kertoo suhteestamme muihin eläimiin. Rakentumisella viitataan kaikkiin teksteissä ja kuvissa esiintyviin esittämisentapoihin ja ilmaisuihin. Haluan tutkimuksellani pyrkiä selvittämään tarjoaako media monipuolista ja eläinten itseisarvon huomioon ottavaa tietoa vai vahvistaako se esityksillään lähinnä yhteiskunnassa vallitsevaa lajisorronkulttuuria. Tutkimustulosteni valossa arvioin lopuksi uutismedian osallisuutta eläinsuhteemme muodostumiseen ja siihen miten toimimme muiden eläinten suhteen.

Tutkimukseni rakenne on seuraavanlainen. Esittelen seuraavassa luvussa ensin lyhyesti muutamia tutkimukseni kannalta oleellisia käsitteitä. Tämän jälkeen siirryn luvussa 2.2 tarkastelemaan filosofista ja yhteiskunnallista eläintutkimusta ja niiden tarjoamia näkökulmia tutkimukseeni. Eläinetiikan lisäksi tutkimukseni kannalta oleellisiksi olen nähnyt pohtia vallan olemusta ja miten se vaikuttaa visuaalisiin järjestyksiin. Luvussa 2.3 esittelen Michel Foucault'n ja Stuart Hallin käsityksiä diskurssista ja siitä, miten diskurssit rakentavat todellisuuttamme. Pohdin myös identiteetin muodostumista ja sen vaikutusta ihmisen ja muiden eläinten väliseen suhteeseen. Luvussa 2.4 siirryn tarkastelemaan median roolia ja journalistietiikkaa esittelemällä muutamia tutkimukseni kannalta kiinnostavia viestintä- ja yhteiskuntateoreetikoiden ajatuksia.

Teoriaosuuden lopuksi, luvussa 2.5, tarkastelen valokuvan olemusta, ja valokuvan objektiivisuuteen liittyviä kysymyksiä. Luvussa kolme siirryn esittelemään tutkimusaineistoani ja tutkimusmenetelmäni: sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin. Luvussa neljä esittelen tulokset määrällisestä analyysistäni ja luvussa viisi kriittisen diskurssianalyysini tuloksia. Tutkimukseni loppupäätelmät ja pohdinnat esittelen viimeisessä luvussa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimukseni pohjaa useampaan teoreettiseen lähtökohtaan. Koko tutkimuksen kenties tärkein viitekehys on moderni eläinetiikka. Sen voi katsoa olevan hallitsevin näkökulma aineistooni ja siten ohjaavan myös koko tutkielmaa. Toinen peruskivi tutkimuksessani on kriittinen diskurssianalyysi ja sen pohjalta syntyvät näkemykset vallasta, näkyvyydestä ja identiteetistä. Tutkin diskursseja erityisesti kulttuurintutkija Stuart Hallin ja filosofi Michel Foucault'n käsitysten pohjalta. Kolmanneksi, tutkimukseni rakentuu näkemyksiin median ja journalistien tehtävästä ja merkityksestä yhteiskunnassa. Seuraavassa luvussa esittelen muutamia käsitteitä, jotka näen tutkimusongelmani kannalta tärkeiksi jäsentää.

2.1 Tutkimuksen käsitteistöä

2.1.1 Ihminen ja eläin

Tutkimustani varten tärkeää on ensinnäkin määritellä se, että mitä tarkoitan *eläimellä* ja *ihmisellä*. Kuten luonnontiede meille kertoo, niin ihminen on vain yksi eläinlaji muiden joukossa. Tästä huolimatta ihminen ja eläin useimmiten erotetaan kulttuurissamme selvästi toisistaan erillisiksi kategorioiksi (Tuomivaara 2015). Eläimillä viitataan yhteisesti kaikenlaisiin erilaisiin eläinlajeihin, hiirestä norsuun ja muurahaisesta valaaseen, kun taas ihmisellä viitataan yleensä vain yksinomaan Homo sapiensiin. Eläinfilosofiassa tämä keinotekoinen jaottelu on ratkaistu käyttämällä eläimistä sellaisia termejä kuin 'ei-inhimilliset eläimet', 'muut eläimet' tai 'toiset eläimet' (Aaltola 2013, 25). Tutkimuksessani tulen lähinnä käyttämään 'muut eläimet' -termiä, kun viitataan muihin eläimiin kuin ihmiseen. Välillä kielen sujuvuuden vuoksi käytän kuitenkin vain termiä 'eläimet'. Eläinfilosofiassa huomioidaan myös eläimistä yleisesti käytettävien persoonapronominien ongelmallisuus. Yleensä eläimistä puhutaan arkikielessä yksikkömuodossa 'se' ja monikkomuodossa 'ne'. Nämä kielelliset käytänteet kertovat paljon eläinten asemasta kulttuurissamme. Sanat 'se' ja 'ne' viittaavat esineisiin tai tietoisuutta vailla olevaan asiaan tai ilmiöön. Tämän takia jotkut ovatkin alkaneet käyttää myös eläimistä puhuttaessa muotoja 'hän' ja 'he', aivan kuten ihmisistä puhuttaessa. Vaikka näiden kielellisten käytänteiden murtaminen juuri eläinten kohdalla on tärkeää, tulen tässä tutkimuksessani käyttämään pääasiassa muotoja 'se' ja 'ne' puhuessani muista eläimistä. Tämä siksi, että se on selkeämpää ja sujuvampaa lukijan kannalta. Suomen kielessä sana 'eläin' on 'elää' verbin johdos

ja se tarkoitti alun perin samaa kuin 'eläjä' ja 'elävä olento'. Tämä oli aikana, kun ei oltu vielä nähty tieteellistä tarvetta lokeroida ja pilkkoa luontoa osiin. Sanan piiriin voitiin tuolloin laskea kuuluvaksi myös ihminen. (Häkkinen 2002, 26; Aaltola 2013, 25-26.) Kielitoimiston määritelmä tällä hetkellä sanalle eläin on: *"eliöitä joiden ominaispiirteitä ovat mm. org. ravinnon käyttö, soluseinämien puuttuminen ja tav. kyky liikkua aktiivisesti"* ja ihmisen määritelmä: *"vars. älyllisiltä ominaisuuksiltaan pisimmälle kehittynyt elävä olento"* (kielitoimisto 2017). Nämä kielitoimiston määritelmät eläimestä ja ihmisestä antavat jo itsessään yhden tutkimuksen verran aihetta pohdintaan. Häkkisen (2002, 26, 53) mukaan ihmisen ja eläimen välisten suhteiden muutokset näkyvät sanaston historiassa ja eläimiin yhdistyvät mielikuvat voivat aikojen kuluessa muuttua. Eläinten nimitykset eivät suomen kielessä aina viittaa suoranaisesti eläimiin, vaan ne toimivat erilaisina ilmaisukeinoina esimerkiksi metaforien kautta. Häkkisen (2002, 50) mukaan ihminen voi nähdä eläinten olemuksessa ja toiminnassa pelkistettyinä monia hyviä ja pahoja piirteitä, jotka ovat ominaisia myös ihmiselle. Kotieläimet ovat olleet suosittuja metaforan ja vertauksen lähteitä, erityisesti sika -sanaa käytetään suomen kielessä hyvin monipuolisesti. Käyttäessään eläintä metaforana ihminen ei näe kyseistä eläintä kokonaisena vaan vain tietyn ominaisuuden edustajana (mts. 50–51.) *Tuotantoeläimellä* viitataan tutkimuksessani kaikkiin niihin eläimiin, joita Suomessa kasvatetaan ja teurastetaan ruoantuotannossa. Näihin eläimiin kuuluvat esimerkiksi siat, kanat, naudat, kalkkunat, lampaat ja kalat. Aineistooni valikoituivat kuitenkin vain uutiset sioista, naudoista ja kanoista, koska ne ovat (kalojen ohella) yleisimmät käytetyt tuotantoeläimet Suomessa. Tutkimukseni ulkopuolelle jäävät muut kuin ruoantuotannossa käytettävät tuotantoeläimet kuten ketut, minkit ja supikoirat, joita kasvatetaan turkistuotannossa. Kielitoimisto (2017) määrittelee tuotantoeläin -sanon seuraavasti: *"eläimistä joita kasvatetaan elintarvikkeiden, villan, nahan, turkisten tms. tuotantoa varten"*. Kun eläimistä puhutaan *tuotantoeläiminä* ne kategorioidaan jo lähtökohtaiseksi tietynlaisiksi, tuotantovälineiksi (Aaltola 201, 25).

2.1.2 Spesismi

Yksi tärkeä ja toistuva käsite tutkimuksessani on *spesismi* eli lajisorto. Sillä tarkoitetaan olentojen arvon tai oikeuksien määrittelemistä sen mukaan, että mihin lajiin ne kuuluvat (Aaltola 2013). Monet tutkijat näkevät lajisorron samantapaisena syrjivänä kategoriana kuin esimerkiksi rasismien tai seksismien. Kuten rasismissa ja seksismissä, lajisorrossa jokin ryhmä pyrkii vahvistamaan ja ylläpitämään omaa valta-asemaansa alentamalla ja syrjimällä jonkin toisen ryhmän edustajia. (Freeman 2009, 8.) Brittifilosofi Mary Midgley näkee syrjinnän ihonvärin

perusteella paljon mielivaltaisempaan kuin syrjinnän sukupuolen tai lajin perusteella, mutta samanaikaisesti hän näkee, että näitä erilaisia syrjinnän tapoja ylläpitävät samantapaiset harhat (ks. Freeman 2009). Filosofin Peter Singerin mukaan nämä harhat mahdollistavat hierarkiat ja kaltoin kohtelun tahoilta, jotka pitävät itseään muita ylempänä ja kokevat oikeutukseksi uhrata muiden, vähempiarvoisina pitämiensä, elintärkeitä intressejä oman etunsa ja vähemmän tärkeiden intressien nimissä (Singer 1974). Tästä näkökulmasta käsin tarkasteltuna eläintuotanto näyttää spesistisenä järjestelmänä, jossa eläinten elämä (elintärkeä intressi) uhrataan ihmisen kulinaristisen mielihyvän (vähempiarvoinen intressi) tyydyttämiseksi (Freeman 2009, 8).

2.1.3 Media ja uutiset

Medialla viitataan tutkimuksessani kaikkiin nyky-yhteiskunnassa esiintyviin joukkoviestinnän välineisiin kuten televisioon, lehdistöön ja radioon. Lisäksi näen mediaan kuuluvaksi myös erilaiset sosiaalisen median kanavat ja internetsivustot. *Valtamedialla* tarkoitan niitä pääjoukkoviestimiä, joilla on hegemoninen asema yhteiskunnan mediakentällä. *Uutismedialla* viitataan niihin kaikkiin tahoihin, jotka tuottavat ja julkaisevat journalistisia uutisia. *Julkisuudella* puolestaan tarkoitan tekstissäni lähinnä mediajulkisuutta. Tutkimukseni kannalta oleellista on myös huomioida yhteiskuntamme voimakas *medioituminen* ja että elämme pitkälti *mediatodellisuudessa*. Medioitumisella viitataan yleisesti siihen, että saamme nykyään suurimman osan tiedostamme ja kokemuksistamme median välityksellä, kun taas välittömän kokemuksen tilanteet ovat merkittävästi vähentyneet elämässämme (Herkman 2011; Nordenstreng & Wiio 2012). Niemisen ja Pantin (2009, 16) mukaan todellisuutemme on korvautunut mediatodellisuudella ja näkemämme kuvat mediassa viittaavat itse asiassa vain toisiin mediaesityksiin, eivätkä varsinaiseen todellisuuteen. *Utinen* on vanhin, yleisin ja vakiintunein journalistisen tekstin muoto ja uutisia yleisesti luonnehditaan tarkoiksi, puolueettomiksi, tapahtumien aika-syysuhteita hahmottaviksi teksteiksi. Uutiskuvat ovat uutiskonteksteissa käytettyjä valokuvia, joiden tehtävänä on yleensä havainnollistaa ja dokumentoida uutisaihetta. (ks. Heikkilä 2006, 63). *Uutisjournalismilla* viitataan omassa tutkimuksessani eri julkaisukanavien tuottamiin toimituksellisiin uutisteksteihin, joiden tiedonhankinnassa ja –käsittelyssä on noudatettu journalistisen alan ammatillisia käytänteitä. *Uutiskuvilla* viitataan tutkimuksessani lähinnä sanomalehtien käyttämiin still-kuviin. Analyysissä viitataan *uutisjuttuihin* eli uutisartikkeleihin yleensä lyhyesti vain *juttuina* tai *uutisina*.

2.1.4 Representaatio

Visuaalisen kulttuurin tutkimuksessa *representaatio* -käsitteen avulla voidaan jäsentää ja hahmottaa tutkittavan aiheen laajempaa tieteellistä kenttää ja kontekstia. Tapoja ymmärtää representaatio on monia ja siksi valittu tarkastelutapa vaikuttaa siihen, miten representaatioita alun perinkään tarkastellaan. *Konstruktivistisella* tavalla ymmärtää representaatio viitataan siihen, että representaatioiden nähdään rakentavan ja tuottavan todellisuutta eikä vain heijastavan sitä. Tutkimalla yhteiskunnan eri ilmiöitä ja esityksiä konstruktivisina representaatioina voidaan tarkastella minkälaisista erilaisista esittämisen aineksista nuo ilmiöt ovat oikein rakentuneet ja minkälaiset erilaiset, esimerkiksi kulttuuriset ja sosiaaliset, tekijät niiden muotoihin ja sisältöihin ovat vaikuttaneet. (Seppänen 2005, 77-78.) Tämä konstruktivistinen tapa hahmottaa representaatioita on oman tutkimukseni kannalta mielekäs tapa tarkastella aineistoa. Tutkin ja analysoin aineistoani huomioiden esimerkiksi sitä, että millaisia aineksia ja keinoja teksteissä ja kuvissa on käytetty, jotta ne antaisivat minulle *vaikutelman* siitä, että ne *esittävät* todellisuutta (mts. 95). Tuotamme, kulutamme sekä tulkitsemme representaatioita ja ymmärtääksemme näitä representaation eri toimintaprosesseja tarvitsemme tueksemme semiotiikkaa. Semiotiikan avulla voimme tarkastella erilaisten, niin kielellisten kuin kuvallisten, merkkijärjestelmien rakentumista ja sitä, miten ne vaikuttavat ajatteluun ja tapaamme hahmottaa todellisuutta. (mts. 77, 84.) En omassa tutkimuksessani paneudu aineistoni semioottisiin seikkoihin, mutta otan ne kuitenkin huomioon koska näen niiden merkityksen ja vaikutuksen yhteyden diskurssien muodostumisessa. Representaatiot eivät Seppäsen (2005) mukaan ole henkilökohtaisia vaan ne ovat aina jaettuja, yhteisiä erilaisten koodistojen verkkoja, jotka ovat monesti kulttuurisidonnaisia. Tämä huomio on myös oman tutkimusongelmani kannalta tärkeä, sillä ne tavat joilla tuotantoeläimiä esitetään uutisissa pohjautuvat kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti jaettuihin normeihin ja koodeihin.

2.2 Muuttuva eläinsuhde

Nyky-yhteiskunnassamme eläinten asema moraalisisessa keskustelussa on vielä perin heikko. Sen sijaan eläinten hyvinvoinnin tarpeellisuus sekä tunnustetaan että huomioidaan jo monilla tasoilla. Vaatimus kohdella eläimiä hyvin on kuitenkin kontekstisidonnaista ja ajatusta eläinten oikeuksista tai arvosta yksilöinä, varsinkaan tuotantoeläinten kohdalla, ei oteta vielä vakavasti. Tarkastelen seuraavaksi eläinetiikkaa ja yhteiskunnallista tutkimusta eläimistä.

2.2.1 *Eläinetiikka ja moderni eläinkäsitys*

Eläinetiikkaa tutkineen filosofi Elisa Aaltolan (2013, 21) mukaan eläinten toissijaistaminen on nyky-yhteiskunnassamme ilmeisempää kuin koskaan aiemmin. Darwinin evoluutioteoriasta huolimatta ihminen pyrkii yhä nostamaan itsensä jalustalle suhteessa muihin eläimiin ja tekemään itsestään erityisemmän kuin mikään muu eläinlaji. Vaikka monet filosofit, antiikin ajoista lähtien, ovat argumentoineet ihmisen ja muiden eläinten tasa-arvoisuuden puolesta, on länsimaisessa kulttuurissa vallalla edelleen hyvin hierarkkinen, ihmiskeskeinen ja dualistinen maailmankuva. (Aaltola 2013, 14.) Ihminen on onnistunut rakentamaan itsestään eläimen vastakohdan; eläimet ovat 'vain eläimiä' ja luontokappaleita kun taas ihminen on älyllinen ja sielullinen olento, joka on kulttuurisesti täydellistynyt ja kaikkea sitä mitä muut eläimet eivät ole. Eläinten näkeminen 'vain eläiminä' on mahdollistanut niiden laajan hyötykäytön ihmisten tarpeisiin. (mts. 11-12.) Eläinfilosofiassa pyritään katsomaan asioita uudella tavalla ja murtamaan tätä ihmiskeskeistä maailmankuvaa. Se asettaa meidät tarkastelemaan ihmisten ja eläinten suhteen muodostumista ja kysymään miksi ja miten suhde on muotoutunut nykyisenlaiseksi. Eläinfilosofia perustuu 1970 -luvulla syntyneeseen eläinetiikkaan, jossa tarkastellaan erityisesti eläinten moraalista asemaa ja sitä, miten ihmisten tulisi kohdella muita eläimiä. Eläinetiikassa sovelletaan lähinnä neljää normatiivisen etiikan teoriaperinnettä: hyveetiikkaa, utilitarismia, deontologiaa sekä sopimusteoriaa. (mts. 20, 23.) Näille eläinten arvoa puolustaville teorioille yhteistä on muun muassa se, että niissä eläinten yksilönarvon katsotaan perustuvan ennen kaikkea niiden kokemuksellisuuteen ja kykyyn tuntea. Eläinetiikka näkee siis, että eläimillä on moraalista arvoa, koska niillä on kyky tuntea elämä jonkinlaisena. Tämän arvon nähdään puolestaan vaativan ihmisiä kunnioittamaan eläinten hyvinvointia ja intressejä. (Aaltola 2013; 2004, 93.) Eläinfilosofian saralta löytyy kuitenkin monia erilaisia ajatussuuntauksia ja oikeastaan ainoana yhdistävänä tekijänä voidaan pitää sitä, että ne kaikki näkevät eläimet

itsessään arvokkaina tutkimuskohteina eikä vain suhteessa ihmiseen. Analyytinen eläinetiikka kuuluu eläinetiikan ensimmäiseen tutkimussukupolveen ja tarkastelen sitä nyt hieman tarkemmin.

Analyytisessä eläinetiikassa hyödynnetään jo olemassa olevia teoreettisia perinteitä eläimiin ja pyritään jäsentämään eläinten asemaa selkeän argumentoinnin keinoin (Aaltola 2013, 24). Soveltavan etiikan tunnetuimpiin hahmoihin kuuluva Peter Singer on myös analyytisen eläinetiikan johtohahmoja. Hänen vuonna 1975 julkaisemansa teos *Animal Liberation* (suom. Oikeutta eläimille) johdatteli keskustelun eläinetiikasta uudelle tasolle ja toimi lähtölaukauksena maailmanlaajuisen eläinoikeusliikkeen synnylle. Kirjassaan Singer kuvaili eläinten jokapäiväistä kohtelua yhteiskunnassamme ja toi esille sen mitä esimerkiksi eläintuotantotiloilla tapahtuu. Modernin eläinsuojeluliikkeen syntyminen voidaan sen sijaan paikantaa 1800-luvun Englantiin, missä esiintyi myös eläinoikeuksien ja kasvissyönnin edistämiseen tähtäävää toimintaa pienessä mittakaavassa. Kuitenkin 1970 –luvulle asti eläinkysymykset, erityisesti eläinten itseisarvosta, pysyivät marginaalissa. Singerin teos sai ensimmäisenä eläinten asemaa koskevana filosofisena teoksena huomiota myös akateemisessa maailmassa. (Aaltola 2013,20.) Singer nostaa kirjassaan esille ne loogiset epäjohdonmukaisuudet, joita liittyy eläinten kohteluun ja vaatii ihmisiä kohtelevaan eläimiä tasavertaisina olentoina. Singer kuuluu utilitarismin edustajiin ja siten edustaa samaa ajatussuuntausta kuin klassikkofilosofit Jeremy Bentham (1748-1832) ja John Stuart Mill (1806-1873) jotka olivat myös huolissaan eläinten hyvinvoinnista. Juuri Bentham nosti ensimmäisenä eläinten kyvyn tuntea (kärsimystä) olevan oleellisin seikka eläinten asemaa arvioitaessa - eikä niinkään esimerkiksi eläinten kyvyn ajatella tai käyttää kieltä. Bentham myöskin väitti, että lajilla on yhtä vähän merkitystä etiikan kannalta kuin rodulla. (Aaltola 2013, 10; Nussbaum 2006). Benthamin esitti, että kysymys ei kuulunut ”Voivatko ne *järkeillä*?” tai ”Voivatko ne *puhua*?” vaan ” Voivatko ne *kärsiä*?” (Singer 1974). Bentham ja Mill olivat eläinsuojeluteorian pääarkkitehteja ja heidän moraaliteoriansa koostui kahdesta periaatteesta: 1) Tasavertaisuus; jokaisen intresseillä on merkitystä ja samanlaisilla intresseillä tulee olla yhtä suuri painoarvo ja 2) Hyödyllisyys; on tehtävä sellaisia tekoja, jotka saavat aikaan parhaan mahdollisen tasapainon kaikille asianomaisille. (Regan 1985, 93.) Utilitaristit näkevät siis, että kokonaishyödyn tavoittelemisen tulisi olla ensisijaista, jokaisen yksilön itseisarvon toteutumisen ei niinkään (mts. 94). Näin ollen utilitarismin näkökulmasta esimerkiksi eläinten käyttäminen ruoaksi ei ole lähtökohtaisesti väärin, jos nähdään että ihmisen lihasta saama jonkinlainen tyydytys on arvokkaampaa kuin eläimen elämä sinällään. Utilitaristit näkivät, että eläimet

eroavat ihmisistä olennaisesti muun muassa siltä osin, että ne eivät käsitä kuolemaa samoin kuin ihmiset. Eläimet elävät heidän näkemyksensä mukaan jatkuvassa nykyhetkessä. Niin ollen myöskään niiden tappaminen ei ole samalla tavalla väärin kuin ihmisen tappaminen, sillä ihminen ymmärtää kuoleman lopullisuuden ja vaikutuksen eri tavoin. (Francione 2010; Regan 1985.)

Toinen analyttisen eläinetiikan suuri hahmo on Tom Regan. Hänen *oikeusteoriaan* pohjaavat näkemyksensä eroavat utilitaristien ajatuksista selvästi. Reganin (1985, 96) mukaan yksilön arvo on riippumaton hyödyllisyydestään toiselle. Minun itseisarvoni ei määrity siis sen mukaan, mitä hyötyä minusta on kenties sinulle eikä sinun arvosi määrity puolestaan sen mukaan, mitä hyötyä sinusta voi olla minulle. Oikeusteoriassa kielletään periaatetasolla kaikki syrjinnän muodot, liittyvät ne sitten sukupuoleen, rotuun tai lajiin, ja hylätään utilitaristien seuraamus ja hyötyajattelu, jossa yksilön oikeudet sivuutetaan. Regan (1985) esittää, että me kaikki olemme kokevia ja tietoisia olentoja, oman elämämme subjekteja, joiden hyvinvoinnilla on merkitystä meille itsellemme riippumatta hyödyllisyydestämme muille. Kuten ihmisillä myös eläimillä on monia elämiseen liittyviä ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat elämän laatuun, esimerkiksi kyky tuntea mielihyvää ja kipua sekä tyytyväisyyttä ja turhautumista. Siksi myös eläimet tulisi nähdä kokevina, oman elämänsä subjekteina, joilla on itseisarvoa. (mts. 96–97.) Kriitikot vastaavat tähän esittämällä, että toki eläimillä voi olla itseisarvoa, mutta vähemmän kuin ihmisellä. Heidän argumentaationsa kuitenkin ontuu. Mikä ihmisen ominaisuus arvottaisi ihmisen eläintä arvokkaammaksi olennoiksi? Kenties älykkyys tai kieli? Jos ajattelemme näin, niin silloin meidän pitäisi nähdä myös esimerkiksi lapset tai kehitysvammaiset ihmiset arvottomampina kuin muut ihmiset. Reganin (1985) mukaan itseisarvon täytyykin kuulua kaikille, jotka ovat tuntevia ja kokevia oman elämänsä subjekteja ja tuon itseisarvon täytyy olla tasavertaista niin ihmisen kuin eläinten kesken. (mts. 98.) Hän myös näkee, että lähestymisen eläintuotantoon täytyy olla abolitionistinen. Ei vain siksi, että eläinten pitäminen ahtaissa häkeissä ja niiden kokeman kärsimyksen huomiotta jättäminen olisi väärin, vaan siksi että eläintuotanto on oire suuremmasta ja järjestelmällisemmästä vääryydestä, joka sallii näiden eläimien näkemisen vain resursseina, ei itseisarvon omaavina olentoina (mts. 100).

Eläinfilosofian toinen sukupolvi kaihtaa analyttisen eläinetiikan teoriasidonnaisuutta ja painottaa sen sijaan muun muassa tunteiden merkitystä, kokemuksen luonnetta ja tilannesidonnaisuutta (Aaltola 2013, 129). Tarkastelen nyt hieman näitä ajatuksia eläinten asemasta ja etiikasta, sillä näen ne kiinnostavina tutkimusongelmani kannalta. Fenomenologien

ja poststrukturalistien lisäksi toisen polven eläinfilosofien ajatuksiin on vaikuttanut suuresti Ludwig Wittgensteinin käsitys kielestä. Wittgenstein näki, että kieli on erityisesti tapa suuntautua ulkomaailmaan ja se siten luo itse asiassa todellisuutemme rajat. Kieli puolestaan tekee todellisuudesta ihmiselle merkityksellisen, jolloin myös muiden eläinten arvon voidaan katsoa olevan sidoksissa kielen perusmerkityksiin. Wittgensteinin näkemys siitä, että etiikka on teoreettisessa mielessä jotain mistä 'ei voida puhua', on mielenkiintoinen. Hän esitti, että ihminen ei voi koskaan olla objektiivisen puolueeton ja analysoida arvoja neutraalisti, sillä olemme aina sidoksissa kieleen ja sen tuottamiin tietynlaisiin, puolueellisiin perspektiiveihin. Tästä Wittgensteinin huomiosta toisen sukupolven eläinfilosofit ammentavat näkemystään ja pohtivat myös kielellisiä merkityksiä eläimiä koskevissa moraalisisissa kysymyksissä. (mts. 130-131.) Useimmat filosofit perustavat ajattelunsa ja siihen liittyvät diskurssit hyvin ihmiskeskeiselle käsitykselle maailmasta ja tästä ranskalainen filosofi Jacques Derrida (1930–2004) oli hyvin tietoinen. Käsittelen seuraavaksi joitakin Derridan ajatuksia eläinkysymyksistä Matthew Calarcon (2008) tulkinnan kautta.

Derrida itse pyrki haastamaan ontoteologisen humanismin lähtökohdat tarjoamalla tilalle dekonstruktiiivisesta kritiikistä ponnistavaa läsnäolon ja ihmisen olemisen välistä yhteyttä. (ks. Calarco 2008.) Derrida hyökkää erityisesti ihmisen ja eläimen dualistista vastakkainasettelua vastaan ja näkee, että siinä tullaan jättäneeksi huomiotta monet erot ihmisten välillä ja keskuudessa ja eläinten välillä ja keskuudessa. Sen sijaan hän haluaa pyrkiä jäsentämään ihmisen ja eläimen välisiä eroja tavoilla, jotka eivät perustu hierarkkiseen ja binääriseen ajatteluun. Hän kritisoi näkemystä 'kunnollisesta' ihmisestä, jolla rakennetaan pitkälti eroa loogisen ja henkevän ihmisen ja luonnon sekä eläimellisyyden välille. (ks. Calarco 2008, 153–154.) Kritiikin lisäksi Derridan tuotanto tarjoaa joitakin vaihtoehtoja eläinten aseman uudelleen jäsentämiselle etiikassa ja politiikassa. Hänen ensimmäinen strategiansa tähän on kehittää erilaisia ”infrastruktuureita”, jotka eivät olisi niin poissulkevia ja joissa nähtäisiin uudella tavalla *Saman* ja *Toisen* suhde. Samalla ei viitattaisi enää lähtökohtaisesti *ihmisminään* ja toisella toiseen *ihmiseen*, vaan elämä ymmärrettäisiin ennen kaikkea *vastaanottavuuden* ja *herkkyyden* kautta ja ulottuvuutena johon sisältyy ihmisen lisäksi eläimet ja muu luonto. Eläimillä on Derridan mukaan kyky keskeyttävään läsnäoloon, minkä takia ne voidaan nähdä kykenevän myös eettiseen ja poliittiseen kohtaamiseen, tuon kohtaamisen kyvyn ollessa ehkä vielä suurempi kuin ihmisellä. (ks. Mts.156–157.) Analyttinen eläinetiikka lähestyy eläinkysymyksiä perustaen näkemyksensä eläinten tuntoisuuteen ja subjektiuteen. Derrida hyödyntää näitä lähtökohtia

ajattelussaan myös ja tuomitsee eläinten nyky-yhteiskunnassamme kokeman väkivallan ja epäoikeudenmukaisuuden. Hän näkee, että suhtautumisemme eläimiin on muuttunut viimeisten parin sadan vuoden aikana huomattavasti kahdella eri tavalla. Toisaalta eläimiä alistetaan nyt enemmän kuin koskaan ja toisaalta niitä kohtaan tunnetaan enemmän myös myötätuntoa. (ks. Mts. 158-159.). Lisääntyneen alistamisen Derrida näkee johtuvan teknologisesta ja tieteellisestä kehityksestä, jonka seurauksena tapamme kasvattaa ja käyttää eläimiä on muuttunut merkittävästi. Syyt miksi näin on käynyt, ovat kuitenkin Derridallekin epäselvät. Derridan kannanotot eläinten väkivaltaista kohtelua vastaan ovat tärkeitä, sillä mannermaisten filosofien joukossa ne ovat harvassa. Eläinten aseman pohtiminen pakottaa meidät kyseenalaistamaan ihmiskeskeisen arvohierarkian, jossa ihmiselämän nähdään aina asettuvan eläimen elämän yläpuolelle. Tätä pohdiskelua useimmat filosofit karttavat ja tyytyvät ihmiskeskeiseen maailmankuvaansa. Derrida näkee, että ihmisten ja eläinten kärsimyksen vertaileminen on ongelmallista ja sitä käytetään usein väärin. Vertailemisen sijaan kärsimys pitäisi aina jäsentää omassa erityisyydessään ja huomioida ennemmin niitä samankaltaisuuksia mitä sekä ihmisten että eläinten kärsimyksen välillä on (ks. Mts. 160–163). Derrida näkee eläinsuojeluliikkeen edustaman eläinsuojeluhengen vastavoimana eläimiin kohdistuvalle teolliselle väkivallalle ja huomioi, että taistelu ei ole lainkaan tasavertainen. Se on kuitenkin taistelu, jota emme voi enää sivuuttaa ja joka on Derridan mukaan *ylitsepääsemätön* ajatus, josta on tullut aikakautemme yksi keskeisimmistä kysymyksistä (ks. Mts. 164).

"Näin ollen väkivallan ja myötätunnon välinen sota on kriittisessä vaiheessa. Me etenemme tämän vaiheen läpi ja se etenee meidän lävitsemme. Käymämme sodan ajattelemisen ei ole pelkästään velvoite, velvollisuus ja vastuu, vaan se on hyvässä ja pahassa, suoraan ja epäsuoraan myös välttämätön ja pakollinen asia, jota kukaan ei pääse pakoon. Tästä eteenpäin ja enemmän kuin koskaan. Puhun sodan "ajattelemisesta", sillä luulen että kysymys on siitä, mitä me kutsumme "ajatteluksi"." (ks. Calarco 2008, 164)

Toisin kuin analyttinen eläinetiikka, poststrukturalistiseen eläinfilosofiaan kuuluva ekofeminismi ei kaihda poliittisia näkökulmia ja huomioi eläinkeskeisten näkemysten valtaan liittyviä ulottuvuuksia laajemmin. Kuten Michel Foucault, ekofeministiset filosofit ymmärtävät vallan historiallisuuden ja näkevät vallan logiikan toimivan samoin erilaisten ryhmien, kuten naisten, vammaisten ja ulkoeurooppalaisten, kohdalla ja siten kytkevän ne toisiinsa. (Aaltola 2013, 179–180.) Valta perustuu dualistiseen ja hierarkkiseen ajatteluun, jossa maailmaa jaetaan erilaisiin vastakohtiin; mies-nainen, järki-luonto ja ihminen-eläin välille. Näiden vastaparien ensimmäiset osat rinnastuvat toisiinsa. Mies edustaa järkeä ja ihmistä ja nainen taas luontoa ja eläimellisyyttä. Ekofeministit yhdistävät täten naisten alistamisen kuuluvan samanlaisen

”dominaation logiikan” alle kuin ympäristön ja eläinten alistamisen, ja näkevät että yhden alistamisen muodon poistaminen ei riitä. Jotta vallan logiikka saataisiin kumottua kokonaisuudessaan on huomioitava kaikkia näitä osia ja ymmärrettävä niiden yhteneväisyydet. (mts. 180.)

Lihansyönnin sukupuolipolitiikkaa tutkinut Carol Adams (1990) näkee lihan miehisen valta-aseman symbolina. Historiallisesti lihan syöminen on kiinteästi liitetty valtaapitäviin, koska liha on monissa historian vaiheissa ollut lähinnä varakkaiden nauttima etu. Liha on myös metsästäjä-keräilijä -kulttuureista asti liitetty ensisijaisesti miessukupuoleen, joka perinteisesti hoiti metsästyksen. (Adams 1990.) Adamsin mukaan lihaa syövät yhteiskunnat identifioituvat miehisiksi ja sukupuolten eriarvoisuus on rakentunut paljolti lihansyönnin vahvistaman lajien välisen eriarvoisuuden varaan (ks. Aaltola 2013, 218). Oman tutkimukseni kannalta näen kiinnostavaksi huomioda feministisestä näkökulmasta käsin näitä naisten ja eläinten alistamisen sekä kuluttamisen yhteneväisyyksiä sekä sitä mitä varten tuotantoeläimet ovat ylipäättään olemassa yhteiskunnassamme ja minkälainen yhteys eläinten alistamisella on muihin alistamisen käytäntöihin historiallisesti. Adamsin mukaan eläimistä tehdään poissaolevia varsinkin teurastusvaiheessa kielen avulla. Käytämme eläinten ruumiinosista gastronomisia nimityksiä, jotta emme liittäisi niitä kuolemaan vaan ruokakulttuuriin. Puhuessamme eläimistä, kun syömmme niitä, käytämme niistä erilaisia sanoja kuin silloin kun olemme eläinten kanssa muuten tekemisissä. (Adams 1990, 97–98.) Nämä kielelliset etäännyttämisen ja vieraannuttamisen käytänteet nousevat esille myös omassa tutkimusaineistossani.

Käsitykset eläinten moraalisesta arvosta ovat kulttuurisesti rakentuneita ja jokaisen kulttuurin normeihin kuuluu ominaisia tapoja ja perinteitä käyttää eläimiä (Aaltola 2004). Tärkeää Aaltolan (2004) mukaan on kuitenkin arvioida noiden tapojen kestävyyttä, eikä vain suoraltaan hyväksyä niitä moraalisin totuuksina. Postmodernissa eläinetiikassa ihminen nähdään yhtenä eläimenä muiden joukossa. Ihminen on erityinen eläin, mutta ei erityinen subjekti. Oli kyseessä sitten ihmisyksilö tai eläinyksilö, niin molemmat ovat postmodernin eläinetiikan mukaan sidottuja olemassaolonsa ja erityisiä siksi, että ne toteuttavat olemassaoloaan kukin omalla, erityisellä tavallaan. Postmoderni eläinetiikka ohjaa meitä tunnistamaan eettiset velvollisuutemme muita eläimiä kohtaan ja kunnioittamaan eläimiä omina erityisinä toisina. (mts. 197–203.)

2.2.2 Yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa eläimet on pitkään sivuutettu ja jätetty tutkimusaiheena marginaaliin. Eläinasioiden saadessa yhä enemmän julkista huomiota ja modernin eläinkäsityksen puhaltaessa uusia tuulia ajatteluun, ovat yhteiskuntatieteilijätkin kiinnostuneet eläinsuhteemme tarkastelusta uudella tavalla. (Ratamäki 2009, 49.) Ratamäen mukaan tämä eläinten tuominen yhteiskunnallisen päätöksenteon piiriin tuo mukanaan myös monia haasteita yhteiskunnalliselle järjestäytymiselle, muun muassa lainsäädännön olisi uudistuttava. (mts. 50.) Tarkastelen seuraavaksi Ratamäen hahmottamaa neljää erilaista tapaa ja ulottuvuutta, joissa käsityksemme muista eläimistä muodostuu. Ensimmäinen ulottuvuus on *luonnontieteellinen ulottuvuus*. Tässä ulottuvuudessa eläinlajin ja –yksilön fyysiset piirteet, käyttäytyminen ja muut biologiset ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaisia mielikuvia se meissä herättää. Eläimen fyysiset ominaisuudet vaikuttavat sekä konkreettisesti että symbolisessa mielessä siihen, minkä näemme eläimen paikan ja aseman olevan rinnallamme. (mts. 38.) Toisessa, *kulttuurihistoriallisessa ulottuvuudessa* eri eläinlajit nähdään soveltuvina erilaisiin ihmisen käyttötarkoituksiin niiden ominaispiirteistä johtuen. Eläimiä on käytetty työvälineinä, ravintona tai viihdykkeenä. Tämän lisäksi eläimiä on käytetty myös symboleina: ne ovat edustaneet esimerkiksi voimaa, älykkyyttä tai petollisuutta, pohjautuen muun muassa eläimen fyysisiin piirteisiin. Ratamäen (2009) mukaan kulttuuristen käsitysten pohjautuminen eläimen fyysisiin ominaisuuksiin selittää myös eri kulttuureissa muodostuneiden eläinkäsityksien samankaltaisuutta. Käsityksemme eläimistä on muodostunut hyvin pitkän ajan kuluessa ja merkitykset joita annamme eri eläimille nykyään pohjaavat pitkälle historiaan. Kulttuurihistorialliset käsitykset eivät kuitenkaan ole kiveen hakattuja vaan ne voivat muuttua ajan kuluessa. (mts. 39.) Kolmanteen, *yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen* kuuluvat esimerkiksi lainsäädäntömme ja elinkeinorakenteemme antamat merkitykset ja asemat eläimille. Erilaisilla kategorioilla, kuten tuotanto-, koti- ja lemmikkieläin, eläimet asemoidaan ja arvotetaan suhteessa ihmiseen ja yhteiskuntaan. Biologiset seikat eivät ole ratkaisevassa asemassa tässä ulottuvuudessa, koska saman eläinlajin yksilöllä voi olla erilaisia asemia, riippuen sen käyttötarkoituksesta: luonnonvaraisella ketulla on erilainen asema kuin turkistarhalla elävällä ketulla. (mts. 39.) Neljäs ulottuvuus on *ihminen itse* ja hänen henkilökohtaiset näkemyksensä ja kokemuksensa. Ratamäen (2009) mukaan yhteiskuntatieteissä ei juuri käsitellä niitä psykologisia tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen suhtautumiseen muihin eläimiin. Psykologian ja sosiaalipsykologian avulla voitaisiin kuitenkin tuottaa sellaista tietoa, mihin muut tieteenalat

eivät kykene. Psykologian lisäksi konkreettisilla kohtaamisilla on suuri vaikutus siihen, minkälaiseksi suhtautumisemme jotain eläintä kohtaan muodostuu. (mts.39–40.) Jos haluamme, että keskustelu eläimistä olisi muutakin kuin nykyistä määrittelykamppailua ja että keskustelusta syntyisi konkreettista eläinpolitiikkaa, vaatisi se Ratamäen (2009, 50) mukaan ottamaan huomioon paitsi ihmisen ja muiden eläinten vuorovaikutteisen suhteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin, niin myös suhteen arkisiin toiminta- ja ajattelutapoihimme.

Luvun lopuksi esittelen lyhyesti kulttuuriantropologi Matti Sarmelan (2002) näkemystä ihmisen ja muiden eläinten välisestä suhteesta, jota hän on tutkinut ympäristöantropologian näkökulmasta. Alla olevasta taulukosta tulee hyvin esille tuotantoeläimen asema ihmisyhteisössä eri aikoina.

Kotieläimet ihmisen kulttuurissa (Sarmela 2002, 186)

	Omavaraisviljelijät	Maataloustuottajat	Maatalousyrittäjät
Eläimen asema	<i>samassa kotitaloudessa</i>	<i>samassa tuotantoketjussa</i>	<i>Samassa teknosysteemissä</i>
Tuotantoympäristö	<i>Kylä</i>	<i>kansallisvaltio</i>	<i>mannervaltio</i>
Eläimen tuotantokuva	<i>Kotieläin talopiirissä</i>	<i>Eläinkone liukuhihnalla</i>	<i>bioeläin automaattiprosesseissa</i>
Hyväksikäytön puolustus	<i>Yhteinen selviytyminen</i>	<i>sopeutuminen markkinatalouteen</i>	<i>globaalin kehityksen välttämättömyys</i>

Nyky-yhteiskunnan eläimien aseman Sarmela (2002) jakaa neljään luokkaan: 1) talouseläimet, 2) museoeläimet, 3) luonnonvaraiset eli villit eläimet ja 4) lemmikkieläimet. Talouseläimet Sarmela näkee globaaleina eläiminä, joista voidaan kehittää erilaisia kantoja ja lajeja talousmarkkinoiden tarpeen mukaan. Nämä eläimet ovat tavallisten ihmisten kokemusten

ulkopuolella, suljettuna erilaisiin 'maailmanlaajuisiin teknosysteemeihin' ja niistä luodaan tutkimuksen ja markkinoinnin kuvastolla 'tekoeläimiä' ja 'biotekniikan ihmeitä'. Museoeläimet ovat eläimiä, jotka asuvat eläintarhoissa ja kotiseutumuseoissa. Ne ovat entisiä kotieläimiä tai lajeja, joiden perinteinen asuinympäristö on kadonnut. Nämä eläimet ovat viihde- ja matkailuyritysten käytössä ja ne välittävät nostalgiaa ja jäänteitä menneisyydestä. Toisaalta ne ovat todellisia ja persoonallisia lajinsa edustajia. Luonnonvaraiset eläimet ovat eläimiä, jotka ihminen on pelastanut sukupuutolta ja omalta lajisorroltaan ja jotka elävät valvotuissa 'reservaateissa'. Luontokuvissa nämä eläimet näyttävät alkuperäisinä, vanhempina kuin ihmislaji ja hieman eksoottisina, toisina olentoina. Lemmikkieläimet ovat eläimiä, jotka yhä asuvat ihmisten kanssa ja ne määrittävät pitkälti sen mielikuvan meille minkälaisia ajattelemme eläinten olevan fyysisesti ja psyykkisesti. Näitä eläimiä kehitämme myös koko ajan enemmän sopeutumaan elämään kanssamme ja tulemaan ihmisen kaltaisiksi. (mts. 187–188.)

2.3 Valta, näkyvyys ja identiteetti

Tässä luvussa käsittelen Michel Foucault'n ja Stuart Hallin näkemyksiä diskurssista ja pohdin erityisesti valtaan ja identiteettiin liittyviä kysymyksiä.

2.3.1 *Michel Foucault'n jalan jäljissä*

Ranskalaisen filosofin Michel Foucault'n (1926-1984) näkemys diskurssin konstruktiiivisesta luonteesta on ollut hyvin vaikutusvaltainen kriittisen diskurssianalyysin tutkimuksessa. Joskin Foucault'n näkemykset diskurssin olemuksesta ja rakentumisesta ovat perin haasteellisia ymmärtää, olen valinnut ne yhdeksi analyysiani ohjaavista teorioista. Hänen ajatuksensa johdattelevat minua tarkastelemaan tutkimusongelmani ydintä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa ja huomioimaan instituutioiden sekä diskurssien historiallista muotoutumista. Foucault'n käsitys diskurssista pohjaa siihen, ettei ole olemassa kaikille yhteistä, abstraktia ja neutraalia kielijärjestelmää kuten ei myöskään yksilöllistä, muista vapaata kielenkäyttöä (ks. Väliverronen 1998, 23). Foucault näkee diskurssit historiallisina ja siten myös jatkuvasti uudelleen rakennettavina, joihin vaikuttavat paitsi yksittäisen diskurssin sisäiset myös eri diskurssien väliset muutokset. (Ks. Valtonen 1998, 98.) Diskurssi on siten tiettyssä ajassa, kielessä ilmenevää ymmärrystä todellisuudesta ja se muotoilee sen kehyksen ja tietämisen tavan, jolla jostain tietystä asiasta voidaan yhteiskunnassa puhua. Foucault'n näkemyksen mukaan diskurssi ei myöskään ilmene pelkästään kielessä vaan sillä on esimerkiksi poliittisia ulottuvuuksia (ks. Freeman 2009, 9). Käsityksemme siitä minkä uskomme olevan totta ei synny vain kielen ja asioiden itsensä pohjalta vaan erilaisten laitosten, käyttäytymismallien, taloudellisten ja sosiaalisten prosessien, luokitustyyppien ja liikennemuotojen välisissä suhteissa (Foucault 2001/1969, 45). Nämä Foucault'n diskurssikäsitteet ohjaavat minua analyysissäni huomioimaan ihmisen ja muiden eläinten välistä historiallista suhdetta, kieltä jota käytämme tuotantoeläimistä, yhteiskuntamme lainopillisia seikkoja sekä sitä, että lihantuotanto on merkittävää liiketoimintaa talousjärjestelmän kannalta. Kuten ideologiat niin myös diskurssien tuottama tieto palvelee aina tiettyä ryhmää (Hall 1999). Ideologiat poikkeavat diskurssista kuitenkin siinä, että niissä maailma jakautuu aina tosiin ja epätosiin asioihin, kun taas diskurssissa ymmärretään arvojemme vaikuttavan sosiaaliseen todellisuutemme, mistä johtuen on mahdotonta sanoa mikä on lopulta totta ja mikä epätotta. Siksi oleellista ei olekaan se, onko representaatioiden diskurssi tosi vai epätosi vaan onko sillä joitain käytännön vaikutuksia. (Hall

1999, 100–101).

Diskurssien muotoutumisen lisäksi tutkimuksessani on tärkeää pohtia valtasuhteiden rakentumista ja olemusta. Sekä Stuart Hall että Foucault näkevät erityisesti vallan olevan se määrittävä tekijä, joka tekee asioista tosia tai epätosia (Hall 1999, 102). Foucault ei nähnyt vallan ensisijaisesti olevan vain jollekin kuuluva ominaisuus, vaan valta ilmenee yhteiskunnan ja elämän eri osa-alueilla, tullen aina ilmi toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa (ks. Seppänen 2005, 252-254). Toisaalta valtasuhteet rakentuvat erilaisissa vuorovaikutustilanteissa itsestään, ja toisaalta taas rakennamme niitä itse aktiivisesti asemoimalla itsemme tietyllä tavalla tilanteisiin. Olemme sekä vallan käytön kohteita että vallan käyttäjiä (Seppänen 2005, 254). Foucault’n ajatuksia tutkineen filosofi Martin Kuschin (1991, 99) mukaan valtaa tarkasteltaessa on tärkeää ensiksi erotella toisistaan fyysinen ja sosiaalinen valta. Fyysinen valta on voimaa saada aikaan muutoksia fyysisessä ympäristössä, sosiaalinen valta taas on kykyä saada muut (ihmiset) tekemään tai estää tekemästä jotain. Tutkiessani tuotantoeläinten representaatioita pyrin tarkastelemaan ihmisen ja muiden eläinten välistä suhdetta etsimällä uutisten teksteissä ja kuvissa ilmeneviä merkkejä valtasuhteen muodostumisesta. Miten toimittaja asemoi itsensä suhteessa muihin eläimiin tai miten tekstissä muut toimijat asemoivat itsensä suhteessa eläimiin? Minkälaista subjektiutta toimittaja tai muut jutussa esiintyvät toimijat rakentavat itsestään ihmisenä ja siten erilaiseksi kuin muut eläimet? Foucault näki subjektiuden rakentuvan osittain toimijan omien valintojen kautta ja toisaalta taas ympäristön vaikutuksesta (ks. Seppänen 2005, 255). Subjektiuden merkitystä valtasuhteeseen on kiinnostavaa tarkastella tutkimusongelmani kannalta siksi, että tuotantoeläimillä ei ole samalla tavalla mahdollisuuksia vaikuttaa omaan subjektiuteensa kuin ihmisillä. Tuotantoeläimen ja ihmisen välinen valtasuhde on tästä syystä yleensä epäsuhta ja ongelmallinen. Toki eläimillä on joitain keinoja käytössään subjektiutensa määrittämiseen ja sitä kautta valtasuhteen muodostamiseen, mutta keinot ovat hyvin rajalliset ja kohdistuvat enemmänkin lajitovereihin kuin ihmiseen. Eläinten kasvattajien voidaan katsoa käyttävän sekä fyysistä että sosiaalista valtaa muita eläimiä kohtaan. Ihminen hallinnoi eläimen tilaan, ruokaan ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä tekijöitä sekä myös päättää milloin eläin syntyy ja kuolee. Kusch (1991, 100) huomioi, että valtasuhteista puhuttaessa tutkijat kiistelevät usein auktoriteetin, pakottamisen, pelon ja voiman käytön välisistä suhteista. Sekä siitä pitäisikö fyysinen voimankäyttö ja väkivalta edes nähdä vallan olomuotona, sillä se ei jätä mahdollisuutta valita alistumisen ja alistumattomuuden välillä, toisin kuin sosiaalinen valta? Tuotantoeläimillä ei juurikaan ole mahdollisuuksia vastustaa kumpakaan vallan muotoa, sillä ihmisellä on

käytössään erilaisia teknologisia ratkaisuja, joilla hallita fyysisestikin vahvempia eläimiä. Foucault huomioi, että väkivallan tapauksessa uhria kohdellaan kuin ruumista ja esinettä, ei päätöksentekoon kykenevänä ihmisenä. Sosiaalisessa valtasuhteessa uhri sen sijaan jollain tapaa osallistuu suhteeseen toimijana, säilyttäen mahdollisuuden alistumiseen tai sen vastustamiseen. Esimerkiksi orjuus ei näin ollen ole valtasuhde, sillä siinä ei toteudu kieltäytymisen ja kapinan mahdollisuus. (ks. Kusch 1991, 103.) Tässä mielessä myös tuotantoeläinten ja ihmisen välinen suhde ei näyttäytyä valtasuhteena vaan ainoastaan väkivaltana, sillä eläimillä ei ole vastarinnan mahdollisuutta. Esimerkiksi lypsylehmiä pidetään parsinavetoissa paikoilleen kahlittuna, jolloin ne ovat täysin ihmisen voimankäytön armoilla. Kusch nostaa orjuuteen ja valtasuhteeseen liittyen esiin Jean-Paul Sartren (1905–1980) vastakkaisen näkemyksen, jossa nähdään että ihmisen radikaali vapaus koskee myös orjia, sillä orjat voivat päättää mitä kahleet merkitsevät heille. (ks. Kusch 1991, 103.) Eläimillä, ainakaan nykytiedon valossa, ei ole tällaista ajattelukykyä ja mahdollisuutta päättää mitä he ajattelevat vankeudestaan ja kohtaamastaan väkivallasta. Muun muassa tähän vedoten joidenkin filosofien ja tutkijoiden mielestä tuotantoeläinten kokema kärsimys on vielä suurempaa kuin ihmisten kokema, sillä eläimet elävät jatkuvassa nykyhetkessä (esim. Regan 1985). Foucault itse oli kiinnostunut tarkastelemaan valtasuhteissa sitä mitä ne saivat aikaan ihmisessä, eikä niinkään sitä miksi käytämme valtaa toisiin ihmisiin. Tässä mielessä hän näki valtasuhteiden olevan sisäisiä ja valtasuhteista tulevan osa luonnettamme ja identiteettiämme. Identiteettiä taas on vaikeaa muuttaa. (ks. Kusch 1991, 111, 113.) Kun eläinten kasvattaja käyttää valtaa/väkivaltaa eläimiä kohtaan sulkemalla ne karsinoihin, tekemällä niille erilaisia operaatioita kuten keinosiemennystä tai kivesten kastointia, erottamalla poikaset emoistaan, jättämällä hoitamatta eläinyksilöiden vammat ja lastaamalla eläimet teurasautoon, tulevat he koko ajan vahvistaneeksi identiteettiään ihmisenä, joka alistaa ja hyväksikäyttää muita eläimiä. Kun teurastamoiden työntekijät tökkivät eläimiä sähköpiiskoilla saadakseen eläimet etenemään kohti pulppipistoolia tai kaasukammiota ja kun he viiltävät eläinten kaulavaltimot auki, joskus tajuissaan olevilta eläimiltä, vahvistavat he myöskin koko ajan valtasuhdettaan ja identiteettiään sellaisena ihmisenä, jonka mielestä on oikeutettua toimia niin. Tekomme luovat valtaa suhteessa muihin ja teot määrittävät pitkälti keitä olemme, halusimme sitä tai emme.

Tuotantoeläinten subjektiutta pohtiessa mieleeni nousee uutisia, joissa kerrotaan esimerkiksi sonnin paenneen aitauksestaan tai sian hypänneen pois teuraskuljetusautosta. Välillä tällaiset uutistarinat päättyvät onnellisesti ja karannut eläin viedään tuotantoeläimille tarkoitettuun

turvakotiin tai eläin katoaa metsän uumeniin elämään vapaana, toisinaan tarinan eläimet taas ammutaan tai ne otetaan kiinni ja viedään takaisin tilalle tai teurastamoon kuolemaan. Uutisten esittämät tarinat eläimistä ovat osaltaan avainasemassa siinä miten lukijoina rakennamme omaa subjektiuttamme ja identiteettiämme suhteessa muihin eläimiin. Luemme uutisia eläimistä, jotka kuvaillaan päättäväisinä ja onnekkaina paetessaan teurasauton kyydistä vai uutisia, joissa puhutaan eläimistä koneen kaltaisina olentoina, jotka tuottavat huonosti tai hyvin. Puhumme sioista kinkkuina ja linnuista broileirinkoipina vai älykkäistä ja sosiaalisista eläimistä, jotka kykenevät kokemaan niin kärsimystä kuin nautintoa. Nämä kaikki eri tavat esittää ja kertoa tuotantoeläinten elämästä rakentavat hyvin erilaisia käsityksiä eläimistä ja luovat tietynlaista suhdetta ihmisen ja muiden eläinten välille. Aloittaessani hahmottelemaan tutkimustani, ensimmäisiä ajatuksiani oli keskittyä pohtimaan tällaista eläinten näkemisen ristiriitaisuutta ja sitä, miten se ilmenee yhteiskunnassamme. Toisaalta rakastamme eläimiä, ovathan söpöt eläinvideot yksi suosituimmista viihdemuodoista internetissä, ja toisaalta aiheutamme ruokailutottumuksillamme miljoonille eläimille kärsimystä päivittäin. Eri eläinlajit ja –yksilöt ovat hyvin eri tavoin läsnä ja näkyvissä arkipäivässämme. Foucault’n mukaan juuri näkyvyys on vallan yksi merkittävä ulottuvuus. Valta liittyy läheisesti paitsi näkyvyyteen ja näkyväksi tekemiseen, myös näkymättömyyteen ja näkymättömäksi tekemiseen. (ks. Seppänen 2001, 43.) Tuotantoeläimet ja niiden kokemus todellisuus tuotantotiloilla ja teurastamoissa on näkymätön osa yhteiskuntamme visuaalista järjestystä. Sen sijaan näiden samojen eläinten ruumiit ovat ruoan muodossa hyvin näkyvä osa visuaalista järjestystä. Kohtaamme ne erilaisten mainosten muodossa niin televisiossa, lehdissä kuin mainostauluissa bussipysäkillä – ja ruokalautasillamme. Toistuvasti näkyvillä olevat asiat normalisoituvat ja tulevat osaksi arkeamme sekä käsitystämme siitä miten asioiden kuuluu olla, näkymättömät asiat puolestaan unohtuvat ja tulevat epätosiksi.

Toisen ranskalaisen filosofin, Guy Debordin näkemykset *spektaakkelin yhteiskunnasta* ovat tutkimusongelmani kannalta myös huomionarvoisia. Situationistiseen liikkeeseen kuulunut Debord analysoi kirjassaan *Spektaakkelin yhteiskunta*, 'La Société du Spectacle, (1967) vallan ja näkyvyyden suhdetta kapitalistisessa yhteiskunnassa. Debord muotoili *spektaakkelin* olevan ihmisten välille rakentuva sosiaalinen suhde, jossa kuvilla ja visuaalisilla esityksillä on keskeinen asema (ks. Seppänen 2002, 59). Spektaakkelin yhteiskunta on näin ollen tavarayhteiskunta, jossa suoran kommunikaation on korvannut mainosten välittämä mielikuvamaailma. Spektaakkeli ajaa meitä passiivisuuteen ja diaologin sijaan tarjoaa

monologia. (Debord 1995/1967.) Debord näki siis maailman muuttuneen kuviksi ja kuvien alkaneen edustaa todellisuutta. (ks. Seppänen 2002, 60.) Median rakentaman hegemonisen kuvaston lihantuotannosta voidaan katsoa muuttuneen osaltaan eräänlaiseksi speaktaakkeliiksi. Median välittämä eläinkuva on kuitenkin vain seurausta yhteiskunnan laajemmin rakentamasta ja välittämästä valtavasta speaktaakkelista. Debordin mukaan speaktaakkelin yhteiskunta näkee ihmiset ennen kaikkea kuluttajina, joiden kaikenlaiset tarpeet voidaan parhaiten tyydyttää kuluttamalla tavaroita. Situationistit näkivät ihmisten vieraantuneen itsestään ja vieraantuminen johtui ihmisten uskosta siihen, että he olivat ensisijaisesti sitä mitä speaktaakkeli heille esitti. (ks. Seppänen 2002, 61.) Situationistien esille nostama ajatus vieraantumisen ja kuluttamisen yhteydestä on kiinnostava tutkimusaiheeni kannalta. Missä määrin tuotantoeläinten representaatiot kertovat vieraantumisestamme? Ja missä määrin tuo vieraantuminen on itse asiassa välttämätöntä lihantuotannon ja -syönnin näkökulmasta? Myös amerikkalainen kirjailija Susan Sontag (1933–2004) puhui speaktaakkeliin yhteiskunnasta ja siitä, miten se ei enää tavoita todellista kärsimystä vaan visuaaliset esitykset näyttäytyvät meille pelkkinä pintoina ja kuriositeetteina (ks. Aaltola 2015, 287). Erityisesti valokuvauksesta ja mediasta paljon kirjoittanut Sontag esitti teoksessaan *Regarding the Pain of Others* (2004) tärkeitä eettisiä kysymyksiä kärsimyksen esittämisestä esimerkiksi uutiskuvissa. Sontagin mielestä kärsimyksen katsominen voi olla erityisen ongelmallista silloin kun katsoja/lukija ei voi tehdä asian hyväksi mitään ja päättyy sen sijaan katsomaan kuvaa vain esteettisestä näkökulmasta (ks. Aaltola 2014, 20). Filosofi Simone Weil (1909–1943) puolestaan näki, että juuri yhteyksien ymmärtäminen asioiden välillä on yksi vaikeimmista tehtävistä ja halumme tunnistaa yhteyksiä varsinkin sellaisten asioiden kohdalla, jotka ovat epämukavia tai vaativat meiltä muutosta käyttäytymisessämme on vaikeaa (ks. Aaltola 2015, 285). Nähdäkseni vieraantuminen ja haluttomuus tunnistaa ruokailutottumusten yhteyttä kärsimykseen ovat osasyynä siihen, miksi ihmiset kuluttajina toistuvasti tukevat tuotantoeläinten kärsimystä vaikka eivät sitä ehkä haluaisi tehdä tai edes sisäistä tekevänsä.

Mutta palataan vielä hetkeksi Foucault'n ja hänen analyysitapojensa pariin. Foucault'lla nähdään yleisesti olevan kaksi erilaista lähestymistapaa aineistoon; arkeologinen ja genealoginen (Seppänen 2005, 258). Vaikka näitä kahta eri analyysitapaa on käytännössä vaikeaa erottaa tosistaan, voidaan Foucault'n tieteenhistoriallisten tutkimusten katsoa edustavan arkeologiaa, kun taas valtateoreettisia pohdintoja edustavat tutkimukset kuuluvat genealogian piiriin (mts. 258). Oman tutkimusongelmani kannalta näen toimivaksi genealogisen lähestymistavan, sillä se pyrkii

valaisemaan niitä historiallisia seikkoja jotka ovat vaikuttaneet asioiden nykytilaan. Sen avulla voidaan tehdä näkyväksi, miten itsestään selvinä pidetyt asiat ovatkin muuttuvia ja historiallisesti rakentuvia, ja siten myös kyseenalaistettavia. (mts. 266.) Genealogisen tutkimusotteen avulla voin pohtia miten erilaiset tieteelliset käsitykset ovat muokanneet ja muuttaneet eläinkuvaa ja ihmisen suhdetta muihin eläimiin. Minkälainen rooli medially ja politiikalla on tässä kuviossa? Ja minkälaista eläinkuvaa tutkijat, eläinsuojelijat tai elinkeinoelämän edustajat rakentavat uutisissa? Ja lopulta; minkälaisia erilaisia diskursseja ja esittämisen tapoja näiden kaikkien tekijöiden pohjalta syntyy uutisissa?

2.3.2 *Stuart Hall: Identiteetin murros ja ideologian valta*

Toinen tutkielmani teoreettista pohjaa luova ajattelija on kulttuurintutkija Stuart Hall (1932-2014). Koen hänen näkemyksensä yhteiskunnasta, kulttuurista ja joukkoviestimistä kiinnostaviksi lähtökohdiksi tarkastella paitsi uutismedian asemaa ja vastuuta yhteiskunnassa niin myös niitä mekanismeja, joiden kautta ihmisen suhde muihin eläimiin rakentuu. Hall (1999) tarkasteli identiteettiä erityisesti rodun ja kansalaisyhteiskunnan kontekstissa, mutta hänen ajatuksiaan voi mielestäni hyvin soveltaa myös tarkasteltaessa ihmis-eläinsuhteen tematiikkaa. Se minkälainen ymmärrys meillä on itsestämme ja identiteetistämme ihmisinä vaikuttaa suuresti siihen, miten suhtaudumme muihin eläimiin.

Hallin (1999) mukaan identiteettimme on nykyään hyvin sirpaloitunut ja siitä johtuva identiteettikriisi on osa laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Sosiaalisessa todellisuudessamme on tapahtunut valtavia muutoksia viimeisten sadan vuoden aikana ja nuo muutokset ovat yhä käynnissä. Hall (1999, 19–20) näkee tässä muutosprosessissa olevan kyse meille sosiaalisina yksilöinä tärkeitä asemia antaneiden luokan, sukupuolen, seksuaalisuuden, rodun ja kansallisten kulttuurien pirstoutumisesta. Nämä yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat henkilökohtaiseen identiteettimme, horjuttaen käsitystämme itsestämme yhtenäisenä subjektina (mts. 20). Tällä hetkellä elämme *postmodernin subjektin* aikaa, jossa identiteetistä on tullut eräänlainen 'liikkuva juhla'. Tällä termillä Hall viittaa siihen miten meillä on yhä useampia identiteettejä, joita vaihdamme sujuvasti aina tilanteen mukaan ja jotka taistelevat sisällämme tilasta. Erilaiset representaatiot ympärillämme vaikuttavat myös siihen miten näemme itsemme ja miten toimimme suhteessa muihin. (mts. 23.) Nämä erilaiset sisällämme vellovat identiteetit vaikuttavat nähdäkseni suuresti myös suhteeseemme muihin eläimiin ja siihen mitä ajattelemme

ruoasta. Saatamme nähdä itsemme eläinten ystävänä, ehkäpä meillä on lemmikkinä koira, ja nauttia luonnossa liikkumisesta, mutta sitten toisaalta näemme itsemme a-luokan lihansyöjänä ja pidämme kovasti makkarasta. Usein tällaisten ristiriitaisuuksien noustessa identiteetissämme pintaan, työnnämme ne syrjään ja vakuutteleme itsellemme, että toimmemme ovat varsin järkeenkäyviä ja niin kuin niiden kuuluukin olla. Filosofi Gary L. Francione on kuvannut tällaista länsimaista eläinsuhdetta skitsofreeniseksi. Muutamme identiteettiämme ja käsitystämme todellisuudesta sen mukaan minkä eläimen kanssa olemme tekemisissä. (Francione 2010.) Elisa Aaltola puolestaan (2015) huomioi, että syömme lihaa koska näemme sen olevan oikeutettua. Emme kuitenkaan osaa useinkaan selkeästi perustella tuota oikeutusta. Eläinten hyväksikäyttäminen, jonka näemme perustuvan rationaaliseen ajatteluun, paljastuukin lopulta moraalifilosofian kannalta hyvin epärationaaliseksi, kun alamme asiaa syvemmin pohtia. Syylistymme tällöin akrasiaan, jossa rationaaliset ihmiset toimivat järjenvastaisesti. Descartes esitti tällaisen akrasian syynä olevan tunteet, jotka horjuttavat ajattelukykyämme, jolloin olemme halujemme vietävissä. (Aaltola 2015.) Halut taas ovat kulutusyhteiskuntamme kulmakiviä. Meille kerrotaan median ja mainosten välityksellä jatkuvasti mitä meidän kuuluu haluta. Lopulta noista haluista tulee Aaltolan mukaan osa identiteettiämme. Akrasia liittyy tätä kautta politiikkaan, sillä juuri moraalin vastaiset halumme pitävät kulutusyhteiskuntaa pitkälti pystyssä. (Aaltola 2015.)

Hallin pohdinnat identiteetistä sijoittuvat 1990-luvun loppuun. Noista ajoista yhteiskuntamme ja sosiaalinen maailmamme on kokenut merkittävän muodonmuutoksen muun muassa internetin ja sosiaalisen median myötä. Maailmamme on globalisoitunut entisestään ja henkilökohtainen identiteettimme on uudenlaisen mullistuksen kourissa. Myös käsityksemme muista eläimistä on muutosprosessissa niin uusien tieteellisten tutkimusten kuin asiasta käytävän julkisen keskustelun ansiosta. Aikakautemme suuret ympäristöön liittyvät kysymykset kuten ilmastonmuutos ja luonnonresurssien loppuminen ovat asettaneet meidät, ihmiset, uudenlaiseen asemaan, jossa joudumme tarkemmin pohtimaan paikkaamme maapallolla ja kyseenalaistamaan dualistisen ja ihmiskeskeisen maailmankuvamme. Ymmärrämme, että emme ehkä voi jatkaa elämistä totuttuun tapaamme, jos haluamme meidän jälkeemme tulevilla sukupolvilla olevan vielä elinkelpoinen planeetta asuttavana. Nämä suuret ympäristökysymykset liittyvät olennaisesti myös tuotantoeläimiin, sillä ne ja lihankulutus ovat merkittävä osa globaalia ympäristöongelmaa (Vinnari & Vinnari 2015). Olemme pisteessä, jossa meidän on harkittava ihmisyyden olemusta ja omaa identiteettiämme ja sitä, miten meidän tulisi elää. Hall (1999) näkee, että muodostamme

identiteetin risteyksessä, jossa yhdistyvät historia, kulttuuri ja ”ääneenlausumattomat” tarinat subjektiviteetistä. Minuutemme rakentuu eräänlaisessa kiistasuhteessa ja aina suhteessa johonkin muuhun, toiseen, joka on yhtä aikaa meissä ja kuitenkin poissa. Identiteetti tunnustetaan siis erityisesti *eron* kautta. Olemme jotain mitä joku muu ei ole. Hahmotamme itsemme asettamalla itsemme toisia vastaan. (mts.11.) Hall (1999, 82) kirjoittaa siitä miten läntisten maiden käsitys itsestään ei muodostunut vain ihmisten sisäisenä prosessina vaan nimenomaan sitä kautta miten erilaisiksi länsimaalaiset tunsivat itsensä suhteessa muihin maailmoihin. Tätä kautta länsi alkoi myös representoida itseään suhteessa ’toisiin’. Hall (1999) näkee kansallisen kulttuurin diskurssina, joka rakentaa identiteettiämme tuottamalla erilaisia merkityksiä siitä ’kansakunnasta’, johon kuulumme ja johon voimme identifioitua. (mts. 46–47.) Olemalla osa jotakin yhteisöä, oli se sitten maa, työyhteisö tai perhe, pidämme yllä tiettyä ideaa tuosta yhteisöstä toisintamalla yhteisön idean periaatteita. Kertomalla ja toistamalla tuota ideaa erilaisin keinoin se muuttuu todeksi, vaikkei totta olisikaan.

Tarkastellessamme itseämme ihmisinä ja suhdettamme muihin eläimiin, on tärkeää huomioida, miten rakennamme ja ylläpidämme kertomusta ihmisyydestä ja erityisyydestämme suhteessa muihin eläimiin. Hall (1999) tutki, miten käsityksemme kansakunnasta ja osallisuudestamme tuohon kansakuntaan rakentuu kulttuurisen representaatiojärjestelmän kautta ja minkälaisia erilaisia representaatiostrategioita tuossa rakentamisessa käytetään. Strategioita ovat esimerkiksi kansakunnan kertomuksen ylläpitäminen, jossa tuotetaan kertomusta tukevia kuvia, maisemia ja rituaaleja. Keksimme erilaisia traditioita, jotka saavat asiat näyttäytymään vanhoina ja ainutlaatuisina, ja rakennamme ajatusta alkuperäisestä kansasta erilaisten myyttien avulla. (mts. 47.) Samoin voidaan katsoa, että ihmisyyys ja kokemamme erityisyys suhteessa muihin eläimiin on rakentunut kulttuuristen representaatioiden kautta. Pidämme aktiivisesti yllä tarinaa ihmisen erityisyydestä suhteessa muihin eläimiin monin erilaisin kertomuksin, joista useat perustuvat mielikuviin ja myytteihin. Näitä tarinoita rakentavat ja ylläpitävät niin mainokset kuin koulukirjat, arkipäiväiset keskustelumme ja valtakunnan poliittiset diskurssit.

Hall (1999) kiinnitti erityisesti huomiota siihen, miten rotu on diskursiivinen eikä biologinen kategoria. Erilaiset fyysiset piirteet, kuten ihonväri ja ruumiinrakenne, toimivat rodun kategoriassa symbolisina merkkeinä, jotka määrittelevät tapaa, jolla puhumme tai toimimme tuon kategorian suhteen. Nuo merkit toimivat erottavina merkitsijöinä, jotka erottavat meidät jostain ryhmästä ja sen sosiaalisesta ja kulttuurisesta käytänteistä. (mts.55.) Samassa mielessä voidaan ajatella, että ihminen ja ihmisyyteen liitetyt asiat ovat erityisesti diskursiivisia eivätkä

niinkään biologisia kategorioita. Ihmisten ja muiden eläinten välillä on toki monia, esimerkiksi fyysisiin piirteisiin liittyviä biologisia eroja. Niin on toisaalta myös eri ihmislajin edustajien välillä. Jaamme ihmislajina lähes täydellisen dna-perimän simpanssien kanssa ja voidaan katsoa, että kaikilta merkittäviltä fyysisiltä, ja myös monilta kognitiivisilta osilta, olemme hyvin samanlaisia niin muiden nisäkkäiden kuin lintujen ja kalojen kanssa. (Singer 1990/1975; Tuomivaara 2015; Lagerspetz 2002.) Miksi ja miten sitten rakennamme ja selitämme eroa ja ylemmyyttämme muihin lajeihin verrattuna? Vastauksia tuohon 'miksi' – kysymykseen on monia, mutta tarkastellaan ensiksi kysymyksen 'miten' osuutta. Kieli on avainasemassa sosiaalisen todellisuutemme rakentumisessa ja juuri kielen avulla synnyttämme ja ylläpidämme erilaisia diskursseja yhteiskunnassa. Hall pohjasi näkemyksiään kielestä kielten tutkija Ferninand de Saussuren (1857–1913) ajatukseen siitä, ettemme ole kielellisten sanomistemme merkitysten varsinaisia 'tekijöitä', vaan tuotamme merkityksiä asemoimalla itsemme osaksi kulttuurissamme jo olevaa merkitysjärjestelmää. Se, mitä sanomme ja mitä sanomisemme merkitsee ei ole kiinni meistä itsestämme, sillä kieli on sosiaalinen, ei yksilöllinen järjestelmä. (Hall 1999, 40.) Tämä toki on selvää kaikille arkijärjellä ajateltuna, mutta kuinka usein pysähdymme miettimään tai kyseenalaistamaan kielen luonnetta ja sitä mitä sanomisemme oikeastaan merkitsee? Minkälainen voima ja merkitys käyttämillämme, arkisiksi muodostuneilla, sanoilla on? Emme varmastikaan kovin usein. Kuitenkin juuri sanoissa, ja siinä miten käytämme niitä, piilee avain sosiaalisen todellisuutemme rakentumiseen ja siinä tapahtuvaan muutokseen, myös suhteessamme muihin eläimiin. Joukkoviestimillä, noilla kielen merkitysten aktiivisilla käyttäjillä ja muokkaajilla, on erityisen tärkeä rooli siinä, minkälaisena kulttuurinen merkitysjärjestelmämme näyttäytyy ja miten se muuttuu. Hallin (1992) mukaan syy kielellisten esityksien näyttäytymiseen reaali maailman asioista vastaavina johtuu siitä, että kieltä on ”*artikuloitu tietyllä tavalla suhteessa 'todellisuuteen'*” (mts.138). Tällainen kielen koodaus ja koodausten naturalisoiminen tekee kielestä läpinäkymätöntä ja saa koodit näyttämään yleispäteviltä. Todellisuudessa ne tulevat tuottaneeksi vain ”luonnollista” tiedostusta ja tietynlaista ideologiaa. (mts.139.)

Hall (1992f) tarkastelee, miten joukkoviestimet rakentavat kysymystä rodusta (milloin harkitusti, milloin tahattomasti) ja miten ne samalla tulevat pukeneeksi rasistisia ideologioita uusiin asuihin päätyen vain uusintamaan niitä jollain tapaa. Hall pohtii myös rasismin vastaisuuden rakentamista ja sitä miten antirasistisen ajattelutavan tekeminen suosituksi on osa laajempaa demokraattista kamppailua, johon tarvitaan suuri yleisö mukaan. Hän peräänkuuluttaa, että on

yritettävä ymmärtää rasistisien ideologioiden suosiota ja minkälaiset strategiat voisivat olla päteviä taistelussa sitä vastaan. Tärkeää on ymmärtää, että ideologioita ei tuoteta eikä muuteta yksilöllisesti vaan nimenomaan kollektiivisesti ja että tämä prosessi on pitkälle tiedostamatonta, erityisesti diskursiivisessa mielessä. Ideologiat eivät ole yhteiskunnallisen tietoisuuden tuottamia muotoja vaan ne tuottavat noita muotoja. (Hall 1992f, 265–266, 269.)

”Ideologiat ovat tehokkaimmillaan kun emme huomaa, että ne ovat sen pohjana, mitä maailmasta esitämme, tai kun näyttää siltä, että puhumme asioista kuin ne ovat (ts. pitäisi olla) tai kun ’olemme niihin tottuneet’ ” (Hall 1992f, 269–270)

Joukkoviestimet uusintavat myös lajisorron ideologiaa aktiivisesti ja yleensä emme kiinnitä siihen huomiota saatikka kyseenalaista sitä, sillä median käyttämät kuvat ja sanat näyttäytyvät normalisoituina ja luonnollisina. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, etteivät joukkoviestimet vain heijasta jotain mystistä, diskurssista vapaata olevaa todellisuutta, vaan medially on merkittävä rooli noiden heijastusten tuottamisessa ja muodostamisessa. Todellisuus perustuu Hallin sanoin aina osaltaan sille, kuinka se esitetään. (Hall 1992a, 17.) Hall puhuu kulttuurin unipuolesta ja myyteistä eli niistä vääristyneistä ja yksinkertaistetuista kertomuksista, joita joukkoviestimet tuottavat ja muodostavat muun muassa rotuun liittyen. Nuo myytit ja tarinat tulevat tuottaneeksi kokemuksia, identiteettejä ja historioita (mts. 18). Niin rotuun, sukupuoleen kuin seksuaalisuuteen liittyvät merkitysjärjestelmät ja se miten ja miksi ne operoivat kulttuurissamme kuten ne operoivat, on mutkikas prosessi ja vaatii monitahoista tarkastelua. Muihin eläimiin liittämämme merkitykset ja miten ne ovat vaikuttaneet suhteeseemme niihin, on ehkä vieläkin monitahoisempi ja vaikeampi prosessi ymmärtää ja murtaa. Jos meille tuottaa vaikeuksia samaistua saman lajin edustajaan ja kokea myötätuntoa ja ymmärrystä häntä kohtaan, miten voisimme kokea sitä jotain sellaista kohtaan, joka on aivan erinäköinen ja eri tavoin maailmaa kokeva yksilö kuin me itse, kuten vaikka mustekala? Hall (1992a, 19) puhuu hajottamisen, projisoinnin, puolustamisen ja kieltämisen mekanismeista ja siitä miten yhteiskunnalla on pyrkimys tukahduttaa ja valvoa kulttuurin ja talouden välityksellä kaikkea sitä mikä on erilaista, eron muodostamaa vaaraa ja uhkaa.

”On olemassa pyrkimys kieltää ’erilainen’, tukahduttaa se, jähmettää se, tietää siitä kaikki, jotta sitä voisi valvoa, jotta erilaisesta voisi tehdä vallan kohteen, jotta sen voisi symbolisesti karkottaa maailmankaikkeuden kauimmaiseen nurkkaan.” (Hall 1992a, 19)

Näemmekö sitten muut eläimet uhkana? Mitä merkitsisi, jos kyseenalaistaisimme oman lajimme erityisyyden ja olisimmeko enää vain yksi erityinen laji monien erityisten lajien joukossa? Mitä

se merkitsisi ihmisyydelle? Omalle identiteetille? Hall kirjoittaa kulttuurin murtumisesta ja sen merkittävydestä, siitä miten nuo murtumat repivät hajalle vanhoja ajatusmalleja ja syrjäyttävät aiemmat jaottelut sekä järjestävät maailmaa uudelleen eri kehysten avulla, asioiden alkuehtoja muuttaen. Nämä kulttuuriset murrokset ja perspektiivien siirtymät eivät tapahdu vain 'intellektuaalisen työn tuloksina' vaan ne heijastavat sitä tapaa, jolla historiallinen kehitys omaksutaan ajatuksellisesti. (Hall 1992b, 63.)

Minkälainen osuus ja rooli joukkoviestimillä sitten on tuossa murtumien syntymisessä? Tästä voidaan olla montaa eri mieltä. Viestinnän tutkimuksessa on kautta aikojen ollut erilaisia näkemyksiä median vaikutuksesta ihmisiin. Yhdeltä kantilta katsoen joukkoviestimien voidaan nähdä enimmäkseen vain heijastavan jo yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä asioista. Median voidaan katsoa siis vain vahvistavan niitä arvoja ja normeja, jotka ovat jo saavuttaneet hegemonisen aseman yhteiskunnassa. (Hall 1992d, 156.) Jotta jotkin asiat ja merkitykset sitten saavat hegemonisen aseman kulttuurin merkitysjärjestelmässä, vaaditaan joidenkin vaihtoehtoisten merkitysten marginalisointia ja de-legitimointia (mts. 164). Tästä johtuen oleelliseksi nousee sosiaaliset ja poliittiset prosessit, joissa merkityksiä annetaan ja tietyt asiat saavat aina tietyn merkityksen. Hall näkee tämän ideologisena valtana; valtana merkitä asioita tietyllä tavalla. Ja maailmassa, jossa ihmisten toimintatapojen katsotaan olevan kytköksissä paljolti siihen miten heidän toimintatilanteensa määritellään, tuolla vallalla on sitä merkittävämpi rooli ja tämän vuoksi siitä on myös käytävä taistelua. Kamppailulla voidaan luoda sosiaalista tietoisuutta ja mobilisoida suostumista erilaisiin ratkaisuihin. Ideologia ei ole vain ympärillämme materialisoituva todellisuus vaan kilpailevien määritelmien taistelutanner. (mts. 166–167.)

Tarkastellessani uutismedian representaatioita tuotantoeläimistä, tärkeäksi muodostuu sen yhteiskunnallisen ja kulttuurisen ideologian hahmottaminen, johon joukkoviestimien toiminta pohjautuu. Kuten Foucault'n ajatukset niin myös Hall ohjaa minua suuntaamaan katseeni joukkoviestimiin instituutioina, joiden järjestäytymiseen vaikuttavat niin teknologiset, taloudelliset kuin poliittisetkin olosuhteet, mutta ennen kaikkea myös kysymykset vallasta ja vallan rakenteista sekä toimintatavoista. Hallin sanoin joukkoviestimet *'valmistavat sitä maaperää, jolla seisten ihmiset tulevat tietoisiksi maailmasta'* (Hall 1992e, 205). Tuo lause kuvaa hyvin median asemaa ja merkitystä yhteiskunnassamme ja myös sitä valtavaa eettistä vastuuta, joka siihen sisältyy.

2.4 Media

Tässä luvussa käsittelen median ja journalismin roolia yhteiskunnassa ja siihen liittyvää eettistä vastuuta. Tarkastelen journalistien työhön vaikuttavia käytännön seikkoja, kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen piirteitä sekä näkökulmia eläinten esittämisen tapoihin journalismissa.

2.4.1 Median ja demokratian tilasta

Viimeisten vuosikymmenten aikana tiedotusvälineiden merkitys ihmisten elämässä on kasvanut huomattavasti. Erilaiset viestintätekniikat ovat vallanneet arkipäivämme ja koko yhteiskuntaa leimaa medioituminen. Hahmotamme maailmaa nykyään pitkälti mediavälitteisesti. Myös median kuluttaminen on muuttunut; siitä on tullut yhä fragmentoituneempaa.

Verkkomedia ja mobiililaitteet ovat tehneet uutisten seuraamisesta yhä helpompaa ja joustavampaa, ja uutisia seurataan nykyään tavanomaisesti jo monta kertaa päivässä.

Uutistapahtumista halutaan pysyä perillä ja monille uutisten seuraaminen on tärkeä päivää rytmittävä tekijä. Kansainvälisesti vertaillen Suomessa uutisia seurataan poikkeuksellisen paljon ja tiiviisti. (Uutismedia verkossa 2017 –raportti.) Media ei ole enää olemassa vain tuottaakseen sisältöjä ihmisille, vaan median eri kanavat toimivat yhä useammin myös alustoina, joilla ihmiset voivat itse tuottaa sisältöjä. Passiivisista median kuluttajista voidaan katsoa tulleen siis aktiivisia mediatoimijoita, tai ainakin tilanne on näin tietystä näkökulmasta katsoen.

Tarantino ja Tosino (2013, 589–590) huomioivat tätä mediayleisössä tapahtunutta muutosta ja näkevät ihmiset omaa viestiään ja näkökulmaansa tuottavina tekijöinä, jotka vaikuttavat erilaisten symbolien avulla ympäristöönsä aktiivisesti. Mediateoreetikko Jay Rosen (ks. Anderson 2011, 4) lanseerama termi *'the people formerly known as the audience'* kuvaa tätä muuttunutta median ja yleisön suhdetta hyvin. Media ei toimi enää yksisuuntaisesti tuottaen materiaalia suurelle yleisölle vaan suuri yleisö tuottaa materiaalia nyt myös itse yhä useampaan suuntaan (Anderson 2011, 4). Median kuluttamisen piirteet ovat siis monipuolistuneet ja monimutkaistuneet.

Kaarle Nordenstrengin näkee perinteisillä joukkoviestimillä olevan kolme keskeistä roolia yhteiskunnassa; ne voivat toimia informaatio-, kritiikki tai foorumifunktiosta käsin (ks. Pietilä 2010, 373). Nykypäivän suomalaisessa mediassa informaatio- ja foorumifunktiona toimiminen ovat vieneet tilaa median kritiikkifunktiolta. Pietilän (2010, 373) mukaan syy median foorumifunktiolle annetulle suhteellisesti suuremmalle tilalle piilee siinä, että monimuotoisen

julkisen keskustelun katsotaan olevan yhteiskunnan demokratian kannalta perin oleellista. Pietilä (2010, 380) kirjoittaa kiinnostavasti siitä, miten yhteiskunnan eri ongelmat kilpailevat keskenään julkisen keskustelun areenalle pääsystä ja siitä, miten tuolta areenalta tullaan myös hyvin nopeasti alas. Juuri julkisuuden areenalla saadun huomion lyhytkestoisuus korostuu nykypäivän mediassa ja maailmassa entisestään. Tietotulva on nykyään valtava ja tärkeitä keskustelun aiheita on loputon määrä. Internetin myötä tiedon tuottamisen tahti on vain kiihtynyt ja usein tämä johtaa siihen, että asioiden syvempi käsittely jää toteutumatta ja median kuluttajille piirtyy pinnallinen kuva uutisaiheista. Hieman kyyniseen näkemykseeni nykymedian tilasta vertautuu kulttuurintutkija James W. Carey'n käsitys modernin journalismin tilasta, jossa hän näkee lehdistön kehityksen ajautuvan yhä kauemmaksi julkisoa (*public*) yhteen kokoavasta tilasta kohti elitististä raportointia (ks. Pietilä 2010, 374). Stuart Hall huomauttaa myös, että toimittajien tulisi liittyä uudelleen kansalaisyhteiskuntaan ja puhua samalta tasolta käsin kansalaisten kanssa, ei ylhäältä norsunluutornista (ks. Pietilä 2010, 376). Markkinatalouteen päin kumartava media tuntuu puhuttelevan nykyään yleisöä enemmän yksityisinä henkilöinä kuin yhteisönä. Yhteiskuntatieteilijä Walter Lippman (1889–1974) näki mediajulkisuuden rakentuvan pääosin valtaapitävien ja toimittajien vuorovaikutuksessa epäkriittiseksi tiedotuskanavaksi, vaikka median tulisi toimia suoran demokratian palvelijana (Herkman 2011, 71). Jotta uutismedia voisi tarjota monipuolisempaa kuvastoa myös tuotantoeläimistä, pitäisi sen pystyä irtautumaan selvemmin yhteiskunnan eliitin, erityisesti taloudellisen ja poliittisen sellaisen, otteesta.

Lippmanin ihmiskuva on melkoisen kyyninen. Hän ei pitänyt kansalaisia tarpeeksi valistuneina tai kiinnostuneina hoitamaan yhteisiä, julkisia asioita ja näki julkisen mielipiteen perin irrationaalisena ja ailahtelevaisena. Lippmanin (2010/1925, 98–100) mukaan *julkison* eli ihmisjoukon voima on ennemminkin siinä, että se asettuu jonkin virallisen näkemyksen taakse eikä siinä, että se muodostaisi oman mielipiteen jokaiseen asiaan. Voin yhtyä Lippmanin näkemyksiin asiantuntijoiden tarpeesta. Yhteiskunta tarvitsee tietenkin eri alojen asiantuntijoita tekemään päätöksiä juuri noita alueita koskevissa asioissa ja yksilöt sekä ihmisryhmät tarvitsevat edustajia erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä. Kuitenkin Lippmanin ajatus siitä, että ei voisi olla olemassa mitään suoraa kansan valtaa ja että ihmiset eivät olisi tarpeeksi kiinnostuneita yhteisistä asioista, on mielestäni demokratiaa väheksyvä lähtökohta. Pidän filosofi John Dewey'n (1859–1952) näkemyksiä kansalaisten ja *julkison* roolista yhteiskunnassa mielekkäämpänä ja toiveikkaampana näkemyksenä pohdittaessa julkisen mielipiteen voimaa ja ihmisten vaikuttamisen halua. Dewey näki kansalaisten mahdollisuuden osallistua julkiseen keskusteluun

keskeisenä osana demokratiaa ja uskoi, että vain jatkuvan vuorovaikutuksen ja avoimen julkisuuden kautta voidaan muodostaa tila, jossa kansalaiset kokevat olevansa yhteisöllinen, poliittinen toimija ja jossa politiikalle muodostuu tätä kautta merkitys. Toisin kuin Lippman, Dewey uskoi ihmisten kykyyn sivistää itseään ja oppia uusia tapoja ratkoa yhteisönsä erilaisia ongelmia. (Herkman 2011, 72.) Aikaa on kulunut sekä Lippmanin että Deweyn ajoista ja maailma on vain monimutkaistanut entisestään. Silti molempien näkökulmat ovat yhä ajankohtaisia ja toisiansa tukevia. Median vastuuta ja asemaa pohdittaessa kiinnostavia näkökulmia tarjoaa myös brasilialaisen kasvatustieteilijän Paulo Freiren ajatukset dialogin merkityksestä. Freire (2005/1968) peräänkuuluttaa yhteistyön ja kommunikaation merkitystä. Hän näkee dialogin olevan avointa ja soljuvaa kommunikointia, jossa ei iskulauseilla luoda draamaa, mutta jossa kuitenkin on vahvasti läsnä selkeä tavoitteellisuus ja voima (mts. 187). Freire (2005/1968) puhuu maailman *paljastamisesta* ja mielestäni tämä paljastamisen lähtökohta tarjoaisi myös medialle hyviä keinoja toisenlaiseen kerrontaan, jossa asioita ei lähestyttäisi vain hallitsevan eliitin ja asiantuntijoiden näkökulmasta. Journalistit näyttäytyvät tässä valossa nimenomaan ihmisten ja muiden eläinten sananvapauden edustajina ja toteuttajina, ja sitä kautta julkisen mielipiteen mahdollistajina. Tuotantoeläinten representaatioita tarkasteltaessa Freiren ajatukset ohjaavat median tekijöitä katsomaan aiheitaan myös eläinyksilön näkökulmasta, tekemään paljastuksia ja muistamaan ylipäättään sen, että toisenlainen – ei vain viranomaisten ja eläinteollisuuden sanomisiin perustuva – kerronta on mahdollista ja toivottavaa.

Lasorsa, Lewis ja Holton (2012) huomioivat, että valtamedian toimijat ovat monin paikoin kuitenkin vielä varsin vastahakoisia luopumaan vanhasta portinvartijan roolistaan yhteiskunnassa. Toisaalta ilmassa on myös positiivisia merkkejä esimerkiksi siitä, että journalistit haluavat soveltaa uusia käytänteitä työhönsä ja tehdä viestinnästä enemmän dialogiin painottuvaa, yksisuuntaisen monologin sijaan (Lasorsa ym. 2012). Toisaalta myös yleisöllä on vaikeuksia omaksua uutta rooliaan ja se tukeutuukin yhä viime kädessä valtamedian tarjoamaan tietoon. Uudenlaisista viestintäkanavista huolimatta ihmisillä on erityisesti konfliktitilanteissa tarve kääntyä valtamedian puoleen, koska se koetaan luotettavimpana tahona. (Tarantino & Tosoni 2013.) Haluamme uskoa poliitikkojen ja viranomaisten hyvyyteen ja kykyyn ratkaista erityisesti kriisitilanteita paremmin kuin me itse ja haluamme uskoa valtamedian kertovan meille pääasiallisen totuuden. Tähän haluun ja tarpeeseen luottaa valtamedian tarjoamaan tietoon ongelmallisissa ja vaikeissa aiheissa liittyy mukaan kuvasto eläintuotannosta. Olisi liian järjestyttävää ajatella, että niin viranomaiset, poliitikot, kuin myös media olisivat osa valheellista

tiedonkoneistoa.

2.4.2 Journalistietiikka ja ammatilliset käytännöt

Erilaisten historian vaiheiden ja pyörteiden kautta journalisteille on muodostunut tärkeä yhteiskunnallinen rooli kansalaisten sananvapauden edustajina. Nykyään monille journalisteille tuo yhteiskunnallinen tehtävä onkin tärkeä osa heidän ammatillista identiteettiään, toisille se taas ei ole niin merkityksellinen. Heinosen (1996, 226) mukaan journalistitutkimusten pohjalta on todettu journalisteilla olevan, kansainvälisestikin ottaen, melko samanlainen käsitys asemastaan yhteiskunnassa ja hyvän journalistisen tavan mukaisista työtavoista. Journalistien tapaan tehdä työtään vaikuttavat kuitenkin myös jokaisen toimittajan henkilökohtaiset kokemukset ja tavoitteet (mts. 227). Pohjimmiltaan journalismikin on liiketoimintaa ja usein journalistit voivat olla liikkeellä perin itsekkäistä syistä, toteuttamassa vain omia ammatillisia pyrkimyksiään tai yksinkertaisesti vain ansaitsemassa leipää pöytään.

Journalistietiikalla tarkoitetaan yleisesti niitä eettisiä toimintaperiaatteita ja tapoja, joita viestintäalan ammattilaiset ovat sitoutuneet noudattamaan työssään. Nämä eettiset periaatteet ovat muovautuneet viimeisen sadan vuoden aikana yhteiskunnallisista ja ammatillisista lähtökohdista käsin. Yleisesti ottaen journalistietiikka voidaan jakaa kahteen erilaiseen filosofiseen suuntaukseen; *deontologiaan* eli velvollisuusetiikkaan ja *teleologiaan* eli seurausetiikkaan. Erityisesti Immanuel Kantin tunnetuksi tekemä deontologinen etiikkakäsitys nostaa journalistin työn kannalta tärkeimmäksi seikaksi tietojen totuudenmukaisuuden pohdittaessa tekojen oikeellisuutta. Tästä näkökulmasta käsin journalisteilla on aina ennen kaikkea velvollisuus kertoa kaikki faktat asioista, välittämättä kerrottujen tietojen seuraamuksista. Teleologisen etiikkakäsityksen mukaan tärkeää puolestaan on juuri miettiä teoista aiheutuvia seuraamuksia. Teleologisen journalistietiikan taustalla vaikuttaa pitkälti *utilitarismin* henki eli hyvän maksimointi. (Mäntylä 2008, 50.) Filosofi J.S Mill (1806–1873) piti tärkeänä yhteiskunnan kannalta totuuden kertomisen lisäksi myös vastakkaisten näkemysten esittämistä. Millin mukaan totuus löytyy parhaiten esittämällä samanaikaisesti erilaisia mielipiteitä. Tämä samanaikaisen kuulemisen periaate on vahvasti läsnä myös journalistin ohjeissa Suomessa. (mts. 51–55.)

Sosiaalisen vastuun lehdistöteorian mukaan lehdistön yhtenä tärkeänä tehtävänä on toimia mielipiteiden ja kritiikin vaihdon foorumina. Toinen tärkeä tehtävä lehdistöllä on antaa edustava kuva yhteiskunnan eri ryhmistä. (Peterson 1956, 89, 91.) Sosiaalisen vastuun teoria syntyi toisen

maailmansodan jälkeen, aikana jolloin keskusteltiin paljon joukkoviestimien roolista ja toiminnan laadusta. Vaikka teorialla on yhtymäkohtia liberalistiseen lehdistöteoriaan, niin sen näkemys yksilön suhteesta yhteisöön eroaa varsin paljon liberalistisesta näkemyksestä. Sosiaalisen vastuun lehdistöteoriassa yksilön vastuu yhteisölle ja yleisen edun vaatimus nousee keskiöön tarkasteltaessa lehdistön tehtävää. (Heinonen 1995, 32, 35.) Sosiaalisen vastuun teoria ponnistaa ihmiskeskeisestä näkökulmasta, mutta nähdäkseni sen näkemystä lehdistön toimintatavoista voi soveltaa koskemaan myös muita eläimiä. Myös Freemanin (2009, 11) mukaan sosiaalisen lehdistöteorian ajatus lehdistön roolista olla äänenä äänettömille ja tukena moniääniselle keskustelulle yhteiskunnassa, olisi sovellettavissa tuotantoeläimiin. Median tarjoamat esitykset rakentavat maailmaa tietyistä näkökulmista käsin muokaten samalla näkemystämme todellisuudesta. Niemen ja Pantin (2009) mukaan kaikki mediaesitykset heijastavat aina jonkinlaista ideologiaa. Median vaikutus mielipiteisiimme ja arvoihimme on todennettu tutkimuksissa ja median katsotaan muokkaavan myös identiteettiämme. Tutkijoiden mukaan media ei kuitenkaan voi perinpohjaisesti muuttaa käsitystämme maailmasta vaan yleensä mediaesitykset joko vahvistavat tai heikentävät jo olemassa olevia mielipiteitämme asioista (Niemi & Pantti 2009). Väitän, että tuotantoeläinten representaatioiden kohdalla ihmisten kyky muodostaa oma mielipide asiasta on kuitenkin rajallinen, sillä eläinten yhteiskunnallisesti toissijainen asema on niin syvällä kulttuurissamme. Vaikka mediaesitysten tarjoamat merkitykset saavatkin lopullisen muotonsa vasta prosessoituamme ne oman, henkilökohtaisen näkemysksemme ja kokemuksemme pohjalta, ei se mitenkään vähennä uutismedian vastuuta pyrkiä tuottamaan eettisesti mahdollisimman kestävästä materiaalista.

Tarkastelen seuraavaksi Ari Heinosen (1996) esittämiä kohtia, joiden nähdään yleisesti määrittävän journalistien standardoitunutta työprosessia. Kohdat liittyvät journalistien ammatillisiin rutiineihin, identiteettikäsityksiin ja vapauteen. Näen journalistien työprosessin tarkastelun tärkeänä tutkimusongelmani kannalta siinä mielessä, että se auttaa valaisemaan uutismedian representaatioihin liittyvät käytännölliset reunaehdot. Jotta journalistit voisivat toimia mahdollisimman tehokkaasti haastavassa työympäristössään, ovat he usein kehittäneet rutiineja työnsä tekemiseen. Näitä rutiineja ovat erityisesti tietynlaiset asenteet ja tavat, joilla työntekoon suhtaudutaan. (Heinonen 1996, 228–229.) Yhteistä monille toimittajille on erilaisten työvaiheiden vakiintunut käsittelymenetelmä, objektiivinen asennoituminen ja itsensä etäännyttäminen kirjoittamistaan aiheista (mts.229). Nämä keskeiset ammattikäytännöt mahdollistavat journalistien työskentelyn monella tapaa, mutta samalla voidaan pohtia niiden

todellista toteutumisen mahdollisuutta ja sitä, mitä tällaisten rutiinien tiukasta noudattamisesta saattaa seurata esimerkiksi monipuolisen eläinkuvan esittämisen näkökulmasta. Heinonen (1996) kirjoittaa journalistien taipumuksesta hyvin omaehtoiseen ja itsenäisyyttä korostavaan työskentelyyn. Yksi voimakkaasti määrittävä tekijä journalistien työssä on nykyään myös tietolähteiden moninainen kirjo ja informaation valtava määrä, ja toisaalta journalistien rajoittuneet mahdollisuudet hyödyntää ja käsitellä tuota tietotulvaa. Heinonen (1996, 228) esittää tärkeän realiteetin kirjoittaessaan lähteiden eriarvoisuuden kasvavasta vaikutuksesta toimittajien työhön. Toimittajat saavat nykyään käsiinsä hyvin ammattimaisesti tuotettua tietoa, esimerkiksi poliitikoilta ja yrityksiltä, mutta toisaalta he saavat käyttöönsä myös vähemmän valmista materiaalia esimerkiksi kansalaisten kautta. Kummalla tietolähteellä on todennäköisempi mahdollisuus saada julkisuutta? Journalistien työn voidaankin katsoa olevan ennen kaikkea asioiden arvioimista, valikoimista ja muokkaamista (mts. 230). Median kuluttajille jää vastuu ymmärtää lukemaansa ja katsomaansa suhteessa esitetyn asian eri vaikuttajiin ja määrittäjiin. Journalisteilta vaaditaan yhä enemmän kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja osaamista löytää punainen lanka erilaisista monimutkaisista yhtälöistä. Heinonen (1996, 230) listaa journalismin ammattirutiineihin kuuluvan olennaisesti myös pyrkimyksen etäännyttämiseen, niin aiheen käsittelyssä kuin tiedonvälityksen kokonaisprosessissa. Objektiivisuuden tavoittelu vahvistaa tuota etäännyttämisen asemaa ja yritystä irrottautua tehdyn työn seuraamuksista. Tällainen työskentelytapa voi olla mielestäni eettisesti arveluttavaa. Se näyttäytyy myös hieman absurdina siitä syystä, että toimittajan työ on kuitenkin usein lähtökohdaltaan vaikuttamista yhteiskunnallisiin asioihin. Välinpitämättömyys seuraamuksien suhteen mitätöisi journalistin työn ja hänen yhteiskunnallisen roolinsa. Heinonen (1996) kirjoittaa, että käytännössä toimittajien pyrkimys etäännyttää itsensä julkaisemansa asian seuraamuksista ei tarkoita välttämättä kuitenkaan sitä, että toimittaja laiminlöisi eettisen vastuunsa ja velvollisuutensa. Tietynasteinen etäännyttäminen on usein tarpeen journalistin työssä, muuten työ todennäköisesti kävisi liian raskaaksi ja asioiden kokonaiskuvaa olisi vaikeampaa hahmottaa. Pyrkimyksessä etäännyttämiseen piilee kuitenkin varteenotettava vaara, joka voi vaikuttaa myös journalistien kykyyn ymmärtää edustamiensa asioiden, ihmisten ja muiden eläinten tarpeita ja oikeuksia tulla esitetyksi myös omasta näkökulmastaan käsin.

Joukkoviestimiin ja journalismiin kohdistuu paljon odotuksia yhteiskunnan ja kansalaisten suunnalta. Vapaan journalismin nähdään kuuluvan perustuvanlaatusesti demokraattiseen yhteiskuntaan ja median oletetaan toimivan valtiovallan vahtikoirina. Tällainen lähtökohta

toimittajan työlle ei voi olla vaikuttamatta journalistien omakuvaan ammatinharjoittajina. Suuri vaikutus on nähdäkseni myös sillä, että toimittajien katsotaan olevan tasa-arvoa yhteiskunnassa lisäävä elementti ja usein he näkevätkin itsensä eräänlaisina sananvapauden sotureina. Tuo ihanteellinen mielikuva murtuu kuitenkin monesti käytännön todellisuuteen ja toimittajien ammatti-identiteettiin ja työskentelytapoihin vaikuttavat monet erilaiset asiat ja lähtökohdat, taloudellisista poliittisiin ja oikeudellisista ammatillisiin. Heinonen (1996, 232) kirjoittaa journalistien tavasta painottaa ammattinsa valistavaa ja kasvattavaa roolia. Tutkimusten mukaan suomalaisten toimittajien ammatillinen identiteetti onkin pitkälti sekoitus vallan vahtikoirana olemista ja klassista valistajan roolia. Heinonen (1996, 233) kuvailee tätä toimittajien identiteettiä termillä *aktiivinen yhteiskuntakriitikko*, johon sisältyy ajatus toimittajien olemisesta ennemminkin kansalaisten kuin valtaapitävien puolella. Tutkimusten mukaan suomalaistoimittajat eivät kuitenkaan ensisijaisesti näe itseään yleisön mielipiteen heijastajina, vaan korostavat itseilmaisunsa vapautta ja itsenäisyyttä myös suhteessa kansalaisiin (mts. 233). Nähdäkseni juuri itsenäisyyden korostaminen tuleeikin vahvasti esille toimittajien kuvaillessa ammattiaan ja sen periaatteita. Ehkä tuohon itsenäisyyden merkittävyyden kokemiseen on olennaisesti vaikuttanut paitsi sananvapauden historialliset taistelut ja poliittiset kädenväännöt, niin myös liberalismiin pohjalta kasvanut individualistinen lähestymistapa itseilmaisuun. Nyt kun journalistit ovat ainakin periaatteessa vapaampia toimimaan kuin koskaan aiemmin Suomen historian aikana, niin ehkä he katsovat itsenäisyyden jo siitäkin syystä olevan tärkein lähtökohta toiminnalleen. Heinosenella on termi tällaiselle itsenäisyyden roolia korostavalle toimittajalle; *individualistinen itsensätoteuttaja* (mts. 234). Tällaisia toimittajia motivoi ennen kaikkea halu toteuttaa itseään ja journalistisen työnsä vapautta. Heinonen (1996) arvelee, että pyrkimyksestä korostuneeseen itsenäisyyteen on enää lyhyt matka itseriittoisuuteen, jolla puolestaan voi olla hyvinkin negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi yleisön ja journalistien välisiin suhteisiin. Itseilmaisun painottamiseen voi kuitenkin vaikuttaa pitkälti myös se tosiseikka, että käytännön työssä journalisteilla ei välttämättä ole juurikaan mahdollisuuksia toteuttaa yhteiskunnallisen soturin rooliaan. (mts. 235.) Journalistit ovat työntekijöitä siinä missä muidenkin ammattialojen edustajat, ja he ovat yleensä vastuussa työstään johtoportaalle, jonka ainut motiivi työlleen saattaa olla liikevoiton tekeminen. Toisaalta isojen mediayhtiöiden tarjoama toimituksellinen yhteisö, rahoitus ja tekniikka tukevat toimittajien mahdollisuuksia tehdä esimerkiksi tutkivaa journalismia. (Luostarinen 2014, 44.)

Journalistien vapautta voidaan tarkastella myös yhdysvaltalaisen Daniel Hallin tekemän

luokittelun mukaan, jossa journalismin yhteiskunnallinen sisältö jakautuu kolmelle eri alueelle; konsensuksen-, legitiimin erimielisyyden- ja poikkeavuuden alueelle. Useimmiten julkisuudessa käsitellään konsensuksen alueelle kuuluvia asioita, sellaisia aiheita joista ollaan samaa mieltä ja joita pidetään hyväksyttävänä. Journalistit hyödyntävät paljon myös legitiimin erimielisyyden aluetta, jossa he voivat käydä kohua nostattavimmat keskustelun aloitukset. Sen sijaan poikkeavuuden alueelle kuuluvat aiheet sivuutetaan tai niiden olemassa olo kielletään yhteiskunnallisessa keskustelussa, myös toimittajien toimesta. (Luostarinen 2014, 31.)

Nähdäkseni freelancetoimittajilla ja vaihtoehtoisen median edustajilla on suurempi vapaus ja kiinnostus toimia tuolla poikkeavuuden alueella ja tuoda esille marginaalissa olevia aiheita. Valtamediat sen sijaan poimivat marginaalissa olevat aiheet yleensä keskusteluun vasta kun niistä käydään jo voimakasta polemiikka esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Yleensä esimerkiksi eläinaktivistien julkaiset salakuvat eläintiloilta leviävät valtamediassa vasta kun yksi suurempi mediatoimija on tarttunut aiheeseen. Edellä esittämieni kohtien lisäksi toimittajien vapautta rajoittaa myös heidän itsensä harjoittama sensuuri. Heinonen (1996) kirjoittaa, että juuri itsesensuuri on toimittajien itsensä mukaan suurin heidän työhönsä vaikuttava tekijä. Myös Luostarinen (2014, 44) nostaa itsesensuurin rajoitteista vapautumisen tärkeäksi kohdaksi pohdittaessa journalistin vapautta. Toimittajat ovat usein siis jo valmiiksi haluttomia tarttumaan aiheisiin, joiden he arvelevat tulevan joka tapauksessa hylätyksi esimiestensä toimesta. (Heinonen 1996, 237.) Myös konsensushakuinen perinne tekee toimittajista haluttomia tarttumaan järjestystä ravisuttaviin aiheisiin (Luostarinen 2014,31). Tällainen itsesensuuri ja varman päälle pelaaminen journalismissa on vaarallista demokratian toteutumisen kannalta ja ongelmallista journalistietiikan näkökulmasta. Toimittajien tulisi olla yhteiskunnallisia toimijoita, jotka tarjoavat suurelle yleisölle mahdollisimman monipuolista tietoa ja uskaltavat tutkia uusia ideoita ja alueita. Varsinkin eläinten kohdalla toivoisi nähtävän uudenlaista lähestymistapaa, jossa yritettäisiin esittää asioita enemmän eläinten kokemusmaailman ja todellisuuden kautta. Esittelen seuraavaksi muutamia huomioita eläinaiheiden käsittelystä mediassa.

2.4.3 Kriittinen eläin- ja mediatutkimus

Populaarikulttuuri rakastaa eläimiä, erilaiset eläinaiheet ovat median suosikkeja. Näissä viihdemedian esityksissä eläimet näyttäytyvät usein huvittavina, trivialisoituina ja ennen kaikkea viihteenä. (ks. Molloy 2011, 2.) Eläinten käyttämiseen ja kohteluun liittyvät eettiset kysymykset ovat sen sijaan pitkään loistaneet poissaolollaan valtamediassa. Myös mediatutkimuksen kenttä

on välttelyt eläinaiheiden tutkimista kriittisesti. Osaltaan tämä johtuu kapitalistisen median halusta myötäillä ihmiskeskeistä ja muut eläimet toissijaistavaa ideologiaa ja toisaalta haluttomuudesta esittää vaihtoehtoisia näkökulmia ihmisen ja muiden, erityisesti ruoantuotannossa käytettyjen, eläinten väliseen suhteeseen (Almiron & Cole 2016,1). Viime vuosina asiaan on alkanut tulla muutosta. Monitieteisessä kriittisessä eläintutkimuksessa (CAT) tarkastellaan spesismiä ja eläinten asemaa yhteiskunnassa erityisesti kapitalismin kritiikin näkökulmasta, ja erilaisten yhteiskunnassa olevien syrjinnän muotojen välillä nähdään olevan yhteys. Kriittisessä eläintutkimuksessa ei olla niinkään kiinnostuneita eläinten biologiasta ja käyttäytymisestä vaan tavastamme kohdata muita eläimiä ja siitä, miten ihmisen toiminta vaikuttaa muihin eläimiin. Kriittinen mediatutkimus on puolestaan perinteisesti ponnistanut pitkälti näistä samoista lähtökohdista, mutta vain ihmiskeskeisestä näkökulmasta käsin. Kriittinen eläin- ja mediatutkimus (CAMS) yhdistää nämä molemmat tieteenalat ja pohjaa useisiin tutkimusperinteisiin kuten kriittiseen kulttuurin- ja sukupuolentutkimukseen, joissa tarkastellaan viestintään liittyviä valtasuhteita. (Almiron & Cole 2016; Merskin 2016.)

Amerikkalaisen mediatutkija Debra Merskin (2016, 15) mukaan kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen voidaan katsoa pyrkivän ennen kaikkea suurentamaan myötätunnon kehää niin, että myös muut eläimet ja suhteemme niihin otettaisiin mukaan kun tarkastelemme yhteiskunnan erilaisia vallankäytön instituutioita ja sortosysteemejä. Tärkeää on huomioida miten (eläin)lajia käytetään yhteiskunnassa poliittisena, filosofisena ja lakiteknisenä aseena (mts. 22). Media on yksi näistä institutionaalisista tahoista, joiden suhteen pitää tehdä kriittistä tarkastelua myös muiden eläinten syrjinnän osalta. CAMS-tutkijat ovat kiinnostuneita erityisesti kielestä ja ovat suunnanneet katseensa kielenkäyttöön ja sen rajoituksiin puhuttaessa muista eläimistä. Heitä kiinnostaa tarkastella sitä mitä representaatioissa ei näy ja miten eläinten representaatioissa esitetty todellisuus eroaa eläinten kokemasta todellisesta todellisuudesta. Se miten ja minkälaisia kuvittelemme muiden eläimien olevan on avainasemassa siinä miten ymmärrämme tai emme ymmärrä näitä eläimiä. Media osaltaan rakentaa tapojamme kuvitella eläimiä. (Merskin 2016, 17–19.) Tästä hyvänä esimerkkinä toimii mainonta. Maitomainoksessa voidaan esittää lehmä kävelemässä niityllä vapaana ruohoa syömässä. Tuo lehmä representoi meille nyt kaikkia maidontuotannossa käytettyjä lehmiä, kuvittelemme lehmät yleisesti mainoksen lehmän kaltaisiksi, jos meillä ei ole parempaa tietoa asiasta. Merskin (2016, 22) muistuttaa, että CAMS-tutkijoiden on tärkeää välttää ne sudenkuopat, joihin yhteiskuntatieteilijät ovat osin sortuneet tutkiessaan marginaaliin kuuluvia (ihmis)ryhmiä. Tärkeää on olla näkemättä muita eläimiä vain ryhminä ja kuriositeettina, ja ymmärtää kyseessä olevan tuntevat ja kokevat

olennot, jotka jakavat tämän maapallon kanssamme omine haluineen, pelkoineen, tavoitteineen ja näkökulmineen (mts. 22). Tämän ajatuksen olen yrittänyt muistaa ja sisäistää itsekkin tutkimustani tehdessä.

2.4.4 Eläinten ääni journalismissa

Uutisjournalismia erilaisissa konteksteissa on tutkittu paljon, muun muassa siitä syystä, että uutisten katsotaan sijoittuvan joukkoviestinnän hierarkian ylimmälle tasolle. Uutisjournalismi sijoittuu myös julkisen keskustelun hierarkiassa korkealle, sillä sen tarjoaman objektiivisen tiedon nähdään olevan tärkeä osa demokraattista yhteiskuntaa. Tästä syystä se mitä uutisissa näkyy ja mitä ei, ja se miten noita aiheita käsitellään, kertoo paljon myös siitä mitä asioita yhteiskunnassa yleisesti ottaen pidetään merkittävinä. (Aslama 2006; Halonen 2006.) Tämä uutisjournalismin ja yhteiskunnan välinen suhde on tutkimukseni kannalta tärkeä, koska se osaltaan avaa niitä syitä miksi tuotantoeläinten representaatiot ovat tietynlaisia.

Perinteisen valtamedian näkökulma eläinaiheisiin on edelleen hyvin ihmiskeskeinen. Eläimiä käsittelevät jutut esittävät eläimet pääasiallisesti ihmisten hallitsemina objekteina ja enemmän joukkoina kuin yksilöinä. (Freeman 2009.) Freeman ym. (2011) esittävät, että median tulisi ottaa esityksissään enemmän kantaa siihen, onko eläinten hyväksikäyttö yhteiskunnassamme ylipäätään hyväksyttävää. Toimittajien tulisi myös välttää kuvaamasta joitakin eläinlajeja älykkäämpinä kuin toisia, sillä se entisestään vahvistaa eläinten välistä epätasa-arvoa yhteiskunnassa (mts. 601). Monesti eläimet esitetään jonkinlaisina ongelmina, joka osaltaan vain vahvistaa ihmisen ja muiden eläinten välistä vastakkainasettelua. Eläinten kerrotaan tekevän tuhoja ja pilaavan esimerkiksi ihmisten omaisuutta tai vaarantavan ihmisten terveyden. Journalistien yksi tärkeä työ ohjaava päämäärä on antaa ääni yhteiskunnassa niille, joilla ei ole mahdollisuutta itse tuoda mielipiteitänsä esiin (Freeman & Bekoff & Bexell 2011). Freemanin ym. (2011) mukaan eläimet voidaan nähdä yhtenä tällaisena äänettömänä tahona yhteiskunnassa ja siten journalistisen etiikan tulisi koskea myös eläinaiheisia uutisia. Äänen antaminen eläimille journalismissa ei tarkoita ainoastaan eläinaiheisten juttujen kirjoittamista, vaan myös jutuissa eläimen näkökulman ja yksilöiden tarinoiden esilletuomista (mts. 591). Tärkeää olisi myös, että kaikissa isommissa uutisaiheissa, joilla on vaikutusta suoraan myös eläimiin (kuten sota-, katastrofi-, terveys-, tiede- ja politiikan uutisissa) tuotaisiin esiin myös eläimien näkökulma aiheeseen (Freeman & Merskin 2016, 210). Uutisissa pitäisi hylätä ihmiskeskeinen näkökulma ja muistaa että myös eläimillä on omat, esimerkiksi elinympäristöönsä ja terveyteensä liittyvät,

tärkeät intressinsä (mts. 211). Eläinyksilöiden näkökulmia journalistit voisivat tuoda jutuissa esiin esimerkiksi tarkkailemalla ja kommunikoimalla eläinten kanssa. Jutuissa tulisi esittää tarkat havainnot eläimen käyttäytymisestä ja tulkinta siitä, mitä käytös kertoo eläimen psyykkisestä ja fyysisestä tilasta. Eläinten käytöksen tulkinnassa on tärkeää myös hyödyntää ammattilaisia, kuten biologeja ja etologeja, silloin kuin halutaan tehdä tarkempia ja moninaisempia havaintoja. (Freeman ym. 2011, 596-598.) Kun jutuissa käytetään lähteitä, olisi eläinten kannalta tärkeää, että niiden puolesta puhuvat mahdollisimman asiantuntevat ja puolueettomat henkilöt kuten eläinlääkärit, eläinten käyttäytymisen tutkijat, aktivistit tai eläintenhoitajat (mts. 599-600). Jos jutussa pääsevät ääneen vain esimerkiksi sikatilallinen ja Atrian johtaja, on selvää että tuotantoeläinten näkökulma jää yksipuoliseksi ja vajaaksi. Mediateksteissä korostetaan usein myös ihmisen erityisyyttä muihin eläimiin verrattuna erilaisilla kielellisillä valinnoilla. Ensinnäkin usein puhutaan erikseen ihmisestä ja eläimistä, jolloin eläimet erotellaan jo lähtökohtaisesti erilaisiksi kuin ihminen. Vaihtoehtona olisi puhua sen sijaan esimerkiksi *'ihmisestä ja muista eläimistä'* tai *'eläimet mukaan lukien ihminen'*. Uutisjutuissa käytetään monesti eläinteollisuuden luomia termejä eläimistä kuten *'karja'* tai *'siipikarja'*, vaikka voitaisiin vaihtoehtoisesti käyttää neutraaleja lajitermejä ja puhua *'naudoista'* ja *'linnuista'*. Journalistit voivat tehdä monia valintoja sen suhteen minkälaiseen asemaan ja rooliin he asettavat eläimet jutuissaan käyttämillään ilmaisuilla. Kirjoittamalla esimerkiksi, että *'ruoaksi kasvatettavat naudat'* toimittaja tulee jo luokitelleeksi eläimen tarkoituksen ruoaksi ja ihmisen hyödykkeeksi. Freeman ym (2011) ehdottavat, että toimittajat käyttäisivät *'se'* sanan sijaan eläimistä pronominia *'hän'* (englannissa *s/he*) tai monikossa muotoa *'he'*, ja sanan *'joka'* (*that*) sijaan sanaa *'kuka'* (*who*). Khazaal ja Almiron (2016, 381) ohjeistavat toimittajia pysymään faktoissa, sen sijaan että pyrkisivät lisäämään esimerkiksi empaattista ja romantisoivaa näkökulmaa uutisiin, mikä saattaa vaan toisintaa spesismiä peitellymmmin. Totuuden kertominen eläintuotannosta ja tuotannossa käytetyistä eläinyksilöistä riittää.

Minna Aslama (2006) tarkastelee naisten asemaa uutisjournalismin aiheina ja sitä, miksi naisten rooli on niissä edelleen hyvin rajallinen ja marginaalinen. Naisten vähäinen näkyvyys uutisissa johtuu Aslaman (2006, 52) mukaan pitkälti siitä, että uutiset käsittelevät enimmäkseen julkisen alueelle kuuluvia aiheita ja koska naiset eivät perinteisesti kuulu tuolle alueelle, ei heitä myöskään näy uutisissa yhtä paljon kuin miehiä. Savolainen (2007, 192) puolestaan huomioi uutiskritiikkitutkimuksissa ilmennyt jakoa julkisiin eli koviin ja yksityisiin eli pehmeisiin uutisiin ja näkee, että käytäntö pohjaa yhteiskunnalliseen ja historialliseen näkemykseen naisten

ja miesten elämäalueista. Naisten ulossulkeminen julkisen alueelta, johon kuuluvat sellaiset aiheet kuin politiikka, talous ja tekniikka, ja sysääminen yksityisen alueelle, johon kuuluvat esimerkiksi koulutus, perhe ja kulutus, voidaan nähdä kulttuurisena alistamisena (em. 170). Nämä feministisen mediatutkimuksen näkemykset uutisjournalismista tarjoavat kiinnostavia näkökulmia myös tuotantoeläinten representaatioiden tarkasteluun. Eläinten ja naisten välillä voidaan nähdä samankaltaisia, yhteiskunnallisia poissulkemisen tapoja. Eläinaiheiset uutiset yleisesti ottaen sijoittuvat mediassa yksityisen alueelle, pehmeisiin uutisiin (Molley 2011, 7). Tuotantoeläinten representaatiot eroavat tässä suhteessa muista eläimistä, sillä ne sijoittuvat usein taloudelliseen tai viranomaiskontekstiin, ja sitä kautta koviin uutisiin. Tämä johtunee siitä, että eläinteollisuus on suuren luokan liiketaloutta ja siitä, että eläimet nähdään tuon teollisuuden tuotantovälineenä eikä siksi, että tuotantoeläimet itsessään olisivat tärkeitä uutisaiheita.

2.4.5 Valokuvasta ja objektiivisuudesta

Päätän tutkielmani teoriaosuuden tarkastelemalla valokuvan olemusta ja siihen liitettyä objektiivisuuden käsitettä. Keskityn aineistoni analyysissä pääasiallisesti uutisten teksteihin, mutta tutkin myös niissä olevia valokuvia. Siksi näen tärkeäksi pohjustaa analyysiani hieman myös pohdinnoilla valokuvan olemuksesta journalistisessa kontekstissa. Näihin pohdintoihin minua ohjaavat erityisesti Jenni Mäenpään (2016) tekemät havainnot väitöskirjassaan ”*Todeksi tehty valokuva – objektiivisuuden rakentuminen uutiskuvajournalismissa*”.

Valokuvilla on suuri voima välittää ja herättää tunteita, siksi myös uutismedia hyödyntää niiden todistusvoimaa laajalti. Kuvat vahvistavat uutistekstien sisältöjä ja välittävät informaatiota syvemmin ja tarkemmin kuin tekstissä kenties on mahdollista. (Puustinen & Seppänen 2010, 31.) Valokuvaan on aina oleellisesti liittynyt ajatus siitä, että sillä on kyky tallentaa ympärillämme olevaa todellisuutta totuudenmukaisesti. Valokuvassa näkyvät asiat näyttäytyvät meille paljon enemmän totena kuin vastaavat asiat esimerkiksi taidemaalauksessa. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, että valokuvakin on vain merkki ja että siinä oikeastaan yhdistyy monia, erilaisia merkkejä. Dokumentaarisessakin valokuvassa on aina tehty lukuisia joukko valintoja muun muassa sen suhteen, että mitä kuvassa näkyy ja mitä ei näy. Valokuvateorian historia on täynnä pohdintaa valokuvan olemuksesta toisaalta luonnonmukaisena, todellisuutta piirtävänä ja indeksisenä dokumenttina ja toisaalta kulttuurisessa kontekstissa aina rakentuvana diskursiivisena merkityksenä. (Mäenpää 2016; Seppänen 2016.) Mäenpää (2016) pohtii

väitöskirjassaan journalistisen valokuvan objektiivisuutta ja sitä, mitä valokuva oikeastaan on. Journalistisen valokuvan objektiivisuus perustuu Mäenpään tekemien havaintojen mukaan paitsi ympäröivään todellisuuteen, niin myös alalla vaikuttaviin sääntöihin ja käytänteisiin.

Valokuvaajat rakentavat objektiivisuuden osaksi kuviansa noudattamalla journalismin erilaisia institutionaalisia käytänteitä ja julkilausuttuja sekä hiljaiseen tietoon perustuvia normeja.

(Mäenpää 2016, 76.) Mäenpää toteaa, että käsitys journalismin objektiivisuudesta on aina historiallisesti muuttuva ja se heijastelee sen hetkisen yhteiskunnan ihanteita (em. 75). Mäenpää kirjoittaa Susan Sontagin näkemyksistä ja siitä, miten valokuvaaja tekee valintoja aina omien arvojensa pohjalta. Sontag näkee, että valokuvat voivat aina vääristää, mutta yhtä aikaa ne ovat todisteita jonkin asian tapahtumisesta. Tässä mielessä Sontagin mukaan taiteilijoiden ja valokuvaajien suhde totuuteen on hyvin samanlainen. (ks. Mäenpää 2016, 60.)

Journalismissa valokuvaa säädellään erityisen tarkasti sen suhteen, miten valokuvaa voi muokata jälkikäteen ja minkälaisissa olosuhteissa valokuva voidaan alun alkaenkaan ottaa. Nämä journalistiset säännöt pyrkivät edistämään sitä, että esimerkiksi uutisvalokuvat kertoisivat mahdollisimman tarkasti totuuden sattuneesta tilanteesta. Jos ajatellaan, että valokuvat eivät pysty valehtelemaan, niin mitä käy valokuvalle, jos tunnustamme kuitenkin, että valokuvaaja voi valehdella? Tärkeää onkin ymmärtää, että vaikka valokuvan ajateltaisiin pystyvän kertomaan täyden totuuden jostain tilanteesta, niin loppujen lopuksi kuvan tulkitseminen tapahtuu aina katsojan silmissä. (Seppänen 2016.) Kukaan meistä ei ole täysin vapaa katsomaan valokuvia ilman jonkinlaista kulttuurissa jo valmiiksi tuotettua diskurssia. Nykymaailman hyvin visuaalinen ja kuvallinen todellisuus ehdollistaa meitä jatkuvalla syötöllä ja vaikka pyrkisimme tiedostamaan tämän ja suhtautumaan kuvavirtaan kriittisesti, emme siltä täysin pysty pakenemaan. Puustinen ja Seppänen (2010) tutkivat lukijoiden näkemyksiä uutiskuvien luotettavuudesta ja saivat selville, että ihmisten luottamus sanomalehtien julkaisemien uutiskuvien totuudenmukaisuuteen on yleisesti ottaen edelleen vahvaa. Haastatellut kertoivat olettavansa, että uutiskuvat tarjoavat todennettua tietoa, joka on luotettavaa, arvovapaata ja puolueetonta. (mts. 46.) Valokuvat syventävät uutistekstin välittämää tietoa ja konkretisoivat visuaalisesti uutisen sisällön helpommin ymmärrettäväksi ja usein myös houkuttelevammaksi. Kuvien odotetaan välittävän tunnetta ja tunnelmaa. Kiinnostavaa kuitenkin, että silloin kun valokuva nimenomaan herättää enemmän tunteita sen luotettavuutta myös kyseenalaistetaan enemmän. Silloin lukijan mieleen nousee ajatukset kuvan tarkoitushakuisuudesta ja todenperäisyydestä. (mts. 46–47, 58.)

Mäenpää (2016) puolestaan haastatteli journalistisen alan ammattilaisia ja sai selville, että tekijät itse välttelevät käyttämästä *objektiivisuuden* käsitettä. Sen sijaan he käyttävät sellaisia termejä kuin *rehellisyys*, *luotettavuus* ja *faktapohjaisuus*. (mts. 77.) Mäenpään mukaan tämä kertoo siitä, että lehtien toimituksissa ymmärretään objektiivisuuskäsitteen ongelmallisuus ja monimerkityksellisyys. Ammattilaisten puheista oli myös tulkittavissa, että objektiivisuus -termiä pidettiin vanhahtavana ja helposti väärinymmärrettävänä, jonka käyttäminen asettaisi itse puhujan naiivin valoon. (mts. 77.) Myös itse näen objektiivisuuden ongelmallisena ja oikeastaan aivan mahdottomana käsitteenä. Emme ikinä pysty tarkastelemaan maailmaa täysin neutraalisti, vaan sekä omat kokemuksemme ja ajattelutapamme että yhteiskunnan ja kulttuurin meille luomat raamit vaikuttavat tapaan, jolla näemme ja tulkitsemme kaikkea ympärillämme olevaa. Oman tutkimukseni kannalta on tärkeää huomioida minkälaisia termejä käytän peräänkuuluttaessani joukkoviestimien vastuuta ja eettisyyttä tuottaessaan representaatioita tuotantoeläimistä. Sen sijaan, että toteaisin median vastuuksi tarjota objektiivisempaa tietoa ja eläinkuvaa tuotantoeläimistä, vetoan toimittajien ja kuvaajien rehellisyyteen ja faktapohjaiseen työskentelyyn sekä siihen että medialla on vastuu kiinnittää erityisen tarkkaa huomiota esittämisen tapoihin silloin kun uutisten kohteina ovat haavoittuvalaiset ja yhteiskunnan marginaalissa olevat yksilöt tai ryhmät. Myös Mäenpää (2016) näkee valokuvien merkitykset kulttuurisesti rakentuneina, mutta yhtä aikaa hän näkee ettei se ole ristiriidassa valokuvan olemuspohdinnan kanssa. Mäenpää esittää, että essentialismia ja antiessentialismia ei pidäkään ymmärtää toisilleen vastakkaisina lähtökohtina tarkasteltaessa valokuvan olemusta, vaan ne voi nähdä lähtökohtina, jotka asettavat aivan erilaisia kysymyksiä valokuvan tutkimukselle. (mts. 65.) Mäenpää esittelee myös John Taggin näkemyksiä valokuvan olemuksesta. Tagg näkee, että valokuvan valmistusprosessi itsessään on täynnä vääristymiä ja väliintuloja, jolloin valokuva eli lopputulos ei voi olla sama kuin kuvanottohetken todellisuus. Taggin näkemyksistä pidän kiinnostavana toteamusta siitä, että valokuvan todistusvoima ei tule kuvan 'luonnollisesta' yhteydestä faktoihin vaan sen sosiaalisista ja institutionaalisista käytännöistä. Mäenpää kirjoittaa, että Taggille valokuvallinen 'totuus' oli kamppailua totuuden ehtojen ympärillä. Tagg sovelsi näkemyksiinsä Foucault'n ajatuksia tiedon ja vallan suhteista. Mainittua kamppailua totuudesta käydään Taggin mukaan poliittisissa, taloudellisissa ja institutionaalisissa käytännöissä, jolloin yksittäinen valokuva osaltaan on aina rakentamassa laajempaa yhteiskunnallista ja ideologista totuutta. (Ks. Mäenpää 2016, 61–62.) Valokuvaaja Leena Sarasteen (1996, 150) mukaan valokuvan totuus ei ole sidonnainen siihen, onko valokuvaaja puuttunut kuvaamaansa aiheeseen tai tilanteeseen tietoisesti vai ei. Puuttumattomuus on merkki

kuvan autenttisuudesta, mikä ei ole sama asia kuin totuus. Valokuvaajan läsnäolo vaikuttaa aina kuvattavaan tilanteeseen jollain tavoin, halusi hän sitä tai ei. Ainut tapa saada täysin autenttista kuvaa olisi käyttää piilokameroita. (mts. 150.) Salakuvaaminen on taas ongelmallista monista muista syistä johtuen. Tuotantoeläimiä kuvattaessa se voi olla kuitenkin tarpeellinen työtap. Eläinaktivistit ovat julkaisseet eläintiloilta ja teurastamoista piilokameroilla kuvattua materiaalia ihmisten tekemästä väkivallasta eläimiä kohtaan, jota ei muuten varmastikaan olisi saatu ikinä kuvattua. Saraste (1996,150) huomioi, että valokuvaajan asennoituminen aiheeseensa voi näkyä myös todellisuushakuisuutena tai –pakoisuutena. Missä määrin on kyse juuri todellisuuspaosta tuotantoeläinten esittämisen tavoissa? Ja onko se tietoista vai ei?

Valokuvia katsoessamme emme koskaan katso vain kuvassa ikonisesti esiintyvää sisältöä vaan tulkitsemme sen osana muuta tuntemaamme visuaalista kuvastoa yhteiskunnassa. Katsoessamme kuvia meidän tulisikin ymmärtää miten kuva asemoi meidät katsojana ja minkälaisia vaikutuksia tuolla asemoinnilla on tapaamme tulkita kuvan sisältöä. (Rose 2012, 12–14.)

Kulttuurintutkimuksen valossa ja tarkasteltaessa yhteiskunnassa ilmeneviä valtasuhteita ja sosiaalisia eroavaisuuksia, kuvien katsomisen kohdalla tärkeää on huomioda sitä kenellä on mahdollisuus nähdä mitään ja miten, ja minkälaisin vaikutuksin (Rose 2012, 15). Uutiskuvissa esitetty eläinkuva tuotantoeläimistä kutsuu meitä tulkitsemaan suhdettamme eläimiin aina tietyllä tavalla. Kuitenkin oma asenteemme ja käsityksemme noista eläimistä vaikuttaa tapaamme katsoa tuota kuvaa kenties enemmän kuin mitä kuva itsessään kertoo. Jotta kuvalla ja siihen rakennetulla merkityksellä olisi mahdollisuus tavoittaa katsoja, täytyy katsojan olla avoin ottamaan vastaan kuvan tarjoama viesti. Jos emme ole valmiita näkemään muita eläimiä itseisarvoltaan arvokkaina yksilöinä, ei minkäänlainen visuaalinen viesti sitä meissä tule läpäisemään ja muuttamaan. Ennakkoasenteet määräävät tutkimusten mukaan pitkälti sen mitä ihminen kuvissa näkee, tosin myös kuvan näkemisen tilanteella on merkitystä kuvan aikaansaamaan vaikutukseen (Saraste 1996, 173, 178). Kuvan sisältämä viesti voi kutsua ja haastaa katsojaa kyseenalaistamaan ja muuttamaan ajatteluaan jollain tavoin, ajan kuluessa, ja siinä osaltaan piilee kuvajournalismin voima.

3 TUTKIMUSONGELMA JA –MENETELMÄT

Tässä luvussa kertaan tutkimukseni lähtöasetelman ja tutkimuskysymykseni sekä pohdin tutkimuksen metodologisten valintojen merkitystä. Esittelen aineistoni ja sen hankintamenetelmät sekä kerron käyttämästäni analyysimenetelmistä: sisällönanalyysistä ja kriittisestä diskurssianalyysistä. Pohdin myös tutkimukseni luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä.

Tutkimukseni aineisto ($n=42$) koostuu Ylen ja Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistuista uutisista, valmiista mediateksteistä. Tarkastelen uutisissa rakentuvaa eläinkuvaa tuotantoeläimistä ja sitä minkälaisia seuraamuksia noilla esityksillä mahdollisesti on. Minkälaista suhdetta representaatiot rakentavat meidän, ihmisten, ja muiden eläinten välille? Tukevatko ja ylläpitävätkö uutiset lajisorron kulttuuria vai pyrkivätkö ne haastamaan yhteiskunnan hegemonisen eläinkuvan? Aineistossani minua kiinnostaa selvittää ensinnäkin, minkälaisia aiheita ja näkökulmia sieltä löytyy, ketkä jutuissa ovat pääasiallisia toimijoita sekä minkälaisia kielellisiä ja kuvallisia valintoja eläimistä käytetään.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) *Minkälaisia representaatioita Ylen ja Helsingin Sanomien verkkouutiset esittävät tuotantoeläimistä?*
- 2) *Minkälaista eläinkuvaa ja diskurssia representaatiot rakentavat ja mitä siitä seuraa?*

Lisäksi pohdin:

- 3) *Miten uutisjournalismi voisi paremmin ottaa huomioon eettiset näkökulmat tuotantoeläinten representaatioissa?*

Olen tutkimuksessani päätenyt tarkastelemaan ja analysoimaan valmiita mediatekstejä. Huomioin analyysissäni kuitenkin myös uutisten tuotantoon ja kuluttamiseen liittyviä kysymyksiä.

3.1 Aineisto

Gillian Rose (2012, 199) kirjoittaa tutkimusaineiston valitsemisesta ja siitä, miten valintaa tehdessään tutkijan on hyvä pohtia toiveitaan aineiston suhteen. Haluanko käyttää aineistoa, joka on todennäköisesti tutkimukseni kannalta hyvin tuottoisa vai sellaista, joka on tutkimukseni kannalta mielenkiintoista vaiko sellaista aineistoa, joka tarjoaa kenties teoreettisesti relevantteja tuloksia? (mts. 199.) Hyvässä aineistossa ja tutkimuksessa toivoisi yhdistyvän kaikkien noiden elementtien. Minulle oli alusta asti selvää, että halusin tarkastella nimenomaan valtamedian journalistisia representaatioita tuotantoeläimistä. Melko pian aiheen valinnan jälkeen, päädyin tarkentamaan tarkastelun kohteeksi erityisesti uutiset. Tiesin myös varhaisessa vaiheessa, että minua kiinnosti tarkastella aiheitani lähinnä kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Aluksi pohdin, että voisin ottaa sanomalehtiutisten lisäksi myös televisiouutiset tutkimukseni kohteeksi. Pian ymmärsin kuitenkin, että aineisto paisuisi sillä tavoin liian suureksi. Aiempaan tietämykseeni nojaten, arvelin että sanomalehtien välillä olisi alueellisista syistä johtuvia eroja sen suhteen miten tuotantoeläimiä kuvataan. Maaseudun Tulevaisuuden representaatiot todennäköisesti eroaisivat jonkin verran Helsingin Sanomien uutisten esittämisen tavoista. Tästä johtuen näin tärkeänä, että valitsisin aineistoon useamman sanomalehden eri puolilta Suomea saadakseni mahdollisimman kattavan kuvan tuotantoeläinten representaatioista. Tällainen valinta osoittautui pian kuitenkin myös liian työlääksi ja epärelevantiksi tutkimusongelmani kannalta, ja siten päädyin rajaamaan aineistoni Ylen ja Helsingin Sanomien verkkouutisiin.

Ylen ja Helsingin Sanomat valitsin, koska ne ovat valtakunnallisia, arvostettuja ja laajalti luettuja medialähteitä. Ylen uutisten tarkastelun näen oleelliseksi myös siksi, että se on valtion ylläpitämä laitos, jonka tehtäviin kuuluu tarjota monipuolista materiaalia kansalaisten sivistyksen takaamiseksi ja sen rooli julkisen keskustelun rakentajana on siten merkittävä. Helsingin Sanomat on luetuin suomalainen sanomalehti, joka ilmestyy jokaisena viikon päivänä. Sen kokonaislevikki oli vuonna 2015 324 451 kpl, josta digilukijoiden osuus oli yhteensä 174 265. Ainoastaan digilehteä lukevia oli 57 357. (mediaauditifnland.fi 2016.) Verkkouutistenkin osalta Helsingin Sanomat edustaa luetuinta sanomalehtilähdettä tilausten määrään nähden.

Jos kuitenkin tarkastellaan verkkosivujen kävijämääriä, niin silloin Iltalehti ja Ilta-Sanomat pitivät kärkisijaa. Ylen verkkosivut sijoittuivat kolmanneksi ja Helsingin Sanomat neljänneksi marraskuussa 2016. (TNS2016.) Tutkimuksen alussa tein pitkään pohdintaa sen suhteen, että valitsenko aineistooni printti- vai verkkouutisia vaiko molempia. Koko ajan vahvimpana

tunteena oli kuitenkin, että haluan keskittyä nimenomaan verkkouutisiin ja näin myös lopulta kävi. Valitsin verkkouutiset niiden ajankohtaisuuden takia, ja koska itse luen niitä pääasiallisesti.

Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin Digital News Report – tutkimuksessa selvitettiin uutisten käyttöä erityisesti verkkomediassa. Suomen kohdalla tutkimuksesta selvisi, että uutiset tavoittavat kyselyyn vastanneet lähes tasaveroisesti sekä perinteisten että verkkomedian kanavien kautta. Verkkomedia ei ole korvannut siis printtimediaa, vaan tullut sen rinnalle. Suomalaisvastanneista 80% kertoi seuraavansa mediayhtiöiden verkkosivustoja, muissa maissa luku oli vähäisempi. Utisia viikoittain kertoi seuraavansa perinteisen median kautta 85% ja 88% verkosta. Kyselyn mukaan suomalaisten luottamus instituutioihin, myös uutisiin, on vahvempaa kuin monissa muissa maissa. Vuonna 2015 68% vastanneista arvioi voivansa luottaa useimpiin uutisiin, vuonna 2017 tätä mieltä oli enää 62%. Kuitenkin 69% vastanneista kertoi luottavansa niihin uutisiin, joita juuri itse seuraa. Tutkimuksen mukaan luottamukseen vaikuttavat ikä, sukupuoli, koulutus ja poliittinen asennoituminen. Ikääntyneemmät, koulutetummat ja hyvätuloisemmat luottavat tyypillisesti uutisiin muita enemmän. (Uutismedia verkossa 2017 -raportti.)

Tarkempaan aineistoni valintaan ovat vaikuttaneet monet seikat. Valintaani ohjasi ensinnäkin se, että mitkä uutisjutuista näin kiinnostavina ja oleellisina tarkastella valitsemieni teorioiden pohjalta, ja toisaalta se, mitkä uutisjutuista näin olevan osa aiheesta käytävää laajempaa julkista keskustelua. Valintaani on tätä kautta vaikuttanut osaltaan oma aiempi tietoni ja käsitykseni tutkimusaiheesta. Miettiessäni tutkimusongelmaani ja aineiston valintaa ajattelin, että yksi vaihtoehto olisi ollut keskittyä tarkastelemaan esimerkiksi vain sika-aiheisia uutisia, joiden sisältö olisi ollut pelkästään sikojen kasvatuksessa, ei esimerkiksi eläintauti- tai onnettomuusaiheisessa uutisoinnissa. En päätenyt tekemään tällaista rajausta, sillä näin tärkeänä tutkimusongelmani kannalta aineistoni koskevan kaikkia pääasiallisesti ruuantuotannossa käytettäviä eläimiä eli munistajakanoja, broilereita, sikoja ja nautoja, ja eläintuotantoa kokonaisuudessaan. Näin olleen voin puhua yleisemmin tuotantoeläinten representaatiosta ja yhteiskunnan eläinkuvasta.

Valitsin aineistoni uutiset sanomalehtien verkkosivujen uutishaun kautta. Rajasin haun kotimaan uutisiin ja ajallisesti noin vuoden sisälle; tammikuusta 2017 tammikuuhun 2018. Tämä oli riittävä aikaväli mielestäni tarjoamaan monipuolisen ja ajankohtaisen aineiston. Halusin rajauksen olevan vuoden mittainen myös siitä syystä, että aiheen käsittelyssä ilmeni pientä

vaihtelua vuoden ajasta riippuen (esim. jouluku) ja erilaisiin uutistapahtumiin (esim. uusi eläinsuojelulaki) liittyen. Tein hakuja useilla eri asiasanoilla kuten 'sika', 'sikala', 'kana', 'häkkikanala', 'broileri', 'lehmä', 'nauta', 'karja', 'lihateollisuus', 'maito', 'maidontuotanto', 'eläintila', 'kotieläimet', 'eläinsuojelu', 'eläintaudit' ja 'teurastus'. Katsoin läpi kaikki hakujeni tarjoamat sivut ja uutiset. Ylen hakukone tarjosi kerrallaan noin 10-20 sivua uutisia ja yhdellä sivulla oli yleensä 8-10 uutista. Helsingin Sanomien uutishaku tarjosi eri hakusanoille kerrallaan yleensä yli 20-50 hakuosumaa. Molempien julkaisuiden uutishaussa oli aina mukana juttuja, joiden sisältö ei liittynyt tutkimusaiheeseen. Erityisesti Helsingin Sanomien uutishaku tuotti paljon aiheestani täysin poikkeavia hakuja. Kävin läpi satoja sivuja löytääkseni tutkimusongelmani kannalta kiinnostavia ja oleellisia uutisia. Ylen sivuilta löytyi tutkimusaiheeseen sopivia uutisia 104 kappaletta ja Helsingin Sanomien sivuilta 34 kappaletta. Monet uutisten sisällöistä olivat toisteisia, joten tein valintaa sen mukaan, että valitsin yhden tai kaksi juttua edustamaan kutakin uutisaihetta. Toistuvia uutisaihteita olivat esimerkiksi eläintiloilla sattuneet onnettomuudet, eläintautiepäilyt, ja eläinsuojelurikkomukset. Tein valintaa myös sen pohjalta, että eri eläinlajien edustajia tuli jotakuinkin tasaisesti mukaan aineistoon. Joistakin eläinlajeista näytti olevan vähemmän uutisia kuin toisista, esimerkiksi sioista uutisointiin useammin kuin kanoista. Koska tarkastelen analyysissäni myös valokuvia, rajasin aineistosta pois uutiset joissa ei ollut mukana kuvia, yhtä uutista lukuun ottamatta. Valitsin mukaan uutisia, joiden kuvat olivat jollain tapaa kiinnostavia tutkimusongelmani kannalta. Lopulta aineistooni valikoitui 25 Ylen uutista ja 17 Helsingin Sanomien uutista. Määrällisesti ne tarjosivat hallittavan kokonaisuuden ja laadullisesti tarpeeksi monisyisen aineiston.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmillä viitataan yleisesti empiirisen tutkimuksen erilaisiin aineiston hankinta- ja analyysimetodeihin, jotka jaetaan perinteisesti laadullisiin ja määrällisiin metodeihin. Siihen miksi johonkin metodologiseen valintaan päädytään, vaikuttaa erityisesti se mihin tutkimuskysymyksillä pyritään (Crotty 1998, 2). C. Wright Mills (1982/1959) painottaa sekä metodin että teorian tärkeyttä tutkimusta tehtäessä. Metodin tarkoituksena tulisi olla auttaa tutkijaa muotoilemaan kysymyksensä niin, että hän voi saada tutkimuksen kannalta mahdollisimman relevantteja ja kestäviä vastauksia (mts. 117). Erityisesti tekstintutkimuksessa on viime aikoina yleistynyt eräänlainen ”työkalupakki-ajattelu”, jossa tutkija yhdistelee erilaisia metodeja ja näkökulmia, ja jossa korostetaan tutkijan roolia ensisijaisesti tulkitsijana.

(Väliaverronen 1999). Crotty (1998) muistuttaa siitä, miten tutkimuksen erilaiset käsitteet voivat hämmentää aloittelevaa tutkijaa. Näin kävi minullekin aloittaessani tutkimukseni tekemistä. Hiljalleen terminologia alkoi selkiintyä ja tutkimukseni kannalta mielekäs toimintasuunnitelma hahmottua. Sekä teorian että metodin tarkoituksena on Millsin (1982/1959, 117) mukaan ennen kaikkea käsitteiden selkeyttäminen, mikä osaltaan auttaa tutkijan niin sanotun *sosiologisen mielikuvituksen* vapautumisessa. Sosiologisella mielikuvituksella Mills (1982/1959) viittaa tutkijan kykyyn ymmärtää ja hahmottaa ihmisten kokemat yksityiset huolet historiallis-yhteiskunnallisessa kokonaiskuvassa. Toivon omassa tutkimuksessani omaavani tarpeeksi Millisin kuvailemaa sosiologista mielikuvitusta, jotta pystyn hahmottamaan eläinkuvan sekä ihmisen ja muiden eläinten välisen suhteen muodostumisen taustalla olevia monia eri kulttuuris-historiallisia syitä. Analyysiani tehdessäni minun on tärkeää huomioida sitä laajempaa yhteiskunnallista tilaa, johon tutkimani representaatiot osaltaan liittyvät. Mills (mts. 118) peräänkuuluttaa myös, että tutkijan perimmäisenä tarkoituksena on aina oltava pyrkimys ymmärtää tutkimusongelma perin pohjin ja tähän hänen mukaansa tutkija pääsee tuntemalla paitsi oman aineistonsa niin myös aiheesta aiemmin tehdyn tutkimuksen läpikotaisin. Olen resurssien puitteissa pyrkinyt noudattamaan tätä Millsin neuvoa tehdessäni tutkimusta. Seuraavaksi esittelen valitsemani analyysimenetelmät; sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin.

3.2.1 Sisällönanalyysi

Tutkimukseni ensimmäinen analyysivaihe rakentuu määrällisestä, ja osin laadullisesta, sisällönanalyysistä. Sisällön erittelylle ominaista on tutkimusaineiston tiivistäminen erilaisiin tieteellisesti luotettaviin ja tarkkoihin kategorioihin. Luokittelemalla aineistoa määrällisesti voin esitellä aineistoni rakenteellisia taipumuksia, kuten sen aiheita ja toimijoita. (Seppä 2012, 212, 216.) Kun puhutaan sisällönanalyysistä niin sillä yleensä viitataan siihen, että aineistoa pyritään kuvailemaan sanallisesti. Sisällön erittelyllä puolestaan viitataan aineiston kvantitatiiviseen mittaamiseen. (ks. Seppänen 2005, 145) Seppäsen (2005) mukaan nämä kaksi eri käsitettä eivät kuitenkaan käytännössä juuri eroa toisistaan. Omassa tutkimuksessani käytän molempia käsitteitä, niin että näen sisällönanalyysin yläkäsitteenä ja sisällön erittelyn kuuluvan osaksi sitä.

Sisällönanalyysi syntyi yhteiskuntatieteilijöiden kaipuusta mitata ja tutkia asioita yhtä tarkasti ja luotettavasti kuin luonnontieteissä oli tehty. Metodi yleistyi etenkin toisen maailmansodan jälkeen myös viestinnätutkimuksen kentällä ja sitä alettiin käyttää erityisesti massamedian

sisällön ja vaikutusten tutkimiseen. Sisällönanalyysi nähtiin hyvänä tutkimisen metodina sen tarjoaman objektiivisuuden takia, mutta myös siksi että se sopi suuren datamäärän tutkimiseen. (Rose 2012, 82.) Sisällönanalyysi on varsin kelpo perusanalyysimenetelmä ja sitä käytetään edelleen laajalti laadullisen tutkimuksen piirissä. Se voidaan nähdä paitsi yksittäisenä metodina niin myös eräänlaisena teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Seppäsen (2005) mukaan sisällönanalyysi toimii hyvin yritettäessä saada tietoa siitä, miten yksittäiset representaatiot liittyvät osaksi laajempaa kokonaisuutta. Sen avulla voidaan esimerkiksi tutkia visuaalisissa järjestyksissä esiintyviä rakenteita ja säännönmukaisuuksia. (Seppänen 2005, 144). Viestinnätutkimuksen piirissä menetelmää on käytetty lähinnä kirjoitettujen tekstien analysointiin, kuvallisen aineiston tarkastelussa se on verrattain uusi metodi. Kuva-analyysin välineenä sitä on kuitenkin hyödynnetty paljon esimerkiksi television, animaation ja psykologian tutkimuksessa. (Seppänen 2005, 147-148, 154; Seppä 2012, 215.)

Päätin ottaa sisällönanalyysin yhdeksi tutkimukseni metodeista, koska sen avulla uskon voivani havainnoida uutisjuttujen eri osia tarkemmin, kuin jos olisin tutkinut tekstejä ja kuvia ainoastaan diskurssianalyysin keinoin. Myös koska minulla on vahva ennakkokäsitys aineistoni sisällöstä, auttaa systemaattinen sisällön erittely minua tarkastelemaan juttuja objektiivisemmin. Tällöin paljastuu kenties jotain mikä olisi muuten jäänyt huomaamatta. Tärkeäksi sisällön erittelyä tehdessä muodostuu koodauksen ja kategorioiden tekeminen. Niiden täytyy vastata tutkimuskysymyksiini ja tarjota relevanttia informaatiota. Väliverronen (1999, 16) huomauttaa, että sisällön erittely perustui ajalleen tyypilliselle näkemykselle kielestä todellisuuden kuvaajana, kun taas nykyään tekstit nähdään erilaisina tapoina tulkita todellisuutta. Tekstissä ja kuvissa esiintyvät elementit ovat aina osa laajempaa kulttuurista kontekstia. Sisällönanalyysi voidaan nähdä siis myös keinona ymmärtää tekstin symbolisia ominaisuuksia. Myös tämän vuoksi näen sisällönanalyysin toimivana lähtökohtana aineistoni tutkimiseen. Toisaalta sisällönanalyysissa on omat heikkoutensa ja osa tutkijoista pitääkin sitä vajavaisena metodina kun tutkitaan esimerkiksi kuvien kulttuurista merkittävyyttä. Siinä usein jätetään huomiotta tuotannon ja yleisön tekemien tulkintojen vaikutukset kuvien ja tekstien sisältöihin. (Rose 2012, 85–86.) Myös Seppänen (2015, 155) näkee tällaiseen määrälliseen analyysiin liittyvän ongelmia, muun muassa siksi, että muuttujien taustalla olevat käsitteet voivat olla hataria. Siksi sisällönanalyysissä on erityisen tärkeää ottaa huomioon myös laadulliset ja teoreettiset seikat ja ottaa tutkimukseen mukaan muitakin teoreettisia lähestymistapoja, joilla tulkita tekstejä (Seppänen 2005, 155; Väliverronen

1999, 16).

Gillian Rose (2012, 81) tiivistää sisällönanalyysin tekemisen näin: ensin tehdään valinta, sitten koodaus ja lopulta analyysi. Aineistoa valittaessa täytyy huomioida sen sopivuus tutkimusongelmaan. Valinnan tekemiseen on erilaisia keinoja, aineiston voi valita jollain systemaattisella keinolla tai sitten sattumanvaraisesti. Tein oman aineistoni valinnan rajaamalla juttujen julkaisuajankohdan ja käyttämällä tiettyjä hakusanoja uutishakukoneessa. En valinnut kaikkia löytämiäni aiheeseen liittyviä uutisia vaan valitsin aineistoa niin, että jutut edustivat erilaisia teemoja ja näkökulmia. Oman tutkimusongelmani kannalta näin oleellisemmaksi valita aineistoa laadullisesti eikä määrällisesti ja enemmän sattumanvaraisesti kuin systemaattisesti. Valintaa tehdessäni ryhmitin aineistoa ja valitsin aina tietyn määrän juttuja edustamaan tiettyä teema- tai näkökulmaryhmää. Tein valintaa niin pitkään, kunnes näytti siltä, että minulla on tarpeeksi monipuolinen aineisto ja se oli saavuttanut saturaation siinä suhteessa, että aineistosta löytyi kaikkia tutkimusongelmani tarkastelun kannalta tärkeitä teemoja.

Aineiston valinnan jälkeen tehdään koodaus eli rakennetaan muun muassa sisältöluokat. (Rose 2012; Seppänen 2005). Sisältöluokkien sijaan voidaan puhua myös muuttujista ja muuttujien arvoista (Seppänen 2005, 148). Käytän omassa tutkimuksessani käsitettä '*luokka*' kuvaamaan eri muuttujia. Sisältöluokkien huolellinen rakentaminen on tärkeää, sillä sisällönanalyysin vahvuus perustuu pitkälti niihin. Perinteisesti sisältöluokkien objektiivisuus on ollut metodin kannalta oleellista, mutta nykyään osa tutkijoista suosii luokkien tekemistä tutkimuksessa käyttämiensä teorioiden pohjalta. Tällöin koodaus voidaan nähdä jo itsessään tulkintaa tekevänä työkaluna eikä vain kuvailevana metodina. Sisältöluokkien täytyy kattaa kaikki tutkimuksen kannalta oleelliset alueet ja nuo alueet eivät saa olla päällekkäisiä keskenään. Onnistuneen sisällönanalyysin kannalta tärkeää on myös, että sisältöluokat tuottavat analyttisesti johdonmukaisia ja kiinnostavia tuloksia ja että ne ovat yksiselitteisiä. Juuri yksiselitteisyys on avainasemassa siinä, että tutkimus on replikoitavissa ja tämä vaihe tekee sisällönanalyysistä usein työlää ja hankalan. (Rose 2012: 90–91, 96.) Aineiston koodauksen jälkeen on vuorossa analyysin tekeminen. Ensin koodit täytyy laskea, jotta ne saadaan järjesteltyä tulkittavaan muotoon. Kaikkia koodeja ei ole kuitenkaan tutkimusongelman kannalta aina mielekäästä laskea, tässä kohtaa täytyy siis vielä tehdä harkintaa ja valintaa. (mts. 97.) Omassa analyysissäni valitsin taulukoitavaksi sisältöluokiksi uutisjuttujen tekstien osalta teemat ja toimijaluokat sekä juttujen kuvien osalta kuvien määrän ja koon sekä kuvien aiheet. Lisäksi huomioin analyysissäni juttujen

pituutta, toimijaluokkien rooleja ja kuvien teknisiä ominaisuuksia.

Seppä (2012, 218) ohjeistaa sisällönanalyysin tekijää määrittelemään lukijalleen selkeästi paitsi hypoteesinsa, tutkimuskysymyksensä, aineistonsa ja taustateoriansa myös sen, mitä hän tarkoittaa tekstillä tai sisällöllä. Sisällöt kun voidaan tulkita tekstien, niiden tuottajien tai vasta tulkintaprosessissa syntyviksi ominaisuuksiksi (mts. 218). Omassa analyysissäni näen tekstien sisällön olevan osaksi uutisgenren tuottamaa ja siten tekstin itsensä ominaisuutta, mutta suurimmalta osaltaan kuitenkin tekstin tuottajan eli toimittajan (ja toimituksen) tuottamia ominaisuuksia. Kuvien osalta näen samoin, niiden ominaisuudet ovat sekä uutisgenren että valokuvaajan tuottamia. Toimittajan ja valokuvaajan katson taas olevan osa ympäristöänsä ja siten tekstit ja kuvat kuvastavat yhteiskunnassa vallitsevaa laajempaa kulttuurikontekstia. Juuri tutkijan valitsema konteksti ohjaakin aineiston valinnan lisäksi tutkimusta. Konteksti puolestaan on aina tutkijan ja tietyn tieteellisen diskurssin tuottamaa ja se käsitteellistää sen ympäristön, jossa tutkija merkityksellistää ja tulkitsee aineistoaan (Seppä 2012, 221-222).

Tutkimusongelmani kannalta sisällönanalyysi tarjoaa minulle mielekkään ja kiinnostavan kehyksen aineistooni, jonka pohjalta voin siirtyä tarkastelemaan aineistoa syvemmällä tasolla. Syvemmän tulkinnan aineistostani teen kriittistä diskurssianalyysia hyödyntäen, josta kerron seuraavaksi.

3.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi

Toisena vaiheena analyysissäni on aineiston tulkitseminen kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Tarkastelemalla aineistoani myös diskurssianalyttisesti pyrin löytämään tuotantoeläinten esittämisen diskursseja. Diskurssien tutkimisessa yhdistyy tietoni tutkimusaiheesta, eri teorioiden tarjoamat näkökulmat sekä aineisto ja asenteeni tutkijana. Kaikki nämä eri osiot käyvät vuoropuhelua keskenään. Olen nähnyt hedelmälliseksi hyödyntää analyysissäni useampia diskurssianalyttisiä lähestymistapoja. Luvussa 2.3 esittelin Michel Foucault'n ja Stuart Hallin käsityksiä diskurssista ja kielestä, ja ajatuksiani siitä, miten lähestyn aineistoani esimerkiksi genealogiaan nojautuen. Olen lisäksi ottanut Norman Faircloughin diskurssiteorian oppaakseni, josta kerron tämän luvun loppu puolella lisää. Seppä (2012, 27) muistuttaa, että teoria ei ole koskaan itseisarvo, vaan se tarjoaa tutkijalle keinoja kehittää oman tulkinnan logiikkaa ja ymmärrystä aineistoa kohtaan. Kriittinen diskurssianalyysi tarjoaa minulle työvälineen ja kielen, jolla voin kuvailla aineistostani tekemiä löytöjä. Diskurssianalyttinen lähestymistapa on laaja ja siihen liittyy tutkimusmenetelmänä monia erilaisia lähtökohtia ja eri tieteenalojen omia

sovelluksia (Valtonen 1998; Väliverronen 1999). Sen voi kuvailla olevan teoreettis-metodologinen viitekehys, jonka avulla voi tarkastella erilaisia kielen käyttöön liittyviä kysymyksiä (Valtonen 1998, 96). Kaikista asioista on mahdollista puhua monista eri diskursiivisista viitekehyksistä käsin ja kussakin diskurssissa asia tuotetaan aina erilaiseksi. Diskurssissa ei ole kyse asenteesta tai mielipiteestä ja diskurssianalyttisen tutkimuksen tehtävänä ei ole etsiä erilaisia kannanottoja aineistosta. (mts. 97.) Yhteiskuntatieteellisen diskurssianalyysin voidaan katsoa jakautuvan kahteen erilliseen kenttään, jotka molemmat ponnistavat kulttuurintutkimuksen perinteistä: 1) sosiaalipsykologisesti latautuneeseen tulkitsevaan suuntaukseen, jossa korostuvat vastaanottajan näkökulmat ja 2) kriittiseen diskurssianalyysiin, jossa tarkastellaan erityisesti kielen käytön ja vallan välistä suhdetta. Kriittisessä lähestymistavassa oleellista on myös kielen ja toiminnan seuraamuksellisuuden huomioiminen. (mts. 97, 99). Kriittinen diskurssianalyysi pohjaa konstruktionistiseen maailmankuvaan, jossa diskurssi nähdään laajempien sosiaalisten rakenteiden muovaamana ilmiönä. Diskurssin avulla voimme hahmottaa kaikkia niitä erilaisia tapoja, joilla maailmaa jäsennetään ja kuvataan. Diskurssilla viitataan niin puhuttuun kuin kirjoitettuun kieleen, kuin myös visuaalisiin ja audiovisuaalisiin merkityksen tuottamisen keinoihin. Yhteiskuntatieteilijöille diskurssi hahmottuu tietyssä yhteiskunnallisena käytäntönä, kun taas kielitieteilijöille diskurssin tutkiminen tarkoittaa kielen tarkastelua erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (Väliverronen 1999, 20–21.) Diskurssianalyysin juurien voidaan katsoa olevan perua antiikin retoriikasta, jossa korostettiin kielen toiminnallista luonnetta ja teksteillä sekä puheilla nähtiin olevan seuraamuksia. Myöhemmin tutkijat ovat käsitteellistäneet nuo seuraamukset valtasuhteiksi, joita katsotaan esiintyvän ja rakentuvan kaikessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa ihmisten välillä. (mts. 23.) Juuri valtasuhteiden tarkastelu kuuluu tiiviisti kriittiseen diskurssianalyysiin (Seppänen 2005, 247; Valtonen 1998, 99).

Oman tutkimukseni kannalta ei ole oleellista tutkia diskursseja pelkästään merkkeinä ja merkityksinä, vaan nimenomaan niiden käytöstä aiheutuvia seurauksia; esimerkiksi sitä, miten tuotantoeläimistä käytetyt sanat ja kuvat vahvistavat näkemystämme eläimistä ensisijaisesti ruokana eikä tuntevina, itsellisinä olentoina. Pidän tärkeänä siis myös *seuraamuksellisuuden* pohtimisen tutkimukseni analyysin yhteydessä. Valtonen (1998, 103) kirjoittaa siitä, miten jotkut tavat merkityksellistää tai tuottaa kuvauksia saavat aina tietyissä yhteiskunnallisissa tilanteissa enemmän tilaa kuin toiset. Näin muodostuu ihmisten yhteisesti jakamia ’itsestäänselvyyksiä’ ja ’totuuksia’, jotka tekevät vaihtoehtoisten totuuksien ilmaisemisesta vaikeaa. Tällaista itsestään

selvän totuuden muodostumista ja asioiden muuttumista 'luonnollisiksi' pohti myös Stuart Hall. Sekä Valtonen että Hall näkevät, että diskursiivisten käytäntöjen ideologiset elementit ovat monesti tehokkaimmillaan silloin kun niistä tulee osa arkijärkeä (Valtonen 1998; Hall 1999). Valta-analyysin hengessä pyrin omassa analyysissänikin selvittämään sitä miten tietyt diskurssit saavuttavat totuuden aseman ja huomioimaan niitä elementtejä, joiden avulla totuuksia tuotetaan ja toisaalta taas vaihtoehtoisia totuuksia kyseenalaistetaan (Valtonen 1998, 105). Kriittisessä diskurssianalyysissä analyysi ei pysähdy diskurssien ja diskursiivisen valtakamppailun huomioimiseen, vaan sen tarkoituksena on näyttää *mitä tekstissä tullaan tuottaneeksi*; millaisia merkityksenannon tai toiminnan mahdollisuuksia tekstissä avataan tai suljetaan ja myös sitä, että millaisia tulkintoja teksti houkuttelee tekemään. (Ks. Valtonen 1998, 112.)

Tutustuttuani kriittisen diskurssianalyysin eri lähestymistapoihin ja teorioihin, minulle ei ollut vielä täysin selvää millä tavoin aloittaisin analyysin tekemisen niin, että se tuntuisi loogiselta ja hedelmälliseltä. Tarvitsin jonkinlaisen selkeämmän ohjenuoran, analyysimetodin avukseni. Sain ajatuksen Norman Faircloughin analyysimallin hyödyntämisestä luettuani Marjaana Toiviaisen (2012) opinnäytetyötä. Toiviainen tutki romanidiskurssin muodostumista sanomalehdistössä diskurssianalyysin keinoin, hyödyntäen niin Foucault'n kuin Faircloughin näkökulmia. Vaikka en omassa tutkimuksessani olekaan ottanut Faircloughin diskurssikäsitystä pääasialliseksi teoriapohjaksi, olen kuitenkin tutustunut hänen näkemyksiinsä ja pitänyt niitä kiinnostavina ja mahdollisesti sopivina tutkimukseeni. Kun sitten tuli analyysin aika, huomasin että Faircloughin (2002/1995; 2004) kehittämä diskurssianalyysimalli antoi minulle sopivan lisäkehityksen tehdä analyysia. Faircloughin (2002/1995, 76) kolmen askeleen analyysimalli pohjaa näkemykseen, että kielenkäyttö rakentaa yhtä aikaa sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita, sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Hän esittää, että kaikki tekstit samanaikaisesti representoivat maailmaa, rakentavat identiteettejä ja muodostavat suhteita (Fairclough 2002/1995, 14). Omin sanoin Fairclough (2004, 124) kuvailee diskurssikäsitystään seuraavasti: *“Näen diskurssin tapoina kuvata maailman eri aspekteja - materiaalisen maailman prosesseja ja rakenteita, ajatusten, tunteiden ja uskomusten ‘henkistä työtä’ jne, ja sosiaalista maailmaa”*. Ajattelussaan Fairclough on korostanut näkemystä siitä, että median vaikutusvaltaan liittyy olennaisesti kielellinen ja diskursiivinen ulottuvuus, ja että joukkoviestintävälineillä on hyvin keskeinen asema yhteiskunnallisissa järjestelmissä. Hän yhtäältä näkee, että yhteiskunnan valtasuhteet vaikuttavat mediaan ja toisaalta median vaikuttavan erilaisten ryhmien välisiin valtasuhteisiin (Fairclough 2002/1995, 11, 23). Hallin (1999) tavoin Fairclough on käsitellyt ideologiaan liittyviä

kysymyksiä mediaan ja sen diskursseihin liittyen. Ideologiat ovat Faircloughin sanoin väittämiä, jotka ilmenevät tekstissä epäsuorasti ja yleensä jo tekstin alkuoletuksissa, aiempien tekstien läsnäolona, ”*myötävaikuttaen eriarvoisten valta ja hallintasuhteiden ylläpitämiseen ja muotoutumiseen*” (Fairclough 2002/1995, 25–26). Alkuoletuksina voidaan nähdä koko hegemoninen yhteiskuntajärjestelmä, joka eri tavoin ja eri muodoissa ohjailee tekstien sisältöä, tuotantoa ja tulkintaa sisäänrakennettuna. Kiinnostava ideologiaan ja valtasuhteisiin liittyvä kysymys, jota Fairclough pohtii on se, että tarvitseeko yhtä aikaisesti huomioida myös tekstien väittämien totuudellisuutta tai valheellisuutta. Fairclough esittää, että voimme tarkastella representaatioiden merkitystä valtasuhteissa ilman totuuden tarkastelua (mts. 22). Omassa analyysissani keskityn myöskin enemmän tarkastelemaan diskurssien luomaa valtasuhdetta, enkä välttämättä niinkään aineistoni sisällön totuudellisuutta. Kriittisen diskurssianalyysin hengessä näen kuitenkin tärkeäksi tuoda analyysissani esiin aineistossani mahdollisesti esitetyt valheelliset ideologiset oletukset ja vääristelyt, Faircloughin tavoin (mts. 26). Foucault’n näkemykset diskurssista ja vallasta ohjaavat minua tarkastelemaan aineistoani historiallisessa ja poliittisessa ulottuvuudessa ja sitä, miten diskurssi on aina aikaan ja paikkaan sidottua. Samaan suuntaan analyysin teossani ohjaavat Faircloughin käsitykset tekstien diskurssi- ja sosiokulttuurisista käytänteistä (mts. 28). Diskurssikäytännöillä Fairclough viittaa tekstien tuottamisen ja kuluttamisen erilaisiin tapoihin ja sosiokulttuurisiksi käytänteiksi hän ymmärtää erityisesti taloudelliset, poliittiset (vallan ja ideologian kysymykset) ja kulttuuriset (arvon ja identiteetin kysymykset) aspektit (mts. 81, 85).

Faircloughin (2004; 2002/1995) kriittisen analyysimallin keinoin, hyödyntäen Toiviaisen (2012, 40) muotoilemaa kysymysrunkoa, lähestyn aineistoani seuraavasti:

1. Ensimmäisessä analyysin tasossa tarkastelen uutisjuttujen tekstejä ja kuvia eli *representaatioita*. Analysoin tekstien kielenkäyttöä; kiinnittäen huomiota esimerkiksi sanoihin ja sanontoihin sekä tekstin kokonaissävyyteen, pyrkien löytämään vastauksia siihen *miten* asiat esitetään.
2. Toisessa analyysin tasossa tarkastelen teksteissä esiintyviä *identiteettejä*. Minkälaisia toimijoita teksteistä ja kuvista löytyy, ja minkälaisia rooleja niille annetaan.
3. Kolmannella tasolla analyysin kohteena ovat teksteissä rakentuvat ja esiintyvät *suhteet*. Tarkastelen eri toimijoiden välisiä suhteita, huomioiden erityisesti vallan ja ideologian ulottuvuutta ja merkitystä. Tällä tasolla minua kiinnostaa erityisesti tutkia ihmisen ja

eläimen välistä suhdetta, ei niinkään muiden teksteissä esiintyvien toimijoiden välisiä suhteita toisiinsa (tai toimittajan ja lukijan välistä suhdetta). Tämän tason analyysissä katse kohdistuu myös aiemmin mainitsemini tekstien *alkuoletuksiin* ja diskurssikäytänteisiin, esimerkiksi uutisgenren vaikutukseen.

3.3 Tutkimuksen luotettavuus

Näen tutkimusongelmani kannalta hyödylliseksi sen, että tutkimukseni aihepiiri on minulle ennestään jossain määrin tuttu. Toisaalta tämä ennakkokäsitys voidaan nähdä myös ongelmallisena, etenkin jos sen arvellaan vaikuttavan objektiivisuuteeni aineiston käsittelyssä. Tästä johtuen näin tärkeäksi tuoda heti tutkimuksen alussa esille asemani ja motiivini tutkijana. Eläinaktivistina minulla on tietynlainen, kriittinen tapa katsoa maailmaa, lähtökohtani tutkimukseen ponnistavat tuosta tulkinnasta. Tutkijan roolissa ollessani teen työtä kuitenkin tutkijan otteella, pyrkien tiedostamaan koko ajan taka-alalla olevan näkökantani. Suhtaudun tutkimaani aineistoon avoimen uteliaasti, tarkasti ja kriittisesti. Väliverronen (1999,33) huomioi myös tämän tutkijan usein kohtaaman ongelman: tutkimus ei voi koskaan puhtaasti olla aineistolähtöinen, sillä tutkijalla on aina ennakkokäsityksiä ja lähtökohtia. Tärkeää onkin olla kriittinen ja tarkka sen suhteen, ettei tutkijana käytä aineistoaan pelkästään todistamaan jotain teoreettista näkökulmaa, vaan sen sijaan hyödyntää teoriaa aineiston laajemman kontekstin tulkinnassa (mts. 33).

Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 20) kirjoittavat havaintojen teoriapitoisuuden tärkeydestä tehtäessä laadullista tutkimusta. Havaintojen teoriapitoisuudella Tuomi ja Sarajärvi viittaavat siihen, että se millainen tutkijan käsitys tutkimastaan ilmiöstä oikein on ja millaisia merkityksiä tutkija antaa aiheelleen sekä millaisia välineitä hän käyttää tutkimusta tehdessään, vaikuttaa suuresti tutkimuksen tuloksiin (mts. 20). Koska tutkimusaiheestani ei ole kovin paljoa aiempaa tutkimusta, näen tärkeäksi että hyödynnän useampaa teoreettista näkökulmaa luovasti analyysissani ja pyrin olemaan mahdollisimman avoin aineistostani tekemilleni havainnoille. Teoreettisessa tutkimuksessa keskeiseksi nousee tutkimuksen uskottavuus, joka taas perustuu siihen, miten hyvin tutkija kykenee argumentoimaan lähdeaineistoonsa nojaten (mts. 21). Tavoitteenani on ollut argumentoida läpi tutkielman selvästi ja tarjota lukijalle kiinnostava sekä ymmärrettävä analyysi eläinkuvan muodostumisesta uutisissa sekä siitä minkälaisia

seuraamuksia sillä voi olla. Hanna Vilka (2005) muistuttaa siitä, miten laadullista tutkimusta tehtäessä ei voida tavoitella yleistettävyyttä samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. Sen sijaan tutkijan tavoitteena tulisi olla vanhojen ajatusmallien kyseenalaistaminen ja tutkittavan ilmiön selittäminen ymmärrettäväksi niin, että se tarjoaa mahdollisuuden ajatella asiasta toisin. (Vilka 2005, 126.)

Laadullista kuvantutkimusta tehtäessä tutkijan täytyy ymmärtää, että hän itse katsojana vaikuttaa katsomaansa materiaaliin, eikä voi siten toimia täysin erillään tutkimustansa kohteesta.

Analysoija ja analysoitava ovat molemmat osa samaa merkitysten maailmaa ja siten niitä ei voi erottaa toisistaan. Tätä voi pitää laadullisen kuvantutkimuksen ominaispiirteenä. Seppä (2012) kuvaa laadullista kuvantutkimusta tutkimusmatkaksi, jota ohjaa tutkijan vankka yleistieto omalta alalta ja taito yhdistellä matkalla oppimaansa yrityksen ja erehdyksen kautta. Toisin kuin määrälliset menetelmät laadulliset tutkimusmenetelmät syleilevät tutkijan yksilöllistä erityisosaamista ja ymmärtää jokaisen tutkijan kantavan mukanaan erilaisia arvoja ja uskomuksia, ja että niiden asettamat rajat on otettava huomioon tutkimusta tehdessä. (Seppä 2012, 24–26.)

4 MÄÄRÄLLINEN ANALYYSI

Analyysini jakautuu kahteen osaan: sisällönanalyysiin ja kriittiseen diskurssianalyysiin. Sisällönanalyysin avulla esittelen aineistoni sisältöä teksteistä ja kuvista löytyviä teemoja ja toimijoita. Diskurssianalyysin avulla pyrin puolestaan valottamaan sitä, miten nuo eri asiat ja toimijat esitetään. Tässä luvussa esittelen sisällönanalyysini keskeisiä tuloksia. Metodini oli avoin tekstin luku. Minulla ei ollut mitään varsinaista analyysiohjelmistoa käytössä, vaan muodostin analyysirungon itse. Halusin ensinnäkin yleisesti tarkastella sitä, millaisten teemojen yhteydessä tuotantoeläimistä kirjoitetaan ja miten niissä esiintyvät toimijat jakautuvat määrällistä. Minua kiinnosti myös selvittää juttujen pituus ja kuvien määrä, jotta saisin käsityksen miten laajasti tai suppeasti aiheesta kirjoitetaan. Kuvien osalta näin tärkeäksi tehdä sisällön erittelyä paitsi kuvien aiheista ja määristä, myös siitä että mikä eläinlaji kuvassa esiintyy. Halusin myös selvittää miten usein itse eläin on kuvissa pääosassa ja missä kuvakoossa sekä paljonko kuvia ylipäättään jutuissa käytetään. Valitsin nämä erittelyn osat tarkastelun kohteeksi, koska ne antavat peruskuvan koko materiaalista ja valaisevat tutkimusongelmani kannalta oleellisia seikkoja. Koin myös, että sisällön erittelyn pohjalta oli hyvä jatkaa diskurssianalyysin tekemiseen. Aineistooni sisältyy yhteensä n=42 uutista. Ylen uutisia n=25 ja Helsingin Sanomien uutisia n=17.

4. 1 Tekstiaineiston sisällönerittely

Aloitin analyysin tekemisen lukemalla kaikki uutisjutut läpi ja tekemällä muistiinpanoja. Tarkastelin jutuissa ensin otsikkoa, ingressiä ja kuvia, ja tämän jälkeen koko tekstiä. Aineistoni valintaa tehdessäni olin jo suurpiirteisesti huomioinut samoja kohtia. Koodauksen tekemisen aloitin lukemalla yhden jutun kerrallaan ja kirjoittamalla ylös jutun päivämäärän, otsikon, teeman ja toimijat. Lisäksi kirjasin ylös ingressin, kuvien määrän ja sisällön sekä kuvatekstit. Kopioin tekstistä myös mielestäni mielenkiintoisia otteita ja sitaatteja. Lopuksi kirjasin ylös tekemäni yleiset huomiot ja ensivaikutelmat jutusta, muun muassa minkälaisia sanoja ja lauseita jutusta nousi esiin ja minkälainen kokonaistunnelma jutusta jäi. Ylen sivustolta löytyi keskimäärin enemmän tuotantoeläinaiheisia uutisia kuin HS:n sivustolta, ja siksi niitä on valikoitunut suurempi osuus koko aineistoon. En katsonut oleelliseksi valita molemmilta julkaisuilta yhtä montaa artikkelia aineistoon, vaan valikoin aineistoa laadullisin kriteerein. Molempien julkaisuiden uutisissa oli lyhyitä, keskipitkiä ja pitkiä juttuja. Ylen jutuista suurin osa

oli keskipitkiä (n=15), kun taas Helsingin Sanomien uutisissa eri pituisia juttuja oli suunnilleen yhtä paljon (lyhyitä n=6, keskipitkiä n=6 ja pitkiä n=5). Ylen jutuista kolme oli pitkää ja seitsemän lyhyttä. Kommentoin juttujen pituuksia lisää kuvien määrä -kohdan yhteydessä.

4.1.1 Temaattinen luokittelu

Juttujen teemojen osalta jaoin jutut seitsemään eri sisältöluokkaan: *eläinvalvonta- ja suojelu, elinkeinoelämä, taudit ja onnettomuudet, tuottajan arki, ympäristö, muut (ruoka, terveys, tutkimus) ja eläinten elämä*. Taulukossa 1. on esitetty juttujen jakautuminen teemoittain molempien julkaisuiden osalta ja kokonaisuutena.

Taulukko 1. Jutut jaettuna teemojen ja julkaisun mukaan.

TEEMAT	YLE	HS	YHTEENSÄ
Eläinsuojeluvalvonta ja -laki	5	5	10
Elinkeinoelämä	4	4	8
Taudit ja onnettomuudet	6	2	8
Tuottajan arki	7	1	8
Ympäristö	1	3	3
Muut (ruoka, terveys, tutkimus)	0	3	3
Eläinten elämä	2	0	2

Useimmat uutiset sisälsivät useampaa teemaa päällekkäin. Jaoin teemat luokkiin uutisten *pääasiallisen* teeman mukaan. Pääasiallinen teema syntyi uutisen otsikon ja leipätekstin sisällön pohjalta, ja siihen vaikuttivat tekstissä esiintyvät vahvimmat toimijat (haastateltavat) sekä jutun sisällön yleinen tunnelma. Monesti jo jutun otsikko kertoi ja määritti uutisen pääasiallisen teeman eli jutun näkökulman: lähestyttiinko eläintuotantoa ja tuotantoeläimiä esimerkiksi tuotannollisesta, teollisesta, eläinsuojelullisesta vaiko ympäristöllisestä näkökulmasta käsin. Teeman pääasiallisuutta määrittävät myös leipätekstistä löytyvien toimijoiden määrä sekä se, mitä he sanovat. Toimijoiden osalta lähestyin tekstien sisältöä sen pohjalta mitä eri toimijoita

eläin- ja lihatuotannossa tiesin esiintyvän: eläinten kasvattajat eli tuottajat, tuotantoeläimet itse, lihatuotteiden valmistajat teurastamoissa ja elintarviketeollisuudessa eli elinkeinoelämän edustajat, lihan- ja elintarviketuotantoa valvovat viranomaiset kuten Eviran edustajat ja eläinlääkärit, eläintuotannon eri puolia kommentoivat toimijat kuten eläinsuojelijat, poliitikot ja tuottajajärjestöjen edustajat. Lähestyin teemojen etsimistä, ja sisällönanalyysia kokonaisuudessaan, lähinnä Faircloughin (2002/1995) oppien mukaisesti. Havainnoin sitä mikä jutuissa asetettiin ensisijaiseksi sisällöksi ja mikä jätettiin toissijaiseksi tai kokonaan pois. Minkälaisia tapahtumia ja suhteita sisällöissä esitetään? Entä minkälaisia identiteettejä ja toimijoita? Ja minkälaisia suhteita toimijoiden välille rakennetaan? (mts.14.) Mitkä ovat uutisgenren tyylit, muodot ja puheäännet? Ja minkälainen on esiin nouseva kategoria, jonka sekä tekstin tuottaja että kuluttaja voi tunnistaa tekstistä? (mts. 102–103).

Ylen ja HS:n välillä oli paikoin selkeästi nähtävissä eroja teemojen yleisyyden suhteen. *Tuottajien arki* teema oli yleisin teemaluokka Ylen uutisissa, HS:ssä tämän teeman uutisia oli vain yksi. Tuotantoeläimiin liittyvät *tautivaroitukset ja onnettomuustilanteet* olivat toiseksi yleisin uutisaihe Yle:ssä kun taas HS:ssa tästä teemasta oli vain kaksi uutista. Molemmat julkaisut yhteenlaskettuna yleisimmäksi teemaksi nousi *eläinsuojeluvalvonta- ja laki* teemaisten uutiset. Helsingin Sanomien aineistossa toiseksi yleisimmäksi nousi *elinkeinoelämää* koskevat uutiset ja ne olivat neljänneksi yleisin teema Ylen uutisissa. Jos olisin jaotellut teemoja myös sivuteeman mukaisesti, olisi elinkeinoelämä -teema noussut vahvemmin esille, koska se oli lähes kaikissa uutisissa jossain muodossa sivuteemana. Esittelen seuraavaksi teemaluokat tarkemmin.

Eläinsuojeluvalvonta ja eläinsuojelulaki

Eläinsuojeluvalvonta ja -laki -teeman uutisissa käsiteltiin pääasiallisesti uudistuksen alla olevaa uutta eläinsuojelulakia. Teeman ajankohtaisuuden takia, uutisia oli määrällisesti aineistossa paljon ja tasaisin ilmestymisajoin. Näissä uutisissa tarkasteltiin ehdotettuja lakimuutoskohtia ja miten ne vaikuttaisivat tai eivät vaikuttaisi tuottajien ja tuotantoeläinten nykytilaan. Teeman uutiset olivat keskimittaisia tai pitkiä ja niissä esiintyi enemmän analyysia kuin muiden teemojen uutisissa. Eläinsuojelulain lisäksi jutut sisälsivät uutisointia esimerkiksi Eviran tekemistä tarkastuksista eläintiloilla, valvontaeläinlääkärien työhön liittyvistä muutoksista ja viranomaistutkinnan alla olevista eläinsuojelurikoksista. Tämän teeman uutisiin liittyivät vahvasti *tuottajien arki* ja *elinkeinoelämän* teemat.

”Ammattikunta pelkää, että tarkastuksia tekee kuka tahansa ja laatu kärsii. Ministeriö pitää eläinlääkäreiden huolta liioiteltuna.” (Yle 21.5.2017)

”Maataloustuottajilla ja eläinsuojelijoilla on erimielisyyttä siirtymäajasta ja siitä pitäisikö eläinten oloja parantaa vapaaehtoisesti vai pakolla” (Yle 8.6.2017)

”Siat eivät pääse kääntymään ja lehmät voivat olla jatkuvasti kytkettyinä – miksi uudessa eläinsuojelulaissa tehdään poikkeuksia tuotantoeläinten kohdalla?” (HS 27.12.2017)

Elinkeinoelämä

Elinkeinoelämä -teema käsittää aineistosta tasaisimman määrän uutisia molemmista julkaisuista. Teeman uutisissa kerrottiin esimerkiksi eri lihatalojen, kuten Atrian ja HKScanin ja teurastamoiden hankkeista, uudistuksista ja taloudellisesta tilanteesta. Teema sisälsi uutisia myös yleisesti lihan tuotannon ja lihansyönnin tilasta sekä lihanviennistä ulkomaille. Teemallisesti tämän kategorian uutiset erkanivat selkeimmin omaksi teemakseen. Joissain uutisissa ne kuitenkin teemallisesti yhtyivät *tuottajien arki*, *ympäristö* tai *muut* -teeman sisältöjen kanssa..

”Atrian uusi sikaleikkaamo pääsemässä täyteen vauhtiin – Muutos lisäsi sairastavuutta.” (Yle 16.6.2017)

”HKScan on vienyt Japaniin jo lentorahtina rypsipossua, jota syödään Tokion luksusravintoloissa raakana.” (HS 9.3.2017))

”Vain noin kolmannes Lapissa tuotetusta lihasta jalostetaan maakunnissa, loput etelän laitoksissa” (Yle 1.12.2017)

”Tuotantoeläimistä ylijäävät sivutuotteet hyödynnetään esimerkiksi lääke- ja kosmetiikkateollisuudessa tai jopa ihmisen varaosina” (Yle 15.9.2017)

Onnettomuudet ja taudit

Onnettomuudet ja taudit -teeman jutuissa kerrottiin esimerkiksi tuotantoeläintiloilla sattuneista tulipaloista ja lintuinfluenssasta. Tämän teeman jutut olivat usein lyhyitä ja sähkömäisiä. Vain yksi tämän teeman uutisista oli Helsingin Sanomissa julkaistu, loput olivat Ylen uutisia.

"Kanalassa oli pari tuhatta kanaa, mutta suurin osa niistä säilyi tulipalossa vahingoittumattomina." (Yle 24.5.2017)

"Lintuinfluenssariski pienentynyt, siipikarjan ulkonapito lievenee." (Yle 1.12.2017)

"Ministeriö haluaa kieltää sikojen ja tarhattujen sikojen ulkonapidon 100 kilometrin vyöhykkeellä itärajasta." (Yle 7.2.2017)

Tuottajien arki

Tuottajien arki -teemaan luokittelin jutut, joissa kerrottiin pääasiallisesti eri tuotantoeläimiä kasvattavien tilallisten työstä ja elämästä. Teeman uutisissa kerrottiin usein mallikelpoisesta eläintuotannosta ja tilallisista, jotka eri keinoin panostivat eläinten hyvinvointiin enemmän kuin laissa vaaditaan. Jutuissa kerrottiin esimerkiksi uusista työmenetelmistä ja alati vaikeutuvista tuotanto-olosuhteista. Tähän teemaan suoranaisesti kuuluvia juttuja oli aineistossani vähiten ja ne kaikki olivat Ylen julkaisemia. Teemaa sivuttiin kuitenkin myös muutamien muiden teemojen jutuissa, ja se limittyi usein teemallisesti yhteen eläinten elämä -teeman kanssa.

"Karisalmen tilateurastamossa Jämsässä on selkeä työnjako: Tero teurastaa, Terhi leikkelee. Vuosia kasvatetun eläimen teurastus tekee edelleen mielen haikeaksi, mutta on myös kunniasia." (Yle 17.5.2017)

"Heinonen uskoo, että lehmien hyvinvoinnilla ja maidontuotannolla on suora yhteys. -Uuden navatan rakentaminen lähti siitä, että eläinten olosuhteet ovat niin hyvät kuin nykytiedoilla pystytään järjestämään. Tuotanto tulee sitten kiitokseksi meille." (Yle 12.8.2017)

"Genomitestaus on karjan kehittämisen kannalta hyödyllistä. Sotkamolaisella maitotilalla on testattu eläimiä kaksi vuotta" (Yle 31.3.2017)

Ympäristö

Ympäristö -teeman uutisissa käsiteltiin lihantuotannon ympäristövaikutuksia. Tällaisia uutisia oli pääteemaltaan vain kolme juttua aineistossani: Ylen uutisissa yksi ja Helsingin Sanomissa kaksi. Luokittelin teeman kuitenkin omaksi luokakseen, koska se ilmeni sivuteemana useammassa jutussa ja siten näkyi aineistossani myös laajemmin.

”Tammikuussa ilmestynyt ilmastonmuutos ja naudanliha tuotanto Suomessa -julkaisu on herättänyt keskustelua siitä, onko kyse maidon- ja lihantuotannon viherpesusta.” (Yle 30.3.2017)

”Suomalaistutkimus: Syöttämällä naudoille maitohorsmaa voitaisiin vähentää metaanipäästöjä – Maailmalla lehmistä rakennetaan pieniä energialaitoksia.” (HS 14.8.2017)

Muut (ruoka, terveys, tutkimus)

Muut -kategorian alle luokittelin aineistoni kaikki muut jutut, jotka eivät sisällyneet edellisiin teemoihin. Tuotantoeläimiä sivuavia uutisia oli molempien julkaisuiden verkkosivuilla melko paljon. Katsoin oleelliseksi poimia myös teemallisesti yksittäisiä juttuja osaksi aineistoa, sillä ne osaltaan rakentavat kokonaiskuvaa tuotantoeläinten representaatioista. Tämän teeman jutuissa käsiteltiin esimerkiksi lihansyönnin terveellisyyttä ja geeniteknologian tarjoamia mahdollisuuksia tuotantoeläinten jalostuksessa. Aineiston valintavaiheessa rajasin aineistoni ulkopuolelle lähtökohtaisesti uutiset, joiden pääpaino oli lihatuotteissa ruokana. Tämä siksi, että katsoin näiden juttujen olevan tutkimusongelmani ytimen ulkopuolella ja ne olisivat tehneet tutkimuksestani liian laajan. Valikoin aineistooni kuitenkin pari tällaista lihatuotteisiin keskittyvää uutista, sillä katsoin niiden tuovan tarpeellisen lisän aineistoon.

”Terveystuotteeksi lihaa ei voi kehua. Lihansyöjien riski sairastua on tunnettu jo pitkään. Suurimmassa vaarassa ovat ne, jotka käyttävät paljon lihavalmisteita kuten makkaraa ja leikkeleitä.” (HS 2.6.2017)

”Uusi geenitekniikka voisi mullistaa kotieläintalouden – jos sitä saisi käyttää. Sen avulla tutkijat ovat tehneet eläimiä vastustuskykyisiksi vaarallisille taudeille, kasvattaneet lihakarjan lihasmassaa, poistaneet lehmien ja vuohien maidosta allergeeneja ja edistäneet eläinten hyvinvointia.” (HS 29.3.2017)

Eläinten elämä

Eläinten elämä -teemaan luokittelin jutut, joiden keskiössä olivat tuotantoeläimet itse ja niiden elämä tiloilla. Teeman jutuissa uutisoitiin eläintä koskettavasta tapahtumasta tai uudistuksesta ja asioita tarkasteltiin enemmän eläimen näkökulmasta, kuin muiden teemojen uutisissa. Tämän teeman jutut yhtenivät *tuottajan arki - ja eläinsuojeluvalvonta- ja laki* teemojen kanssa. Tällaisia uutisia oli aineistossani vähiten, vain kaksi uutista ja molemmat olivat Ylen juttuja. Tämä oli merkittävä havainto ja pohdin sitä enemmän diskurssianalyysissa.

”Luontoon viskattu kaljatölkin palanen aiheutti lehmälle tuskaisen kuoleman” (Yle 22.5.2017)

”Kärjistäen voi sanoa, että jos makuualusta ei miellytä lehmää, se lypsää vähemmän maitoa. Unen tarve ei selitä makaamista, sillä aikuiset naudat nukkuvat vain nelisen tuntia vuorokaudessa” (Yle 12.8.2017)

4.1.2 Toimijaluokat

Teemojen lisäksi tein sisällön erittelyä uutisten toimijaluokista. Halusin tarkastella ketkä uutisissa pääsivät ääneen ja minkälaisia rooleja heille annettiin. Näin toimijarakenteen tarkastelun kiinnostavana ja tärkeänä sen takia, että eläimet eivät voi itse puhua, vaan jotkut muut toimijat puhuvat aina eläinten puolesta ja niitä koskevista asioista. Löysin aineistosta seuraavat toimijaluokat: *eläintuottajat, viranomaiset, elinkeinoelämän edustajat, eläinsuojelijat, eläimet sekä muut toimijat*. Eläintuottajiin laskin kuuluvaksi eläimiä kasvattavat tilalliset ja teurasautonkuljettajat sekä tuottajia edustavien liittojen, kuten Maa- ja metsätaloustuottajain (MTK) ja Siipikarjaliiton, edustajat. Viranomaisiin katsoin kuuluvaksi Eviran ja Maa- ja metsätalous ministeriön (MMM) virkamiehet sekä eläinlääkärit ja eri alojen tutkijat. *Elinkeinoelämän* edustajiin luokittelin liha- ja maitoteollisuuden (esimerkiksi Atria ja HKScan), ruokakauppojen sekä teurastamoiden johtajat ja työntekijät. *Eläinsuojelijoiden* luokka koostui eläinsuojelu- ja ympäristöjärjestöjen edustajista. Katsoin myös *eläinten* itse muodostavan oman luokkansa, joskin tässä luokassa toimittaja toimi aina eläimen äänen tulkitsejana. *Muihin* toimijoihin luokittelin kuuluvan poliitikot, kuten kansanedustajat ja ministerit, kuluttajat sekä kansalaiset yksittäisissä eri työtehtävissä, esimerkiksi palomiehet.

Toimijaluokkien tarkastelussa nousevat esiin vakiintuneet journalistiset käytännöt uutislähteiden käytöstä, näihin kuuluu valmiin tiedon hyödyntäminen. Tätä valmista tietoa tarjoavat esimerkiksi tutkijat, poliitikot ja viranomaislähteet. (Fairclough 2002/1995, 69.) Ei siis ole yllättävää, että omassakin aineistossani viranomaisluokka on suurin toimijaluokka. Uutiset ovat perinteisesti nojanneet yhteiskunnan valtaeliitin, kuten poliitikkojen ja virkamiesten, edustamiin lähteisiin, sillä niiden katsotaan lisäävän uutisten vakuuttavuutta. Epäluotettavina pidettyjä, vaihtoehtoisempia lähteitä edustavia tahoja käytetään vain harvoin. Nojaamalla valtaa pitävien tahojen välittämään tietoon uutiset tulevat paitsi esittäneeksi lähinnä näiden tahojen maailmankuvaa, myös määrittäneeksi tavan jolla asioista puhutaan. (mts. 69.)

Taulukko 2. Toimijoiden määrä uutisjutuissa.

TOIMIJALUOKAT	YLE (n=25)	HS (n=17)	YHTEENSÄ
Viranomaiset	16	15	31
Eläintuottajat	18	9	27
Elinkeinoelämän edustajat	7	13	20
Muut (poliitikko, kuluttajat)	7	3	10
Eläinsuojelijat	3	6	9
Eläimet	3	1	4
Ei varsinaisia toimijoita	1	3	4

Faircloughin (2002/1995, 108) mukaan toisia puheääniä korostetaan teksteissä aina toisten äänien kustannuksella, ja joillekin äänille annetaan enemmän painoarvoa esimerkiksi liittämällä ne osaksi toimittajan puhetta. Puheäänien tasavertaisuutta ei voida kuitenkaan arvioida Faircloughin (2002/1995) mielestä sen mukaan ketkä saavat enemmän tilaa, koska ”äänien verkko on usein hienovarainen järjestelmä ja hierarkia” (mts. 108). Omassa aineistossani ääneen eivät niinkään pääse poliitikot, vaan erilaiset virkamiehet ja tutkijat. Heti perässä tulevat elinkeinoelämän edustajat, joiden katsotaan tarjoavan asiantuntijuutta eläinaiheeseen eläintuottajaluokan ohella. Ahposen (2015, 19) mukaan erilaisten asiantuntijoiden hyödyntäminen uutislähteinä yhä isommissa määrin on seurausta siirtymisestäämme tietoyhteiskuntaan, jossa median tehtävä ei ole enää ainoastaan raportoida tapahtumista vaan tarjota myös syvempää analyysia asioista. Tämä on havaittavissa myös omassa aineistossani, jossa tutkijoiden osuus lähteinä on merkittävä. Pidän tätä enimmäkseen tervetulleena käytänteenä eläinasioiden osalta, sillä tutkijat ovat usein, eläinsuojelijoiden rinnalla, parhaita tulkitsemaan eläimen näkökulmaa jutussa. Parhaimpia nähdäkseni siksi, että he ovat joko puolueettomia (heillä ei välttämättä liity eläimiin omia, taloudellisia intressejä) tai he yrittävät asettua katsomaan asioita ennen kaikkea eläimen näkökulmasta.

4.2 Kuva-aineiston sisällönerittely

Aineistoni kuvien osalta tein sisällön erittelyä kuvien aiheista ja kuvissa esiintyvistä eläinlajeista sekä kuvien määrästä ja kuvakoosta.

4.2.1 Kuvien määrä

Aineistossani oli kuvia yhteensä $n=135$. Ylen jutuissa kuvia oli $n=74$ ja Helsingin Sanomissa $n=61$. Määrä on verrattain suuri ja johtunee osaltaan siitä, että aineistoni koostuu verkkouutisista. Aloittaessani keräämään aineistoa pelkäsin, että kuvien määrä saattaisi jäädä liian alhaiseksi, mutta se huoli oli turha. Minulla oli myös huolia kuvien laadun suhteen, sillä arvelin uutisissa mahdollisesti käytettävän paljon kuvituskuvia ja arkistokuvia. Tämäkin huoli oli suurimmaksi osaksi turha, vaikka samojen kuvituskuvien käyttöä eri uutisissa jonkin verran aineistossa ilmenikin. Helsingin Sanomien juttujen suhteellisesti suurempi kokonaiskuvamäärä verrattuna Ylen juttuihin selittyy sillä, että joukossa oli kaksi pitkää juttuja, joissa molemmissa oli käytetty paljon kuvia ($n=10$ ja $n=18$). Keskimäärin Helsingin Sanomien jutut olivat hieman pidempiä kuin Ylen uutiset, joten osaltaan myös siksi niissä oli käytetty enemmän kuvia. Ylen uutisten joukossa oli mukana lyhyitä, sähkömäisiä juttuja, joita Helsingin Sanomien aineistossa ei ollut. Tämä selittää myös kuvien suhteellisesti vähäisemmän esiintymismäärän Ylen jutuissa. Kuvien kokonaismäärän lisäksi halusin tutkia, minkä verran kuvia käytettiin keskimäärin jutuissa. Yleisin käytetty kuvamäärä koko aineiston osalta oli yksi kuva per juttu. Ylen aineistossa oli kuitenkin enemmän kaksi tai kolme kuvaa sisältäviä juttuja ($n=10$) kuin yhden kuvan sisältäviä juttuja ($n=7$). Helsingin Sanomissa yhden kuvan sisältäviä juttuja ($n=9$) oli sen sijaan selkeästi enemmän kuin kaksi tai kolme kuvaa sisältäviä ($n=5$). Molemmissa julkaisuissa oli yleistä, että pidemmissä jutuissa kuvia käytettiin enemmän. Yleensä kuvien määrä korreloi siis jutun tekstin pituuden kanssa, mutta ei kuitenkaan aina. Helsingin Sanomien ennätysmäärä kuvien osalta oli 18 kuvaa yhdessä pitkässä reportaasijutussa. Ylen aineistossa oli puolestaan kaksi pidempää juttua, joissa yhdessä oli kahdeksan kuvaa ja toisessa yhdeksän kuvaa. Ylen yhdessä sähkömäisessä uutisessa ei ollut käytetty kuvaa ollenkaan. Helsingin Sanomien uutisissa kaikissa oli kuva tai kuvia mukana.

Taulukko 3. Kuvien määrä per juttu molemmissa julkaisuissa.

Kuvien määrä	YLE (juttujen määrä)	HS (juttujen määrä)	YHTEENSÄ KUVIA
0 kuvaa	1	-	1
1 kuva	7	9	16
2-3 kuvaa	10	3	13
4-5 kuvaa	4	1	5
6-7 kuvaa	1	2	3
8-10 kuvaa	2	1	3
Yli 10 kuvaa	-	1	1

4.2.2 Kuvien aiheet ja eläinlajit

Luokittelin kuvien aiheet seitsemään eri luokkaan sen mukaan kuka tai mikä esiintyi kuvassa päätoimijana. Minua kiinnosti tarkastella miten usein eläimet esiintyivät kuvissa ja esiintyivätkö ne useammin yksin vai ihmisen kanssa. Halusin myös tarkastella mitkä eläinlajit näkyvät kuvissa ja onko niiden esiintyvyyden välillä eroja.

Eläin -aihe oli suurin luokka molempien julkaisuiden kuvissa ja niitä esiintyi selvästi eniten koko aineistossa, yhteensä n=60 kuvaa. Tämän aiheen kuvissa tuotantoeläin oli kuvattu tuotantotilalla, sisällä tai ulkona, yksin tai lajitoverinsa kanssa. Naudat olivat eläinlajina eniten edustettuna molemmissa julkaisussa. Ylen kuvissa nauta oli selvästi enemmän edustettuna kuin seuraavaksi yleisin eläinlaji sika. HS:n jutuissa nautoja ja sikoja esiintyi lähes saman verran. Nautojen yleisyys uutisten kuvituksena johtunee siitä, että nautoja ja erityisesti lypsylehmiä pidetään suomalaisen maaseudun symboleina. Ihmisen ja naudan välille on pitkän kesytyshistorian aikana muodostunut läheinen suhde. (Piensoho 2016.) Ihmisen ja lehmän suhdetta tutkinut Taija Kaarlenkaski (2012) huomioi, että tuo suhde on kuitenkin perin ristiriitainen. Toisaalta lehmä nähdään ensisijaisesti tuotantoeläimenä, josta saadaan lihaa ja maitoa, mutta toisaalta järkiajattelun rinnalla voi olla vahva tunneside eläimeen.

Taulukko 4. Utiskuvien kuva-aiheet.

AIHE	YLE (n=25)	HS (n=17)	YHTEENSÄ
Eläin	35	26	61
Ympäristö tai esine	7	11	18
Eläin ja ihminen	10	7	17
Ihminen	10	5	15
Liha ja ihminen	6	5	11
Liha	3	3	6
Infografiikka	3	4	7
Yhteensä	74	61	135

Tilallisten ja lehmien välille kehittyä vuosien aikana kiintymystä, sillä toisin kuin esimerkiksi siat tai broilerit, voivat lypsylehmät elää useampia vuosia tiloilla. Suomalaisten erityinen suhde lehmiiin liittyy myös maitotuotteiden suosioon. Kaarlenkaski (2012) näkee, että lehmien erityinen asema perinteisen maaseudun symboleina yhdistetään ruokapöydällä olevaan maitopurkkiin ja maitomainosten luomaan kuvastoon.

Lintuja eli munijakanoja tai broilereita esiintyi kolmanneksi eniten jutuissa, kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin nautoja ja sikoja. Toiseksi ja kolmanneksi yleisimmät kuva-aiheet olivat *ympäristö ja esine* (n=18) sekä *eläin ja ihminen* (n=17). Ympäristö ja esine -aiheen kuviin luokittelin kuuluvaksi kuvat, joissa näkyi esimerkiksi tuotantotilarakennus ja ympäröivä maisema tai jokin tuotannossa käytetty väline. *Eläin ja ihminen* -luokka koostui kuvista, joissa esiintyi sekä eläin (tai eläimiä) ja ihminen (tai ihmisiä) yhdessä. Yleensä nämä kuvat olivat kuvia eläintuottajasta eläimen kanssa yhdessä tuotantotilalla tai teuraskuljetuksen/teurastamon työntekijästä ja eläimestä. Kuvat joissa aiheena oli *ihminen* (n=14) olivat kuvia tuottajista, elinkeinoelämän edustajista, viranomaisista tai tutkijoista yksin. Nämä kuvat olivat joko dokumentaarisia tuotantotilalla otettuja kuvia tai muotokuva ja

arkistokuva -tyylisiä kuvia. *Liha* -aiheisin kuviin (n=6) luokittelin kuvat liharuoasta ja kuvat teurastetun eläimen ruumiinosista, joista eläintä ei enää voinut tunnistaa. *Liha ja ihminen* -aiheen kuvissa (n=11) oli teurastamotyöntekijöitä ja eläimen teurastettuja ruumiinosia tai ihminen ja liharuokaa, esimerkiksi kaupan asiakas valitsemassa joulukinkkua kaupassa. Molemmissa julkaisuissa oli käytetty muutamia infografiikka -kuvia (n=6), joissa aiheena olivat eläimet ja/tai ympäristö.

Taulukko 5. Eläinlajien määrät juttujen kuvissa.

ELÄINLAJI	YLE (n=25)	HS (n=17)	YHTEENSÄ
Nauta	30	12	42
Sika	8	14	22
Lintu (kana tai broileri)	5	2	7
Muu (esim. kala, lammas, koira)	1	6	7

4.2.3 Kuvakoot

Halusin myös tarkastella kuvien kuvakokoja ja selvittää käytettiinkö esimerkiksi lähikuvaa enemmän kuin yleiskuvaa. Kuvakoon lisäksi tarkastelin kuvissa teknisiltä osin kuvakulmaa, polttoväliä ja valaistusta. Tarkastelin kuvakokoja vain sellaisten kuvien osalta, joissa eläin tai eläimet esiintyivät yksin. Jaoin kuvakoot seuraaviin yleisesti tunnettuihin kuvakokoihin: erikoislähikuviin (ELK), lähikuviin (LK), puolikuviin (PK), kokokuvaan (KK) ja yleiskuviin (YK).

Taulukko 6. Eläin -aiheisten kuvien kuvakoot ja määrät.

KUVAKOOT	YLE	HS	YHTEENSÄ
ELK	3	0	3
LK	4	1	5
PK	12	13	25
KK	8	13	21
YK	7	1	8

Yleisin eläimestä tai eläimistä käytetty kuvakoko oli puolikuva (n=25). HS:n jutuissa kokokuvia käytettiin kuitenkin yhtä paljon kuin puolikuvia (n=13). Ylen jutuissa puolikuvat (n=12) taas olivat jonkin verran yleisempiä kuin kokokuvat (n=8).

Esimerkki 1. Erikoislähikuva naudasta (Yle 30.3.2017)

Esimerkki 2. Lähikuva lehmän utareista (Yle 30.3.2017)

Esimerkki 3. Puolikuva kanasta (Yle 18.10.2017)

Esimerkki 4. Kokokuva sioista (Yle 19.3.2017)

Esimerkki 5. Yleiskuva naudoista (Yle 15.9.2017)

Ylen ja HS:n välillä oli muiden kuvakokojen käyttämisen suhteen selviä eroja. Lähikuvia Ylen jutuissa oli käytetty neljä kertaa, HS:n jutuissa vain kerran. Yleiskuvia Ylen jutuista löytyi

seitsemän ja HS:n jutuista vain yksi. Luvut olisivat voineet olla toisenlaisia jos aineistossa olisi ollut yhtä monta juttua molemmilta julkaisuilta (vrt. n=25 Ylen juttua ja n=17 HS:n juttua). Erikoislähikuvia Ylen jutuista löytyi kolme, HS:n jutuissa niitä ei oltu käytetty kertaakaan.

Valokuvaajilla voidaan yleisesti ottaen katsoa olevan kolme eri keinoa vaikuttaa kuvansa viestiin; kuvaushetki, näkökulma ja ilmaisutekniikka (Saraste 1996, 163). Aineistoni kuvien kuvakokojen tarkasteleminen on kiinnostavaa siksi, että valokuvaajan valitsema perspektiivi ja raja-
aus kertovat valitusta näkökulmasta aiheeseen. Raja-
aus on valokuvaajan keskeisempiä ilmaisukeinoja ja valitulla perspektiivillä voidaan välittää katsojalle hyvin erilaisia tunteita kuvan aiheesta (mts. 163). Yleis- ja kokokuvat, joissa kuvan kohde jää fyysisesti kauemmaksi ja pienemmäksi, välittyy myös tunnetasolla etäisempänä. Kohteen ja katsojan välille jätetään tällöin turvallinen välimatka. Kaukaisilla kamerakulmilla voidaan välittää myös objektiivisuuden tunnetta; tarkastellaan tilannetta kokonaisuutena. Lähi- ja puolikuvissa kuvan kohde on lähempänä katsojaa ja siten lähestyttävämmän oloinen. Kuvaaja on uskaltanut mennä lähelle kuvattavaa kohdetta, mikä välittää intiimiyttä myös katsojalle. (Ang 2012, 36.)

Vuorovaikutustilanteissa ja –suhteissa yleisenä tapana pidetään, että pidämme vieraamat (ihmis- tai eläin) henkilöt kauempana itsestämme ja tutut henkilöt päästämme fyysisesti lähemmäksi. Lähikuvat eläimistä vahvistavat tunteellista suhdettamme kuvan kohteeseen, kun taas yleiskuvat etäännyttävät meidät tarkastelemaan eläimiä itsestämme enemmän erillään olevina hahmoina. Myös sillä esitetäänkö eläimet kuvissa yksin vai massana on merkitystä. Jos kuvaan on poimittu yksi eläin, antaa se kuvan eläimestä yksilönä kun taas yleiskuva vaikka kanalasta näyttää kanat osana suurta massaa. Mediatutkija Claire Molloy (2011) mukaan eläinaiheisissa uutisissa käytetään usein lähikuvia eläinyksiöistä, silloin kun uutiset kuuluvat 'pehmeisiin uutisiin'. Näissä kuvissa eläimen ympäristö on usein rajattu kuvasta pois. Sen sijaan valokuvat esimerkiksi teuraaksi menevistä sioista ovat monesti yleiskuvia ja niissä on visuaalisesti rakennettu etäisyyttä katsojan ja kuvan sisällön välille. Tällaisissa uutisissa ja kuvissa eläimistä puhutaan kuvatekstissä usein 'ruokana', kun taas pehmeiden uutisten lähikuvissa eläimistä puhutaan nimillä. (mts. 5–7.) Aineistossani oli eniten puoli- ja kokokuvia. Toivottavaa olisi, että lähi- ja yleiskuvien käyttö olisi yleisempää. Yleiskuvat olisivat tärkeitä siksi, että niissä nähtäisiin tuotantoeläinten elinympäristö. Suurin osa aineistoni yleiskuvista esitteli eläimiä kesällä ulkona pihalla, mikä ei ole eläinten jokapäiväinen todellisuus. Suositut puoli- ja kokonaiskuvat eivät juuri tarjoa tietoa eläimen elinympäristöstä ja jättävät myös katsojan suhteen eläimeen etäiseksi. Ylhäältä päin kuvattuna kuva voi ilmaista erillisyyttä,

suhteen puutetta ja valta-asemaa suhteessa kuvattavaan. Kun taas alaviistosta kuvattu kuva voi ilmaista kuvaajan osallistumista kuvaustilanteeseen ja alamaisempaa suhdetta kuvattavaan. (Ang 2012, 36.)

5 DISKURSSIANALYYSI

Aloitin kriittisen diskurssianalyysin tekemisen käymällä läpi aineistoni uudestaan ja tarkastelemalla sisällönanalyysin aikana tekemiäni havaintoja. Diskurssianalyysin keskeisenä tehtävänä voidaan katsoa olevan kielenkäytön tulkinta ja se, miten erilaiset kielelliset valinnat ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Oman tutkimusongelmani kannalta tärkeintä oli kiinnittää huomiota eläimiä koskevaan kielenkäyttöön: 1) Millaisia ilmaisuja eläimistä käytetään? 2) Mitä kerrotaan tai ei kerrota niiden elämästä? 3) Minkälaisia puolia eläimistä nostetaan esiin tai painotetaan, ja mitä taas ei? Huomioin teksteissä esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroja, ja pyrin kiinnittämään huomiota sekä kokonaiskuvaan että pienempiinkin ilmaisiin.

Hyödynnän diskurssianalyysissani yhtäaikaista Faircloughin kolmen askeleen analyysimallia, Foucault'n ja Hallin käsityksiä diskurssin ja identiteetin muodostumisesta sekä Freemanin (2009), Khazaalin ja Almironin (2016) uutismediasta löytämiä tuotantoeläinten esittämisen diskursseja. Lähestyin aineistoani tarkastelemalla miten teksteissä ja kuvissa ylläpidetään lajisorron kulttuuria ja toisaalta miten sitä pyritään haastamaan, mikäli vaihtoehtoisia näkökulmia tarjotaan. Otin analyysissani eräänlaiseksi vertailukohteeksi kunkin tuotantoeläimen lajityypillisen käyttäytymisen, kesyttämisen historian ja nykypäivän eläintuotannon olosuhteet. Kerron näistä lyhyesti diskurssien yhteydessä. Huomioimalla eläinten luontaisia tarpeita ja tuotannon olosuhteita halusin tarjota lukijalle ymmärrettävän kehyksen arvioida uutisten diskursseja laajemmassa kontekstissa ja mahdollisuuden peilata diskurssien rakentumista osin niiden valossa.

Kaikissa aineistoni uutisissa esiintyy useita erilaisia diskursseja yhtäaikaista ja toisaalta taas voitaisiin katsoa niiden kaikkien kuuluvan yhden, saman diskurssin alle; diskurssin, jossa eläimet nähdään tuotantovälineinä ja eläinten itseisarvo sivuutetaan. Tällainen useiden diskurssien suma on ominaista uutisille juttutyypinä, sillä niissä on tarkoituksena tuoda useampien toimijoiden näkemyksiä esille. Jotta analyysini olisi hedelmällinen, olen poiminut uutisista päällimmäisiä tai kiinnostavia yksittäisiä diskursseja ja tehnyt jaottelua sen mukaan. En väitä, että esittelemäni diskurssit olisivat ainoita uutisista löytyviä puhetapoja. Olen valinnut ne tarkasteltavaksi, koska ne ovat mielestäni ilmeisiä, toistuvia ja kertovat jotain oleellista nykyisestä yhteiskunnan eläinkuvasta. Tein diskurssianalyysia yhtä aikaisesti sekä aineistoni teksteistä että kuvista, kuitenkin niin että löytämäni diskurssit perustuvat lähinnä teksteissä

esiintyviin diskursseihin. Kuvien sisältö ja diskurssi olivat välillä osittain ristiriidassa uutisen leipätekstin tai kuvatekstin diskurssin kanssa, joten lähestyin kuvia useammasta suunnasta. Tutkin kuvia sekä tekstien päällimmäisen diskurssin näkökulmasta että myös kuvien tarjoamasta diskurssista käsin.

5.1 Ristiriitainen eläinsuhde

Seuraavat kolme diskurssia katson kaikkien kuuluvan samanlaiseen puhetapaan, jota nimitän 'ristiriitaiseksi eläinsuhteeksi'. Ristiriitaisuudella tarkoitan jutuissa esiintyvien toimijoiden, ihmisten, usein hyvin kaksijakoista suhdetta muihin eläimiin. Tuotantoeläimiä kasvattavat tilalliset osoittavat monissa uutisissa jonkinlaista kiintymystä ja arvostusta eläimiään kohtaan, mutta samalla he näkevät eläinten olevan 'vain' eläimiä ja siten oikeuttavat toimintansa, jossa eläimet asettuvat tuotantovälineen rooliin. Halusin eritellä näitä erilaisia ristiriitaisuutta ilmentäviä diskursseja tarkemmin ja siksi tein jaot; 1) *romantisoivaan diskurssiin*, 2) *sankaritulalliset -diskurssiin* ja 3) *kunniakas kuolema -diskurssiin*. Niissä kaikissa esiintyy omanlaisiaan, tyypillisiä puhetapoja ja ne ylläpitävät tietynlaista kertomusta eläintuotannosta, tuotantoeläimistä ja eläintilallisista. Toisaalta voidaan katsoa, että näiden diskurssien ristiriitainen eläinsuhde syntyy pitkälti myös toimittajan ja kuvaajan tuotoksena, sillä he ovat valinneet tietyn lähestymistavan. Esimerkiksi sankaritulalliset -diskurssin näen olevan pitkälti uutismedian rakentama ja siten kuvaavan enemmän koko yhteiskunnan suhtautumista aiheeseen, kuin pelkästään jutuissa esiintyvien eläintilallisten suhdetta eläimiinsä.

5.1.1 Romantisoiva diskurssi

Useimmissa uutisissa, joissa aiheena olivat tuottajan arki ja eläinten elämä (ks. s. 72–74), käytettiin maalaisromanttista sanastoa ja puhekielenomaista kirjoitustyyliä. Ylen uutinen Farmari -maatalousnäyttelystä oli selvin esimerkki tämän tyyppisestä kerronnasta. Jutussa eläintuottajia nimitetään 'isänniksi' ja 'emänniksi' ja eläimistä puhutaan humoristiseen sävyyn, esimerkiksi sanalla 'elikut'.

"Farmarin eläinosastolta kuuluu aamusta alkaen ponnekkaita mylväisyjä. Lypsykarja on nälissään. Aurinko lämmittää jo mukavasti talikon varressa heiluvia emäntiä ja isäntiä, kun he kärräävät heinää ja väkirehua elikoilleen." (YLE 16.6.2017)

Toisaalta jutussa kuvaillaan eläinten lajityypillistä käyttäytymistä ja yritetään tehdä eläimistä

persoonallisia, mikä oli aineistossani harvinaisempi kerrontatapa. Tämän johdosta jutussa muotoutuukin hieman ristiriitainen lähestyminen eläimiin. Niiden teuraaksi joutumista kuvataan humoristisesti, mutta samaan aikaan hieman surulliseen sävyyn.

”Kolmesta ja puolestasadasta eläimestä suurin osa palaa kesäretken jälkeen takaisin kotitilalleen. Toisin käy sioille. Valtavan kokoiset karjut ovat tehtävänsä tehneet ja antaneet siementä tuhansien pikkupossujen alullesaamiseksi. Farmarin jälkeen siitossiat päätyvät ruokapöytään. Samoin käy myös lauta-aidan välistä kurkkivalle julmetulle emakolle. Talvilahti lohduttaa, että sianlihaksihan niitä sikoja pääosin kasvatetaankin. Syy menettelyynkin on hyvä: tautiriski. Pikkupossujen elämä kuitenkin jatkuu, sillä ne pääsevät tonkimaan kärsällään kesäpossun virkaan.” (Yle 16.6.2017)

Jutussa kerrotaan valtavan kokoisten karjujen eli sikojen ”tehneen tehtävänsä”. Karjut ovat laittaneet alulle taas seuraavan sukupolven lihaksi kasvatettavia yksilöitä. Eläimen tehtävä on olla osa tuotantokoneistoa; siittää, synnyttää, elää ja kuolla. Jutun lopussa todetaan, että ”pikkupossujen elämä kuitenkin jatkuu”. Uutisen kirjoitustyylistä tulee olo, että ikään kuin toimittaja haluaisi hetken aikaa pitää yllä mielikuvaa kesäisestä maalaisidyllistä, jossa possutkin saavat tonkia maata kärsilläään ja kaikilla on mukavaa.

Kuva 1. Kuvateksti: ”Suurin osa maatalousnäyttelyn sioista ei voi näyttelyn jälkeen enää palata kotitilalleen, vaan ne päätyvät ruokapöytään. Pikkupossut pääsevät kesäsioiksi.” (Yle 16.6.2017)

Jutun tekstissä, kuten myös kuvatekstissä, viitataan tuotantotilaan eläinten kotina. ”Kotitila” sanana liittyy osaksi maalaisromanttista kuvastoa, jolla ylläpidetään mielikuvaa tuotantotiloista pieninä perheyriytyksiä, missä eläimillä on hyvä olla. Toisaalta kuvatekstissä kerrotaan suoraan eläimien päätyvän ruokapöytään. ”Päätyvät” sana luo mielikuvan siitä, että ruokapöytä olisi eläinten elämän päämäärä ja tarkoitus; luonnollinen kohde, johon niiden kuuluu ’päätyä’ elämänsä lopuksi. Hall (1999) näkee tällaisen luonnollistavan kielenkäytön olevan vahvasti sidoksissa ideologiaan. Tässä uutisessa pidetään vahvasti yllä lihansyönnin ideologiaa

esittämällä eläimet lähtökohtaisesti ruokana. Lisäksi toimittaja vahvistaa valheellista mielikuvaa eläintuotannosta käyttämällä hyvin romantisoitua kieltä. Huumorin käyttö nousi esille joissain muissakin jutuissa yhtenä elementtinä, jolla yritetään toisaalta etäännyttää lukijaa lihantuotannon epäkohdista kuvailemalla eläimiä tai niille tehtäviä toimenpiteitä hassujen sanojen kautta ja toisaalta kuitenkin yritetään ilmaista jonkinlaista inhimillistä suhdetta tuotantoeläimiä kohtaan. Tällaiset narratiivit tuovat esiin ihmisen hieman skitsofreenisen suhtautumisen muihin eläimiin, mistä filosofi Gary Francione (2010) on myös puhunut. Toisaalta haluamme syödä eläimiä ja toisaalta haluamme pitää niistä huolta. Romantisoiva kieli kertoo osaltaan siitä, miten olemme onnistuneet oikeuttamaan tappamisen kuuluvan osaksi huolenpitoa.

Myös Helsingin Sanomien (9.12.2017) joulunalusuutisessa käytetään romantisoivaa kieltä eläintuotannosta. Uutisessa kerrotaan suoramyyntitiloista, joissa kuluttajat voivat käydä ostamassa lihaa ja muita tuotteita sekä tutustua ruokansa alkuperään eli tuotantoeläimiin. Yksi jutuissa esiintyvistä tiloista on Riilahden luomutila.

”Torilla myydään sesonkiaikaan myös Riilahden luomutilan pihvilihaa. Jos sitä hakee suoraan tilalta muutaman kilometrin päästä, voi samalla käydä tervehtimässä pihattonavetan asukkaita. Talvisin suurten persoonien kanssa onkin helpompi tehdä tuttavuutta kuin kesäkaudella, jolloin satakunta eläintä on levittäytynyt pitkin laitumia.” (HS 9.12.2017)

”Seurallisimmat lehmät tulevat etunenässä nuuskimaan vieraita. Niiden nimet on kirjattu karvakorvista pistäviin merkkeihin. Kirjavanaamainen Fazerina on erityisen hellyydenkipeä, samoin kun sen paras kaveri Gerda. Lehmän kieli on karhea, turpa kostea ja otsa kiharakarvainen.” (HS 9.12.2017)

Nautoja kuvaillaan jutussa ’asukkaiksi’ ja ’suuriksi persooniksi’. Eläimillä on nimet ja niiden kuvaillaan olevan hellyydenkipeitä ja seurallisia. Toisaalta hieman aiemmin nautoja kutsutaan ’pihvilihaksi’ ja kerrotaan, että ’nautalauma palvelee täällä maiseman hoitajana ja lannan tuottajana’. Uutisessa maalailaan romanttista ja inhimillistä kuvaa, mutta silti pohjavireenä säilyy se, että eläimet palvelevat ihmisen tarpeita ja tuottavat hyödykkeitä ihmisille. Tässäkin uutisessa tulee vaikutelma, että lihansyönnille haetaan oikeutusta sillä, että kuluttaja kohtaa eläimen elävänä ja kenties silittää nautaa ennen kuin ostaa sen lajitoverin ruumiinosia. Tämän kaltaiset kohtaamiset ovat tärkeitä ja on hyvä, että kuluttajille tarjotaan siihen mahdollisuus. Kohtaamiselle on kuitenkin luotu jo selvät raamit ja reunaehdot, missä eläin näyttäytyy lopulta vain syötävänä resurssina. Jos kohtaisimme nämä samat naudat jossain toisenlaisessa kontekstissa, vaikkapa tuotantoeläinten turvakodissa, olisi kohtaaminen erilainen. Eläimen merkitys ja arvo ei olisi enää sidottu lihantuotantoon ja eläinyksilö olisi lähtökohtaisesti toinen

elävä, tunteva ja kokeva olento, jonka läsnäolo on yhtä vahvaa kuin omamme.

Kuva 2. Kuvateksti: ”Majvikissa tulijaa tervehtii Peppermynta (kuvassa) ja kymmenkunta muuta itäsuomenkarjan edustajaa” (HS 9.12.2017)

Uutisen yhdessä valokuvassa (kuva 2) nauta kurkistaa ikkunasta ulos. Naudalla on nimi, Peppermynta, ja sen kuvaillaan olevan ’itäsuomenkarjan edustaja’. Tuotantoeläimet kuvataan usein koko lajinsa edustajina, ei yksilöinä. Tuomivaaran (2015, 67) mukaan ihmiskeskeinen ja hierarkkinen maailmankuvamme täyttää niin tieteen kuin arkielämämmekin. Olemme periaatteessa hyväksyneet evoluutioteorian jatkumona, mutta käytännössä luokittelemme itsemme ihmisenä yhä kuitenkin kuuluvan laadullisesti aivan eri kategoriaan kuin muut eläimet. Peppermynta edustaa nautoja, tai oikeastaan kaikkia eläimiä, ei vain itseänsä, ja siten kuuluu eläinten kategoriaan. Rakentaessamme ihmisestä ja eläimestä dikotomian, tulemme typistäneeksi koko eläinkunnan yhdeksi eläimeksi. Kielemme ja koko yhteiskuntajärjestelmämme perustuu pitkälti tälle erottelulle. (Tuomivaara 2015, 63.)

Hieman toisenlaista, romantisoivaa puhetapaa eläintuotannosta rakennetaan Helsingin Sanomien (24.9.2017) pitkässä uutisreportaasissa. Jutussa kerrotaan suomalaisen sianlihan viennistä ulkomaille ja Atrian pääsystä Kiinan sianlihamarkkinoille. Jutussa on paljon kuvia (17 kpl), ja siinä kerrotaan tuotannon eri vaiheista ja vientiin liittyvistä haasteista. Jutun kirjoitustyyli on rento, puheenomainen ja paikoin humoristinen. Jutun alkupuolella kuvaillaan tilannetta, jossa sikoja tullaan hakemaan sikatilalta teuraskuljetusautoon.

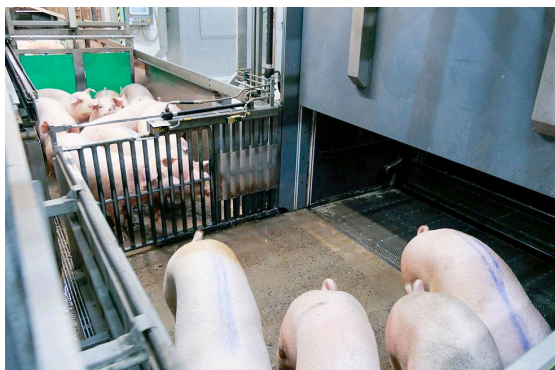
”Hieman ennen aamukuutta Kuljetusliike Sikkilän vihreä eläinkuljetusauto kaartaa Sikasuoran tilan pihaan. (...). Kansan suussa tien tämä osuus on vääntynyt Sikasuoraksi, koska sen varrella sijaitsee monta isoa sikatilaa. Vanhaisäntä Martti Lahti tervehtii kuljettajaa. Joni Sikkilä on tuttu mies, aivan kuten hänen isänsä ja pappansakin. Sikkilät ajavat teurassikoja jo kolmannessa polvessa.” (HS 24.9.2017)

Jutun kirjoitustyyllillä luodaan kuvaa perinteitä noudattavasta maaseudusta, johon olennaisesti kuuluvat eläintilat ja niillä työskentelevät ihmiset useammassa sukupolvessa. Tilallista kutsutaan 'vanhaisännäksi' ja tilan tietä 'sikasuuraksi'. Tilanteen kuvailua jatketaan sekä sikojen että ihmisten näkökulmasta.

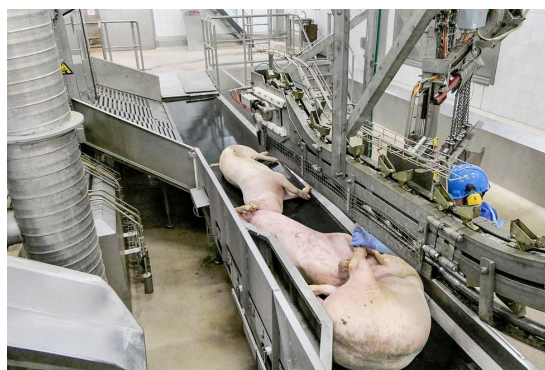
"Martti ja hänen poikansa Jaakko Lahti panevat kuulosuojaimet päähänsä ja astuvat sikalaan. Siat nukkuvat vielä karsinoissaan kylki kyljessä mutta havahtuvat hereille: ne tönivät toisiaan ja yrittävät päästä jaloilleen. Kiljaisu, sitten toinen. Pian siat kirjaimellisesti kiljuvat kuin teuraalle vietäessä. Martti ja Jaakko Lahti työntävät muovisilla levyillä sikoja karsinoista kohti ovea. Etummainen yrittää kääntyä takaisin, mutta Joni Sikkilä ohjaa sian autoon. Sitten toisen, kolmannen." (HS 24.9.2017)

Eläinten lastaamisen jälkeen jutussa siirrytään Atrian teurastamoon haastattelemaan Atrian tuotekehitysjohtajaa. Kerrotaan, että *"Nurmon-teurastamo on Atrian ylpeys"* ja *"Yhtiö investoi vastikään 36 miljoonaa teurastamon uuteen lihanleikkaamoon. Sinne hankittiin Suomen ensimmäiset lihanleikkaajarobotit. Leikkaamon läpi kulkee vuorokaudessa 3 000 sianruhoa."* Poikkeuksellisen aineistossani tästä jutusta tekee paitsi jutussa käytettyjen kuvien suuri määrä niin myös kuvien ja tekstin sisältö. Kuvissa muun muassa näytetään sikojen läpikäymät teurastusvaiheet teurastamossa, lukuun ottamatta kaulavaltimon leikkuuta, ja tekstissä kuvaillaan myös teurastuksen vaiheita. Jutun tarjoama kuvasisältö on nähdäkseni harvinaista mediakuvastossa, mutta uutisen puhetyyli ei niinkään. Uutisgenressä humoristinen kirjoitustyyli kuitenkin on poikkeuksellista. Tekstin humoristisessa ja vuoroin toteavassa tyyliässä kerrotaan tarkasti sikojen teurastuksen erilaiset vaiheet, mutta siinä jätetään täysin kertomatta sikojen kokemat tunteet noissa tilanteissa. Aaltolan (2015, 292) mukaan eläintuotannosta kerrottaessa huumoria käytetään usein metodina, jolla yritetään tehdä jostain kauheasta asiasta jollain tavalla koomista ja huvittavaa.

"Mutta nyt on aika mennä teurastamon puolelle. Sikasuoran tilan sioille tulee kohta lähtö. Siat ohjataan karsinoista jonossa kapealle käytävälle. Sen päässä on portti, josta päästetään läpi 5–6 sikaa kerrallaan. Levy työntää siat luukusta sisään kammioon, jossa ne tainnutetaan hiilidioksidilla." (HS 24.9.2017)

Kuva 3. Kuvateksti: ”Teurastamossa siat ohjataan kammioon, jossa ne tainnutetaan hiilidioksidilla” (HS 24.9.2017)

Kuva 4. Kuvateksti: ”Tainnutetut siat makaavat liukuhihnalla. Ne tapetaan leikkaamalla kaulavaltimo auki.” (HS 24.9.2017)

Uutisen valokuvat (teurastamon osalta) eivät tekstin tavoin edusta romantisoivaa diskurssia. Niiden tyyli on dokumentaarinen ja neutraali. Eläimet kuvataan teurastamokoneiston osina. Myös kuvatestit ovat toteavia. Tästä syntyy ristiriita tekstissä luodun tunnelman kanssa, jossa tapahtumia kuvaillaan hassuin sanakääntein.

”Hetkeä myöhemmin tajuttomat siat tulevat liukuhihnalla ulos. Siinä ne pötköttävät: jotkut sykkyrässä, toiset selällään, kyljellään tai vatsallaan. Tajuttomien sikojen takajalkoihin laitetaan koukut, joista ne nostetaan ylös. Hihna kuljettaa pää alaspäin roikkuvat siat teurastettaviksi. Vaikka Atrian teurastamossa on robotteja, siat tapetaan käsipelillä. Valkoisiin suojavaatteisiin ja päähineisiin pukeutuneet teurastajat viiltävät hihnalla roikkuvilta sioilta kaulavaltimon auki. Veri valuu hihnan alla oleviin sammioihin. Ilmassa on metallin haju.” (HS 24.9.2017)

Kuolleiden eläinten ruumiiden kuvataan ’pötköttävän’ liukuhihnalla ja kerrotaan, että ne teurastetaan ’käsipelillä’. Toimittaja kertoo tekemistään havainnoista, unohtaen kuitenkin sikojen näkökulman tilanteeseen. Aaltolan (2015, 292) mukaan neutraalilla, byrokraattisella ja puhtaan kuvailevalla kielellä häivytetään eläintuotannon kauheus. Tässä uutisessa neutraalin kuvailevan kielen lisäksi oli kuitenkin käytetty kuvailevaa ja humoristista kieltä. Yhdistettynä ne luovat uutiseen oudon tunnelman. Jutussa ei kerrota teurastukseen käytettyä aikaa ja työtahtia, mikä olisi ollut lukijan oleellista tietää. Teurastamoiden läpi kulkee tuhansia eläimiä päivittäin ja eläimiä kohdellaan niissä liukuhihnatuotteina. Tällaisenaan tekstissä annetaan varsin leppoisa kuva teurastamisesta, vaikka tilanne voi olla eläimille pelottava. Lastauksen ja kuljetuksen aikana eläimiä saatetaan kohdella kovakouraisesti ja esimerkiksi eläinten siirtelyyn yleisesti käytetty sähköpiiska aiheuttaa eläimille kipua. Suomessa sikoja teurastetaan noin 300 eläimen tuntivauhdilla. Kiireessä eläinten taintumisen varmistaminen saattaa jäädä tarkistamatta. Eläimet myös usein tainnutetaan ja teurastetaan seuraavien saapuvien eläimien nähden, mikä aiheuttaa odottaville eläimille pelokkuutta sillä ne haistavat lajitovereidensa veren ja stressihormonit.

Hiilidioksidilla tainnutettavat siat kokevat tutkimusten mukaan vakavaa hengenahdistusta, pelkoa ja tuskaa jopa 60 sekunnin ajan ennen taintumistaan. Suuret hiilidioksidipitoisuudet aiheuttavat hyperventilaatiota ja ärsyttävät limakalvoja, mikä voi olla sioille kivuliasta. (Animalia 2018c.)

”Suolistuksessa sikojen vatsat leikataan auki. Suolet pullahtavat ulos, ne roikkuvat vatsan ulkopuolella kuin isot rypäleetertut. (...) Liukuhihnat kuljettavat sian eri osia isossa hallissa. Yhdellä hihnalla kulkevat kinkut, toisella leikataan fileitä. Tuolla tehdään kyljyksiä. (...)”
(HS 24.9.2017)

Sen sijaan että uutisessa kerrottaisiin myös sikojen näkökulma teurastustilanteeseen, kerrotaan siinä sianlihatuotannosta yleisesti ja koko jutun pääteemana on Atrian voitokas kulku Kiinan markkinoille. Sianlihantuotanto on Suomessa pitkään ollut tuottajille tappiollista ja ulkomaanvienti nähdään nyt suurena mahdollisuutena ja ehkä alan pelastajana. Romantisoiva diskurssi ilmenee tässä uutisessa koko sianlihantuotannon kuvailuna vaikeuksista voittoon - tarinan tyyliä. Siinä on samalla vahvasti läsnä teollisuuden ja talouden diskurssi ja myös nationalistinen diskurssi, joista kerron seuraavissa luvuissa. Romantisoivassa diskurssissa saatetaan yhtäältä kuvailla eläimiä persoonina ja maaseutua sekä tilallisten elämää idyllinä, ja toisaalta ihannoidaan koko tuotantoalaan kuuluvia perinteitä ja siihen liittyviä eri työvaiheita. Diskurssissa kuvaillaan myös eläinten elämää tiloilla ja otetaan niiden näkökulmia eri tilanteissa huomioon, mutta yhtä aikaa lukija etäännytetään eläimille tehtävistä toimenpiteistä kuten teurastamisesta. Tämän diskurssin kuvailluista tulee vahvasti olo, että toimittaja kertoo osin dokumentaarista ja osin fiktiivistä, mielikuvien varaan rakentuvaa tarinaa. Aaltola (2015) näkee eläintuotannon positiivisen esittämisen tavat tietynlaisena eskapismien rakentamisena, millä pyritään piilottamaan tuotantoon liittyvä väkivallan pitkä historia. Uutismedian voi osaltaan, mainoskuvastojen rinnalla, katsoa osallistuvan tällaisen normalisaation rakentamiseen, jossa kerrotaan onnellisista eläimistä ja eläimiä rakastavista tilallisista. Tällainen kerrontatyyli nojaa kognitiiviseen konservatismiin, jolla ohjataan unohtamaan eläintuotantoon liittyvät epämukavuuden tunteet. (mts. 291–292.)

5.1.2 Sankaritulalliset –diskurssi

Sankaritulalliset -diskurssia esiintyi kaikissa *tuottajien arki* –teemaluokan jutuissa. Näissä jutuissa eläintulallisen kerrotaan kohtelevan eläimiä keskivertoa paremmin, noudattavan eläinsuojelulakia ja puhuttelevan eläimiä nimillä. Tulallisen kerrotaan tekevän tuotannollisesti enemmän eläinten hyvinvoinnin hyväksi kuin laissa vaaditaan. Usein eläintulallinen myös moittii

tai ihmettelee muiden eläintilallisten toimia ja huono eläinten kohtelua. Yksi tällaista diskurssia sisältä uutinen oli parsinavettoja ja lehmien ulkoilua säätelevää lakia koskeva Ylen (2.12.2017) juttu, jossa kerrotaan Venetjoen lypsylehmätilasta. Venetjoen tilalla lehmät pääsevät kesäisin ulkoilemaan kuten laissa määrätään.

”Kaikissa parsinavetoissa ei ole yhtä hyvä tilanne kuin Venetjoen tilalla. Tänä kesänä Keski-Pohjanmaalla tehdyt valvonnat osoittavat, että kymmenillä tiloilla lehmät eivät pääse ulkoilemaan riittävästi. Lakia noudatettiin kiistatta vain 20 tilalla yli sadasta. Muilla tiloilla todettiin tai epäiltiin puutteita ulkoilussa” (Yle 2.12.2017)

”Pekka Venetjokea moinen lain laistaminen sapettaa: – Siirtymäaikaa on ollut monta vuotta. Kyllä tähän mennessä olisi pitänyt jo saada asiat kuntoon, jos lehmiä aikoo pitää. En paljon sympatiaa anna tilallisille, jotka eivät tätä nykylakia noudata. Venetjoen mielestä lehmien ulkoilun järjestäminen on halusta kiinni – vaikkakaan hän ei kiellä, etteikö laitumien tekemisessä olisi urakoitavaa.” (Yle 2.12.2017)

Suomen eläinsuojelulain mukaan parsinavetassa pidettävien lypsylehmien on päästävä ulkoilemaan kesällä vähintään 60 päivän ajan. Uutisessa kerrotaan Keski-Pohjanmaalla tehdyissä valvontatarkastuksissa selvinneen, että vain 20 tilalla yli sadasta lehmien ulkoilu toteutui laissa määrättyllä tavalla. Noin puolet suomalaisista navetoista on parsinavettoja ja keskikokoisella maitotilalla on noin 33 lehmää. Parsinavetat ovat yleensä pienempiä kuin pihattonavetat, joissa naudat pääsevät liikkumaan koko ajan vapaasti. Luonnossa naudat ovat sosiaalisia eläimiä ja laiduntavat laajoilla alueilla. Parsinavetoissa naudoilla ei ole mahdollisuutta juuri toteuttaa näitä perustavia tarpeita liikkumiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Myös nautojen luontainen tarve oman kehon huoltoon ja makuulle asettumiseen on vaikeutunut parsinavetoissa. Lähes ympäri vuoden paikoilleen kiinnitettynä oleminen ja siitä johtuva toimettomuus on lehmille stressaavaa ja aiheuttaa stereotyyppistä käyttäytymistä kuten parren nuolemista. (Animalia 2018a; Yle 2.12.2017.)

”Pekka Venetjoki silittää Illuusion turpaa. Illuusia on jo konkari ulkoilussa ja osaa palata itse omaan parteensa. Lehmät ovat omistajansa mukaan viisaita eläimiä: kevättä ja laidunkauttakkin ne osaavat odottaa. – Keväällä kun rupeaa ilmat lämpenemään ja aurinko paistamaan, niin joka kerta, kun ulko-ovi aukaistaan, lehmät katsovat sinne päin: ”Eikö me jo päästä täältä pois?”, Venetjoki hymyilee.” (Yle 2.12.2017)

Uutisessa kuvaillaan tilallisen hyvää suhdetta kasvattamiinsa nautoihin; ”Pekka Venetjoki silittää Illuusion turpaa”. Lehmälle on annettu nimikin, Illuusia, mikä luo kuvaa että eläimestä välitetään. Jutussa kerrotaan myös Illuusion olevan viisas ja osaavan kevään tullen odottaa ulos pääsyä. Lisäksi Illuusion kerrotaan osaavan myös palata paikoilleen, omaan parteensa. Lehmää

kuvailaan persoonana, ei vain lajinsa edustajana.

”– Laiduntamisesta tulee itsekin hyvällä mielelle. Me nähdään aivan tuosta keittiön ikkunasta, kun lehmät ulkoilevat. On lehmien oikeus päästä ulos!” (Yle 2.12.2017)

Uutisesta välittyy selvästi viesti siitä, miten eläimiä kuuluisi pitää. Täytyy noudattaa lakia ja kohdella eläimiä hyvin, vaikka se vaatisi lisätöitä tilalliselta. Outoa tällaisissa sankaruutta rakentavissa diskursseissa on lähtökohtaisesti se, että sankaruutena esitetään lain noudattaminen ja halu kohdella eläimiä hyvin. Viime vuosina on tullut julkisuuteen eläinaktivistien kuvaamia valokuvia ja videoita eläintiloilta. Näissä materiaaleissa on näkynyt eläinten huonoa kohtelua. Sankaruusdiskurssia rakentavia uutisia lukiessa tuleekin olo, että medially on tarve yrittää elvyttää kertomusta hyvästä, kunniallisesta tilallisesta ja muistuttaa että kaikki eläintuotanto ei ole suinkaan niin pahaa kuin eläinaktivistien kuvat antavat ymmärtää. Tämä kielii mediarepresentaatioiden alistumisesta yhteiskunnan taloudellis-poliittiselle diskurssille, jossa eläinten päällimmäinen arvo on niiden välineellinen arvo. Uutiset, joissa kerrotaan eläimiä hyvin hoitavista tilallisista ovat tärkeitä. Ne voivat vahvistaa kulttuurista käsitystä siitä, että eläimiä tulisi kohdella hyvin. Yhtä aikaa kuitenkin tämänkaltaisissa uutisissa ilmenevä eläinkuva kertoo eläimistä tuotantovälineinä ja vielä sellaisina, jotka ovat alistuneet kohtaloonsa, ehkä jopa pitävät siitä; *”Vanhat lehmät tietävät omat paikkansa navetassa ja osaavat laiturilta mennä omiin parsiinsa, mutta uusia pitää aluksi opastaa”*. Tekstissä luodaan vaikutelma, että eläimet on opetettu olemaan tuotantokoneiston osia. Tästä lehmän halusta palata parteensa nousee mieleeni vertauskuva ihmisvängin halusta palata takaisin omaan selliinsä. Tottumus ohjailee merkittävästi, niin eläinten kuin ihmisten, käyttäytymistä ja turvallisuuden tunnetta. Se ei tee kuitenkaan asioista lähtökohtaisesti hyviä tai oikeutettuja.

Kuva 5. Kuvateksti: *”Illusia lehmä tervehtii isäntäänsä”* (Yle 2.12.2017)

Yllä olevassa kuvassa (kuva 5) tilallinen ja Illuusio ovat kasvot vastakkain. Illusio on ylempänä ja kooltaan isompi kuin kuvan ihminen, mutta se on kaulastaan kiinni parvessa ja siten heikommassa asemassa. Kuvasta välittyy tunnelma jonkinlaisesta kohtaamisesta, ehkä lempeydestäkin. Yhtä aikaa kuva kuitenkin kertoo myös siitä, miten ihminen voi hallita fyysisesti kokoansa suurempia eläimiä. Tilallisen ja Illusio -lehmän välille rakentuu epäsuhta valta-asetelma. Tuon valta-aseman voi rinnastaa vangin ja vanginvartijan väliseen suhteeseen. Vaikka Illusio -lehmä saa toteuttaa omaa subjektiivistaan kesän aikana ulkoillessaan ja päättäessään palata parteensa aina lypsyn ajaksi, se ei pysty täysivaltaisesti päättämään omasta elämästään. Toisaalta tilallisen voidaan katsoa myös olevan riippuvainen Illusiosta, sillä hänen taloudellinen asemansa on kiinni Illusio tuottamassa maidossa. Tilallinen voi kuitenkin päättää viedä Illusio teuraaksi jos maidontuotanto ei ole tyydyttävää ja korvata Illusio toisella eläimellä. Tilallisen voidaan katsoa myös laajemmassa kontekstissa vahvistavan ja legitimoivan valta-asemaansa kohtelemalla eläimiään tarpeeksi hyvin, jotta hän voi jatkaa toimintaansa. Khazaalin ja Almironin (2016, 384–384) mukaan nimien antaminen tuotantoeläimille esitetään uutisissa usein todisteena eläinten hyvästä ja yksilöllisestä kohtelusta. Tällaisessa diskurssissa eläimet kuvaillaan onnellisina ja pyritään näyttämään tilallisten välittävän ja kunnioittavan eläimiä. Tällainen kerrontatyyli toimii Khazaalin ja Almironin (2016) mukaan eräänlaisena syöttinä lukijalle ja kutsuu lähestymään uutisen sisältöä tietynlaisesta näkökulmasta. Vaihtoehtoisempaa eläintuotantoa harjoittavat esitetään uutisissa myötätuntoisina ja heidän toiveitaan ja kamppailujaan kuvaillaan teksteissä; tilallisten kerrotaan tekevän (taloudellisesti) vaikeita, mutta myötätuntoisia ratkaisuja (mts. 386). Aamulehden eläinaiheisia uutisia tutkinut Anne Heinonen (2004) puolestaan huomioi, että eläimiä inhimillistettiin lehtijutuissa kertomalla lukijalle eläinten nimet. Eläimistä tehdään tällä tavoin tuttu, lukijan kaveri, ja siitä tulee ”yksi meistä”. (Heinonen 2004, 25.) Nämä samankaltaiset kerronnan elementit olivat läsnä myös oman aineistoni romantisoivassa ja sankaritulalliset -diskursseissa.

Ylen (12.8.2017) eräässä toisessa uutisessa otsikoitiin: ”*Rinteelän tilalla lehmät köllivät vesipatjojen päällä - lehmän halu makoilemiseen ihmetyttää tutkijoitakin*”. Uutisessa kerrotaan sukutilaansa jatkaneesta maitotilallisesta, joka on laajentanut tuotantoa ja investoinut muun muassa lehmien makuualustoiksi tarkoitettuihin vesipatjoihin. Vesipatjat ovat kalliimpia, mutta isokokoisille ja painaville naudoille mukavampia kuin perinteiset alustaratkaisut. Suomessa vesipatjojen käyttö on vielä harvinaista, maailmalla yleisempää. Juttuun on haastateltu tilallista Antti Heinosta ja Helsingin yliopiston eläinten hyvinvointitutkijaa Laura Hännistä. Uutisessa

kerrotaan, miten vesipatjoihin investoiminen parantaa tuotantoa ja siten maksaa itsensä takaisin. Kaikissa tämänkaltaisissa jutuissa, joissa kerrotaan erilaisista eläinten hyvinvointia lisäävistä investoinneista pohja-ajatuksena vaikuttaa olevan tuotannon määrän ja laadun parantaminen. Muutosten vaikutusta eläinten hyvinvoinnin lisäämiseen ei esitetä itseisarvona, vaan muutoksista kerrotaan tuotannollisesta näkökulmasta. Uutisessa kerrotaan Heinosten luottavansa kykyihinsä eläinten kasvattajina: ”– Meillä oli hyvä pohjakarja ja tuotos kohdallaan, terveet eläimet vanhassa navetassa.” Naudoista puhutaan ’pohjakarjana’ ja kerrotaan ’tuotoksen’ eli lehmien tuottaman maidon määrän olevan kohdallaan.

”Heinonen uskoo, että lehmien hyvinvoinnilla ja maidontuotannolla on suora yhteys. – Uuden navetan rakentaminen lähti siitä, että eläinten olosuhteet ovat niin hyvät kuin nykytiedolla pystytään järjestämään. Tuotanto tulee sitten kiitokseksi meille.” (Yle 12.8.2017)

Läpi jutun Heinonen puhuu nöyrään ja kauniiseen sävyyn lehmistä. Hän kertoo halunneensa tarjota lehmille parhaat mahdolliset olosuhteet ja maidon tulevan kiitoksena eläinten hyvästä kohtelusta. Heinonen puhuu itsestään eläinten ’hoitajana’ ja lehmistä ’yhteistyökumppaneina’, ’ystävinä’ ja ’karvakorvina’. Hänen kerrotaan muistavan myös melkein jokaisen eläimen nimeltä. Heinosen ja lehmien välinen suhde kuvaillaan vahvaksi ja luottamukselliseksi.

”Heinosen mielestä eläinten hyvinvointi lähtee ensisijaisesti hoitajasta. – Hoitaja on se, joka tulkitsee onko eläimellä asiat kunnossa, Heinonen toteaa.” (Yle 12.8.2017)

”Antti Heinosella on vahva suhde lehtiinsä. Ilot ja surut jaetaan niiden kanssa. – Ne ovat meidän yhteistyökumppaneita ja ystäviä ja meidän on kohdeltava niitä sen mukaisesti. Ne ovat kuitenkin Johannan ja minun vastuulla, kaikki karvakorvat täällä mäellä, Heinonen kuvailee.” (Yle 12.8.2017)

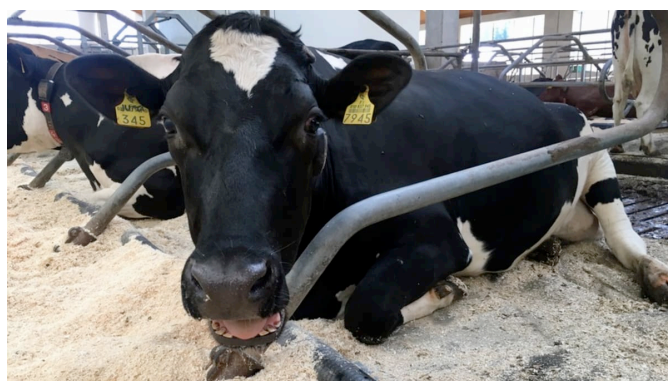
”Vaikka lypsäviä on noin 70, Heinonen kertoo muistavansa lähes jokaisen nimeltä. Heinonen myös uskoo, että lehmät pitävät hänestä. – Ainakin ne tulevat tervehtimään ja nuolaisevat kädestä, Heinonen kuvailee.” (Yle 12.8.2017)

Uutiseen haastateltu tutkija Hänninen toteaa kiinnostavasti, että ”(...) lehmät eivät sinällään tarvitse ihmistä. Toisaalta se, miten ne suhtautuvat ihmiseen, on oleellinen osa lehmän hyvinvointia”. Tilallisen ystävällisellä suhtautumisella eläimiinsä on kenties erilainen merkitys tilalliselle itselleen kuin eläimille.

”– Jos lehmä luottaa ihmiseen ja ihminen on sen mielestä ihan jees tyyppi, niin kyllähän se on yksi elementti lehmän elämässä. Jos verrataan siihen, että ihmiset, jotka siinä ympärillä pyöriivät, olisivat epäilyttäviä tai jopa pelottavia lehmän mielestä, Hänninen kuvailee.” (Yle 12.8.2017)

Eläimien kutsuminen nimillä ei suoranaisesti vaikuta eläinten hyvinvointiin, mutta siitä tulee ihmiselle hyvä mieli ja tunne, että kohtaamme eläimen yksilönä. Eläimen kohtaaminen yksilönä vaatisi nimeämisen lisäksi kuitenkin myös eläimen itseisarvon tunnustamisen. Uutisessa kerrotaan myös eläinten kasvattajan tekevän yhteistyötä eläimiensä kanssa, mutta miten tkonsensus työn yhdessä tekemisestä on saavutettu? Lehmät eivät tuota maitoa itsestään, vaan kuten kaikkien nisäkkäiden, niiden on synnyttävä jalkeläisiä erittääkseen maitoa. Maitoa, joka kuuluu eläimen poikaselle, tässä tapauksessa vasikoille. Maitotiloilla vasikat erotetaan emoistaan pian syntymän jälkeen, parin vuorokauden ikäisinä. Erottaminen aiheuttaa kärsimystä niin emolle kuin poikasille, sillä molemmilla on tarve hoitaa ja tulla hoidetuksi. Luonnossa vieroitus tapahtuisi noin 8-11 kuukauden iässä. Lehmävasikat jäävät maidontuotantoon ja sonnivasikat viedään jatkokasvattamoihin, joista ne siirretään 5-6 kuukauden ikäisinä lihakarjatilaille. Jalostuksella on aikaansaatu maidontuotannon kasvaminen moninkertaiseksi ja maidon erityksen jatkuminen myös vasikan vieroittamisen jälkeen. Noin kolmen kuukauden jälkeen poikimisesta, lehmä keinosiemennetään jälleen ja teurastetaan noin neljän vuoden ikäisenä. Luonnossa naudat elävät jopa 20 vuoden ikäisiksi. (Animalia 2018a.)

Nautatiloilla eläinmäärät ovat pienempiä, kymmeniä tai satoja, kuin sika-, broileri- tai häkkikanatiloilla joissa eläimiä on satoja, tuhansia tai satojatuhansia. Tämä lienee osasyynä siihen, että nautatilalliset muodostavat läheisempiä suhteita kasvattamiinsa eläinyksilöihin. Lypsylehmät myös elävät tiloilla pidempään ja vanhemmiksi kuin esimerkiksi broilerit, jotka teurastetaan jo viiden viikon ikäisinä. Aineistossani oli eläinlajien puolesta määrällisesti eniten nautoja käsitteleviä juttuja. Tämä voi johtua osaltaan siitä, että nautatiloista on helpompaa kirjoittaa idyllisempään sävyyn ja antaa eläintuotannosta myönteisempi kuva. Vastaavia tarinoita broileri- tai häkkikanaloista olisi kenties vaikeampaa esittää.

Kuva 6. Kuvateksti: ”Lehmän kesyttäminen ja ihmisen läheisyys ovat vaikuttaneet lehmän korvien väliin yllättävän

vähän. Nykylehmällä on todennäköisesti samat tarpeet kuin 10 000 vuotta sitten kesyyntymisen alkutaipaleella olleella lehmällä” (Yle 12.8.2017)

Yllä oleva valokuva (kuva 6) oli yksi uutisen (Yle12.8.2017) mukana olleista kuvista. Kuvaa katsoessa katse kiinnittyy lehmän kasvoihin ja erityisesti sen korvissa oleviin keltaisiin lappuihin, korvamerkkeihin. Eläin on merkitty ja numeroitu. Tarkemmin katsottuna lapuissa näkyy ehkä myös lehmän nimi. Eläimet merkitään, koska lain puitteissa niiden katsotaan olevan omaisuutta ja hallittavia resursseja. Eviran (2018) internetsivuilla kerrotaan, että eläinten merkinnän ja rekisteröimisen tavoitteena on seurata eläimestä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun ja taata kuluttajalle varmuus tuotteen turvallisuudesta. Tuotannon on oltava läpinäkyvää ja jäljitettävissä olevaa. Kullekin eläinlajille on omat merkitsemistapansa. Merkitsemisen kerrotaan olevan tärkeää myös eläintautien seuraamisen kannalta. ”Tuottajan on ilmoitettava nautojensa syntymät, kuolemat, myynnit, ostot ja siirrot nautarekisteriin (...)”. (Evira 2018.) Eläimen koko elämänsäkierto on ihmisen käsissä. Päätämme milloin eläin keinosiemennetään, miten se elää ja milloin kuolee. Myymme eläimen jälkeläisiä ja ostamme toisia tilalle. Teemme vaihtokauppaa ja siirtoja. Viranomaisten ja teollisuuden käyttämä kieli tuotantoeläimistä määrittelee eläimet tuotteen ja hyödynnettävän resurssin asemaan. Media käyttää samanlaista tuotteistavaa diskurssia useissa uutisissa, joista kerron lisää seuraavassa luvussa. Kupsala (2015, 80) huomioi, että nykyään osa eläimistä, kuten lemmikkieläimet, näyttäytyvät yksilöllisinä persoonina, kun taas toiset, kuten tuotantoeläimet, ovat anonyymejä sarjanumeroita, joita päätyy teuraaksi tuhansia päivittäin. Yllä olevan kuvan lehmä liittyy osaksi tällaista sarjanumeroiden sarjaa. Samaisen kuvan (kuva 6) kuvatekstissä kerrotaan nykypäivän lehmien olevan pitkälti samanlaisia kuin naudat olivat tuhansia vuosia sitten ennen kesyttämistä. Kuvateksti luo kiinnostavan ristiriidan uutisen muuhun sisältöön nähden. Usein eläinten kasvattamista puolustetaan tämän kaltaisissa uutisissa muun muassa sillä, että eläimet ovat tottuneet tuotannon olosuhteisiin, sillä ne on jalostettu varta vasten siihen. Tämän uutisen kuvatekstissä kerrotaan kuitenkin lajin olemuksen ja tarpeiden pysyneen samoina tuhansien vuosien ajan. Jutussa kuvaillaan lehmien biologisia tarpeita, esimerkiksi tarpeesta ja halusta maata tarpeeksi pehmeällä alustalla 12-14 tuntia päivässä. Tekstissä kerrotaan tiedemaailman ymmärtäneen lehmien tarpeen maata vasta 15 vuotta sitten, mutta ei vielääkään ole pystynyt selittämään tarpeen syitä kunnolla. Tutkija Hänninen kertoo:

” – Naudat ovat eläimiä, jotka ovat valmiita tekemään paljon töitä päästäkseen makaamaan niille sopivalle alustalle. Ne haluavat laiduntaa ja ne ovat sosiaalisia eläimiä. Ne haluavat päästä päivittäin liikkumaan ja hoitaa kehoaan”. Hännisen mukaan myös: ”(...) makuualustan ja

maidontuotannon välillä on yhteys. Kärjistäen voisi sanoa, että jos makuualusta ei miellytä, se lypsää vähemmän maitoa”. (Yle 12.8.2017.) Foucault’n genealogisen lähestymistavan mukaisesti uutisessa on nähtävissä tieteellisen tiedon merkitys ja vaikutukset tapaamme nähä eläimiä eri aikoina. Uutisen kertoma tieto siitä, että olemme selvittäneet vasta 15 vuotta sitten naudan tarpeen maata kuulostaa koomiselta. Naudan kesyttämisestä on aikaa jo 10 000 vuotta. Tutkimusta tuotantoeläimistä tehdään usein tuotannon näkökulmasta käsin, tutkitaan miten saadaan maksimoitua aineellinen hyöty eläimestä. Toki tutkimusta tehdään myös eläinsuojelullisista lähtökohdista ja pyritään esimerkiksi selvittämään eläimen minimiperustarpeet, joiden tulisi täytyä ettei eläin kärsisi liikaa. Jonkinasteisen kärsimyksen tuottamisen myönnetään kuitenkin laissa olevan hyväksyttyä. Emme voi hyödyntää eläimiä aiheuttamatta niille jonkinlaista kärsimystä. Kädenvääntöä politiikassa eläintuotannon suhteen tehdäänkin lähinnä siitä, että minkä asteinen kärsimyksen tuottaminen on hyväksyttävää, eikä siitä ettei kärsimystä tulisi aiheuttaa lainkaan.

Nautakarjalle tehtävästä genomitestauksesta kertovassa Ylen (31.3.2017) uutisessa sankaritulalliset -diskurssi ilmeni yhdessä eläimet materiaalina -diskurssin kanssa. Uutisen otsikossa kerrotaan:” Perimän selvittämisellä terveempää karjaa - ”Tuo tuotantoon lisää eettisyyttä”.” Jutussa tutustutaan sotkamolaiseen maitotilaan, jossa genomitestausta on tehty kaksi vuotta. Tuona aikana ”maidontuotanto on noussut noin 500 kiloa vuodessa yhtä lehmää kohden”.” Tilalliset kertovat kuitenkin, että ”tuoton kasvaminen ei (..) ole jalostuksessa tärkeintä”, vaan myös eläinten terveys on heille ja kuluttajille tärkeää. Genomitestauksella voidaan saada selville eläimen taipumukset. Sillä selvitetään esimerkiksi ”mistä vasikasta tulee hyvä lypsylehmä ja mistä sopiva sonni siittämiseen.”. Tilan ’emäntä’ kuvailee genomitestausta:

”– Jos nähdään, että vasikka on saanut hyvään maidontuotantoon vaikuttavat geenit isältään, niin tiedetään, että se on potentiaalinen hyvä maidontuottaja. Ja jos vasikan äidillä on ollut huono utarerakenne ja nähdään genomista, että se on saanut äidiltään utarerakennegeenit, niin tiedetään, että siitä tulee semmoinen toivoton riippatissi, Anna Rönty naurahtaa.” (Yle 31.3.2017)

Uutisessa kerrotaan Suomen olevan genomitestauksen kärkimaa ja suomalaisten karjanomistajien innostuneita asiasta. Genomitestauksella saadaan aikaan taloudellisia säästöjä: ”Vasikan kasvattaminen kaksivuotiaaksi poikivaksi eläimeksi maksaa noin 1 500 euroa. Jos lehmästä paljastuu, että se lypsää huonosti ja se teurastetaan, on tuotos noin 500 euroa.”

”– Tulee sellainen tonnin tappio, jos kasvatat turhan eläimen. Testauksesta on siis sellainenkin hyöty, että sellaiset turhat, umpimähkään kasvatetut eläimet vähenevät. Enää ei tarvitse

kasvattaa sellaisia varaeläimiä siltä varalta, että joku onkin huono," (YLE 31.3.2017)

Uutisessa genomitestausta esitetään eettisyyttä lisäävänä elementtinä ja jutussa haastatellut tilalliset edustavat edelläkävijöitä ja modernia sekä tehokasta maidontuotantoa. Genomitestaus on esimerkki teknologian uudenaikaisesta hyödyntämisestä tuotannon määrän ja parantamiseksi. Uutisessa esineellistetään eläimiä kuvailemalla ne ensisijaisesti tuotantovälineinä, joita valikoidaan ja jalostetaan tuottavuuspiirteiden mukaisesti. Lehmien kerrotaan olevan 'turhia' ja 'huonoja', jos ne eivät tuota tarpeeksi maitoa. Kulttuuriantropologi Matti Sarmela (2002, 181) on kuvaillut nyky-yhteiskuntaa meritokratisena, tieteellisteknisenä hallintayhteiskuntana, jossa kulttuuri on yhtä kuin luonnon systemaattinen hyödyntäminen, järjestäminen ja suunnittelu. Tällainen yhteiskunta toteuttaa luonnon rajatonta hyväksikäyttöä nähdessä oikeudekseen hallita kaikkea elämää, myös luomakunnan geeniperimää. Luonnon haltuunotto perustuu Sarmelan (2002) mukaan ennen kaikkea *kehitysuskoon*, jota hän kuvailee maailman totaalisimmaksi uskonnoksi. Maailman eri kolkkien haltuunsa ottamalla erilaisilla teknosysteemeillä manipuloidaan kasveja ja eläimiä ja tuotetaan tieteellisteknisesti mahdollisimman tuottavia kotieläimiä. (mts. 181.)

5.1.3 Kunniakas kuolema –diskurssi

Muutamassa uutisessa nostettiin esiin se miten eläinten teuraaksi lähettäminen tuntuu eläinten kasvattajista ikävältä. Samalla kuitenkin muistutetaan, että lopulta siihen tottuu ja teurastaminen on asia, joka pitää vain hoitaa. Kerrotaan, että on muistettava että kyseessä on vain eläin, ja tärkeintä on eläimen teurastaminen kunnioittavasti. Nimitän tällaista kerrontatyyliä kunniakas kuolema -diskurssiksi. Yksi tämän diskurssin esimerkeistä on Ylen uutinen (YLE 17.5.2017) nautatilasta, jossa eläinten teurastamisen hoitavat tilalliset itse. Jutussa kerrotaan, että tilateurastamoja on Suomessa useita, mutta yleisempää on kuljettaa eläimet tilalta isompaan teurastamoon tapettavaksi. Kuljetusmatkat voivat olla pitkiä ja stressaavia eläimille. Myös uutisessa esitelty nautatila lähetti aiemmin eläimet teurastettavaksi muualle, mutta sitten tilalliset päättivät itse alkaa teurastamaan kasvattamansa naudat. Uutisen otsikossa kerrotaan: *"Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan" – Nyt Terhi Karisalmi on itse mukana karjansa teurastuksessa ja leikkelee ruhot*". Ja ingressi jatkuu: *"Karisalmen tilateurastamossa Jämsässä on selkeä työnjako: Tero teurastaa, Terhi leikkelee. Vuosia kasvatetun eläimen teurastus tekee edelleen mielen haikeaksi, mutta on myös kunnia-asia."* (YLE 17.5.2017). Tämänkaltaiset uutiset antavat kuvan, että toimijoilla on tarve selitellä parhain päin eläinten

kasvattaminen ja tappaminen. Ensimmäisiä tunnereaktioita, joissa eläimen tappaminen tuntuu tilallisesta väärältä, pidetään tunteellisena ja asiana, jonka yli on päästävä. Sen sijaan näkemys, jossa eläimet nähdään 'vain' eläiminä ja teurastaminen oikeana toimintana, esitetään järkevänä mallina.

"Karisalmet itse kasvattavat lihaksi pitkäkarvaista ylämaankarjaa. Teurasikään ylämaankarjan edustaja tulee noin kolmevuotiaina, mutta yksilöiden välillä on vaihtelua. Kolmen vuoden aikana eläimiin ehtii jo syntyä tunneside.– Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan, lapset itkivät, ja itkin varmaan seuraavana päivänäkin. Edelleenkin se on haikea hetki, sanoo Karisalmi." (YLE 17.5.2017)

Eläimiä 'kasvatetaan lihaksi' ja niiden kerrotaan tulevan 'teurastusikään' noin kolmevuotiaina. Tällainen sanasto ilmentää diskurssia, jossa tuotantoeläimet nähdään materiaalina. Tämän uutisen tarkastelussa keskityn huomioimaan toimijoiden haikeuden ilmaisua ja käsitystä, jossa tärkeintä on tarjota eläimelle hyvä loppu. Jutussa tilallinen kertoo: *"– Eläin on meidän käsissämme syntymästä viimeiseen hetkeen. Näemme sen koko elämän, ja meille on kunnia-asia, että saamme sen itse myös päättää, eikä kukaan vieras sitä käsittele"*. Tilallinen kertoo saavansa 'itse päättää' eli saavansa itse tappaa eläimen. Tilalliset eivät halua, että kukaan vieras 'käsittelee' eläintä. Tästä nousee ajatus ihmisvainajasta, jonka omaiset haluavat pukea ruumishuoneella ja lähettää viimeiselle matkalle. Tappamisen kaunistaminen tällä tavoin herättää sekalaisia tunteita, mutta se on lähestymistapana nähdäkseni varsin yleinen. Eläimen kannalta on varmasti parempi, että se kuolee lähellä asuinpaikkaansa. Suurissa teurastamoissa työtahti on kiireisempi ja vieras paikka voi olla pelottava eläimelle. Voiko tappaminen, toisen elävän olennon hengen riistäminen, koskaan olla kunniallista?

"Tilan karja elää vapaana, eikä eläimiä kytketä kiinni koskaan. Syntyneet vasikat elävät emojensa rinnalla, aivan kuin vaikkapa hirvillä luonnossa. – Jos lihantuotannolle on eettisempi tapa, emme ole sitä keksineet emmekä löytäneet, Karisalmi sanoo." (YLE 17.5.2017)

Karisalmen tilan eläinten kasvattaminen on epäilemättä eettisintä lihantuotantoa mitä voi olla, kuten he itse kertovat. Valta osassa aineistoni (n=42) uutisista eläinten kasvattamista ruoaksi ei lähtökohtaisesti kyseenalaistettu ja eettisenä huipentumana nähtiin tämän uutisen kaltaiset tilat ja tavat kasvattaa eläimiä. Tarkastelen seuraavaksi kyseisen uutisen kolmea valokuvaa.

Kuva 7. (Yle 17.5.2017)

Kuva 8. (Yle 17.5.2017)

Kuva 9. (Yle 17.5.2017)

Ensimmäisessä kuvassa (kuva 7) on kaksi tilalla kasvatettavaa ylämaankarja-rotuun kuuluvaa nautaa. Eläimet ovat ulkona ja näyttävät pitkäkarvaisina söpöiltä ja hieman eksoottisilta verrattuna perinteisimpiin nautarotuihin. Näemme oikeanpuoleisen naudan toisen silmän ja hieman ihmettelevän katseen. Toisen naudan silmiä emme näe pitkien karvojen takaa. Kuvassa ei ole kuvatekstiä emmekä saa tietää sen enempää näistä yksilöistä. Ne edustavat lajiansa ja tilan eläimiä yleisesti. Valokuvat, joissa naudat ovat ulkona, on yleinen kuvatyyppe lehmistä kertovissa jutuissa. Ne vastaavat mielikuvia siitä, mitä maidontuotannon ajatellaan olevan; lehmät vapaina niityllä laiduntamassa. Sen sijaan 'lihakarjasta' esitetään mediassa vähemmän kuvastoa. Toisessa kuvassa (kuva 8) näemme teurastustilan puhtaana ja tyhjänä. Huone näyttää sairaalan tai keittiön operaatiohuoneelta. Siinä ei näy jälkeäkään verestä tai muusta epämiellyttävästä, vaan on varsin klininen. Kolmannessa kuvassa (kuva 9) on naudanlihaa paketeissa. Missään aineistoni jutuissa ei ole kuvattu ja näytetty eläimen teurastamisen hetkeä. Eläimiä menossa teuraaksi tai eläinten ruhoja roikkumassa teurastamoissa kylläkin, mutta ei teurastamisen hetkeä. Tämänkin jutun kuvasarjassa jätetään se kunnia-asiaksi kerrottu tehtävä näyttämättä. Olisiko syynä se, että siinä kuitenkin koetaan olevan jotain peiteltävää? Uutisen kuvasarjassa vapaana, ulkona elävä eläin, jonka hyvinvointiin panostetaan ja jonka kuoleamisen tavasta välitetään, typistyy lopulta tuotteeksi, paketiksi lihaa. Tällainen diskurssi kertoo osaltaan lajisorron kulttuurista ja siitä historiallisesta jatkumosta, jossa muut eläimet nähdään raaka-

aineina.

Toinen uutinen, jossa tuotiin esiin eläintilallisen haikeutta eläinten tappamisesta, oli Ylen vertaileva juttu lattia- ja häkkikanaloista. Jutun päätoimijana oli lattiakanalayrittäjä Tiina Laamanen. Uutisen otsikossa kysytään: ”Häkissä elävä kana jäämässä historiaan? Kuluttaja haluaa vapaan kanan munan” (Yle 18.10.2017). Jutussa kerrotaan Suomessa tuotettavien kananmunien tulevan pääasiallisesti vielä häkkikanaloista, mutta lattiakanalat ovat yleistymässä. Toimittaja vierailee uutisessa esiteltyllä Laamasen tilalla, jossa kerrotaan olevan 17 000 kanaa. Toimittaja kuvailee saapumistansa kanalaan: ”Ihmisten tullessa kanalaan lintuparvessa syntyy hämminki. Kanat räpistelevät pitkin käytävää kohti vastakkaista seinää tai lentävät ylemmäs orsille. Yrittäjä (...) Laamanen kehottaa menemään rohkeasti peremmälle.” Sitten Laamanen kysyy: ”– Oletko nähnyt Hitchcockin Linnut?”. Toimittaja jatkaa tilanteen kuvailua ja kertoo kanojen asettuvan nopeasti, kun hän jää seisomaan paikoilleen: ” (...) Vain harva rohkenee tepastella lähemmäs ja väistää heti, jos niitä lähestyy. Parvi ei ole tottunut ihmisen liikkumiseen.” Laamanen toteaa kanoista: ”– Nämä ovat herkästi lentäviä olentoja. Jos ne menevät säikähtäessään isoon kasaan, ne kyllä purkavat kasan itse, etteivät alimmaisit tukehdu.” (Yle 18.10.2017.) Kanoja kuvaillaan ’lintuparveksi’ ja niiden kerrotaan olevan ’hämillään’, hieman peloissaan. Ne eivät ole tottuneet ihmiseen. Mainitaan myös Hitchcockin Linnut – elokuva, jolla viitataan lintujen outoon käyttäytymiseen. Tilallinen puhuu linnuista ’olentoina’. Kanat esitellään heti jutun alussa olevan tietynlainen ryhmä, parvi, kanojen kokoelma, joka toimii ryhmänä tietyllä tavalla. Luonnossa kanat elävät pienemmissä, noin parinkymmenen linnun parvissa. 17 000 yksilön parvi ei siis ole luontainen ympäristö kanoille ja siten lattiakanalassa oleva tilanne on kanoillekin poikkeuksellinen ja lähtökohtaisesti hämmennystä aiheuttava. Tutkimusten mukaan liian suuret parvikoot aiheuttavat kanoilla häiriökäyttäytymistä kuten höyhenien nyppimistä ja kannibalismia. Vaikka lattiakanalat mahdollistavat häkkikanaloita paremmin kanojen lajinnukaisen käyttäytymisen, on niissäkin monia ongelmia. (Animalia 2018e.) Alkujaan kana polveutuu aasialaisesta punaviidakkokanasta. Ensimmäiset tiedot kanojen kesyttämisestä löytyvät 4500 vuoden takaa Indus-joen laaksosta. Eurooppaan kana tuli vasta noin 1500 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Kotieläimenä kana ei ole siis vanhimpia, vaan esimerkiksi nautojen, sikojen ja lampaiden kesyttämisen historia on pidempi. Kesykanojen tarpeet ovat yhä samankaltaiset kuin niiden villeillä sukulaisilla. Jalostamisella ei ole ollut merkittävää vaikutusta lintujen synnynnäisiin tarpeisiin kuten munimiseen suojaissa paikassa, maan kuopimiseen ja nokkimiseen, hiekkakylpemiseen ja nukkumiseen korkealla

paikalla. (Kanatieto.fi.)

Kuva 10. Kuvateksti molempiin kuviin:
”Virikehäkkikanalassa lintuja saa olla 10 yhdellä
neliömetrillä, lattiakanalassa yhdeksän.”
(Yle18.10.2017)

Uutisen kahdessa kuvassa (kuva 10) näkyvät selvästi kanojen kasvatusolosuhteet sekä lattia- että häkkikanalassa. Aineistoni kanoja koskevissa jutuissa ($n=7$) kuvituksena oli yleisemmin valokuva yhdestä kanasta. Samaa arkistovalokuvaa kanasta oli käytetty kahdessa eri jutussa. Kuten sisällönanalyysissä kerroin, uutisjutuissa käytettyjen valokuvien yleisin kuvakoko oli puolikuva. Tällaiset puolikuvat eivät useinkaan antaneet juurikaan informaatiota tai välittäneet tunnetta, vaan ne olivat pikaotoksen omaisia. Eläintuotannosta uutisoidessa tärkeätä olisi näyttää mahdollisimman kattavasti myös niitä kasvatusolosuhteita, joissa eläimet elävät. Siksi yllä olevan kaltaiset yleiskuvat ovat tarpeellinen poikkeus aineistoni uutiskuvien joukossa. Muotokuvamaiset lähikuvat eläimistä loistavat aineistossani poissaolollaan myös. Lähikuvia on käytetty jonkin verran, mutta niistä usein näkee, että ne on kuvattu kiireessä, ja yleensä erilaisesta lähtökohdasta käsin kuin vastaavanlaiset kuvat ihmisestä. Uutisgenre asettaa omat rajoitteensa valokuvaajille, mutta lyhyessäkin hetkessä olisi mahdollista luoda kontakti myös eläinyksilöihin tai ainakin kuvatekstissä tuoda esille enemmän tietoa eläinyksilöstä tai sen lajista.

Kuva 11. Kuvateksti: ”Kanalayrittäjä Tiina Laamanen ei yleensä pidä kanoja sylissään.” (Yle 18.10.2017)

Mielenkiintoista yllä olevassa kuvassa (kuva 9) on, että tilallinen on haluttu samaan kuvaan kanan kanssa, vaikka sekä kuvatekstissä että uutisen leipätekstissä kerrotaan sen olevan epänormaalia. Laamanen kertoo ettei yleensä pidä kanoja sylissään ja hän myös kertoo kanojen pelkäävän ihmistä. Tästä kontrastista todellisuuden ja kuvaan valitun sisällön välillä nousee ajatus, että tilallisen ja kanojen välistä suhdetta on haluttu jollain tapaa kuvata läheisemmäksi, ja sitä kautta esittää tuotantotapa positiivisessa valossa. Toisaalta tekstissä kerrotaan, että tilanne on poikkeava. Emme näe kuvassa Laamasen silmiä, sillä hän katsoo alaspäin kanaan. Kuvasta on havaittavissa, että tilanne on ehkä yhtä epämieluisa hänelle kuin kanalle.

”Tiina Laamanen nappaa yhtä kanaa napakasti jaloista kiinni ja heilauttaa reippaalla liikkeellä räpistelevän kanan syliinsä. Sylissä kana rauhoittuu aloilleen, mutta nokkii ärhäkästi käden mennessä liian lähelle. – Äidillä on naapurissa 15 kanaa. Niillä on ihan omat persoonansa. Täällä sitä ei voi ajatella.” (Yle 18.10.2017)

Laamanen kertoo äidillään olevan 15 kanaa ja niillä kanoilla olevan omat persoonansa. Toteamus ”täällä sitä ei voi ajatella” kuvaa tilallisten suhtautumista kasvattamiaan eläimiä kohtaan. Heidän on jossain määrin etäännyttävä itsensä kasvattamistaan eläimistä. Jos tilalliset pysähtyisivät ja kohtaisivat eläinyksilöt Jacques Derridankin peräänkuuluttamassa aidossa läsnäolossa, näkisivät he ehkä eläimet tuntevina yksilöinä, jolloin niiden tappamisesta tulisi vaikeampaa. Etäännyttämisen elementti näkyi myös Khaazalin ja Almironin (2016) uutisaineistossa. Yleisesti ottaen joukkoihin, olivat ne sitten ihmisiä tai muita eläimiä, on vaikeampaa samaistua ja tuntea myötätuntoa. Yksilöiden tarinat koskettavat tutkitusti enemmän ja tekevät tapahtumista konkreettisempia ja helpommin lähestyttäviä. (Cooney 2010.)

”17 000 kanan kanalassa katsotaan koko parven yleisilmettä. Ovatko höyhenpuvut kunnossa, ja munivatko kanat normaalisti munan päivässä. – On paljon helpompi itselläkin olla, kun ei ajattele, että voi voi, joudunko minä tuostakin luopumaan, Laamanen sanoo.” (Yle 18.10.2017)

Yllä olevan lainauksen viimeinen lause tuo esiin sen ristiriitaisuuden, mikä eläintuotantoon liittyy. Eläimiin ei saa kiintyä liikaa, koska lopulta ne viedään teuraaksi. Isoissa tuotantoyksiköissä ei myöskään ole aikaa hoitaa eläimiä yksilöllisesti, vaan loukkaantuneet eläimet tapetaan. Laamanen kertoo: ”– *Tässä hallin etuosassa, minne tulee ensimmäisenä rehut, on parempikuntoiset kanat. Takaosassa on huonompi porukka.*” Ja jatkaa: ”– *Näille ei kutsuta eläinlääkäreitä. Ne tainnutetaan ja väännämme niiltä niskat nurin. Alkuun se tuntui kauhealta.*”. Linnuista puhutaan koko ajan monikkomuodossa ja niihin viitataan ’ne’ –sanalla kuten käytäntö yleisesti on eläinten kohdalla. ”*Näille ei kutsuta (...)*”, ”*Ne tainnutetaan ja (...) niiltä niskat nurin.*”, ”*(..) huonompi porukka*”. (Yle 18.10.2017.) Jos muuttaisimme tapaamme puhua eläimistä niin, että alkaisimme käyttää myös eläimistä henkilöön viittaavia pronominia kuten ’hän’ saisivat monet lauseet uuden merkityksen. Kun luemme, että ’niille’ tapahtuu asioita ja kun kuvailemme, muita eläimiä tai ihmisiä, monikossa ja ryhmänä, vie se usein huomiomme pois yksilöiden kokemusten ymmärtämisestä. Tässä kyseisessä uutisessa välittyy osin näkökulma siitä, että 17 000 linnun pitäminen ahtaissa oloissa ei ole ihanteellisin käytäntö eläinten hyvinvoinnin kannalta. Uutisen lopussa mainitaan myös luomukanaloista parilla lauseella. Ristiriitaista eläinsuhdetta rakentavissa uutisissa vaikuttaa siltä, että medially on tarve yrittää ylläpitää mielikuvaa eläintuotannosta ihmisen ja eläinten välisenä yhteistyönä. Tällaisessa diskurssissa eläintuottajat asemoidaan tietynlaiseen rooliin suhteessa kasvattamiinsa eläimiin, vaikka se ei tuotantoeläinten arkipäiväistä todellisuutta kuvaisikaan.

Tilallinen Laamanen kertoo lattiakanalojen yleistymisen takana olevan tarve antaa kuluttajille mielikuva eläinten hyvinvoinnista: ”– *Luultavasti siihen vaikutti yleinen imago. Halutaan antaa kuva, että munat eivät ole tehotuotettuja, kun eläimet saavat liikkua vapaasti niille luontaisella tavalla (...)*”. Eläinteollisuuden käyttämät erilaiset tuotenimitykset kuten ’vapaan kanan munat’, ’pienryhmäkanalat’ ja ’virikehäkit’ sekä niihin yhdistetyt fiktiiviset mainoskuvat tennistä pelaavista kanoista, harhaanjohtavat kuluttajia. Koska laki mahdollistaa vielä toistaiseksi tällaisen valheellisen markkinoinnin, olisi median tärkeää pyrkiä tarjoamaan informatiivisempaa kuvaa eläintuotannosta. Alla olevan kuvan kaltainen valokuva (kuva 12) ei tällaista selkeätä, eläinten oloista kertovaa informaatiota lukijalle tarjoa.

Kuva 12. (Yle 18.10.2017)

Kunniakas kuolema -diskurssia esiintyi lähinnä *tuottajien arki* -teemaisissa uutisissa ja niiden toimijoina olivat naissukupuoliset tilalliset. Naiset sukupuolena nähdään yleensä tunteellisempina ja herkempinä kuin miessukupuolen edustajat. En tiedä oliko sattumaa, että uutisiin oli valikoitunut juuri naispuolisia toimijoita, jotka kuvailivat eläinten teuraaksi menoa surulliseksi tapahtumaksi, vai oliko se tarkoituksellista. Adams (1990) näkee lihan erityisesti miehisen valta-aseman symbolina ja lihansyömisen identifioituvan yhteiskunnassa miehisyyteen. Jos kunniakas kuoleman -diskurssin uutisissa toimijat olisivat olleet miessukupuolisia, olisivat ne rakentaneet aivan toisenlaista näkökulmaa. Nyt aineistoni uutisissa tulee esiin perinteinen kulttuurinen merkitysjako eläimeen-naiseen-tunteeseen ja ihmiseen-mieheen-järkeen.

5.2 Eläimet materiaalina

Kaikissa aineistoni uutisissa tuotantoeläimet esitettiin enemmän tai vähemmän materiaalina ja objekteina, joiden tarkoituksena on tuottaa välillisesti tai suoraan taloudellista voittoa ja joista jatkojalostetaan erilaisia tuotteita erityisesti ruokateollisuudelle. Tällainen eläinten täydellinen toissijaistaminen tuli kuitenkin selvimmin esille diskurssissa, jota nimitän ylätasolla 'eläimet materiaalina'. Tällaista diskurssia esiintyi uutisissa, joissa kerrotaan esimerkiksi lihatalojen tuotannosta sekä teurastamoiden toiminnasta.

5.2.1 Teollisuuden ja talouden diskurssi

Nimitän teollisuuden ja talouden diskurssiksi puhetapaa, joissa eläinten kokemuksellinen ja yksilöllinen elämä on häivytetty kokonaan uutisesta ja eläimiä katsotaan ainoastaan teollisuuden näkökulmasta materiaana, tuotteena, ruokana, tuotantovälineenä ja taloudellisena arvona. Aloitan tämän diskurssin tarkastelun tutkimalla alla olevaa valokuvaa ja sen kuvatekstiä. Kuva oli erään Helsingin Sanomien uutisessa (19.3.2018) pääkuvana. Jutussa kerrottiin suomalaisen broilerin viennistä Japaniin.

Kuva 13. Kuvateksti: *"HK:n toimitusjohtajan Jari Latvasen mukaan suomalainen broileri kelpaa japanilaisille puhtauden ja lääkkeettömän kasvatuksen ansiosta."* (HS 19.3.2017)

Kuvassa (kuva 13) näemme kaksi broilerinpoikasta juoma-automaatilla. Taustalla näkyy epätarkkana muita poikasia. Lisäksi kuvassa on yksi poikanen maassa, silmät kiinni ja nokka maahan päin. Tuo poikanen on todennäköisesti kuollut tai hyvin heikossa kunnossa. Oletan, että

kuvaaja tai toimittaja ei ole kuollutta poikasta kuvassa huomannut, koska siitä ei ole mainintaa kuvatekstissä tai jutun leipätekstissä. On tietenkin mahdollista, että kuollut poikanen on huomioitu, mutta sillä ei ole katsottu olevan merkitystä. Tai sitten poikasen on ajateltu nukkuvan. Yhtä kaikki, nämä kaikki vaihtoehdot kertovat suhtautumisestamme tuotantoeläimiin. Yhden broilerin poikasen kuolemalla ei ole merkitystä, sitä ei tarvitse huomioida, sillä se on normaali osa tuotantoa. Toiseksi, keskivertokuluttaja tietää melko vähän tuotantoeläinten käyttäytymisestä ja siten ei välttämättä osaisi kuvaa tulkita. Broilerin kasvatusta on hyvä esimerkki äärimmilleen viedystä tehoeläintuotannosta, jossa eläinten tuottavuudesta on saatu kaikki irti. Sian- ja naudanlihatuotannon laskiessa viime vuosina, broilerin lihan tuotanto on vastaavasti kasvanut. Suomessa broilereita teurastetaan vuosittain noin 68 miljoonaa yksilöä. Broilereita kasvatetaan suurissa, ikkunattomissa ja automatisoiduissa halleissa, joihin mahtuu kymmeniä tuhansia lintuja, keskimääräisesti 60 000 lintua kerrallaan. Broileri on kanarotujen hybridi, joka on jalostettu nopeakasvuiseksi ja lihasrakenteeltaan isoksi lihatuotteeksi. Jalostuksesta johtuen linnuilla on monia sairauksia, jotka heikentävät niiden hyvinvointia. Esimerkiksi lintujen sisäelimet ja luut eivät kasva yhtä nopeasti kuin niiden lihakset, mistä aiheutuu muun muassa jalkavaivoja. Broilerin kuolleisuus on suuri, noin 3% linnuista kuolee ennen teurastusikää. Untuvikkojen yleisimpiä kuolinsyitä on nälkäkuolema. Luonnossa poikaset opettelevat syömään emon opastuksella, mutta broilerihalleissa se ei ole mahdollista. Automatisoidut juomatelineet nousevat tietyin väliajoin lintujen kasvaessa ja jotkut pienemmiksi jääneet linnut eivät juomalaitteisiin enää yletä ja kuolevat siten janoon. (Animalia 2018b.) Valokuvan (kuva 13) kuvatekstissä kerrotaan suomalaisen broilerin puhtaudesta ja lääkkeettömyydestä. Tämä on yleinen markkinointilause suomalaisessa ruokateollisuudessa. Puhtauden ja lääkkeettömyyden tarkoituksena on palvella enemmän kuluttajia kuin itse eläimiä. Tarkastelen enemmän ruoan puhtauteen liittyvää näkökulmaa luvussa *nationalistinen diskurssi*. Samaisessa Helsingin Sanomien uutisessa kerrotaan:

"Eläimistä tulevista elintarvikkeissa terveys- ja turvallisuuskysymykset ovat Japanissa kova sana. Tämä on teollisuudelle erittäin haluttu markkina, koska tänne voi viedä premium-tason tuotteita, jotka ovat tauti- ja antibioottivapaita (...)." (HS 19.3.2017)

Broilerinlihasta puhutaan 'premium-tason tuotteena' ja kerrotaan sen olevan 'tauti- ja antibioottivapaata'. Linnut esitetään puhtaana materiaalina, joiden lihaa jalostetaan, valmistetaan ja viedään ulkomaille asti. Uutisessa ollaan ylpeitä ja innostuneita 'suomalaisesta ruokaviennistä'. Eläimistä 'saadaan', niistä 'tulee' tai 'tehdään' tuotteita. Sinänsä eläimistä

itsestään ei siis puhuta suoraan tuotteina vaan vasta kun niiden ruumiinosia on muokattu tuotteiksi. Tällainen puhetapa pyrkii etäännyttämään käsitystämme lihan alkuperästä. Erotamme eläinten ruumiinosat erilliseksi osaksi itse eläimestä ja annamme niille erilaisia tuotenimiä kuten eräässä Ylen uutisessa (18.12.2017): ”käristemakkarat, jauheliha ja broilerin file”. Helsingin Sanomien (22.12.2017) jutussa joulun alla uutisoitiin kinkkujen myynnistä: ”*Suomalaiset syövät HK Scanin mukaan jouluisin noin seitsemän miljoonaa kiloa kinkkua. HK Scanin kinkkuista suosituin on 5–8-kiloinen potkallinen juhlakinkku. Voimakkaimmin kasvaa kuitenkin pienten kinkkujen myynti.*” Uutisessa ei ole mainittu ollenkaan sikoja tai sianlihaa, puhutaan vain ’kinkusta’. Eläimen olemassaolo on tuotteistettu erilliseksi osaksi itse eläimestä. Kupsalan (2015, 78) mukaan eläintuotanto on omaksunut asiantuntijakielen, jossa eläimet ovat alkaneet näyttäytyä enemmän raaka-aineina kuin tuntevina olentoina. Eläinten yksilöllinen kärsimys ohitetaan kliinisellä ja teknisellä puheella eläinten hyvinvoinnista. (mts. 78.) Myös Heinonen (2004) löysi omasta aineistostaan (Aamulehden eläinaiheiset lehtijutut) vahvan esineellistävän diskurssin. Esineellistetyistä eläimestä puhuttiin kuin tavarasta tai esineestä: eläimellä ei ole nimeä, persoonaa eikä kykyä kärsiä. Usein eläin näkyy vain ”lopputuotteena” kuten pihvinä tai kyljyksenä. (Heinonen 2004, 27.)

Tuotteistamiseen ja etäännyttämiseen tähtäävä kieli oli ominaista kaikille tämän diskurssin uutisille. Helsingin Sanomien lihantuotantoa koskevan uutisen (24.2.2017) otsikko kuuluu: ”*Broilerinliha siivitti lihantuotannon uuteen ennätykseen - kasvua kaksi prosenttia*”. Uutisessa kerrotaan eri eläintuotantoalojen kasvusta sekä laskusta vuonna 2016: ”*Sianlihaa tuotettiin reilu 190 miljoonaa kiloa, siipikarjan lihaa tuotettiin runsaat 125 miljoonaa kiloa ja naudanlihaa vajaat 87 miljoonaa kiloa*”. Maidon tuotannosta kerrotaan: ”*Maidon tuotanto kääntyi hienoiseen laskuun viime vuonna ja oli 2 359 miljoonaa litraa. Siitä luomumaitoa oli 55 miljoonaa litraa. Maidontuottajien määrä väheni vuodessa seitsemän prosenttia runsaaseen 7 300 maidontuottajaan.*” (HS 24.2.2017.) Eläimet ovat tässä diskurssissa typistyneet mitattavaksi materiaksi; kiloiksi ja litroiksi. Eläinten lihaa ja eritteitä ’tuotetaan’. Tällaisilla sanoilla ja ilmaisuilla eläimiltä on riisuttu niiden arvo tuntevina olentoina ja ne esitetään materiana.

Ylen (1.12.2017) uutisessa, jossa kerrotaan Lappiin suunnitteilla olevasta liikkuvasta teurastamosta ilmenee myös eläimiä tuotteistavaa sanastoa. Teurastamosta käytetään nimitystä ”*monien eläinlajien laitos; naudasta lampaisiin ja poroon*”. Uuden liikkuvan teurastamon tarkoituksena on edistää lihan ’jalostusastetta’ maakunnassa. Jutussa kerrotaan, että tällä hetkellä alhainen jalostusaste Lapissa ”*(...) vie maakunnasta rahan ja työn etelään*”. Jutussa pohditaan

teurastamon kannattavuutta ja kerrotaan sen riippuvan siitä, onko riittävästi ”eläinkantaa”.

Luonnonvarakeskuksen tutkija kommentoi nykyistä tilannetta: ” – *Eläimiä joudutaan kuljettamaan elävinä pitkiä matkoja, eikä se ole erityisen eettistä toimintaa. Lihan laatukin siinä kärsii ja kustannukset ovat korkeat*”. Pitkät kuljetusmatkat tiloilta teurastamoihin ovat eläimille usein stressaavia. Liikkuvasta teurastamosta olisi hyötyä eläimille, mutta myös lihan laadulle ja taloudelle. Alla oleva kuva (kuva 14) oli teurastamouutisen pääkuvana. Kuvassa kaksi nuorta vasikkaa katsoo aitauksen takaa kohti kameraa.

Kuva 14. (Yle 1.12.2017)

Valokuvaan ei ole liitetty kuvatekstiä ja uutisen tekstissä ei puhuta vasikoista tai vasikan lihasta. Syy miksi kyseinen kuva on valittu jutun kuvituskuvaksi, jää epäselväksi. Vasikoiden katse näyttää uteliaalta ja ihmettelevältä. Teurastamosta kertovaan juttuun valittuna kuva herättää ristiriitaisia tunteita. Oliko tämä kenties tarkoituksellista vai oliko kuva arkistosta summittain valittu eläinkuva? Valokuva on kuvattu alhaalta päin ja siinä korostuu vasikoiden suuret silmät. Jos kuvaa jää katsomaan pidemmäksi aikaa, se herättää ajatuksia. Miksi vasikat ovat aitauksessa? Missä niiden emo on? Saadakseni enemmän tietoa kyseisestä vasikkakuvasta ja sen valinnasta uutisen kuvitukseksi, täytyisi minun haastatella Ylen toimituksen väkeä. Monien aineistoni uutisten kuvien kohdalla olen jäänyt pohtimaan miksi kyseinen kuva on valittu uutiseen mukaan. Monesti kun kyseessä on vielä arkistokuva, jolloin se ei suoranaisesti liity edes jutun sisältöön. Olisi kiinnostavaa kuulla valintojen taustalla olevia syitä. Ilman parempaa tietoa, oletukseni on että kuvia valitaan uutisiin osin melko summittaisesti. Osaltaan tämä lienee uutisgenren vaikutusta. Tärkeintä kuvien valinnassa näyttäisi olevan, että kuvassa esiintyy uutisessa kerrottavan tuotannon eläinlajiyksilö ja siten jotenkin yleisesti kyseistä eläintuotantoa symbolisoiva kuva. Eläimet kuvissa ovat yleensä ennen kaikkea lajinsa ja koko tuotannon symboleita, eivät yksilöitä, eivätkä varsinkaan persoonia. Uutisten valokuvat näyttävät täten olevan pitkälti alisteisia uutistekstin diskurssille. Kuvat itsessään, kuten kuva 12,

kertovat usein toisenlaista tarinaa ja tekstistä irrotettuna niissä voisi nähdä aivan vastakkaisiakin diskursseja tekstiin nähden. Kuvatekstin vaikutus kuvantulkintaan on merkittävä, se ankkuroi ja määrittelee pitkälti tapamme katsoa kuvaa (Heikkilä 2006, 13). Kuvatekstillä voidaan tarkentaa tai laajentaa kuvan näkymää, esimerkiksi yksilöimällä tai joukkoistamalla kuvasta joku/jokin henkilö tai tilanne (em. 189). Jos kuvatekstiä ei ole niin lähestymme kuvia uutisen otsikon, ingressin ja yleissanoman pohjalta. Vasikkakuva (kuva 12) oli uutisen pääkuvana ja jutun otsikkona oli : ” *Liikkuva teurastamo Lappiin? Lihan alhainen jalostuaste vie maakunnasta työn ja rahan etelään*”. Kuvan ja otsikon yhdistelmä kutsuu lukijaa näin ollen määrittelemään vasikat ensisijaisesti teurastettavaksi lihaksi ja joksikin, jota jalostetaan tuotteeksi.

Monissa teollisuuden ja talouden diskurssia sisältävissä uutisissa elävät eläimet on rajattu käsittelystä kokonaan pois ja tekstissä puhutaan vain lihasta. Joissain tämän diskurssin uutisissa eläimet ovat kuitenkin mukana, mutta niistä puhutaan edelleen lähinnä materiaalisenä näkökulmasta käsin. Yksi tällainen uutinen oli Ylen (15.9.2017) pitkä juttu, jossa kerrotaan tuotantoeläimistä saatavista sivutuotteista. Uutisen otsikossa kirjoitetaan: ”*Naudan sappikivet 10 000 euroa kilolta - näin tarkkaan tuotantoeläimet hyödynnetään*”. Ingressi jatkuu: ”*Tuotantoeläimistä ylijäävät sivutuotteet hyödynnetään esimerkiksi lääke- ja kosmetiikkateollisuudessa tai jopa ihmisen varaosina.*” Uutisessa eläimet kuvataan raaka-aineina, jotka hyödynnetään viimeistä osaa myöten. Tästä ollaan ylpeitä ja kerrotaan, että se on ”*ympäristöystävällistä ja taloudellisesti kannattavaa.*” Sivutuotteilla tarkoitetaan ”*eläimistä saatavia tuotteita, kuten tuotantoeläinten osia, joita ei käytetä ihmisravinnoksi. Esimerkiksi naudasta lähes puolet voidaan käyttää elintarvikkeena, loput puolet voidaan hyödyntää sivutuotteina. Naudasta syntyviä sivutuotteita ovat muun muassa mahan ja suolen sisältö, luut, nahka, sorkat ja veri*”. Siasta saatavilla sivutuotteilla kerrotaan puolestaan olevan 200 eri käyttökohdetta: ”*Sian nahasta voidaan valmistaa gelatiinia, rasvasta kynttilöitä ja suolesta makkarankuori (...).*”. Kiinnostavaa jutussa on se, että eläinten kerrotaan olevan biologisilta ominaisuuksiltaan samankaltaisia ihmisen kanssa. Siksi niiden ruumiinosia voidaan hyödyntää esimerkiksi lääketeollisuudessa. Uutisessa ei kuitenkaan mainita, että nuo samat eläimet ovat myös kognitiivisilta kyvyiltään samankaltaisia ihmisen kanssa.

”– Sian rakenne on hyvin lähellä ihmisen rakennetta. Nauta on märehävin eläin, jonka vuoksi sen elimet eivät ole niin soveltuva, muttei ole poissuljettua, että myös sen sisäelimiä voitaisi hyödyntää ihmisillä. – Tulevaisuudessa esimerkiksi sian maksaa, munuaista ja sydäntä voidaan mahdollisesti hyödyntää enemmänkin ihmisten varaosina (...)” (Yle 15.9.2017)

Uutisessa kerrotaan miten sivutuotteet jaotellaan eri luokkiin esimerkiksi niihin liittyvien tautiriskien vuoksi.

” Naudan aivot, kallo ja selkäydin ovat ensimmäisen luokan sivutuotteita. (...)Sioissa ja kanoissa riskimateriaalia ei puolestaan ole. (...)Toiseen sivutuoteluokkaan kuuluvat muun muassa suolen ja mahan sisältö, sekä maatiloilla itsestään kuolleet tai lopetetut siat ja siipikarja. (...)Kolmanteen sivuluokkaan kuuluvat esimerkiksi vuodat, sorkat, kaviot ja sian tai hevosen harjakset.” (Yle 15.9.2017)

Eläimet ovat jutussa mukana lajinimillään ja ruuminosillaan. Uutisessa on mukana valokuvia ja graafista kuvitusta, joissa havainnollistetaan eri eläinlajeista saatavia tuotteita. Alla olevassa kuvassa kerrotaan mitä tuotteita lampaan eri ruumiinosista saadaan. Kuvan otsikkona on ”Lampaan elopaino 82kg”. Lammas on typistynyt mitattavaksi biomassaksi.

Kuva 15. Kuvateksti: ” Esimerkki erään pienteurastamon lampaan teurastuksessa muodostuvista tuotteista ja sivutuotteista.” (Yle 15.9.2017)

Jutun valokuvien sisältö ja kuvatekstit riitelevät keskenään. Alla olevassa kuvassa (kuva 16) on kaksi pientä porsasta makaamassa oljilla. Porsaas näyttävät hellyttäviltä nukkuessaan tyytyväisen oloisina. Kuvatekstissä porsaas asemoidaan kuitenkin materiaksi kertomalla, että sikojen nahasta valmistetaan gelatiinia. Kuvassa 17 on nautoja laitumella. Kuva on idyllinen ja edustaa perinteistä mielikuvaa maaseudusta ja lehmistä vapaina laitumella. Kuvatekstissä kerrotaan, että laitumella voi olla lehmien lajitovereista tehtyä lannoitetta.

Kuva 16. Kuvateksti: *"Siannahasta voidaan valmistaa gelatiinia ja hydrolysoitua eli pilkottua kollageenia"* (Yle 15.9.2017)

Kuva 17. Kuvateksti: *"Nautojen laitumella voi olla niiden lajitovereista valmistettua lantaa"* (Yle 15.9.2017)

Valokuvissa on läsnä romantisoiva ja nationalistinen diskurssi. Ilman kuva- ja leipätekstiä, valokuvat kertoisivat toisenlaista tarinaa kuvan eläimistä. Kuvien antama lempeä mielikuva sikojen ja lehmien elämästä tiloilla ei ole kuitenkaan koko kuva tuotantotilojen arjesta. Itseasiassa kuvat antavat melko valheellisen mielikuvan. Romantisoidut valokuvat yhdistettynä uutisen tekstissä rakentuvaan diskurssiin, jossa eläimet ovat raaka-aineita, herättää hämmennystä. Toisaalta taas kuvien ja tekstin erilliset diskurssit tukevat toisiaan hyvin. Yhdessä ne rakentavat kuvan, jossa tuotantoeläimillä on hyvä elämä, jonka jälkeen niistä valutetaan viimeisetkin veri- ja rasvapisararat hyötykäyttöön. Eräs uutisen haastateltavista kommentoi:

"Hienoa on, että tästä turkista ja otsatupsusta voidaan tehdä vaikka polttoainetta, lannoitetta tai jotakin muuta, Korhonen jatkaa ja silittää vieressään möllöttävän kyytön pään päällä hapsottavaa karvatupsua." (Yle 15.9.2017)

Yllä olevassa sitaatissa ilmenee se, miten eläimen yksilöllinen itseisarvo sivuutetaan ja eläin nähdään raaka-aineena. Uutiset, joissa teollisuuden ja talouden diskurssi esiintyi vahvana, käsittelivät *elinkeinoelämään* liittyviä aiheita. Tällaisia uutisia oli aineistossani lukumäärällisesti toiseksi eniten. Teollisuuden ja talouden diskurssi näkyy hallitsevana piirteenä läpi aineiston ja on siten merkittävä. Kaikissa muissa diskursseissa voi nähdä osin piirteitä siitä. Tämä ei ole yllättävää, sillä eläintuotanto on liiketaloutta ja eläimet sen tuotannollisia osia.

5.2.2 Nationalistinen diskurssi

Nimitän nationalistiseksi diskurssiksi puhetapaa, jossa korostetaan lihantuotannon kotimaisuutta ja lihan suomalaista alkuperää. Kotilaisen (2015, 37) mukaan suomalaisten lihanjalostusyriyten markkinointi perustuu lähes kokonaan kotimaisuusteeman ympärille. Tämä oli nähtävissä myös omassa aineistossani, vaikka en tutkikaan mainoksia vaan uutisia. Erityisesti silloin kuin uutisen teemana oli elinkeinoelämä ja toimijoina elinkeinoelämän edustajia tai viranomaisia, puheessa korostettiin esimerkiksi suomalaisen lihan tautivapautta ja turvallisuutta. Kotimaisuuteen perustuva retoriikka on vahvaa muunkin ruoan markkinoinnissa. Kuitenkin juuri lihateollisuudessa suomalaisuuden teema näyttää korostuvan. Suomalaisen lihan syöminen esitetään kunnia-asiana, isänmaallisena ja usein myös miehisenä tekona. Kotilainen (2015, 42) tutki Atrian mainoskampanjan kuvia ja huomasi, että niissä rakennetaan vahvasti mielikuvia myyttiseen menneisyyteen ja maaseudun perinteisiin nojaten.

Ylen uutisessa (18.12.2017) kerrotaan ruoan kulutustrendeistä ja lihatalojen yrityksestä pysyä mukana aallonharjalla. Juttuun oli haastateltu Atrian ja Poutun toimitusjohtajia ja otsikossa kirjoitetaan: *”Lihatalot etsivät uusia askelmerkkejä - toisaalta makkaran uskotaan pysyvän vielä ”3000 vuotta”*. Uutisessa kerrotaan kuluttajien ruokailutottumusten muuttuneen paljon viime vuosina, mutta *”lihatalojen kivijalat, jauheliha ja makkara, kuitenkin pitävät vielä pintansa”*. Nykynuorten kerrotaan tottuneen kevyisiin tuotteisiin ja ajattelevan terveellisyyttä, kun *”me makkaranpurijat, joihin itekin lukeudun, olemme vähän kuin katoavaa kansanperinnettä”*, Poutun toimitusjohtaja Mikko Karell sanoo. Karell tuo uutisessa esille ymmärrystä kuluttajien siirtymisestä esimerkiksi kasvisruokaan ja että lihatalojen on tästä syystä *”etsittävä uusia suuntia”*, ja oltava *”proaktiivisempia”*. Joistain perinteisistä ruoista kuten luulihasta on kuitenkin luovuttava. Atrian toimitusjohtaja Gröhn kertoo, että *”suomalainen kuluttaja haluaa kotimaista”* ja *”(...) kaikki Atria-brändin alla myytävät tuotteet ovat suomalaista lihaa. Valmisruuassa kotimaisuusaste Suomen markkinoilla on noin 90% (...)”*. Gröhn jatkaa:

” – On vahva trendi, että suomalaiset syövät suomalaista ruokaa. Mekin pyrimme lisäämään kotimaisuutta, siihen on painetta asiakkailta ja kuluttajilta. Varmasti käytämme enemmän kotimaista raaka-ainetta, mutta jossain määrin myös ulkomaista. Kuluttajan käyttäytyminen ohjaa vahvasti (...)” (Yle 18.12.2017)

Lihayriyten käyttämä retoriikka mainonnassa korostaa perinteistä maaseutua. Kuitenkin juuri yritykset itse ovat pitkälti vastuussa perinteisen maaseudun katoamisesta. Eläintilojen määrä on laskenut ja lihantuotantoa pyritään koko ajan tehostamaan ja suurentamaan tilakohtaisesti.

Tehostumisen taustalla ovat Kotilaisen (2015, 47) mukaan Atrian kaltaiset suuret yritykset, jotka vaativat suurempia tilakokoja ja alempia tuottaja- ja kuluttajahintoja. Tuottajia kannustetaan kasvattamaan eläimiä yhä tiiviimmin, keskitetympin ja tehokkaammin (Kotilainen 2015, 47–48). Lihatalojen edustajat toimijoina saavat aineistoni uutisissa äänensä vapaasti kuuluviin, lähes kritiikittömästi. Lihayrityksiä tarkasteltiin enimmäkseen vain talouden näkökulmasta. Kupsala (2015, 81) huomioi poliittisen kamppailun lisääntyneen tuotantoeläinten näkyvyyden suhteen. Tämä johtuu siitä, että kuluttajat ovat etäänntyneet eläintuotannosta. Tuotantoeläinten näkyvyyden rakentamiseen osallistuvat nyt paitsi eläinaktivistit, niin myös lihatalot vastuullisuusviestinnällään, ja myös eläintuottajat ovat alkaneet osallistua näkyvyyden lisäämiseen julkaisemalla sosiaalisessa mediassa kuvia ja videoita tiloiltaan. Eläimiä ja niiden käyttöä kuvataan julkisuudessa yhä monenkirjavammin, hyvin erilaisista suunnista. (Kupsala 2015, 80–81.)

Helsingin Sanomien jutussa (20.3.2017) uutisoitiin Suomen kaupunkien suosivan kotimaista lihaa, ”*ulkomailta tuodaan vain muutama prosentti ja sekin yleensä EU:n sisältä*”. Uutisessa oli selvitetty, mistä eri kaupunkien ruokapalveluiden tilaama liha tulee kouluihin ja sairaaloihin. Juttu oli saanut alkunsa brasilialaista lihaa koskeneesta kohusta, jossa selvisi lihantuottajien lahjoneen Brasilian viranomaisia ja myyneen mahdollisesti mätää lihaa ulkomaille. Uutisessa kerrotaan, että ”*Suomen suurten kaupunkien ruokapalvelut käyttävät pääosin suomalaista lihaa*” ja ”*Monissa kaupungeissa lihan kotimaisuusaste on lähes sata prosenttia poikkeustilanteita lukuunottamatta*”. (HS 20.3.2017.)

”Kouluissa ja päiväkodeissa liha on sataprosenttisesti kotimaista. Sairaalapuolella kypsä naudanpaisti on tullut Saksasta, mutta sekin on juuri vaihdettu kotimaiseen tuotteeseen. EU:n ulkopuolelta ei koskaan tule mitään” (HS 20.3.2017)

”Sopimuksessa on tiettyjä niin tiukkoja kriteereitä esimerkiksi salmonellapitoisuuden suhteen, että vain EU:ssa tuotettu liha täyttää vaatimukset. Yleensä tarjoamme pelkästään kotimaista lihaa” (HS 20.3.2017)

Kotimaisesta lihasta puhuttaessa korostetaan yleensä aina myös tauti- ja lääkevapautta. Useammassa aineistoni uutisessa kerrotaan, että suomalaisessa eläintuotannossa ei juuri käytetä antibiootteja ja lihan kerrotaan olevan ’puhdasta’. Helsingin Sanomat uutisoi (16.8.2017): ”*Ruoaksi tuotettuja eläimiä lääkitään antibiooteilla Suomessa lähes vähiten Euroopassa*”. Jutussa kerrotaan tuotantoeläimille syötettyjen antibioottien vaikutuksesta siihen, että myös ihmisille sairauksia aiheuttavien bakteerien vastuskyky on kasvanut. Euroopan alueella

antibiootteja kerrotaan käytettävän eri määriä, ja Suomessa ”ruoaksi tuotettuja eläimiä lääkitään antibiooteilla lähes vähiten Euroopassa”. Eteläisessä Euroopassa käytetään jo ilmastonkin takia antibiootteja enemmän kuin Pohjoismaissa: ”Suomessa eläinten kulutus on 22 milligrammaa antibiootteja biomassakiloa kohti. Espanjan käyttö on Suomeen verrattuna siten lähes 20-kertaista.”

"Alalla on myös omaksuttu käytäntöjä, joilla yritetään vähentää eläinten tauteja. Esimerkiksi siipikarja rokotetaan tauteja vastaan (...) Ja kun antibiootteihin turvaudutaan, niitä käytetään vain sairauksien hoitoon, ei sairauksien ehkäisemiseen ennalta. Antibioottien antaminen tuotantoeläinten kasvun edistämiseksi kiellettiin pohjoismaissa jo 1990-luvulla, kun monissa maailman maissa siitä vasta keskustellaan." (HS 16.8.2017)

Suomi esitetään edelläkävijänä muiden Pohjoismaiden rinnalla. Tärkeintä on suojata ihmistä ja lihan kuluttajaa mahdollisilta taudeilta. Lääkkeettömyydellä tähdätään lihan laatuun, turvallisuuteen ja puhtauteen.

"Kuluttaja on kohtuullisen hyvin suojattu", sanoo Eviran ylitarkastaja (...) Kaikilla tuotantoeläinten lääkkeillä on varoaika. Sen verran pitää kulua viimeisestä lääkkeenannosta ennen kuin eläimestä tehdyn tuotteen saa toimittaa markkinoille. Kun varoaikoja noudatetaan, antibioottijäämät jäävät alle sallittujen raja-arvojen ja tuote on turvallinen syödä. Raja-arvot on määritelty kuluttajan turvaksi (...) " (HS 16.8.2017)

Edellisessä luvussa kerroin teollisuuden ja talouden diskurssin uutisista, joissa käsiteltiin muun muassa broilerin lihan vientiä Japaniin. Kyseisessä uutisessa korostettiin suomalaisen lihan ja tuotannon erinomaisuutta ja juhlittiin suomalaista osaamista.

"Koko delegaatio hyrisee tyytyväisyyttä, koska suomalainen broilerinliha on juuri saanut vientiluvan Japanin laatutietoisille markkinoille – ennätysajassa." (HS 19.3.2017)

"Latvasen mukaan HK Scanin rakenteilla oleva Rauman-tuotantolaitos on nimenomaan suunnattu vientiin. Alkuvaiheessa on tarkoitus viedä raakaa broilerinlihaa, mutta jatkossa ehkä myös jalosteita. Se on Euroopan puhtain ja ympäristöystävällisin laitos" (HS 19.3.2017)

Toisessa Helsingin Sanomien (24.9.2017) uutisessa juhlitaan myös suomalaista lihantuotantoa. Esittelin samaisen uutisen, jossa kerrotaan sianlihan viennistä Kiinaan, romantisoivassa diskurssissa.

"Kotimaiselle sialle kilistetään kotimaisella kirkkaalla. Itse annos tosin näyttää vähän epäsuomalaiselta. (...)." (HS 24.9.2017)

"Yhtiö investoi vastikään 36 miljoonaa teurastamon uuteen lihanleikkaamoon. Sinne hankittiin Suomen ensimmäiset lihanleikkaajarobotit. Leikkaamon läpi kulkee vuorokaudessa 3 000 sianruhoa." (HS 24.9.2017)

Uutisessa kerrotaan, että juuri 'suomalaiset siat' sopivat kiinalaisille hyvin, koska Suomessa sioilta ei typistetä saparoita, kuten joissain muissa Euroopan maissa.

"Kiinassa sian ruhosta käytetään käytännössä kaikki osat sorkista saparoon. Itse asiassa saparo on yksi suomalaissian myyntivalteista, sillä niitä ei Suomessa typistetä. Liian pienissä tiloissa siat stressaantuvat ja syövät toistensa saparot. Suomessa näin ei Hirvijärven mukaan käy, sillä Suomessa karsinoissa on enemmän lattia-alaa kuin EU:n tai Kiinan viranomaiset edellyttävät. "Kiinalaiset ihastuivat, että täältä saa pitkää saparoa. Se on maukasta",(...)." (HS 24.9.2017)

Suomalaisissa sikaloissa kerrotaan myös olevan enemmän lattiatilaa kuin mitä EU:n tai Kiinan viranomaiset edellyttävät. Suomen hallitus kuitenkin hiljattain vasta pienensi tilavaatimuksia sikaloiden karsinoille (Yle 19.3.2017). Ylen uutisessa (8.6.2017) maa- ja metsätalousministeri Leppä kommentoi, että ” lihan hinnassa pitäisi näkyä se, että suomalainen lihantuotanto on korkealuokkaista, jäljitettävää, eettistä ja kestävä ”. Uutisessa kerrotaan eduskunnan kyselytunnilla virinneestä keskustelusta liittyen tuotantoeläinten oloihin ja uuteen eläinsuojelulakiin. Ylen (4.8.2017) kananmunakohua koskevassa uutisessa puolestaan kerrotaan, että ”suomalaisiin tuotteisiin voi luottaa”. Juttuun haastateltu Siipikarjaliiton toiminnanjohtaja sanoo: ”– Ainakin toivon niin, että suomalaiset kuluttajat yhä edelleen luottavat siihen, että kotimaiset kananmunat ovat turvallisia”. Kohu liittyi hyönteismyrkky fibroliiniin, jota käytetään Euroopassa torjumaan kanapunkkeja. Suomessa kyseistä ainetta ei käytetä. Monet aineistossani esiintyvät toimijat painottavat kotimaisen lihan turvallisuutta ja ensiluokkaisuutta. Aineistosta löytyy kuitenkin myös uutisia, joissa kerrotaan eläintuotantoon liittyvistä ongelmista ja joissa romutetaan mielikuvaa siitä, että suomalainen eläintuotanto toimisi aina mallikelpoisesti. Eräs tällainen uutinen on Ylen (21.5.2017) juttu, jossa kerrotaan eläinlääkärien huolesta liittyen eläinsuojelutarkastusten tekemiseen. Tarkastuksia saa ministeriön suunnitelmien mukaan mahdollisesti tehdä jatkossa kuka tahansa.

"18 eri maakuntaa voisi järjestää valvonnan haluamallaan tavalla ja silloin valvonta tulee hyvin eri tavoin hoidettua eri maakunnissa. Se on eläinsuojeluvalvonnan tekijöiden, kohteiden ja yleisen yhdenvertaisuuden kannalta tärkeää ohjata jollain sitä, kuka valvontaa tekee. Meidän näkemyksemme mukaan pääsäännön pitää olla, että valvontaa tekee virkasuhteessa oleva eläinlääkäri. Nyt tämä nykyinen valvontaeläinlääkärijärjestelmä saatetaan romuttaa. Tämä on murheellista, eläinlääkäriliiton puheenjohtaja Päivi Lahti sanoo." (Yle 21.5.2017)

"Vaikea kuvitella, että maakunnassa kuitenkaan pärjättäisiin ilman eläinlääkäreitä, koska heti jos eteen tulee eläintauteihin tai eläinten hyvinvointiin liittyviä ongelmia, siinä vaiheessa tarvitaan eläimen terveydentilan arviointia, joka on selkeästi eläinlääkärin tehtäviä" (Yle 21.5.2017)

Hallituksen halussa muuttaa tarkastusten käytäntöä on takana kustannustehokkuus. Nykyisellään eläinsuojeluvalvonnan kulut ovat noin 7 miljoonaa euroa. Jos valvonnasta osan suorittaisivat jatkossa agrologit eikä eläinlääkärit, toisi se huomattavia säästöjä Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan. Eläinlääkäriliiton mielestä tarkastuksia pitäisi tehdä nykyistä enemmän ja niin, että tarkastuksia tehtäisiin kerrallaan kahden eläinlääkärin voimin. Eläinlääkäriliiton puheenjohtaja kertoo uutisessa, miten tarkastuskäynnit tiloilla saattavat olla hankalia, koska ihmiset (tilalliset) voivat käyttäytyä aggressiivisesti. Eläinlääkäriliiton puheenjohtaja myös sanoo, että: *"Valvonnassa tarvitaan äärettömän paljon asiantuntemusta eläimen hyvinvoinnista. On vaikea nähdä, että tarkastukset voidaan tehdä laadukkaasti, jos niitä voi tehdä kuka tahansa."* (Yle 21.5.2017.)

Nationalistisessa diskurssissa kotimaisuus- ja puhtauspuheella pyritään luonnollistamaan lihantuotantoa ja lihansyömistä. Hallin (1999) mukaan luonnollistamisella pidetään yllä ideologioita. Kotilainen (2015, 55) vertaa nationalismia ja spesismiä toisiinsa, ja näkee molempia ylläpitävän samanlaiset ideologiset käytänteet. Lihatalojen nationalistinen markkinointipuhe ja uutisissa esiin tuotu samankaltainen diskurssi on haitallista siinä, että se rakentaa muun nationalistisen puheen tavoin eroa muihin ja käyttää hyödykseen vihamielistä retoriikkaa. Äärinationalistisen ja spesistisen ajattelutavan välillä voidaan nähdä yhtäläisyyksiä. Molemmissa tehdään erottelua meihin ja muihin, muut nähdään aina huonompina ja alempiarvoisina. (Kotilainen 2015, 53.) Uutisissa rakentuva nationalistinen diskurssi viestii, että meillä on oikeus, suorastaan kansalaisvelvollisuus, syödä suomalaista lihaa ja ylläpitää myyttistä, perinteistä suomalaista elämäntapaa ja kulttuuria. Tässä diskurssissa hieman huvittavaa on se, miten myös eläimistä puhutaan suomalaisina. Tuottajat puhuvat 'suomalaisesta lehmästä' ja 'suomalaisesta siasta'. Kotilainen (2015, 54) huomioi tätä samaista seikkaa ja sitä, miten tuotantoeläimet esitetään onnellisina kansalaisina, jotka haluavat innokkaasti tarjota ruumistaan (lihaa) ja eritteitään (maitoa, kananmunia) toisille suomalaisille (ihmisille) syötäväksi. Mainonnan kieli on tietenkin erilaista kuin journalistinen teksti, mutta omassa aineistossanikin oli havaittavassa tähän samaan esitystapaan perustuvaa ajattelutyyliä. Kotilainen kuvaa tuotantoeläimen roolia pistävästi: eläimen kansalaisuuteen kuuluu velvollisuus kärsiä, ei oikeutta elämään. Sodassa käytettyjen sotilaiden tavoin eläimet uhrataan kansan parhaaksi taloudellisen voiton ja hedonismin alttarilla. (Kotilainen 2015, 55.) Nationalistinen diskurssi

liittyy osaksi myös pelon diskurssiin, jossa pelätään suomalaisen eläintuotannon puolesta ja ulkomaalainen eläintuotanto (ja myös kasvisruoka) näyttäytyy uhkana. Tällaisen vahvan pelon diskurssin löysivät Khazaal ja Almiron (2016) aineistostaan. Pelon diskurssi ilmeni heidän uutisissaan siten, että lukijoissa herätettiin pelkoa kertomalla eläintuotannon taloudellisista vaikeuksista ja varoiteltiin tuotannon kallistuvan ja hintojen nousun tulevan lopulta lukijoiden eli kuluttajien maksettavaksi. Hintojen nousuun kerrottiin vaikuttuvan esimerkiksi uudet eläinsuojelulailliset vaatimukset. Khazaalin ja Almironin (2016) mukaan pelkoa uutisissa luotiin liioittelemalla ja luomalla väärä oletuksia. Eläintilalliset esitettiin altavastaaajina, joita kiusasivat valtio ja eläinsuojelijat muutosvaatimuksillaan. Lopulta uutisissa kuitenkin luotiin tunnelma, että tällaiset seikat eivät vaikuta eläintuotantoon ja lihansyönnin tulevaisuus on turvattu. Tällaista samankaltaista pelon diskurssia, jolla pyrittiin vahvistamaan lihansyönnin ideologiaa löytyi omastakin aineistostani, esimerkiksi Helsingin Sanomien (24.9.2017) sianlihanviennistä Kiinaan kertovassa jutussa ja Ylen (18.12.2017) lihatalojen uudenaikaisesta tilanteesta kertovassa uutisessa.

5.3 Vaihtoehtoinen näkökulma

Seuraavaksi esittelen diskurssit, joissa aiempiin diskursseihin verrattuna tuodaan enemmän esiin eläimen näkökulmaa tai tarjotaan jonkinlaista vaihtoehtoista lähtökohtaa nykyiseen tehoeläintuotantoon ja lihansyöntiin. Nimitän näitä kaikkia diskursseja yhteisesti ’vaihtoehtoiseksi näkökulmaksi’.

5.1.4 Eläinsuojelun diskurssi

Eläinsuojelun diskurssia esiintyi lähinnä uutisissa, joissa käsiteltiin tekeillä olevaa uutta eläinsuojelulakia. Lakia on valmisteltu pitkään, vuodesta 2012 lähtien. Joulukuussa 2017 lakiehdotus lähti eduskunnassa lausuntokierrokselle ja noihin aikoihin siitä uutisoitiin mediassa melko paljon. Uudesta eläinsuojelulaista toivottiin ’maailman parasta’, mutta tällä hetkellä näyttää siltä, että siitä on tulossa vanhentunut jo ennen voimaantuloaan.

Uuden eläinsuojelulain tarkoituksena olisi parantaa eläinten hyvinvointia ja tehostaa eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojelulaista kertovassa Ylen uutisen (19.3.2017) otsikossa kerrotaan: *”Hallitus perui possulle luvatut karsinakoot - pienentää sikaloiden tilavaatimuksia”* ja ingressi jatkuu: *”Tilalliset eivät ole rahanpuutteessa toteuttaneet remontteja, jotka nykyllä vaatisi viimeistään vuonna 2017. Elintilalla on iso merkitys sian hyvinvoinnille.”* Heti uutisen otsikossa otetaan kantaa siihen, että sekä tuottajat ja viranomaiset ovat pettäneet eläimet huonontamalla vanhan eläinsuojelulain vaatimuksia entisestään. Uutinen oli pitkäkö ja harvinainen aineistossani sen takia, että siinä kerrottiin sikojen luontaisista ominaisuuksista ja tarpeista. ”Mihin sika tarvitsee tilaa?” – infolaatikossa kerrotaan, että: *”Tuotantosikalassa eletään usein betonipohjaisissa karsinoissa, mihin heitetään hieman olkia ja sanomalehtisilppua”.* *”Kun ahtaudessa ei voi tonkia, sika tekee muuta. Ongelmia ovat toisten sikojen pureminen ja stressi, (...).”* *”Sika on siisti eläin, jolla lajinomaisesti olisi karsinassa selkeä osa tehdä tarpeet (...).”* Ahtaudesta aiheutuvat ongelmat luetellaan uutisessa selkeästi ja kerrotaan miksi sika toimii kuten toimii. ”Hieman olkia” sanoilla ilmaistaan, että sioille ei anneta virikkeitä riittävästi. Yksittäisillään sanoilla on suuri vaikutus lauseen merkityksen kannalta. Uutisessa on mukana kolme kuvaa (kuvat 18-20) . Kuvissa ei ole mukana kuvatekstejä. Kuvassa 18 näemme monta sikaa, oletetusti karsinassa. Yksi sioista, kuvan keskellä oleva, katsoo kameraan päin. Kuva on uutisen pääkuvana. Se on epätarkka ja siksi keskellä olevan sian silmien katse jää vajaaksi. Aineistoni kuville tyypillistä oli, että eläimet esiintyivät niissä joko yksin tai isoissa ryhmissä. Kuvassa 19 toinen sioista katsoo kohti kameraan, varsin kutsuvasti.

Tämä kuva on jo sen verran tarkka, että erotamme sian silmäripsetkin. Sialla on tonkimaansa sahanpurua kärsässään ja se näyttää siksi hieman likaiselta ja huvittavalta. Kolmas kuva (20) on yleiskuva huoneesta, jossa on emakkosikoja porsitushäkeissä ja kuvassa esiintyy tilallinen, uutisessa haastateltu sikayrittäjien puheenjohtaja.

Kuva 18. (Yle 19.3.2017)

Kuva 19. (Yle 19.3.2017)

Kuva 20. (Yle 19.3.2017)

Uutisen kuvista ei saa kunnollista käsitystä eläinten kasvuympäristöstä. Kuvassa 20 näemme vain sikojen selät ja porsitushäkkien yläosat. Kuvissa 18 ja 19 näkyy yritystä kuvata eläimiä yksilöinä. Nämäkin kuvat on tosin otettu yläkulmasta, kuvaaja ei ole mennyt eläinten tasolle tutkimaan ja kohtaamaan eläinyksilöitä. Ehkä juuri tästä syystä kuvien tunnelma jää etäiseksi, vaikka sikojen katse kutsuu meitä kohtaamaan ne.

Eläinsuojelun diskurssia sisältävissä uutisissa kerrottiin eläinsuojelulain lisäksi muun muassa eläinsuojelurikkomuksista, joita oli sattunut eläintiloilla tai teurastamoissa. Helsingin Sanomat (8.11.2017) uutisoi luomubroileriteurastamosta, jolle syyttäjä vaati rangaistusta eläinsuojelurikoksesta. Teurastamossa lintuja oli joutunut elävänä viiltokoneeseen. Uutisessa kerrotaan, että 'teuraseläimille' aiheutettiin 'tarpeetonta kärsimystä' useiden vuosien ajan. Jutussa kuvaillaan mitä linnuille on tapahtunut ja puhutaan 'linnuista', ei pelkästään 'broilereista'.

"Lääkäri havaitsi käynnillään muun muassa, että tainnuttimesta tuli läpi kolme eläintä taintumatta eikä työntekijä huomannut tätä. Yksi tajuissaan olevista linnuista joutui viiltokoneeseen asti, jolloin viilto osui lintua kurkun sijaan nokkaan." Toisella tarkastuskerralla eläinlääkäri havaitsi, että tajuissaan oleva lintu ei ollut kuollut viiltokoneeseen vaan joutui kaltauskoneeseen elävänä. Lintu oli hukkunut kuumaan veteen." (HS 8.11.2017)

Uutisen kuvituksena on valokuva broilerinpoikasista. Eläimet on kuvattu massana ja ryhmänä. Kuvatekstissä kerrotaan, että "teurastamon epäillään aiheuttaneen tarpeetonta kärsimystä eläimille (..)". Eläinsuojelun diskurssi tulee tässä uutisessa esille siinä, että jutussa on painotettu eläimille aiheutetun kärsimyksen vääryyttä. Samalla herää kysymys siitä, mikä on tarpeellista, kohtuullista tai oikeutettua kärsimystä?

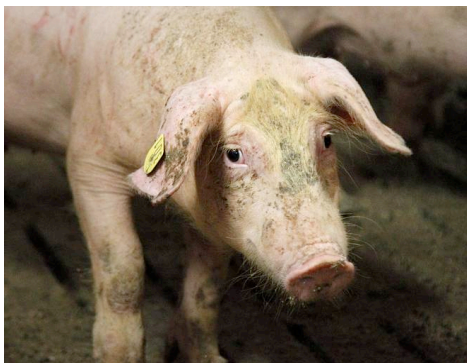

Kuva 21. Kuvateksti: "Säkyläläisen teurastamon epäillään aiheuttaneen tarpeetonta kärsimystä eläimille vuosien ajan" (HS 8.11. 2017)

Helsingin Sanomien (27.12.2017) politiikan osastolla julkaistun analyysijutun otsikossa kysytään: "Siat eivät pääse kääntymään ja lehmät voivat olla jatkuvasti kytkettyinä – miksi uudessa eläinsuojelu - laissa tehdään poikkeuksia tuotantoeläinten kohdalla?". Ingressissä jatkuu samainen kriittinen tyyli: "Lakiehdotus pitää tuotantoeläimille tuotettavaa pitkäaikaista

kärsimystä lievempänä kuin lyhytaikaista kipua. Eläimille koituvia haittoja on ehdotuksen mukaan suhteutettava ihmisen saamaan hyötyyn.”. Aineistossani näin kriittinen puhetyyli oli harvinaista. Jutussa kerrotaan eläinsuojelulain puutteista ja otetaan kattavasti tarkasteluun uuden lain seuraamukset tuotantoeläinten näkökulmasta. Uutisessa kerrotaan, että laki ”*lupaa eläimille parempaa elämää*” ja ”*Se ummistaa kuitenkin edelleen silmänsä siltä, että tuotantoeläimet voivat joutua kärsimään karjanhoidon totuttujen toimintatapojen vuoksi.*” Poikkeavan kantaottavassa jutussa kerrotaan lain taustalla olevan ”*tuotannolliset ja taloudelliset syyt*”. Suurempien tuotantomuutosten tekeminen aiheuttaisi ”*tuotantoeläinten pitäjille lisää työtä, ovat kalliita ja oletettavasti nostaisivat eläinperäisten tuotteiden kuluttajahintoja eli heikentäisivät liha- ja maitoteollisuuden alkutuotannon kannattavuutta.*” Tällainen tuotantoeläinten puolelle selvästi asettava diskurssi, jossa painotetaan valmistellun lain taustalla olevan taloudellisen hyödyn tavoittelu, on epätyypillinen aineistossani ja nähdäkseni myös julkisessa keskustelussa yleisesti. Harvinaisen uutisesta tekee myös se, että siinä sivulauseissa kyseenalaistetaan koko eläintuotannon oikeutus, mitä missään muussa aineistoni uutisessa ei tehty.

"Toisin sanoen eläimen hyvinvointi on alisteinen sille, miten hyödyllinen tai tarpeellinen se on ihmisen näkökulmasta." (HS 27.12.2017)

Kuva 22. Kuvateksti: ”*Kotieläinten käyttäytymistarpeet ovat lähes samanlaisia kuin niiden luonnonvaraisilla esi-isillä. Sika esimerkiksi haluaisi tonkia ja rakentaa pesiä, mitä sikalat eivät käytännössä eläimille mahdollista*” (HS 27.12.2017)

Uutisen kuvituksena on käytetty useita valokuvia ja ne kritisoivat, kuvatekstien ohella, eläinten nykyoloja ja tulevaa lakia.

Kuva 23. Kuvateksti: *"Emakko ei pysty porsimishäkissä nousemaan ylös eikä kääntymään. Häkkiä on sitä käytävillä sikatiloilla puolusteltu sillä, että eläin ei pysty tallomaan jälkikasvuaan."*
(HS 27.12.2017)

Kuvassa 23 nähdään emakkosika porsimishäkissä, jossa se ei mahdu liikkumaan kuin askeleen eteen ja taakse. Emakkoja pidetään tiineytys- ja porsimishäkeissä noin puolet vuodesta, jopa kolme kuukautta kerrallaan. Esimerkiksi Tanska, Ruotsi ja Iso-Britannia ovat kieltäneet porsimishäkit. Suomessa uusi eläinsuojelulaki sallisi häkit edelleen. Liikkumattomuuden lisäksi häkki on ongelmallinen, koska emot eivät pysty toteuttamaan niissä sisäsyntyistä pesänrakennusviettiään ja hoitamaan porsaitaan. Häkissä pitäminen aiheuttaa emakoille jalkavaivoja ja stereotyyppistä käyttäytymistä kuten häkin reunan pureskelua. (Animalia 2018d.)

"Sika on älykäs eläin, joka luonnossa rakentaisi pahnueelleen turvallisen pesän. Jos se talloo oman jälkikasvunsa, se luultavasti elää liian ahtaassa ja lajilleen luonnottomassa tilassa. Miksi porsitushäkkiä tai lypsylehmien kiinnipitämistä ei kielletä? Miksi näiden eläinten ympärivuotista ulkoilua ei vaadita eläinsuojeluun tähtäävässä laissa pakolliseksi? Miksi eräiden eläinten pitoon tarkoitettujen tilojen muutoksiin varatut siirtymäajat ovat pitkiä? Esimerkiksi sikaloiden tiineytyshäkeistä luopumiseen on aikaa 15 vuotta." (HS 27.12.2017)

Yllä olevassa sitaatissa esitetään useita kysymyksiä, joihin kaikkiin voisi vastata syynä olevan liian suuret taloudelliset kustannukset. Kaikki hyvinvointiparannukset tietäisivät eläintuottajille lisäkustannuksia ja nykyinen hallitus on luvannut, että tämän hetkisessä vaikeassa taloustilanteessa tuottajille ei sellaisia langeteta. On helppoa sanoa kaikkien syiden palautuvan talouteen, mutta se lienee vain päällimmäinen syy. Perimmäiset syyt juontavat eläinsuhteeseemme syvemmällä kulttuurisella tasolla, jossa eläimiä kohdellaan *toisina*, vähempiarvoisina.

Tarkastelen vielä kahta eläinsuojelulakia käsittelevää uutista. Toinen on Ylen ja toinen Helsingin Sanomien juttu. Ylen (8.6.2017) uutinen otsikoi: *"Vapaaehtoisesti vai pakolla, itseisarvo vai ei -*

Eläinsuojelulain muutos herättää ristiriitoja”. Eräs asia, josta eläinsuojelulain tekijät ovat vääntäneet kättä, on kysymys siitä kirjoitetaanko lakiin mainintaa eläinten itseisarvosta. Uutiseen oli haastateltu kahta vastakkaisen näkökulman edustajaa, maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton (MTK) asiantuntijaeläinlääkäriä Leena Suojalaa ja Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) toiminnanjohtajaa, eläinlääkäriä Kati Pullia.

”MTK:n Suojala piti kysymystä eläinten itseisarvosta ongelmallisena tuottajille, sillä siihen liittyy epävarmuutta tulkinnoista ja siitä, mitä se tulee juridisesti merkitsemään. – Tuottajien täytyy ymmärtää, mitä lakipykälä tarkoittaa käytännön toimessa.” (Yle 8.6.2017)

”SEY:n Pullin mielestä taas ylipäänsä pitäisi tunnustaa, että eläimillä on välineellisen arvon lisäksi itseisarvo. – Itseisarvon tunnustaminen voisi auttaa siinä, että pahoissa eläinten kaltoin kohteluissa siirryttäisiin oikeuskäytännössä tiukempiin rangaistuksiin.” (Yle 8.6.2017)

Molemmille osapuolille on uutisessa annettu yhtä paljon palstatilaa. MTK:n edustaja tuo esille useampaan kertaan sen, että lakiuudistuksessa täytyy ottaa huomioon sen vaikutukset eläintuotannon kannattavuuteen. MTK toivoo, että vastuu eläinten hyvinvoinnin parantamisesta jätettäisiin tilalliselle itselleen vapaaehtoisesti hoidettavaksi. SEY:n edustaja taas näkee, että laissa tulisi lähtökohtaisesti määrittää tarpeeksi hyvät minimivaatimukset kaikelle eläintuotannolle.

”Suojala muistuttaa, että toiminnan kannattavuus ja se, saako siitä riittävän elannon ovat tärkeitä kysymyksiä tuottajille. – Jos tilan ja yrittäjän saama taloudellinen tuotto ei ole riittävää, tai on jopa negatiivinen, heijastuu se heti eläinten hyvinvointiin, Suojala kertoo.” (Yle 8.6.2017)

”SEY:n Pulli taas pitää tärkeänä että lailla asetetaan kunnollinen minimitaso. – Se koskee jokaista eläinyksilöä, kun vapaaehtoiset toimet koskevat vain osaa eläimistä. Suhtaudun positiivisesti kannustimiin kuten hyvinvointitukeen ja että valtio auttaa paljon maksavissa investoinneissa, Pulli toteaa. Hän katsoo, että olisi hienoa jos koko eläintuotanto Suomessa olisi niin hyvää, ettei esimerkiksi erillistä hyvinvointimerkkiä tarvittaisi.” (Yle 8.6.2017)

Toisin kuin Helsingin Sanomien analyysijutussa (27.12.2017), tässä Ylen uutisessa noudatetaan perinteistä jutturakennetta: ääni suodaan molemmille, vastakkaisille osapuolille, ja kummankin toimijan näkemykset esitetään tasavertaisina näkökulmina. Tyypillistä uutisgenreä tässä jutussa edustaa myös se, että aihetta käsitellään viranomaistyyllillä ja yleisellä tasolla. Eläinten näkökulman tuominen esiin, jää SEYn edustajan vastuulle. Khazaalin ja Almironin (2016, 382) mukaan journalistit vääristelevät tosiasioita tuotantoeläimiä koskevissa uutisissa tuomalla valheellista tasapainoa juttuihin, esimerkiksi antamalla yhtä paljon tilaa vastakkaisten osapuolien äänille. Ääni annetaan molemmille osapuolille, vaikka toisen näkemyksiä ei tieteellinen tieto

tukisi. Khazaalin ja Almironin (2016) aineistosta selvisi myös, että eläinteollisuuden edustajat saivat kolme neljäsosaa enemmän tilaa lähteinä kuin eläinsuojelun edustajat (mts. 383). Omassa aineistossani eläintuottajat (n=27) ja elinkeinoelämän edustajat (n=20) olivat toimijaluokkana myös selvästi suurempi kuin eläinsuojelijat (n=9).

Helsingin Sanomien (8.1.2018) uutisessa puolestaan vertailtiin Suomen eläinsuojelulakia muiden Euroopan maiden lakeihin. Otsikossa kerrotaan Suomen sijoittuvan varsin huonosti.

"Samaan aikaan kun suuren yleisön kiinnostus eläinten oloihin on kasvanut, Suomi on jäämässä useista maista ja yleiseurooppalaisesta kehityksestä jälkeen. Kipukohdat liittyvät tuotantoeläinten kohteluun." (HS 8.1.2018)

Uutisessa listataan uuteen lakiin liittyviä erilaisia ongelmakohtia. Eräs ongelmakohtista ovat erilaiset poikkeussäännöt. Esimerkiksi lypsylehmiä voi jatkossakin pitää kiinni kytkettyinä parsinavetoissa, vaikka uusi laki kieltäisi eläinten liikkumisen rajoittamisen. Nämä monet, erilaiset poikkeussäännöt koskevat nimenomaan tuotantoeläimiä. Porsitushäkkien kieltämistä MMM:n edustaja kommentoi: *"Näiden osalta katsottiin, ettei aika ole vielä valmis. Taustalla olivat sekä tiedontarve että taloudelliset syyt"*. Sikojen vapaana pito vaatisi enemmän tilaa ja työntekijöitä. MTK:n edustaja kertoo, että *"(..) Vain muutama tila Suomessa on lähtenyt kokeilemaan vapaata porsitusta, hyvästä korvaustasosta huolimatta. Syy: "valtavat kustannuserot verrattuna normituotantoon"."* Uutisessa tuodaan esiin Suomen eläinsuojelun huonompi tilanne tuotantoeläinten kohdalla muihin maihin verrattuna:

"Uuden lain myötä Suomi sallii jatkossakin kipua tuottavan lehmien nupoutuksen ja porsaiden kastraation. Meillä jälkijunassa ollaan erityisesti kastraation osalta" (HS 8.1.2018)

"Siinä missä uudessa laissa ollaan tekemässä vasta kivunlievitys pakolliseksi, moni muu maa ei sikojaan enää edes kastroi. Esimerkiksi Espanjassa ja Britanniassa porsaas teurastetaan nuorempina kuin Suomessa, jolloin niihin jää vähemmän karjunhajua. Lakiuudistuksen ohjausryhmässä vaihtoehdosta ei keskusteltu, vaikka kastointikielto on ollut esillä EU:ssa." (HS 8.1.2018)

Uuteen lakiin tulevien muutosten kerrotaan olevan sellaisia, jotka ovat Suomen kilpailukyvyn kannalta pakollisia. Tiineytyshäkit kielletään, koska ne ovat kiellettyjä myös suurimmassa sianlihakilpailijamaassa Tanskassa. Animalian toiminnanjohtaja kommentoi uutisessa silmiinpistävää uudessa laissa olevan sen, että se asettaa eläimet eriarvoiseen asemaan.

”Nyt siellä puhutaan kauniisti siitä, kuinka eläinten lajityypillinen käyttäytyminen on taattava ja kuinka olennaisten tarpeiden tyydyttäminen, kuten liikkuminen, on mahdollistettava. Mutta suurimmalle osalle tuotantoeläimistä nämä oikeudet eivät jatkossakaan kuulu.” (HS 8.1.2018)

MTK:n maatalousjohtaja tuo esiin talouden näkökulman ja kommentoi, että lainsäädännön on oltava mahdollisimman ’kilpailuneutraali’: *”Jos elettäisiin täydellisessä maailmassa, tietenkin tehtäisiin paras ja tiukin eläinsuojelulaki. Mutta jotta tuottajat eivät joudu laittamaan pillejä pussiin, vaihtoehdot ovat että tehdään yhtenäinen EU-lainsäädäntö tai sitten kuluttaja tai valtio maksaa enemmän”.*

Eläinsuojelun diskurssia sisältävissä uutisissa huomioidaan ja alleviivataan eläinten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita ja osin tarkastellaan kriittisesti nykyisen kaltaista eläintuotantoa. Eläimillä nähdään tässä diskurssissa olevan jonkinasteinen oikeus kärsimyksestä vapaaseen elämään ja niiden elämän merkityksellisyys tunnustetaan joillain tasolla. Diskurssissa tuodaan esille eläinten lajityypillisiä tarpeita ja ymmärretään, että eläintuotantoa ohjailevat vahvasti poliittiset ja taloudelliset asetelmat. Eläinsuojelun diskurssia esiintyi omassa aineistossani eniten eläinsuojelulakia koskevissa uutisissa, mutta sitä esiintyi heikompana diskurssina myös muita aiheita käsittelevissä uutisissa. Khazaalin & Almironin (2016, 388) uutismedian eläinkuvaa koskevassa tutkimuksessa eläinsuojelulain näkökulma oli yleinen, mutta aihetta käsiteltiin aina lähinnä eläintuotannon säätelyn näkökulmasta, ei itse eläinten näkökulmasta. Tarkastelussa oli aina se, miten eläinsuojelulakimuutokset vaikuttavat eläintuotantoon ja -tuottajiin. Tämä sama lähestymistapa oli huomattavissa omassa aineistossani eläinsuojelun diskurssia sisältävissä uutisissa.

5.3.2 Ekologisuuden diskurssi

Ekologisuuden diskurssiksi nimitän kerrontatapaa, jossa eläintuotantoa ja lihansyöntiä käsitellään ympäristönäkökulmasta käsin. Ekologisuuden diskurssi ei liity pelkästään uutisten aiheisiin ja lihantuotannon ympäristövaikutuksiin, vaan sitä ilmenee heikompana diskurssina muitakin aiheita käsittelevissä uutisissa, samoin kuin eläinsuojelun diskurssia. Vaikka ekologisuuden diskurssia esiintyy vain muutamassa aineistoni uutisissa, halusin tuoda sen esiin, koska koen sen ajankohtaisena ja todennäköisesti voimakkaasti lisääntyvänä diskurssina tuotantoeläimiä ja lihansyöntiä käsittelevissä uutisissa.

Helsingin Sanomien (10.1.2017) uutisen otsikossa kysytään: ”*Onko kasvisruoka aina lihaa ympäristöystävällisempi valinta?*”. Jutussa tarkastellaan eri ruokien eettisyyttä ja ekologisuutta. Heti uutisen alussa kerrotaan, että kasvien suosio on lisääntynyt ja lihaa korvaavien kasvispohjaisten raaka-aineiden sekä tarjonta että kysyntä on moninkertaistunut kaupoissa. Syynä kerrotaan olevan kuluttajien huoli ympäristöstä ja omasta terveydestä. Jutussa on haastateltu erilaisia asiantuntijoita ja ruokakeskustelun eri puolia edustavia henkilöitä, kuten WWF:n työntekijää ja Keskustan kansanedustajaa.

”Vastakkainasettelu ja juupas-eipäs-väittelyt ruoan ympärillä johtuvat usein siitä, että eri ihmiset painottavat eettisyyttä arvioitaessa eri asioita. Osa painotuksista kumpuaa kunkin ihmisen arvomaailmasta, eikä niitä voi aina asettaa paremmuusjärjestykseen.”

MTK:n edustaja painottaa uutisessa: ”suomalaisen maataloustuotannon tärkeyttä, huoltovarmuutta ja suomalaisten halua syödä lähellä tuotettua ruokaa.” Nationalistinen diskurssi on läsnä hänen puheissaan ja hän myös kommentoi, että ”*tuotantoeläimet on alun perinkin kasvatettu syötäväksi*”. Tärkeintä MTK:n edustajan mukaan on valita lähellä tuotettua ruokaa. WWF:n edustaja taas muistuttaa, että ekologisuus ja eettisyys eivät ole välttämättä sama asia: ”*eettisyys on laajempi käsite, johon kuuluu ekologisuuden lisäksi eläinten ja ruoan tuotantoon osallistuneiden ihmisten oikeuksien turvaaminen*”. Naudat ovat hänen mukaansa ilmaston näkökulmasta katastrofi: ”*Märehtivät lehmät tuottavat metaania, joka on vielä hiilidioksidiaakin voimakkaampi kasvihuonekaasu. Naudanlihaa syömällä osallistuu ilmaston lämpenemiseen paljon enemmän kuin sikaa tai broileria syömällä.*”

”Toisaalta taas sika ja broileri kilpailevat ravinnosta ihmisen kanssa. Kestävästi lihaa voitaisiin Nikulan mukaan tuottaa kasvattamalla ihmisille kelpaamatonta ravintoa syöviä kanoja ja sikoja sekä luonnon laitumilla laiduntavia lehmiä ja lampaista. Näin ei kuitenkaan pystytä kattamaan kuin murto-osa ihmisten nykyisestä lihankulutuksesta.” (HS 10.1.2017)

Uutisessa tuotantoeläimet näyttäytyvät lähinnä ruokana, joka on joko enemmän tai vähemmän ekologista. Eläimiä tarkastellaan niiden kasvatuksen ympäristöystävällisyyden kautta. Juttuun haastatellun Vegaanihaaste -kampanjan edustajan puheissa tosin esiintyy myös eläinsuojelun diskurssia. Hän kertoo: ”*Ihmiset ovat olleet järkyttyneitä teurastamovideoista. Niistä näkyy selvästi, etteivät ne eläimet tahtoneet kuolla*”. Jutussa on mukana kuusi kuvituskuvaa, joissa kussakin on jokin ruoka-aine kuvattuna pelkistetyksi; esimerkiksi avokado, silakka ja riisi. Yhdessä kuvista (kuva 24) esiintyy nauta. Kuvatekstissä kerrotaan naudan syömisen olevan ympäristön kannalta huonompaa kuin sian tai broilerin. Kuvan nauta on typistetty

samankaltaiseksi raaka-aineeksi kuin riisi tai avokado. Ekologisuuden diskurssissa eläimiä katsotaankin pitkälti teollisuuden ja talouden diskurssin alaisena.

Kuva 24. Kuvateksti: *”Nautojen pitäminen Suomessa saattaa lisätä luonnon monimuotoisuutta, jos eläimet laiduntavat luonnonlaitumella. Toisaalta ilmaston kannalta naudanlihan syönti on kuitenkin vielä ongelmallisempi valinta kuin sian tai broilerin, koska lehmät tuottavat runsaasti kasvihuonekaasu metaania.” (HS 10.1.2017)*

Ylen (30.3.2017) uutisessa puolestaan kerrotaan Valion ja MTK:n tekemästä tutkimuksesta, jossa käsiteltiin suomalaisen naudanlihatuotannon ilmastovaikutuksia. Tutkimuksessa väitetään, ettei suomalainen naudanliha ole yhtä pahaksi ilmastolle kuin muiden maiden naudantuotanto, koska: *”Suomalaiset lehmät tuottavat ennen teurastustaan usein maitoa ja tämä yhdistelmä pienentää laskennallisia kasvihuonepäästöjä verrattuna pelkän lihakarjan kasvattamiseen. Yhdistelmätuotannon lisäksi nautojen hiilijalanjälkeä vähentää se, että niiden rehuna ei käytetä Suomessa soijaa tai maissia, kuten Yhdysvalloissa”*. Tutkimus herätti ilmestyessään keskustelua ja sitä syytettiin yritykseksi viherpestä maidon- ja lihantuotantoa.

”Kotimaisen karjankasvatuksen ilmastovaikutuksista kiistellään varmasti jatkossakin, koska ei ole vielä yhtä tapaa laskea hiilijalanjälkeä ja eri maiden tiedot laskelmien pohjaksi vaihtelevat.” (Yle 30.3.2017)

Helsingin Sanomat (14.8.2017) niin ikään uutisoi toisesta tutkimuksesta liittyen naudantuotannon ilmastovaikutuksiin. Kyseessä oli Turun yliopistossa tehty tutkimus, jossa tutkittiin voitaisiinko nautojen metaanipäästöjä vähentää syöttämällä naudoille maitohorsmaa. Uutisen otsikossa kerrotaan: *”Suomalaistutkimus: Syöttämällä naudoille maitohorsmaa voitaisiin vähentää metaanipäästöjä – Maailmalla lehmistä rakennetaan pieniä energialaitoksia”*.

”Nautoja on pitkään syytetty niiden synnyttämistä metaanipäästöistä, mutta päästöihin saattaisi löytyä helppo ratkaisu muuttamalla eläinten ruokavaliota. Turun yliopistossa tehdyssä väitöstutkimuksessa paljastui, että märehitijöiden tuottamia kaasuja voitaisiin vähentää lisäämällä maitohorsmaa niiden ravintoon.” (HS 14.8.2017)

Lehmistä puhutaan ’energialaitoksina’ ja kerrotaan, että jos nautojen ruokavaliota muokattaisiin terveellisempään suuntaan voisi se vähentää eläinten aiheuttamia päästöjä. Yhtenä vaihtoehtona kerrotaan olevan myös päästöjen talteenotto. Argentiinassa on tehty tutkimusta, jossa tutkijat ovat muuttaneet nautojen ruoansulatuksessa syntyvät kaasut energiaksi. Naudoille asetettiin vatsaan letkut, joista päästöt kerättiin lehmän selän päällä olevan säiliöön. Alla olevassa kuvassa (kuva 17) on kuvattu tämä tekniikka. Lehmästä ei enää hyödynnettäisi vain sen tuottama maito ja lihaa, vaan myös sen aiheuttamat päästöt otettaisiin käyttöön. Ympäristön näkökulmasta tämä on järkevää, mutta se osoittaa myös sen, miten lehmät on asemoitu koneenkaltaisiksi objekteiksi. Uutisesta herää kysymys: valjastammeko teknologian kaikin keinoin mahdollistamaan sen, että voimme jatkossakin kuluttaa eläinperäisiä tuotteita? Vai voisimmeko kenties hyväksyä sen näkökulman, että pärjäämme hyvin myös kasviperäisellä ruoalla?

Kuva 25. Kuvateksti: ”Argentiinan maatalousteknologian instituutti on kehittänyt tekniikan, jossa nautojen vatsaan asennetut letkut keräävät päästöt niille tarkoitettuun säiliöön.” (HS 14.8.2017)

5.3.3 Eläin yksilönä –diskurssi

Viimeisenä esittelen diskurssin, jota nimitän *eläin yksilönä* -diskurssiksi. Tähän diskurssiin suoranaisesti kuuluvia uutisia oli aineistossani vain yksi. Halusin kuitenkin ottaa sen esimerkiksi yhdeksi vaihtoehtoista näkökulmasta, sillä näen sen edustavan pieneltä osaltaan sitä tulevaisuutta miten tuotantoeläimistä saatetaan kirjoittaa enemmän. Tässä diskurssissa tuotantoeläinyksilö on itse jutun aiheena ja päätoimijana. Varsinaisena äänenä eläimelle toimivat tosin muut toimijat tässäkin tapauksessa. Tällaista poikkeuksellista diskurssia ja lähestymistapaa esiintyi Ylen (22.5.2017) uutisessa, jossa kerrotaan Lempi-nimisestä lehmästä. Lempi kuoli syötyään rehun seassa olleen oluttölkin palasen, joka aiheutti Lempille sisäisen verenvuodon. Uutisen otsikossa kerrotaan: *”Luontoon viskattu kaljatölkin palanen aiheutti lehmälle tuskaisen kuoleman”*. Jutussa kerrotaan, että Parikkalassa sijaitsevalla Parviaisten maatilalla *”koettiin karmea tapaus, kun yksi heidän 130:stä lehmästään alkoi oirehtia pahasti. Tölkin reuna repi vatsaan haavan, mikä lopulta aiheutti lopulta eläimen kuolema”*. Tilallinen kertoo lehmän menneen ensin syömättömäksi, jonka jälkeen sitä alettiin hoitaa, mutta hoito ei auttanut.

”Vesa Parvisen vaimo Heli Parvinen kertoo haikeasti Lempi-lehmästä. Kyseessä oli yhden kerran poikinut nuori eläin. – Lempi oli äärimmäisen hyvä ja kiltti.” (Yle 22.5.2017)

”Tölkin terävä siru aiheuttaa lehmälle kovat kivut. – Sitä voisi verrata siihen, miten ihminen reagoi erittäin pahaan mahahaavaan: ruokahalu katoaa ja sisällä on polttava olo. Jokainen voi kuvitella millainen kipu aiheutuu, kun mahassa on haava.” (Yle 22.5.2017)

Uutisessa puhutaan Lempi-lehmästä vuoroin vain lehmänä ja välillä Lempinä. Ristiriitaisuutta tässäkin siis ilmenee. Kiinnostavaa on se, että juuri lehmiä kuvaillaan usein kilteiksi, hyviksi ja tottelevaisiksi. Muista tuotantoeläimistä ei tällaiseen tapaan puhuta. Aineistostani käy ilmi, että lehmien ja tilallisten välillä on läheisempi ja erityisempi suhde kuin muiden tuotantoeläimien kasvattajilla eläimiinsä. Lehmille onkin kulttuurihistoriallisesti muodostunut erityisempi suhde ihmisiin. (vrt. Kaarlenkaski 2016). Sikoihin taas liitetään perinteisesti enemmän negatiivisia mielleyhtymiä. Poikkeuksellista tässä uutisessa ei ole pelkästään se, että uutisen pääaiheena on eläinyksilö ja sille sattunut tapahtuma, vaan että jutussa ei kerrota miten tapahtuma on vaikuttanut taloudellisesti tuottajaan. Muissa aineistoni uutisissa, joissa eläinten kerrottiin sairastuneen tai kuolleen esimerkiksi tulipalon seurauksena, mainitaan aina myös taloudelliset tappiot mitä tuotantoeläimen menetyksestä on seurannut eläintuottajalle. Uutisessa kerrotaan, että Lempin mahahaava olisi periaatteessa voitu leikata, mutta niin ei tehty. Tässä mielessä

Lempiä kohdeltiin eri tavoin kuin ihmistä tai lemmikkieläintä vastaavassa tilanteessa.

"Mahahaavan voi lehmältäkin toki periaatteessa leikata, mutta herkästi niitä ei lähdetä tekemään.– Maatilaolosuhteissa onnistumisen todennäköisyys on pieni, kertoo Vesa Parvinen." (Yle 22.5.2017)

Kuva 26. Kuvateksti: ”Lempi menehtyi sunnuntaiaamuna”. (Yle 22.5.2017)

Uutisen kuvituksena on kaksi valokuvaa. Toisessa kuvassa on oluttölkin palanen, ja toisessa (kuva 26) kuvassa Lempi –lehmä. Kuvassa Lempi on kuvattu takaapäin, emme näe sen kasvoja kunnolla. Lempi näyttää oudolta möhkäleeltä. Kuvassa ei ole erityistä tunnelmaa, eikä se kerro sinällään mitään ilman kuvatekstiä. Juuri kuvateksti on kuitenkin oleellinen: ”Lempi menehtyi sunnuntaiaamuna”. ’Menehtyminen’ sanalla kuvataan myös ihmisten tapaturmaista kuolemaa ja täten se luo tässä yhteydessä inhimillistä kuvaa. Kuvatekstissä käytetään myös Lempi -nimeä eikä kerrota vain ’lehmän’ menehtyneen. Nimen kertomisella alleviivataan kyseessä olleen yksilö. Tällainen diskurssi, niin kuvissa kuin teksteissä, oli olematonta aineistossani.

Romantisoivassa- ja sankaritulalliset -diskurssissa sitä ilmeni jonkin verran, mutta niissä itse eläinyksilöt eivät kuitenkaan olleet uutisen pääaiheina ja eläimistä puhuttiin niissä jutuissa pitkälti talouden ja materiaalin näkökulmasta. Eläinsuojelun diskurssia sisältävissä uutisissa eläinten yksilöyttä saatettiin tuoda esiin, mutta lähinnä jutuissa puhuttiin eläinlajien tarpeista ja eläimistä ryhmänsä edustajina. Khazaal ja Almiron (2016, 387) löysivät omasta aineistostaan myös ainoastaan 1-3 uutista (katsontatavasta riippuen), joissa eläimestä kerrottiin yksilönä ja juttu oli rakennettu eläimen näkökulman varaan. Heidän mukaansa tällainen diskurssi on merkki myötätunnosta ja sillä on valmiudet haastaa uutisissa hallitseva spesistinen diskurssi. Claire Molleyn (2011, 4) mukaan pehmeisiin uutisiin kuuluvat eläintarinat, joissa pyritään vetoamaan

lukijoiden tunteisiin, ovat yleisempiä keltaisen lehdistön uutisoinnissa. Tällaisissa pehmeissä uutisissa eläinyksilöistä kirjoitetaan perinteisempään, tarinalliseen tyyliin: eläimistä käytetään nimiä ja tekstit ovat usein myös intertekstuaalisia (mts.4). Tein samankaltaisen havainnoin valitessani aineistoa tutkimukseeni. Ennen lopullista aineistorajausta, kävin läpi myös Iltalehden ja Ilta-Sanomien uutisia mahdollisina tutkimuskohteina. Näiden lehtien tuotantoeläinaiheisissa uutisissa näkyi useammin juuri Lempi –lehmästä kertovan uutisen kaltaisia tarinoita. Niissä kerrottiin jollekin yhdelle eläimelle sattuneesta onnettomuudesta tai tapahtumasta.

Kokonaisuutena vaikuttaakin siltä, että uutismedian representaatiot ovat osin keskenään hyvin ristiriitaisia: jotkin eläinyksiköt nähdään uutisen arvoisina, toiset taas ei. Osassa uutistarinoita nostetaan esiin eläinten kohtaloita ja niistä ollaan hyvinkin huolistaan, kun taas toisissa uutisissa miljoonien eläinten teurastamista kuvaillaan neutraalisti ja viileästi.

6 LOPPUPÄÄTELMÄT

Tarkastelin tutkielmassani uutismedian teksteissä ja kuvissa rakentuvaa eläinkuvaa tuotantoeläimistä. Tavoitteenani oli, uutisten representaatioita tarkastelemalla, saada merkkejä ihmisen ja muiden eläinten välisen suhteen tilasta tämän hetken suomalaisessa yhteiskunnassa. Halusin selvittää ylläpitävätkö ja tukevatko Ylen ja Helsingin Sanomien uutiset missä määrin lajisorron kulttuuria ja toisaalta tarjoavatko ne vaihtoehtoja eläinkuvaa, jossa tuotantoeläimet nähtäisiin itsestään arvokkaina olentoina. Pyrkimyksenäni oli myös pohtia journalistien eettistä vastuuta ja tutkia miten hyvin monipuolinen ja faktapohjainen uutisointi toteutuu tuotantoeläimiä koskevissa uutisissa. Lähestyin aineistoani konstruktiiivisesta maailmankuvasta käsin sekä erityisesti eläinetiikan näkökulmia hyödyntäen. Työkaluina analyysissäni toimivat sisällönanalyysi ja kriittinen diskurssianalyysi. Käyn seuraavaksi läpi tutkimustulokseni pääpiirteisesti ja pohdin tulosten merkitystä.

6.1 Tiivistelmä tuloksista

Sisällönanalyysissä jaoin uutisten aiheiteemat seitsemään eri luokkaan. Suurin luokka oli *eläinsuojeluvalvonta ja -laki*, toisen sijan jakoivat *elinkeinoelämä*, *onnettomuudet ja taudit* ja *tuottajan arki* –teemaluokat, joita kaikkia esiintyi yhteensä yhtä paljon. *Ympäristö* -teemaluokka tuli kolmantena, *muut* –teema neljäntenä ja viimeiselle sijalle jäi *eläinten elämä* -teemaluokka. Eläinsuojeluvalvonta ja -laki määrällisesti isoimpana teemaluokkana johtunee siitä, että teema on tällä hetkellä ajankohtainen eläimiä koskevassa uutisoinnissa. Elinkeinoelämä -teema nousi kuitenkin kokonaisuutena vahvimmin esille siinä suhteessa, että se oli sivuteemana lähes jokaisessa uutisessa, myös eläinsuojeluvalvonta ja -laki -uutisissa. Elinkeinoelämä –teeman yleisyys kertoo osaltaan siitä, että tuotantoeläimet ja niistä saatavat hyödykkeet ovat taloudellisesti merkittäviä tuotannonaloja. Maatalous on suurimpia tuotannonaloja koko maailmassa ja eläinten kasvattaminen ruoaksi on suuren luokan liiketoimintaa (Tuomivaara 2015, 58–59). Toimijoina eniten ääneen aineistoni uutisissa pääsivät *viranomaiset* ja toiseksi eniten *eläintuottajat*. Kolmantena tulivat *elinkeinoelämän* edustajat. *Muut* toimijat ja *eläinsuojelijat* sijoittuivat neljänneksi toimijaluokkana ja viimeisinä tulivat *eläimet itse*. Toimijaluokkajaossa ilmeni erilaisuutta verrattuna teemaluokitteluun. Tähän syynä lienee osaltaan journalistiset käytännöt uutislähteiden käytössä, jossa suositaan monesti viranomaisia ja tutkijoita asiantuntijuutta edustavina haastateltavina. Kuva-aineiston sisällönerittelyssä selvisi,

että uutisissa käytettiin yleisemmin kuvituksena yhtä kuvaa. Pidemmässä jutuissa oli kuitenkin vastaavasti myös kuvia enemmän. Kuvien aiheissa *eläimet* olivat itse selvästi eniten kuvattuina. Toiseksi eniten oli kuvia, joissa esiintyi *eläimen lisäksi ihminen* kuten uutiseen haastateltu eläintilallinen. *Ihminen yksin*, tai *ympäristö ja esine* olivat kolmanneksi yleisin kuvituksen aihe. *Liha*, ja *liha sekä ihminen* yhdessä ja erilaiset *infografiikkakuvat* esiintyivät aineistossani vähiten kuvituksena. Tarkastelin myös kuvissa esiintyvien eläinlajien jakaumaa. *Nauta* oli selvästi yleisin kuvien aihe, toiseksi yleisempänä tuli *sika* ja kolmantena tulivat *broilerit* ja *muut eläimet*. Kuvien rajausta ja teknistä puolta tutkimalla halusin tarkastelulla millä tyyllillä ja minkälaisesta näkökulmasta käsin eläimiä oli valokuvattu. Eniten aineistossani oli puolikuvia ja toiseksi eniten kokokuvia. Eläimet oli yleensä kuvattu ylhäältä päin ja niin, ettei eläinten elinympäristöä juurikaan näkynyt. Kuvien perspektiivistä ja tyylistä oli huomattavissa, että valokuvaaja ei juurikaan ollut vuorovaikutuksessa eläimen kanssa tai asettunut eläimen tasolle. Yleisesti ottaen valokuvia oli aineistossani melko paljon. Niiden anti jäi usein kuitenkin tekstin varjoon. Uutisissa käytettiin jonkin verran arkistokuvia ja jos mukana olevat kuvat liittyivät tekstin aiheeseen ja toimijoihin, olivat ne usein pikaotoksen kaltaisia ja vuorovaikutuksen pinnallisuus valokuvaajan ja eläinten välillä näkyi kuvissa. Kuvatekstejä ei monissakaan kuvissa ollut ja silloin kun oli, tukivat ne usein tekstin diskurssia. Tästä syntyi paikoin ristiriitaisia asetelmia kuviin. Kuvien sisältö sinänsä saattoi kertoa toisenlaista lähestymistapaa eläimiin kuin kuvateksti.

Diskurssianalyysin avulla tarkastelin uutisten teksteistä ja kuvista löytyviä erilaisia tuotantoeläinten esittämisen tapoja. Jaoin diskurssit pääteemoiltaan kolmeen eri diskurssiin: *ristiriitainen eläinsuhde*, *eläimet materiaalina* ja *vaihtoehtoinen näkökulma*. Ristiriitainen eläinsuhde -diskurssi ilmeni uutisissa ihmistoimijoiden kaksijakoisena puhetyylinä ja suhtautumisena tuotantoeläimiin. Löysin tällaista ristiriitaisuutta tulevan ilmi kolmella erilaisella diskursiivisella tavalla: *romantisoivassa*, *sankaritulalliset* ja *kunniakas kuolema* -nimittämissäni diskursseissa. Eläimet materiaalina -diskurssissa tuotantoeläimet oli asemoitu raaka-aineen asemaan ja niiden olemassaolo tuntevina ja kokevina olentoina sivuutettiin täysin tai lähes täysin. Eläimistä puhuttiin esimerkiksi erilaisissa mittayksiköissä ja ruokateollisuuden termeillä. Jaoin tämän diskurssin kahteen eri kategoriaan: *teollisuuden ja talouden* diskurssiin sekä *nationalistiseen* diskurssiin. Molempia diskursseja ilmeni usein samassa uutisessa yhtä aikaa. Nationalistiseen diskurssiin liittyi läheisesti myös romantisoiva diskurssi. Vaihtoehtoinen näkökulma diskurssissa tuotantoeläimiä lähestyttiin enemmän yksilöinä ja kerrottiin muun

muassa eläinten lajityypillisestä käyttäytymisestä. Tässä diskurssissa suhtauduttiin kriittisesti nykyisenkaltaiseen tehoeläintuotantoon tai lähestyttiin muuten vaihtoehtoisemmasta näkökulmasta käsin lihantuotantoa ja lihansyömistä. Yleisin diskurssi tämän päädiskurssin alla oli *eläinsuojelun* diskurssi. Se näkyi aineistoni uutisissa melko kattavasti, todennäköisesti siksi että sen aihesisältö, valmisteilla oleva uusi eläinsuojelulaki, oli ajankohtainen uutisaihe. Toinen vaihtoehtoisempaa näkökulmaa tarjoava diskurssi oli *ekologisuuden* diskurssi. Tämän diskurssin uutisissa käsiteltiin eläintuotantoa lähinnä sen aiheuttamien ympäristövaikutusten näkökulmasta. Kolmas vaihtoehtoista puhetapaa tarjoava diskurssi oli *eläin yksilönä* -diskurssi. Tätä diskurssia edusti vain yksi aineistoni uutisista. Analyysiani aloittaessani olin odottanut löytävänä tällaista eläimen yksilöyttä esittävää diskurssia edes muutamista jutuista. Sen näin merkittävä poissaolo oli itsellenikin yllätys. En luokitellut esimerkiksi romantisoivaa diskurssia sisältäneiden uutisten esittävän eläimen yksilöyttä, vaikka uutisissa eläimistä saatettiin esimerkiksi puhua nimillä ja kertoa eläinten persoonallisuudesta. Eläimet pysyttelivät romantisoivassa diskurssissa pääasiallisesti tuotantovälineiden roolissa ja eläimet eivät olleet uutisten pääaiheita yksilöinä, toisin kuin eläin yksilönä diskurssin uutisessa. Vahvimpina diskursseina aineistossani ilmenivät teollisuuden ja talouden diskurssi sekä sankaritulalliset -diskurssi. Nationalistinen diskurssi oli puolestaan vahvimmin läsnä aineistossani siltä osin, että siihen perustuvaa ajattelua ja puhetyyliä esiintyi jollain muotoa taustalla useimmissa aineistoni uutisissa. Vaihtoehtoinen näkökulma diskurssin lähestymistavat olivat heikoimpia diskursseja aineistossani. Eläinsuojeludiskurssi oli ajankohtaisuutensa takia kuitenkin melko vahvasti esillä. Kiinnostavaa olisi tutkia ja vertailla miten eläinsuojelun diskurssi ilmenee silloin kuin eläinsuojelulain uudistus ei ole enää ajankohtainen uutinen.

Tulokset kertovat, että tuotantoeläimistä uutisoidaan paljon elinkeinoelämän aiheena ja taloudellisesta diskurssista käsin. Tuotantoeläimet asemoidaan ensisijaisesti ruokateollisuuden raaka-aineiksi. Niiden päämääränä on kasvattaa biomassansa ja tulla teurastetuksi sekä muokatuksi erilaisiksi kulutustuotteiksi. Tuotantoeläimien hyvinvoinnin esitetään olevan tärkeää ja representaatioissa välittyy osin halu pyrkiä parantamaan eläintuotannon käytänteitä eettisempään suuntaan. Eläinten itseisarvoa ei kuitenkaan tunnisteta tai vakavasti kyseenalaisteta eläinten tämän hetkistä, toissijaista asemaa yhteiskunnassa. Uutisten diskurssit ilmentävät vahvasti ihmiskeskeistä näkökulmaa ja eläimistä etäännyttään puhumalla niistä lajinsa edustajina ja ryhminä tai täysin materialisoivissa mittayksiköissä. Humoristisessa ja romantisoivassa puhetyylissä eläimiä yritettiin lähestyä inhimillistämällä ne esimerkiksi kuvailemalla eläinten

persoonallisuuksia erilaisin adjektiivein. Tällaisissa puhetyyleissä oli vahvasti kuitenkin läsnä aina ihmisen ja eläimen epäsuhta valtasuhde. Ihminen oli toimija, joka päätti eläimen syntymästä, elämisen olosuhteista ja kuolemisen hetkestä. Eläinten tappamisesta eli teurastamisesta puhuttiin paikoin kepeään ja paikoin täysin neutraaliin sävyyn. Teurastamiseen liittyvissä uutisaiheissa ei missään kuvailtu tilanteita teurastettavan eläimen näkökulmasta. Ajatus siitä, että tappaminen on oikein ja hyväksyttyä, vaikka se saattaa tuntua pahalta tuotiin esiin kunniakas kuolema diskurssissa. Uutisten representaatioissa eläintuotanto näyttäytyy luonnollisena, tarpeellisena, perinteisenä ja oikeutettuna toimintana. Tuotantoeläimillä tunnustetaan osin olevan oikeus kärsimyksestä vapaaseen elämään, kuten eläinsuojeludiskurssin uutisissa käy ilmi, ja paikoin ajatusta ruokakulttuurimme ja eläinsuhteemme käynnissä olevasta muutoksesta tuodaan esiin. Tämä ilmeni esimerkiksi uutisessa, jossa kerrottiin kasvissyönnin yleistymisestä ja lihayritysten tarpeesta muuttaa toimintamalliansa uuteen suuntaan (Yle 18.12.2017).

Carrie Packwood Freemanin (2009) tutkimuksessa amerikkalaisen uutismedian tavoista käsitellä tuotantoeläimiä selvisi, että media esineellistää eläimet diskursiivisesti kolmella eri tavalla 1) tuotteistamalla eläimet, 2) jättämällä huomiotta eläinten emotionaaliset näkökulmat ja 3) epäonnistumalla kuvaamaan eläimiä itsessään arvokkaina yksilöinä. Nämä Freemanin tekemät diskursiiviset havainnot ovat omassa aineistossakin vahvasti läsnä. Esimerkiksi eläimet materiaalina -diskurssissa eläimet tuotteistetaan ja uutisissa epäonnistutaan kuvaamaan eläimet tuntevina ja tietoisina olentoina, joiden elämän merkityksellisyys ei ole mitattavissa vain niistä saatavan lihan tai maidon muodossa. Myös Khazaalin ja Almironin (2016) tutkimuksessa talous oli vahvin diskurssi; eläimiä tarkasteltiin tässä diskurssissa lähinnä tuotantovälineinä, jotka toivat tuottajille joko kustannuksia tai voittoja. Freemanin (2009) ja Khazaalin ja Almironin (2016) tekemien havaintojen tavoin myös suomalaisessa uutismediassa vallitsee ihmiskeskeinen näkökulma ja tuotantoeläimet esineellistetään: eläimistä käytetään kieltä, jolla niihin viitataan mitattavina, materiaalisina yksikköinä ja eläimistä puhutaan ryhminä tai joukkoina. Aineistoni romantisoiva- ja sankaritulalliset -diskurssit yhtenevät Khazaalin ja Almironin (2016) löytämiin diskursseihin, joissa spesismi ilmenee peiteltymin. Tällaiset puhetyylit pyrkivät oikeuttamaan eläintuotannon ja lihansyönnin status quota salakavalammin kuin esimerkiksi eläimet materiaalina diskurssin uutiset, joissa eläimiä toissijaistava puhetyyli on paljon selvemmin läsnä. Romantisoiva- ja sankaritulalliset -diskurssit luovat mielikuvaa tunnollisista, eläimistä välittävistä tilallisista ja tuotantoeläimistä maalailtaan yksilöllisyyttä huomioon ottavaa

katsontatapaa esimerkiksi kutsumalla eläimiä nimillä ja kuvailemalla niiden persoonallisuutta (mts. 384–386). Kuten Khazaal ja Almiron (2016) huomioivat, niin myös itse näen että tällaisella kerrontatyylillä pyritään vetoamaan lukijoiden tunteisiin ja antamaan näennäinen kuva hyvin hoidetuista ja onnellisista eläimistä, jättäen huomiotta kuitenkin monet eläintuotantoon liittyvät vakavat ongelmat. Lukijoille luodaan valheellinen mielenrauha. Olisi mielenkiintoista selvittää miten tarkoituksellista ja tietoista tällaisen diskurssin rakentaminen on toimittajien ja kuvaajien taholta ollut. Aineistoni eläinsuojelun diskurssissa otettiin osittain huomioon eläinten emotionaaliset näkökulmat, mutta pääasiallisesti tässäkin diskurssissa tarkasteltiin eläimiä vain niiden lajityypillisten käyttäytymistarpeiden näkökulmasta, ei eläinyksilöiden emotionaalisista lähtökohdista käsin. Esimerkiksi eräässä teurastusta kuvailevassa Helsingin Sanomien uutisessa (24.9.2017) jätettiin sikojen tuntemukset tilanteessa täysin huomioimatta ja kertomatta. Khazaalin ja Almironin (2016, 381) mukaan eläinten kärsimys pyritään uutisissa sivuuttamaan kolmella eri tyylillä: esineellistämällä eläimet, tukahduttamalla vaihtoehtoiset näkemykset ja etäännyttämällä lukijat eläinten kokemasta kärsimyksestä. Tällaiset keinot tulivat ilmi omankin aineistoni uutissisällöissä ja diskursseissa.

Kaikissa aineistoni uutisissa itse uutisen pääaihe eli tuotantoeläimet itse, eivät pääse ääneen. Meiltä puuttuu yhteinen kieli, jolla kommunikoida eläinten kanssa. Tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkaansa, ja ne keillä on lemmikkieläimiä kotona tai muuten läheisiä suhteita muihin eläimiin tietävät omakohtaisesti tämän. Meillä on kyky ja mahdollisuus jossain määrin yrittää ymmärtää muiden lajien toimintaa ja näkökulmia. Zoologista tutkimusta on tehty paljon, ja voimme kaikki myös itse oppia eläinten mielenmaisemasta tarkkailemalla niiden käytöstä ja olemalla läsnä. Äkkiseltään voi tuntua liian utopistiselta ja kaukaa haetulta vaatia toimittajia kommunikoimaan eläinten kanssa ja tuomaan sitä kautta eläinten näkökulmia paremmin uutisissa esille. Toisaalta voidaan ajatella, että se on juuri sitä journalistista työnkuvaa mikä olennaisesti kuuluu toimittajille ja kuvaajille – pyrkiä ymmärtämään juttujensa toimijoita ja aiheita mahdollisimman hyvin. Uutisgenressä tähän ei käytännön syistä ole aina mahdollisuutta, mutta pienilläkin muutoksilla voisi rakentaa uudenlaista lähestymistä ja kerronnan tapaa, niin teksteissä kuin kuvissakin. Pidemmässä, analyysi- ja reportaasijutuissa olisi ainakin käytännön puolelta mahdollista paneutua juttukohteen, eläinten, maailmaan syvemmin.

Mäkelinin (2017) tekemässä tutkimuksessa eläin-luontosuhteen kulttuurisesta rakentumisesta luontodokumenteissa selvisi erilaisia antropomorfisoinnin tapoja tarinallistaa ihmisen ja muiden eläinten välisiä eroja. Myös omassa aineistossani on nähtävissä joitakin antropomorfisoinnin

rekistereitä, joiden avulla kerrotaan tuotantoeläinten käyttäytymisestä ja selitetään eläinten toimintaa. Esimerkiksi Ylen (2.12.2017) uutisessa kuvailtiin lehmien olevan viisaita, koska ne osaavat palata kesälaitumelta takaisin parsipaikalleen navetassa: ” (...) *Venetjoki silittää Illuusion turpaa. Illuusia on jo konkari ulkoilussa ja osaa palata itse omaan parteensa. Lehmät ovat omistajansa mukaan viisaita eläimiä: kevättä ja laidunkauttakkin ne osaavat odottaa.*” Mäkelinin tekemät havainnot siitä, että antropomorfisoinnin rekistereitä vaihdellaan sujuvasti luontodokumenteissa aina tarpeen mukaan, esittäen välillä eläimet hyvinkin antropomorfisoiden ja välillä taas ihmisen ja eläinten eroja vahvistaen, ovat kiinnostavia. Mäkelinin tulos on rinnastettavissa omiin löydöksiini esimerkiksi siinä, miten ristiriitainen eläinsuhde -diskurssi esittää tuotantoeläimet vuoroin romantisoitujen ja personoiden eläimiä, ja vuoroin samoihin eläimiin suhtaudutaan neutraalimmin ja esitetään eläimet lihapaketteina. Ylen (16.6.2017) maatalousnäyttelystä uutisoivassa jutussa kuvailtiin lehmien käyttäytymistä: ”*lehmien tunteet pysyvät kurissa, vaikka vierasta väkeä kulkee ihan liki*” ja ”Yhteisessä tarvitaan lehmän hermoja”. Samaisessa uutisessa kerrotaan: ”*Valtavan kokoiset karjut ovat tehtävänsä tehneet ja antaneet siementä tuhansien pikkupossujen alulle saamiseksi. Farmarin jälkeen siitossiat päätyvät ruokapöytään.*” Mäkelinin (2017) aineistosta selvisi, että luontodokumenteissa kerrotaan eläinten tyyppillisestä käyttäytymisestä lajin tasolla, lajin anatomisista ominaisuuksista ja elinympäristöstä. Hän huomioi, että dokumenteissa seurattiin välillä yksittäisiäkin eläimiä, mutta lopulta kiinnostus ei kohdistu vain yksilöön vaan koko lajiin. Lajiudella strukturoidaan tietoa eläimestä. Toisin kuin lemmikkieläimet niin villi- ja tuotantoeläimet eivät ensisijaisesti edusta yksilöinä vaan lajina (ks. Mäkelin 2017, 67–69.) Samat päätelmät ovat nähtävissä omassa tutkimuksessani. Tuotantoeläimet ovat aineistoni uutisissa lähtökohtaisesti lajinsa edustajia ja niitä tarkastellaan yleensä ryhmänä tai jopa pelkästään ’biomassana’. Paikoin tuotantoeläimet sijoittuvat lemmikki- ja villieläinten väliin kuten romantisoivassa ja eläinsuojelun diskursseissa, joissa tuotantoeläinten näkökulmaa tuodaan jollain tapaa esiin. Uutisten jättäessä pois eläinten sisäisen mielen ja tunteiden kuvailun, rakentavat ne etäisyyttä ja syvempää eroa ihmisten ja muiden eläinten välille. Samalla ne luonnollistavat eläinten kasvattamisen ja teurastamisen ruoaksi nojaamalla eläimyyden ja ihmisyyden välille rakennettuihin, keinotekoiisiin eroihin.

Median esittämällä diskursseilla on merkitystä, sillä se miten tuotantoeläimistä puhutaan, minkälaisessa asiayhteydessä eläimet esitetään ja minkälaista roolia eläimille uutisissa rakennetaan vaikuttaa osaltaan siihen miten uutisten lukijat toimivat ja suhtautuvat muihin eläimiin arkipäiväisessä elämässään. Yleisradio ja Helsingin Sanomat ovat merkittäviä toimijoita

suomalaisessa mediakentässä. Sadat tuhannet suomalaiset lukevat tai katsovat niiden julkaisemia uutisia päivittäin. Uutismedian diskurssit ja representaatiot osaltaan yleensä joko tukevat tai kyseenalaistavat yhteiskunnan hegemonista ideologiaa suhteestamme muihin eläimiin.

Tarjoamalla vaihtoehtoisempia diskursseja eläintuotantoa käsittelevissä uutisissa, toteuttaisi media paitsi journalistista toimenkuvaansa, myös journalistista etiikkaa, johon voidaan nähdä kuuluvan pyrkimys tuoda esiin sellaisten yhteiskunnan vähemmistöryhmien näkökulmia, jotka jäisivät muuten varjoon. Tuotantoeläimet ovat lukumääräisesti monin kerroin suurempi ryhmä kuin suomalaiset ihmiset yhteensä, mutta silti ne ovat lähes näkymättömiä muuten kuin ruokana lautasellamme. Näiden eläinten elämän tulisi olla tärkeä osa julkista keskustelua ja sitä pitäisi tarkastella kriittisesti. Vaakalaudalla on miljoonien tuntevien ja tietoisien eläimien ainutkertainen elämä. Meillä on moraalinen velvollisuus ottaa nämä eläimet huomioon yhteiskuntamme jäsenenä ja kohdella niitä oikeudenmukaisesti. Uutismedia voi osaltaan olla herättämässä keskustelua eläinetiikasta ja eläinkuvasta, ja näin vähentää kärsimystä, tai sitten se voi jatkaa teollisuuden ja talouden diskurssin esittämistä ja typistää eläimet raaka-aineeksi – jättäen samalla ihmisen hierarkkisen aseman maailmassa kyseenalaistamatta. Toivoisin, että tulevaisuudessa ensimmäinen vaihtoehto saisi yhä enemmän jalansijaa mediakuvastossa.

Olen pyrkinyt perustelemaan väitteeni ja löytämäni diskurssit esittelemällä analyysissani pitkiäkin lainauksia teksteistä ja useita valokuvia. Analyysini olisi varmasti muuttunut jonkin verran jos olisin jatkanut sen tekemistä tai toisaalta jos olisin tehnyt sen nopeammin. Uskon kuitenkin onnistuneeni löytämään joitakin selkeitä ja vahvoja diskursseja sekä tapoja esittää tuotantoeläimiä, jotka kuka tahansa muukin olisi aineistoani tutkimalla löytänyt. Osa löytämistäni diskursseista perustuu taas enemmän oman tulkintani varaan, johon vaikuttavat henkilökohtaiset näkemykseni tutkimusaiheesta. Tutkielman tekeminen oli itselleni tutkijana antoisaa ja opin tutkimusongelmani aiheesta paljon uutta. Teoriaosuutta tehdessäni löysin erilaisia näkökulmia tutkimusongelmani käsittelemiseen ja mielestäni hahmotin aiheeni kokonaisvaltaista olemusta ja siihen liittyviä erilaisia katsontatapoja. Aiheen laajuus meinasi välillä vetää minut sivupoluille, ja ehkä tutkielmani olisi voinut olla tiiviimpi, mutta koin kuitenkin kaikki esittämäni teoriaosuuspohdinnat tärkeiksi analyysin tekemisen kannalta. Kriittinen diskurssianalyysi tuntui toimivalta työkalulta ja lähestymistavalta tutkimukseni tekemiseen, sillä halusin nimenomaan tarkastella uutistekstien ja -kuvien sisältöihin ja puhetyyleihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia asetelmia. Jos tutkimusaineistoni olisi ollut määrällisesti suurempi olisi siitä voinut löytyä lisää erilaisia diskursseja tai jotkin jo

löytämäni diskurssit olisivat vahvistuneet tai heikentyneet. Tämän aineistoanalyysin pohjalta ei voi tehdä päätelmiä koko uutismedian olemuksesta liittyen tuotantoeläinten esittämisen tapoihin. Valitsemani aineisto on kuitenkin nähdäkseni monipuolinen ja ilmentää joitakin merkittävimpiä kerrontatapoja tuotantoelämistä.

6.2 Pohdintaa ja jatkotutkimus

Kuten kaikki yhteiskunnan representaatiot, myös uutismedian esitykset ovat osaltaan alisteisia yhteiskunnan hegemoniselle ideologialle ja sen erilaisille kulttuurisille, taloudellisille ja poliittisille diskursseille. Medialla ei yksin ole valtaa määritellä yhteiskunnallisten asioiden näkyvyyttä tai puheenaiheiden merkittävyyttä, mutta se on instituutiona edelleen tärkeä vallankäytön areena. Erilaiset yhteiskunnalliset toimijat kilpailevat näkemystensä pääsystä otsikoihin ja siitä tavasta, joilla asioista puhutaan. Taistelua eläinkuvasta ja tavasta esittää tuotantoeläimet käydään niin eläintuottajien kuin eläinsuojelijoiden, kuin myös poliitikoiden, tutkijoiden ja elinkeinoelämän edustajien välillä. Eläintuotanto ja lihateollisuus ovat valtavan suurta liiketoimintaa ja eläinkuva, joka mahdollistaa tuon toiminnan on historiallisesti ja kulttuurisesti syvälle juurtunut meihin. Journalismin tehtävänä on tarjota monipuolista, -arvoista ja –äänistä informaatiota kansalaisille. Tuosta tiedosta kansalaiset voivat koota sitten tiedon aineksia osallistuakseen omalta osaltaan demokraattisen yhteiskunnan rakentamiseen. (Horowitz 2012, 227.) Eläinten kohdalla moniäänisyys ei oman aineistoni valossa kuitenkaan toteudu, vaan uutismedian representaatiot tarjoavat melko yksipuolista eläinkuvaa tuotantoeläimistä. Tuossa eläinkuvassa tuotantoeläin asettuu ensisijaisesti tuotantovälineen rooliin ja eläimen merkitys muotoutuu erityisesti taloudellisessa diskurssissa. Näyttäisi siltä, että taistelussa tavastamme puhua eläimistä on niskan päällä vielä toistaiseksi teollisuuden ja talouden diskurssi. Miksi näin sitten on? Filosofi Elisa Aaltola (2015) esittää tärkeän kysymyksen: ”*Miten on mahdollista, että kuljemme tiedottomuuden tilassa, koskaan tavoittamatta niitä ilmeisiä ristiriitoja, joita elämäämme ja tapaamme kohdella muita elämiä sisältyy?*” (mts. 288). Yhdeksi syyksi Aaltola nimeää itsepetoksen. Tällainen itsepetos voi olla yksilöllistä, kollektiivista, sosiaalista sekä kulttuurista ja nuo eri tasot limittyvät toisiinsa. Eläintuotanto on jotain minkä olemassa olosta meillä kaikilla on jonkin verran tietoa ja tiedämme, että siihen liittyy monia epäkohtia. Arjen tasolla yleensä sivuutamme kuitenkin tämän tiedon ja toimimme sen vastaisesti. Epämukava tieto, jota eläintuotanto edustaa, muuttuu näkymättömäksi. Lihansyöminen voidaan nähdä identiteettinä, jonka olemme omaksuneet yhteiskunnallisena normina ja siten pidämme sitä nyt

luonnollisena, unohtaen että meillä on vapaus myös tehdä toisin. (mts. 288–289, 293.) Aaltola (2015) kuvailee tällaista tilaa lapsenomaiseksi, mistä seuraa että meistä tulee kyvyttömiä näkemään toimintatapojemme syntyperä. Eläintuotantoon ja lihansyöntiin liitetty luonnollisuus saa ne näyttäytymään jotenkin ennalta määrättyiltä ja välttämättömiltä. (mts. 289.) Sosiologi Stanley Cohenin mukaan medialla on merkittävä rooli tällaisen itsepetoksen ylläpitäjänä. Käyttämällä kliinistä termistöä eläinten kokemasta väkivallasta media tulee luoneeksi kokonaisen itsepetoksen kielen ja sivuuttaa näin eläintuotantoon liittyvät moraaliset kysymykset. (ks. Aaltola 2015, 294.) Kupsala (2015, 82) huomioi, että yhteiskunnalliset etuoikeudet pohjautuvat tyypillisesti eriytymiseen niistä, joiden hyväksikäyttöön etuoikeuksien olemassaolo rakentuu. Ihmisen alati rakentama erottelu suhteessa muihin eläimiin mahdollistaa tällaisen eriytymisen ja eläinteollisuuden taloudellisen vahvistumisen. Kupsalan (2015, 82) mielestä nykyisessä kulutuskulttuurissa ei haluta nähdä yhteyttä lihan ja eläimen välillä. Tällä menettelyllä mahdollistetaan eläintuotannon pysyminen näkymättömänä. Omassa aineistossani osittain kuitenkin selvästi tuodaan esiin lihan ja eläimen välinen yhteys. Näkymättömyys ei ehkä niinkään enää liittynyt siihen, etteikö lihaa ja eläintä yhdistettäisi toisiinsa, vaan siihen että emme yhdistä tuotantoeläimiä lähtökohtaisesti tunteviksi ja kokeviksi, itseisarvon omaaviksi, yksilöiksi. Uutisten teksteissä ja kuvissa esiintyvät siat, naudat ja kanat ovat typistyneet ryhmiksi ja lajeiksi, joiden päämääränä on kasvattaa lihaksiaan tuottaakseen lihaa. Välillä eläinten kokemuksellisuus ja yksilöllisyys huomioidaan, mutta näillä huomioilla ei näyttäisi olevan suurempaa vaikutusta uutisten sisältöihin tai siihen tapaan, joilla elämistä puhutaan tai miten niitä kuvataan. Kulttuurinen muutos on hidasta ja eläinsuhteemme muuttuminen myötätuntoisempaan suuntaan tulee viemään vielä aikaa. Ympäristön heikkenevä tila ja ilmastonmuutos ajanevat meidät tuon muutoksen äärelle kuitenkin nopeammin kuin vielä uskoimme pari vuosikymmentä sitten. Eläinteollisuus nykymuodossaan ei ole kestävä. Jos haluamme pyrkiä muuttamaan suhdettamme muihin eläimiin, on meidän muutettava tapaamme puhua eläimistä. Medialla on tässä sekä suuri mahdollisuus että vastuu olla osaltaan muokkaamassa kulttuuria kohti sellaista, jossa tunnustamme myös muiden eläinten itseisarvon ja otamme eläimet mukaan yhteiskunnan moraaliseen ulottuvuuteen.

Tutkielman tekemisen yhteydessä mieleeni heräsi monia jatkokysymyksiä. Tarkastelin omassa tutkielmassani itse uutisia, mediatekstejä. Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa tutkia tuotannon merkityksen puolta uutisten diskursseihin. Haastatteleamalla uutistoimituksen toimijoita voisi saada kiinnostavaa tietoa siitä, minkälaisia eläinkäsityksiä toimittajilla ja kuvaajilla on, ja miten

ne osaltaan vaikuttavat lopputuloksiin. Uutisten tutkimista representaatioina olisi kiinnostavaa tutkia myös laajemman aineiston osalta tarkastelemalla useamman julkaisijan uutisia. Olisi kiinnostavaa verrata esimerkiksi Iltapäivälehtien rakentamia diskursseja Helsingin Sanomien uutisten diskursseihin. Päädyin omassa tutkimuksessani pääasiallisesti tarkastelemaan uutisten tekstejä, valokuvat jäivät tällä kertaa sivurooliin. Laajemman ja kattavamman kuva-analyysin tekeminen uutiskuvien diskursseista olisi kiinnostavaa ja tärkeää. Laajemmassa tutkimuksessa voisi tarkastella kaikkea visuaalista kuvastoa tuotantoeläimistä; mainoksia, uutisia ja viihdettä. Kiinnostavaa olisi tehdä myös tutkimusta kaikkien eläimien osalta uutisissa, ei vain tuotantoeläinten. Viestinnän- ja mediatutkimuksen lisäksi tuotantoeläinten representaatioita voisi tutkia hyvin monissa eri tiedekentissä ja erilaisista lähtökohdista käsin. Aihetta on yleisesti ottaen tutkittu vielä niin vähän, että siitä riittää tutkittavaa vielä monista uusista näkökulmista käsin pitkäksi aikaa.

Tutkielmaa aloittaessani toiveenani oli, että tutkimukseni voisi kenties antaa eväitä journalistisen alan ammattilaisille ja ohjata heitä pohtimaan sekä kyseenalaistamaan omaa suhdettaan muihin eläimiin ja sitä minkälaista diskurssia he näistä tuntevista eläinyksilöistä sanoillaan ja kuvillaan rakentavat. Eläimet eivät itse pysty puhumaan omien oikeuksiensa puolesta, vaan tarvitsevat siihen ihmisten apua. Tärkeää on, että puolestapuhujia löytyy yhteiskunnan kaikilta osa-alueilta, myös journalismin ja uutismedian kentältä.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Aaltola, Elisa (2004) Eläinten moraalinen arvo. Tampere: Vastapaino

Aaltola, Elisa (toim.) (2013) Johdatus eläinfilosofiaan. Helsinki: Gaudeamus

Aaltola, Elisa (2014) Animal Suffering: Representations and the Act of Looking, *Anthrozoös*, 27:1, 19-31, DOI: 10.2752/175303714X13837396326297

Aaltola, Elisa (2015) Tappa rakkaus: Itsepetos, empatia ja tarkkaavaisuus. Teoksessa Elisa Aaltola & Sami Keto (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into, 285–310

Aaltola, Elisa & Keto Sami (2017) Empatia – Myötäelämisen tiede. Helsinki: Into

Adams, Carol J. (1990) The Sexual Politics of Meat: A feminist-vegetarian critical theory. New York: The Continuum International Publishing Group inc.

Adams, Carol (2000/1990) Lihan sukupuolipolitiikka. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) Johdatus eläinfilosofiaan. Helsinki: Gaudeamus, 206–227. Alkuteos The Sexual Politics of Meat. Vuoden 2000 painos (alun perin 1990). New York: Continuum: ensimmäinen luku, osia toisesta luvusta, 35–59

Ahponen, Hannele (2015) Susikeskustelu asiantuntijuuden näkökulmasta lehdistössä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma

Almiron, Núria & Cole Matthew (2016) The Convergence of Two Critical Approaches. Teoksessa Almiron Núria & Cole Matthew & Freeman.P.Carrie (toim.) Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy. New York and London: Routledge, 1–7

Anderson, C.W (2011) Deliberative, Agonistic, and Algorithmic Audiences: Journalism's Vision of its Public in an Age of Audience Transparency. *International Journal of Communication* 2011: 5, 529–547

Ang, Tom (2012) Digikuvaus: Kuvaajan käsikirja. Readme.fi. Helsinki

Aslama, Minna (2006). Sukupuoli numeroina. Teoksessa Mäkelä, Anna; Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 47– 61.

Berger, Peter. L & Luckman, Thomas (1994/1966) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma. Helsinki: Gaudeamus

Burt, Jonathan (2002) Animals in Film. Reaction Books, Lontoo

- Calarco**, Matthew (2013/2008) Derrida – Eläimen kiihko. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) Johdatus eläinfilosofiaan. Gaudeamus, 152–178
- Cook**, Guy (2015) ‘A pig is a person’ or ‘You can love a fox and hunt it’: Innovation and tradition in the discursive representation of animals. Sage: Discourse & Society. Vol. 26(5) 587–607
- Cooney**, Nick (2010) Change of Heart: What psychology can teach us about spreading social change
- Crotty**, Michael (1998) The Foundations of Social Research. Sage Publications. Lantern Books
- Debord**, Guy (1995) The Society of the Spectacle. New York: Zone Books. Alkuperäisteos La société du spectacle 1967. Buchet-Chastel. The English translation by Donald Nicholson-Smith. Editions Gallimard 1994
- Fairclough**, Norman (2002/1995) Miten media puhuu? Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino. Englanninkielinen alkuteos Media Discourse.
- Fairclough**, Norman (2004) Analysing discourse: textual analysis for social research. London: Taylor & Francis.
- Foucault**, Michel (2001) The Archaeology of Knowledge. London: Routledge.
- Englanninkielinen käännös julkaistu ensimmäisen kerran 1972, Tavistock Publications Limited. Alkuperäisteos L’archéologie du savoir, 1969, Gallimard.
- Francione**, L. Gary (2010) Eläinsuojelu ja eläinten moraalinen arvo. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) Johdatus eläinfilosofiaan. Helsinki: Gaudeamus, 113–128. Alkuteksti ”Animal Welfare and the Moral Value of Non-human Animals”. Law, Culture and Humanities 6:1, 24–36.
- Freeman**, C. P. (2009) This Little Pig Went to Press: The American News Media's Construction of Animals in Agriculture. The Communication Review, 12(1), 78 -103.
- Freeman**, C.P. ; **Bekoff**, Mark ja **Bexell**, Sarah M. (2011) Giving Voice to the ”Voiceless”. Journalism Studies, 12:5, 590-607.
- Freire**, Paulo (2005/1968). Sorrettujen pedagogiikka. Suomentanut Joel Kuortti. Jyväskylä: Vastapaino.
- Habermas**, Jurgen (1976) Julkisuus. Teoksessa Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri (toim.) Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere: Tampereen Yliopisto, 163–170.
- Hall**, Stuart (1999) Identiteetti. Suomentanut ja toimittanut Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Hall**, Stuart (1992a) Intellektuaalisen elämän kutsumus. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko

- Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 11–21
- Hall, Stuart** (1992b) Kulttuurintutkimuksen kaksi paradigmaa. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 63–87
- Hall, Stuart** (1992c) Sisäänkoodaus/uloskoodaus. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 133–148
- Hall, Stuart** (1992d) Kun ideologia uudelleen keksittiin: Torjutun paluu tiedotustutkimukseen. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 149–193
- Hall, Stuart** (1992e) Ideologia ja tiedotustutkimus. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 194–210
- Hall, Stuart** (1992f) Valkoisuus heidän silmissään – rasismien tuottaminen viestimisessä. Teoksessa Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg (toim.) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino, 265–295
- Halonen, Irma Kaarina** (2006). Sukupuolittunut uutishuone. Teoksessa Mäkelä, Anna; Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 193–206
- Heikkilä, Elina** (2006) Kuvan ja tekstin välissä – Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1065.
- Heinonen, Anne** (2004) Eriarvoiset eläimet: ihminen, kone, eläin – Eläindiskurssit ja spesismi Aamulehdessä. Tampere yliopisto. Tiedotusopin laitos.
- Heinonen, Ari** (1995) Vahtikoiran omatunto. Journalismin itsesääntely ja toimittajat. Tampere: Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos.
- Heinonen, Ari** (1996). Journalistit sananvapauden portinvartijoina. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle (toim.) Sananvapaus, 225–242. Juva: WSOY.
- Herkman, Juha** (2011) Poliitikko ja mediajulkisuus. Jyväskylä: Vastapaino
- Hirvonen, Sonja** (2014) Oikeutta eläimille? Eläinten oikeudet Helsingin Sanomien mielipidekirjoittelussa. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos.
- Horowitz Aslama Minna** (2012) Viestintäpolitiikka, monipuolisuus ja osallistumisen käsite. Teoksessa Kari Karppinen & Janne Matikainen (toim.) Julkisuus ja demokratia. Tampere:

Vastapaino, 227–238

Hänninen, Laura (2015) Mitä hyvinvointitutkimus voi kertoa tuotantoeläimistä? Teoksessa Elisa Aaltola & Sami Keto (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into, 207–218

Ilomäki, Henni & Lauhakangas (2002) Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–15

Kaarlenkaski, Taija (2012) Ystävä ja tuotantoväline – Lehmä suomalaisten kirjoitetuissa kertomuksissa. Elore vol. 20 – 1/2013. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

Kotilainen, Noora (2015) Puhdasta, suomalaista, nationalistista lihaa. Teoksessa Elisa Aaltola & Sami Keto (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into, 37–56

Kupsala, Saara (2015) Eläinten näkyvyys ja eriarvoinen kohtelu. Teoksessa Elisa Aaltola & Sami Keto (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into, 77–82

Kusch, Martin (1991) Tiedon kentät ja kerrostumat – Michel Foucault’n tieteen tutkimuksen lähtökohdat. Suom. Heini Hakosalo. Alkuteos Foucault’s Srata and Fields An Investigation into Archaeological and Genealogical Science Studies. Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publisher.

Lagerspetz, Kari (2002) Eläinten tietoisuus – uutta ja vanhaa. Teoksessa Henni Ilomäki & Outi Lauhakangas (toim.) Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 193–214

Lasorsa, Dominic L.; Lewis, Seth C. & Holton, Avery E. (2011) Normalizing Twitter: Journalism practice in an emerging communication space. Journalism Studies 2011, 19–36. Holton

Linné, Tobias (2016a) Cows on Facebook and Instagram: Interspecies Intimacy in the Social Media Spaces of the Swedish Dairy Industry. Sage: Television & New Media. Vol. 17 (8) 719–733.

Linné, Tobias (2016b) Tears, Connections, Action! Teaching Critical Animal and Media Studies. Teoksessa Almiron Núria & Cole Matthew & Freeman.P.Carrie (toim.) Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy. New York and London: Routledge

Lippman, Walter (1925/2010) Haamujulkiso. Teoksessa Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri (toim.) Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere: Tampereen Yliopisto, 95–112.

Luostarinen, Heikki (2014). Irti Venäjästä, kapitalismista ja pomoista. Teoksessa Luostarinen, Heikki & Raittila, Pentti (2014). Journalistin vapaus, 15–45. Vantaa: Hansaprint Oy.

- Merkins**, Debra (2016) Media Theories and the Crossroads of Critical Animal and Media Studies. Teoksessa Almiron Núria & Cole Matthew & Freeman.P.Carrie (toim.) Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy. New York and London: Routledge, 11–25
- Mills**, C. Wright (1959/1982) Sosiologinen mielikuvitus. Suomentaneet Antti Karisto, Esa Konttinen, Pentti Takala ja Hannu Uusitalo. Helsinki: Gaudeamus. Englanninkielinen alkuteos The Sociological Imagination
- Molloy**, Claire (2011) Popular media and animals. The Palgrave Macmillan Animal Ethics Series.
- Mäenpää**, Jenni (2016) Todeksi tehty valokuva – objektiivisuuden rakentuminen uutiskuvajournalismissa. Tampere: Tampere University Press
- Mäkelin**, Asta Marianne (2017) ”Eläinten historia on meidänkin historiaamme.” Eläimyyden ja luonnon rajaaminen luontodokumenteissa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma
- Mäntylä**, Jorma (2008). Journalistin etiikka. Helsinki: Yliopiston paino. Gaudeamus; Helsinki University Press.
- Nieminen** Hannu & Pantti, Mervi (2004/ 2009). Media markkinoilla – Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Nordenstreng**, Kaarle; Osmo A., Wiio (toim.) (2012). Suomen mediamaisema. Tampere: Vastapaino.
- Nussbaum**, Martha (2006) Eläinten moraalinen asema. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) (2013) Johdatus eläinfilosofiaan, 101–112. Alkuteksti ”The Moral Status of Animals”, Chronicle of Higher Education, B6-B8
- Ollila**, Tiina (2018) Halal lihaa ja näkymätön kuolema – tekstintutkimus Suomessa 2016 julkaistuista teurastamiseen liittyvistä julkisista teksteistä. Jyväskylän yliopisto. Kieli- ja viestintätieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma
- Pantti**, Mervi (2004). Taistelu sydämistä ja mielistä: Stuart Hall ja kulttuurintutkimus. Teoksessa Mörä,Tuomo; Moring-Salovarra, Inka & Valtonen, Sanna (toim.) Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus, 230–254.
- Peterson**, Theodore (1956) The Social responsibility Theory. Teoksessa Fred Siebert, Theodore Peterson ja Wilbur Schramm: Four Theories of the Press. Urbana: University of Illinois Press
- Pietikäinen**, Sari (2000) Kriittinen diskurssintutkimus. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) Kieli, diskurssi ja yhteisö. Jyväskylän yliopisto, 191–217

- Pietilä, Veikko** (2010) Pohdintoja julkisesta keskustelusta joukkoviestimissä. Teoksessa Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri (toim.). Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere: Tampereen Yliopisto, 373–392.
- Puustinen, Liina & Seppänen Janne** (2010) Luottamuksen kuva: lukijoiden näkemyksiä uutiskuvien uskottavuudesta. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos: journalismin tutkimusyksikkö. Sarja A 113
- Ratamäki, Outi** (2009) Luonto, kulttuuri ja yhteiskunta osana ihmisen ja eläimen suhdetta. Teoksessa Pauliina Kainulainen & Yrjö Sepänmää (toim.) Ihmisten eläinkirja – Muuttuva eläinkulttuuri. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 37–51
- Regan, Tom** (1985) Eläinoikeuksien puolustus. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) (2013) Johdatus eläinfilosofiaan. Helsinki: Gaudeamus, 89–112. Alkuteksti ”The Case for Animal Rights”. Teoksessa Peter Singer (toim.) In Defense of Animals. New York. Basil Blackwell, 13–26
- Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari** (2013) Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Rose, Gillian** (2012) Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials. London: Sage Publication
- Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka** (2010). Journalismmin sukupuoli. Jyväskylä: Vastapaino.
- Saraste, Leena** (1996) Valokuva tradition ja toden välissä. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu
- Sarmela, Matti** (2002) Meritokratian eläinkuvia. Teoksessa Henni Ilomäki & Outi Lauhakangas (toim.) Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 174–192
- Savolainen, Tarja** (2007). Naiset, uutiset ja feminismi. Teoksessa Halonen, Irma Kaarin; Ruoho, Iris; Savolainen, Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henrika (toim.). Välttämisen tilassa – Feminististä mediatutkimusta synnyttämässä. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 191–204.
- Seppä, Anita** (2012) Kuvien tulkinta. Tampere
- Seppänen, Janne** (2002) Katseen voima: Kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino
- Seppänen, Janne** (2005) Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino
- Singer, Peter** (1990) Oikeutta eläimille. Suomentanut Helena Tengval. Animalia. Englanninkielinen alkuteos 1975. New York. New York Review of Books.
- Singer, Peter** (1974) Kaikki eläimet ovat tasavertaisia. Teoksessa Elisa Aaltola (toim.) (2013) Johdatus eläinfilosofiaan, 69–88. Alkuteksti ”All Animals are Equal”. Philosophical Exchange I:5, 103–116.
- Tarantino, Matteo & Tosoni, Simone** (2013) Media territories and urban conflict: Exploring

symbolic tactics and audience activities in the conflict over Paolo Sarpi, Milan. *International Communication Gazette* 2013: 75, 573-594.

Toiviainen, Minna Marjaana (2012) Eksoottisia uhreja, toivottamia sankareita?

Romanidiskurssit Helsingin Sanomissa 2000-2010. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli (2009) Laadullinen tutkimus – tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi

Tuomivaara, Salla (2015) Saako ihmistä sanoa eläimeksi? Teoksessa Elisa Aaltola ja Sami Keto (toim.) *Eläimet yhteiskunnassa*. Helsinki: Into

Valtonen, Sanna (1998) Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring ja Esa Väliverronen (toim.) *Media-analyysi: Tekstistä tulkintaa*. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 93–121

Vilkka, Hanna (2005) Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

Vilkka, Leena (2009) Eläinten oikeudet. Teoksessa Pauliina Kainulainen & Yrjö Sepänmää (toim.) *Ihmisten eläinkirja – Muuttuva eläinkulttuuri*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 21–36

Vinnari Markus ja Vinnari Eija (2015) Kestävä kehitys ja eläinkysymys. Teoksessa Elisa Aaltola ” Sami Keto (toim.) *Eläimet yhteiskunnassa*. Helsinki. Into. 97–111

Väliverronen, Esa (2012) Median kuviteltu valta. Teoksessa Kari Karppinen ja Janne Matikainen (toim.) *Julkisuus ja demokratia*. Tampere: Vastapainot, 83–103

Väliverronen, Esa (1999) Mediatekstistä tulkintaa. Teoksessa Anu Kantola & Inka Moring ja Esa Väliverronen (toim.) *Media-analyysi – Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 13–39

Verkkosivut:

Ylimaunu, Juha (2002) Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajina. Teoksessa Henni Ilomäki & Outi Lauhakangas (toim.) *Eläin ihmisen mielenmaisemassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 115–133

Verkkosivut

Aaltola, Elisa (23.1.2015) Akrasia, eli miksi ihmiset syövät lihaa? Blogi -kirjoitus 25.3.2018
<https://hermithounds.com/category/elainfilosofia/page/2/>

Animalia (2017a) Tuotantoeläimet. <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/> 26.3.2018

Animalia (2017b) Turkiseläinten hyvinvointiongelmien.
<http://www.animalia.fi/a/turkiselaimet/turkiselainten-hyvinvointiongelmien/> 8.3.2017

Animalia (2017c) Vetoamus <http://animalia.fi/2018/03/05/100-000-allekirjoittajaa/> 6.3.2018

Animalia (2018a) Lypsylehmät <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/lypsylehmat/> 28.3.2018

Animalia (2018b) Broilerit <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/broilerit/> 3.4.2018

Animalia (2018c) Teurastus <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/teurastus/> 5.4.2018

Animalia (2018d) Emakot ja porsaas <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/emakot-ja-porsaas/> 6.4.2018

Animalia (2018e) Munijakanat <http://animalia.fi/tuotantoelaimet/munijakanat/> 3.4.2018

Evira (2018) . Eläinsuojelu ja eläintenpito. Merkitseminen ja rekisteröinti.
<https://www.evira.fi/elaimet/elainsuojelu-ja-elainten-pito/merkitseminen-ja-rekisterointi/> 28.3.2018

Finlex. Eläinsuojelulaki. www.finlex.fi/elainsuojelulaki 26.2.2017

Helsingin Sanomat / Mikko Puttonen (18.3.2016) <https://www.hs.fi/tiede/art-2000002891884.html> 6.3.2018

Kanatieto.fi. Kanojen historiaa <http://www.kanatieto.fi/kana/kanan-historiaa> 26.3.2018

Kielitoimiston sanakirja. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> 14.3.2017

Media Audit Finland (2016) <http://mediaauditfinland.fi/levikit/tilastot/> 25.11.2017

Piensoho, Annu (2016) Nauta ennen muinoin ja nyt. Animalia.
<http://animalia.fi/2016/10/25/nauta-ennen-muinoin-ja-nyt/> 9.4.2018

TNS Metrix (2016) <http://tnsmetrix.tns-gallup.fi/public/> 25.11.2016

Muut lähteet

Uutismedia verkossa 2017 –raportti. Oxford University, Reuters Institute Digital News Report – Suomen maaraportti. 2017. Julkaisija Suomessa: Viestintäalan tutkimussäätiö.

Seppänen, Janne (2016). Visuaalisen kulttuurin perusteet –luentokurssi. Tampereen yliopisto. 2016

YLEISRADIO

YLE - 5.1.2017 - Broileritilan sähkökeskus paloi Ylistarossa
YLE – 7.2.2017 - Sikaruton torjuntakeinoja kovennetaan itärajalla - siat sisätiloihin tai tarhaan kaksinkertainen aitaus
YLE – 19.3.2017 - Hallitus perui possulle luvatut karsinakoot - pienentää sikaloiden tilavaatimuksia
YLE - 21.3.2017 - Evira kokeilee, voisiko eläinlääkäri tarkastaa teurastettavan naudan videon välityksellä
YLE – 30.3.2017 - Suomalainen nautaa ei kiihdytä ilmastonmuutosta? Valiota ja MTK:ta syytetään vaikutusten kaunistelusta
YLE – 31.3.2017 - Perimän selvittämisellä terveempää karjaa - "Tuo tuotantoon lisää eettisyyttä"
YLE – 17.5.2017 - "Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan" - Nyt Terhi Karisalmi on itse mukana karjansa teurastuksessa ja leikkelee ruhot
YLE – 21.5.2017 - Eläinlääkäriin töihin muutkin kuin itse eläinlääkärit - Tämä on murheellista
YLE – 22.5.2017 - Luontoon viskattu kaljatölkin palanen aiheutti lehmälle tuskaisen kuoleman
YLE – 24.5.2017 - Kristiinankaupungissa uhkaava kanalapalo
YLE – 8.6.2017 - Tuotantoeläinten olot huolestuttavat kyselytunnilla - Ministeri Leppä: Lihantuotannossa mennään aivan liikaa hintavedolla
YLE – 8.6.2017 - Vapaaehtoisesti vai pakolla, itseisarvo vai ei - Eläinsuojelulain muutos herättää ristiriitoja
YLE - 16.6.2017 Atrian uusi sikaleikkaamo pääsemässä täyteen vauhtiin - Muutos lisäsi sairastavuutta
YLE – 16.6.2017 - Farमारilehmä syö tonnikaupalla heinää - aamulypsyt kuten kotonakin
YLE – 24.7.2017 - Tuhannet suomalaiset lehmät eivät pääse koskaan ulos - "On tiloja joissa eläimiä ei ole pidetty laitumella vuosiin"
YLE – 4.8.2017 - Siipikarjaliitto: Suomalaisiin tuotteisiin voi luottaa
YLE – 12.8.2017 - Rinteelän tilalla lehmät köllivät vesipatjojen päällä - lehmän halu makoilemiseen ihmetyttää tutkijoitakin
YLE – 15.9.2017 - Naudan sappikivet 10 000 euroa kilolta - näin tarkkaan tuotantoeläimet hyödynnetään
YLE – 21.9.2017 - Salama tuhosi hetkessä maitotilallisen työn ja tappoi lehmät: "Järkyttävää, että työkaverit kuolivat sillä tavalla"
YLE – 23.9.2017 - Sikatilat vaikeuksissa: Eläinlääkärit eivät saa Oriolta lääkkeitä ja rokotteita - Evira: "Isoimman mittaluokan ongelma Suomessa"
YLE - 18.10.2017 – Häkissä elävä kana jäämässä historiaan? Kuluttaja haluaa vapaan kanan munan
YLE – 1.12.2017 - Liikkuva teurastamo Lappiin? Lihan alhainen jalostuaste vie maakunnasta työn ja rahan etelään
YLE – 1.12.2017 - Lintuinfluenssariski pienentynyt, siipikarjan ulkonapitokielto lievenee
YLE – 2.12.2017 - Illuusio-lehmä palaa laitumelta navettaan usein vasta ensilumen aikaan - "En paljon sympatiaa anna tilallisille, jotka eivät noudata nykylakia"
YLE – 18.12.2017 - Lihatalot etsivät uusia askelmerkkejä - toisaalta makkaran uskotaan pysyvän vielä "3000 vuotta"

HELSINGIN SANOMAT

HS – 10.1.2017 - Onko kasvisruoka aina lihaa ympäristöystävällisempi valinta? Näillä asiantuntijoiden vinkeillä syöt ekologisemmin
HS – 24.2.2017 - Broilerinliha siivitti lihan tuotannon uuteen ennätykseen - kasvua kaksi prosenttia
HS – 9.3.2017 - Japanilaiset syövät suomalaista porsaanlihaa raakana - nyt myös suomalainen broileri sai vientiluvan Japaniin
HS – 20.3.2017 - Suomen kaupungit suosivat kotimaista lihaa – ulkomailta tuodaan vain muutama prosentti ja sekin yleensä EU:n sisältä
HS – 27.3.2017 - Kananmuna onkin terveellistä - uudet tutkimukset kumoavat tiedon kolesterolipommista
HS – 29.3.2017 - Uusi menetelmä parantaisi karjan terveyttä – jos sitä saisi käyttää
HS – 2.6.2017 - Milloin lihasta tulee syöpäriski?

HS – 7.6.2017 - Eläinsuojelulaki on uudistumassa: Sikojen tiineyttyshäkit kielletään, sonneja ei saa pitää kytkettyinä - eläinsuojelujärjestöt pettyivät

HS – 14.8.2017 - Suomalaistutkimus: Syöttämällä naudoille maitohorsmaa voitaisiin vähentää metaanipäästöjä – Maailmalla lehmistä rakennetaan pieniä energialaitoksia

HS – 16.8.2017 - Suomi syöttää antibiootteja tuotantoeläimille vähemmän kuin muut - mitä meillä tehdään oikein?

HS – 24.9.2017 - Näin aukesi miljardien eurojen markkina - Suomesta saa vihdoon viedä sianlihaa Kiinaan, mutta sitä ennen Markku Hirvijärven oli syötävä sonnin penis

HS – 17.10.2017 - Sikojen ja lehmien elo paranee uuden lain myötä

HS – 8.11.2017 - Tajuissaan oleva lintu ei kuollut viiltokoneeseen, tainnuttimesta tuli läpieläimiä taintumatta – ”luomuna” itseään markkinoinutta teurastamoa epäillään vuosia jatkuneista eläinsuojelurikoksista

– turkiseläimet eivät saa erityistä helpotusta

HS – 9.12.2017 - Retki suoramyyntitalle tarjoaa aterian aineksia ja virittää joulutunnelmaan

Teema: Eläinten elämä, tuottajan arki

HS -22.12.2017 - Kinkut uhkaavat loppua osassa kaupoista - "En osaa sanoa paljonko jää huomiseksi", sanoo Jumbon Prisman johtaja

HS – 27.12.2017 - Siat eivät pääse kääntymään ja lehmät voivat olla jatkuvasti kytkettyinä – miksi uudessa eläinsuojelu - laissa tehdään poikkeuksia tuotantoeläinten kohdalla?

HS – 8.1.2018 – Suomeen oli tarkoitus tehdä ”maailman paras” eläinsuojelulaki, mutta kuinka kävi? HS vertasi uutta lakia muihin Euroopan maihin

AINEISTO - valokuvat

Kuva 1: YLE 16.6.2017 -Farमारilehmä syö tonnikaupalla heinää - aamulypsyt kuten kotonakin - kuvaaja: Anne Elhaimmer / Yle

Kuva 2: HS 9.12.2017 - Retki suoramyyntitalle tarjoaa aterian aineksia ja virittää joulutunnelmaan – kuvaaja: Sinimaaria Kangas

Kuva 3: HS 24.9.2017 - Näin aukesi miljardien eurojen markkina - Suomesta saa vihdoon viedä sianlihaa Kiinaan, mutta sitä ennen Markku Hirvijärven oli syötävä sonnin penis – kuvaaja: Timo Aalto

Kuva 4: HS 24.9.2017 - Näin aukesi miljardien eurojen markkina - Suomesta saa vihdoon viedä sianlihaa Kiinaan, mutta sitä ennen Markku Hirvijärven oli syötävä sonnin penis

Kuva 5: YLE 2.12.2017 - Illusia-lehmä palaa laitumelta navettaan usein vasta ensilumen aikaan -"En paljon sympatiaa anna tilallisille, jotka eivät noudata nykylakia – kuvaaja: Juha Kemppainen / Yle

Kuva 6: YLE 12.8.2017 - Rinteelän tilalla lehmät köllivät vesipatjojen päällä - lehmän halu makoilemiseen ihmetyttää tutkijoitakin – kuvaaja: Petri Lassheikki / Yle

Kuva 7: YLE 17.5.2017 – ”Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan” - Nyt Terhi Karisalmi on itse mukana karjansa teurastuksessa ja leikkelee ruhot - kuvaaja: Simo Pitkänen / Yle

Kuva 8: YLE 17.5.2017 – ”Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan” – Nyt Terhi Karisalmi on itse mukana karjansa teurastuksessa ja leikkelee ruhot - kuvaaja: Simo Pitkänen / Yle

Kuva 9: YLE 17.5.2017 – ”Kun ensimmäinen sonnimme lähti teuraaksi, itkin koko illan” - Nyt Terhi Karisalmi on itse mukana karjansa teurastuksessa ja leikkelee ruhot - kuvaaja: Simo Pitkänen / Yle

Kuva 10: YLE 18.10.2017 –Häkissä elävä kana jäämässä historiaan? Kuluttaja haluaa vapaan kanan munan - kuvaaja: Ei tietoa

Kuva 11: YLE 18.10.2017 - Häkissä elävä kana jäämässä historiaan? Kuluttaja haluaa vapaan kanan munan – kuvaaja: Esa Huuhko / Yle

Kuva 12: YLE 18.10.2017 - Häkissä elävä kana jäämässä historiaan? Kuluttaja haluaa vapaan kanan munan - kuvaaja: Esa Huuhko / Yle

Kuva 13: HS 19.3.2017 - Japanilaiset syövät suomalaista porsaanlihaa raakana - nyt myös suomalainen broileri sai vientiluvan Japaniin - kuvaaja: Juhani Niiranen / HS

Kuva 14: YLE 1.12.2017 -Liikkuva teurastamo Lappiin? Lihan alhainen jalostuaste vie maakunnasta työn ja rahan etelään - kuvaaja: Tommi Parkkinen / Yle

Kuva 15: YLE 15.9.2017 -Naudan sappikivet 10 000 euroa kilolta - näin tarkkaan tuotantoeläimet hyödynnetään – kuva: Mari Jäntti / Yle

Kuva 16: YLE 15.9.2017 -Naudan sappikivet 10 000 euroa kilolta - näin tarkkaan tuotantoeläimet hyödynnetään” - kuvaaja: Ronnie Holmberg / Yle

Kuva 17: YLE 15.9.2017 - Naudan sappikivet 10 000 euroa kilolta - näin tarkkaan tuotantoeläimet hyödynnetään – kuvaaja: Niko Mannonen / Yle

Kuva 18: YLE 19.3.2017 - Hallitus perui possulle luvatut karsinakoot - pienentää sikaloiden tilavaatimuksia – kuvaaja: Yle

Kuva 19: YLE 19.3.2017 - Hallitus perui possulle luvatut karsinakoot - pienentää sikaloiden tilavaatimuksia – kuvaaja: Mirva Ekman / yle

Kuva 20: YLE 19.3.2017 - Hallitus perui possulle luvatut karsinakoot - pienentää sikaloiden tilavaatimuksia – kuvaaja: Antti Laakso / Yle

Kuva 21: HS 8.11.2017 - Tajuissaan oleva lintu ei kuollut viiltokoneeseen, tainnuttimesta tuli läpieläimiä taintumatta – ”luomuna” itseään markkinoinutta teurastamoa epäillään vuosia – kuvaaja: Joonas Salo

Kuva 22: HS 27.12.2017 - Siat eivät pääse kääntymään ja lehmät voivat olla jatkuvasti kytkettyinä – miksi uudessa eläinsuojelu - laissa tehdään poikkeuksia tuotantoeläinten kohdalla? – kuvaaja: Antti Johansson / HS

Kuva 23: HS 27.12.2017 - Siat eivät pääse kääntymään ja lehmät voivat olla jatkuvasti kytkettyinä – miksi uudessa eläinsuojelu - laissa tehdään poikkeuksia tuotantoeläinten kohdalla? – kuvaaja: Oikeutta eläimille

Kuva 24: HS 10.1.2017 - Onko kasvisruoka aina lihaa ympäristöystävällisempi valinta? Näillä asiantuntijoiden vinkeillä syöt ekologisemmin – kuvaaja: Ei tietoa / HS

Kuva 25: HS 14.8.2017 - Suomalaistutkimus: Syöttämällä naudoille maitohorsmaa voitaisiin vähentää metaanipäästöjä – Maailmalla lehmistä rakennetaan pieniä energialaitoksia – kuvaaja: Marcos Brindicci / Reuters

Kuva 26: YLE 22.5.2017 - Luontoon viskattu kaljatölkin palanen aiheutti lehmälle tuskaisen kuoleman – kuvaaja: Hali Parvinen